

"Шримад-Бхагаватам" Учинчи кўшиқ

Биринчи боб Видуранинг саволлари

Текст 1

1. Шукадева Госвами деди: Худонинг буюк содиғи Видура ўзининг бадавлат хонадонини тарк этиб ўрмонга йўл олди ва у ерда Ҳазрат Майтрея Ришига шундай саволлар билан мурожаат қилди:

Текст 2

2. Пандулар хонадони ҳақида яна нималар дейиш мумкин? Парвардигори Олам Шри Кришнанинг Ўзи сизларнинг маслаҳатчингиз эди. У сизларнинг хонадонга худди Ўз уйига киргандай кирар, Дурйодхоннинг уйини эса четлаб ўтарди.

Изоҳ: Гаудия-вайшнавларнинг *ачинтья-бхеда-абхеда-таттва* фалсафасига асосан Парвардигор Шри Кришнанинг ҳиссиётига лаззат бағишлайдиган нарсаларнинг ҳаммаси Кришнанинг Ўзидан фарқ қилмайди. Масалан, Шри Вриндавана-дхама Парвардигор Шри Кришна билан бир(*тад-дхама вриндаванам*), чунки Парвардигор Вриндаванда Ўзининг ички қуввати ёрдамида илоҳий лаззатланиб яшайди. Пандузодаларнинг хонадони ҳам Парвардигор учун илоҳий лаззат манбаи эди. Бу ерда айтилганидек, Парвардигор Ўзи билан Пандузодаларнинг уйини бир-биридан ажратмасди. Шунинг учун Пандузодаларнинг уйи ҳам Вриндавандан фарқ қилмасди, шу боис илоҳий лаззатга тўла бу хонадонни тарк этиб кетишга Видурада ҳеч қандай сабаб йўқ эди. Бундан шундай хулоса чиқариш мумкинки, унинг уйдан кетишига оилавий можаролар эмас, балки Майтрея Риши билан учрашиш ва у билан илоҳий мавзудаги масалаларни муҳокама қилиш истаги сабаб бўлган эди. Видурага ўхшаган тақводор инсонлар дунёвий ташвишларга унчалик аҳамият бериб ўтирмайдилар. Лекин, ана шундай ташвишлар баъзида инсоннинг руҳий юксалишига ёрдам беради, шунинг учун Видура оилавий можароларни баҳона қилиб, Майтрея Риши билан учрашишга интилди.

Текст 3

Шоҳ Шукадева Госвамидан сўради: Тақводор Видура билан Майтрея Муни ҳазратлари қаерда ва қачон учрашиб ҳамсуҳбат бўлдилар? Марҳамат қилиб бизга ана шу ҳақда гапириб бер.

Изоҳ: Худди Сута Госвами Шаунака Ришининг саволларига жавоб берганидек, Шрила Шукадева Госвами ҳам шоҳ Парикшитнинг саволларига

жавоб беради. Шоҳни ана шу буюк зотлар нималар ҳақида суҳбатлашгани қизиқтирарди.

Текст 4

Тақводор Видура Худо Шахсининг соф содиғи бўлган буюк зот эди, шу боис, ҳеч қандай шубҳа йўқки, у Ҳазрат Майтрея Ришига чуқур маъноли саволлар билан мурожаат қилган. Албатта, бу саволлар жуда юқори руҳий поғонадаги буюк донишмандларнинг таҳсинларига сазовор илоҳий саволлар эди.

Изоҳ: Одамлар орасида бўлиб ўтадиган барча савол-жавобларнинг қадри бир хил эмас, уларнинг аҳамияти савол бераётган ҳамда уларга жавоб бераётган кишиларнинг руҳий юксалиш даражасига боғлиқ бўлади. Бозорда савдо-сотик билан машғул ишбилармон кимгадир инсон ҳаётининг мазмуни ҳақида чуқур маъноли руҳий саволлар беришига ишониш қийин. Саволларга ва уларга берилаётган жавобларнинг мазмунига қараб савол бераётган, шунингдек уларга жавоб бераётган кишиларнинг кимлигини билиб олиш мумкин. "Бхагавад Гита" - Парвардигор Шри Кришна билан Аржуна, Олий Шахс ва Унинг буюк содиғи орасида бўлиб ўтган ўзаро суҳбатдан иборат. Парвардигорнинг Ўзи Аржунани Ўзининг содиғи ва дўсти деб айтяпти(Б.г.4.3), шу боис, ҳар қандай фаросатли киши англаб етиши мумкинки, уларнинг ўзаро суҳбати *бхакти-йога* қонун-қоидалари ҳақида бўлган. Аслини олганда, "Бхагавад Гита"да гап фақат *бхакти-йога* ҳақида боради. *Карма* билан *карма-йогани* бир-бири билан адаштирмаслик керак. *Карма* – натижасидан лаззатланиш мақсадида, маълум қонун-қоидалар асосида амалга ошириладиган фаолият, *карма-йога* эса – Худонинг содиғининг Парвардигорни мамнун қилиш учун кўрсатаётган фаолияти. *Карма-йога* бхактига, яъни, Парвардигорни мамнун қилишга асосланган фаолият, карма эса, фаолият кўрсатаётган кишининг ҳиссиётини лаззатлантиришга қаратилган. "Шримад Бхагаватам"да ҳақиқатан ҳам юксак руҳий қадриятлар ҳақидаги саволларга жавоб олишга интилаётган кишига ҳақиқий руҳий устозга мурожаат қилиш тавсия қилинган. Лекин, руҳий қадриятлар билан қизиқмайдиган, шунчаки мода???(бошқалардан қолмаслик) учун руҳий устоз қабул қилишга уринадиган оддий одамларнинг руҳий устозга мурожаат қилишининг ҳеч қандай маъноси йўқ. Махараж Парикшит Худо ҳақидаги илмни англаб етишга интилаётган жиддий шогирд эди, Шукадева Госвами эса, - руҳий илмни мукамал биладиган ҳақиқий руҳий устоз эди. Уларнинг иккисига ҳам маълум эдики, Видура билан Майтрея Риши улуғвор мавзуларда суҳбат қурганлар, шунинг учун Махараж Парикшит ҳақиқий руҳий устоздан уларнинг қайси мавзуларда суҳбатлашганини билиб олишга қизиқарди.

Текст 5

Шри Сута Госвами шундай деди: Шохнинг саволлари чуқур илмга эга бўлган буюк донишманд Шукадева Госвамини жуда мамнун қилди. Унга жавобан донишманд шундай гап бошлади: “Менинг гапларимга диққат билан қулоқ сол!”

Текст 6

Шри Шукадева Госвами деди: Ўзининг виждонсиз фарзандларининг фаровон келажагини таъминлашни гуноҳкорона ният қилган шох Дхритараштра жиянлари - етим қолган Пандузодаларни похолдан қилинган саройга киришга мажбур қилиб, кейин унга ўт кўйиб уларни ўлдирмоқчи бўлди.

Изоҳ: Дхритараштра туғма кўр эди, лекин ўз фарзандларининг келажаги учун уни гуноҳ ишлар қилишга мажбур қиладиган маънавий кўрлик жисмоний кўрликка нисбатан анча зарарли эди. Жисмоний жиҳатдан кўр бўлиш инсоннинг руҳий юксалишига тўсқинлик қила олмайди. Лекин кўзлари кўрадиган кишининг маънавий жиҳатдан кўрлиги руҳий юксалиш йўлида жиддий тўсик бўлади.

Текст 7

Одил шох Юдхитхиранинг хотини Драупадининг кўзидан оқаётган ёшлар унинг кўксига сурилган қизил кункумани юваётганига қарамай, ўғли Духшасан уни сочидан судраб ҳақорат қилганида, шох Дхритараштра ўғлига ҳеч қандай қаршилиқ билдирмади.

Текст 8

Ҳеч кимни ўзига душман деб билмайдиган Юдхитхира қимор ўйинида маккор рақибларига ютқазиб кўйди, чунки унинг рақиблари фирромлик қилгандилар. Шунга қарамай, уларга берган ваъдасига содиқ қолиб, у ўрмонга йўл олди. Узлат вақти тугагандан кейин ўрмондан қайтиб келиб, Юдхитхира ўзининг ҳаққоний салтанатини қайтариб беришни сўраганида, ғафлат ботқоғига ботган Дхритараштра унинг илтимосини рад этди.

Изоҳ: Махараж Юдхитхира ўзининг отасидан қолган салтанатнинг қонуний меросхўри эди. Лекин, Махараж Юдхитхиранинг амакиси Дхритараштра ўзининг Дурйодхана бошлиқ ўғилларининг келажагини фаровон қилишни ўйлаб, жиянларини салтанатдаги қонуний улушидан маҳрум қилиш учун турли ҳийлаларни режалаштириб кўйганди. Ниҳоят Пандузодалар салтанатдан ўзларига атиги бешта, яъни ҳар бирига биттадан қишлоқ ажратиб беришни илтимос қилдилар, аммо олчоқ қариндошлари уларнинг ана шу илтимосини ҳам рад этишди. Улар ўзларининг бу ҳатти-ҳаракати билан Курукшетрада бўлиб ўтган урушга сабабчи бўлдилар. Шундай қилиб, бу қирғинбарот урушни Пандузодалар эмас, балки Курулар бошлаган эди.

Пандузодалар кшатрий бўлгани сабабли, уларнинг жамиятда қиладиган асосий ва ягона иши ҳукмронлик қилиш эди. Брахманлар, кшатрийлар ва вайшьялар ҳеч қачон бировларга ёлланиб ишлаш билан тирикчилик қилмасликлари керак.

Текст 9

Аржун бутун олам аҳлининг руҳий устози Парвардигор Шри Кришнани (Курулар) мажлисига жўнатди. Худо Шахсининг (шу ерда) айтган гаплари (Бҳишма ва унга ўхшаган) диёнатли кишилар учун шарбатдек лаззатли эди, аммо аввал қилган савоб ишларининг натижасини охирги мисқолигача сарфлаб тугатганлари сабабли бошқа одамлар Унинг гапларига заррача ҳам эътибор бермадилар. Шох (Дхритараштра ёки Дурйодхана) Шри Кришнанинг гапларини умуман жиддий қабул қилмади.

Изоҳ: Бутун олам аҳлининг руҳий устози Парвардигор Шри Кришна Аржуннинг илтимоси билан элчи бўлиш маъсулятини Ўз бўйнига олиб шох Дхритараштранинг мажлисига тинчлик элчиси бўлиб борди. Кришна – бутун борлиқнинг ҳукмдори, лекин, Аржуннинг илоҳий дўсти бўлган ҳолда, унга дўстона хизмат қилиш учун У Ўз ихтиёри билан Аржуннинг элчиси бўлишга жон деб рози бўлди. Бу ҳам Парвардигорнинг Ўзининг асл содиқларига қанчалик меҳрибон эканлигини кўрсатади. Мажлисга келиб Кришна тинчлик ҳақида гапирди, бошқа буюк лашкарбошилар билан биргаликда Бҳишма Унинг гапларини лаззатланиб тингладилар – ахир уларга Парвардигорнинг шахсан Ўзи мурожаат қиларди. Лекин, Дурйодхана ва унинг отаси Кришнанинг гапларини жиддий қабул қилмадилар, чунки улар ўзларининг аввал қилган савоб ишларининг натижасини бутунлай сарфлаб бўлган эдилар. Ўзини шундай тутиш имонсиз одамларнинг ҳаммасига хос бўлган хусусият. Аввалги ҳаётида етарлича савоб ишлар қилган киши кейинги ҳаётида шох даражасига кўтарилиши мумкин, аммо, Дурйодхана ва унинг ҳамтовоқлари энди барча савоб ишларининг натижаларини сарфлаб бўлган эдилар, шу боис улар ўз салтанатидан маҳрум бўлиб, уни Пандузодаларга бўшатиб беришлари лозим эди, уларнинг барча ҳатти-ҳаракатлари шундан далолат бериб турарди. Худонинг содиқлари учун Парвардигор Шри Кришнанинг гаплари ҳамиша шарбатдай лаззатли, аммо имонсизлар учун Унинг гаплари аччиқ туюлади. Худди шундай, соғлом киши учун сўроққанд ҳамиша ширин, аммо сариқ касалига чалинган кишига сўроққанднинг таъми аччиқ бўлиб туюлади.

Текст 10

Акаси(Дхритараштра) маслаҳат сўраш учун олдига чакиртганида, Видура унинг уйига келиб унга жуда ўринли маслаҳатлар берган эди. Унинг маслаҳатлари ҳаммага маълум ва уларни

давлатнинг барча донишманд арбоблари юкори баҳолагандилар.

Изох: Ҳозирги даврда одамлар орасида ўрта асрларда яшаб ўтган, сиёсат ва ахлоқ бобида мўътабар зот сифатида тан олинган Чанакя Пандит ўзининг сиёсий маслаҳатлари билан машҳур бўлгани сингари, Видура ҳам ўзининг жуда ўринли сиёсий маслаҳатлари билан машҳур эди.

Текст 11

(Видура шундай деганди:) - Ҳеч кимни ўзининг душмани деб ҳисобламайдиган ва сенинг барча азобларинга чидам билан сабр қилиб келган Юдхитхирага салтанатдан қонуний улушини қайтариб беришинг керак. У укалари билан бирга сендан шуни талаб қиляптилар. Уларнинг орасида қасос олиш учун пайт пойлаб қутурган илондай нафас олаётган даҳшатли Бҳима ҳам бор. Наҳотки, сен ундан кўркмасанг?

Текст 12

Олий Шахс-Худо, Парвардигор Шри Кришна Притхининг ўғилларини Ўзига қариндош деб билади, жаҳондаги барча ҳукмдорлар эса - Шри Кришна тарафида. Ҳозир Шри Кришна Ўз уйида - кўплаб ҳукмдору-султонларни мағлуб қилган Ядавалар хонадони аъзоларининг даврасида уларга раҳнамолик қилиб юрибди.

Изох: Видура Дхритараштрага Притхининг ўғиллари, яъни Пандузодалар билан сиёсий иттифок тузишни таклиф қилиб жуда доно маслаҳат берганди. Биринчидан, Пандузодалар Парвардигор Шри Кришнанинг яқин қариндошлари, Кришна уларга жиян бўлади. Парвардигор Шри Кришна – Олий Шахс, Худо бўлгани учун Унга ҳамма браҳманлар, шунингдек, бу дунёнинг ишини бошқариб турган фаришталар сажда қиладилар. Бундан ташқари Парвардигор Шри Кришна ва Унинг қариндошлари, шохлар ва Ядавалар хонадонининг шахзода аъзолари жаҳондаги барча ҳукмдорлар устидан ғалаба қозонганлар.

Кшатрийларнинг одатига кўра улар бошқа жойларда ҳукмронлик қиляётган шохларни яккама-якка жангга таклиф қилганлар, уларни мағлуб қилиб қизларини, чиройли маликаларни келин қилиб олиб кетганлар. Бу алоҳида ҳурматга муносиб бўлган урф-одат, чунки ана шундай удумлар туфайли фақат жасорат ва қахрамонлик кўрсата олган кшатрийларгина уйланиб оила қурганлар. Ядавалар хонадошидаги барча ёш шахзодалар шу тарзда – фақат олижаноблик билан куч ишлатиш орқали бошқа шохларнинг қизларига уйланган эдилар, шу боис Ядаваларни “барча ҳукмдорларни мағлуб қилган ғолиб шохлар сулоласи” деб атадилар. Видура акасини Пандузодалар билан жанг қилиш уни жуда оғир аҳволга солиб қўйишига ишонтирмоқчи эди, чунки уларни ҳали ёшлигидаёқ Камса, Жарасандха сингари иблислар ҳамда Браҳма ва

Индра сингари буюк фаришталар устидан ғалаба қозонган Парвардигор Шри Кришна кўллаб-қувватлаб турарди. Шундай қилиб, оламдаги барча кучлар Пандузодалар томонда эди.

Текст 13

Барча гуноҳ ишлар тимсоли бўлган Дурйодхана Парвардигор Шри Кришнага нисбатан душманларча муносабатда бўлиб юрганига қарамай сен уни беғуноҳ фарзандим деб юрибсан. Парвардигор Кришнанинг душманини кўллаб-қувватлаш билан сен барча савоб ишларинг натижасидан маҳрум бўласан. Бундай оғир юкдан ўзингни дарров халос эт, шунда сен ўзингнинг бутун уруғ-авлодинга саховат келтирасан!

Изох: Муносиб ўғил фарзандни *anamiya*, яъни “отасининг тубанликка юз тутишига йўл қўймайдиган фарзанд” деб атайдилар. Отаси ўлгандан кейин ўғли Худони, Парвардигор Вишнуни мамнун қилиш ниятида қурбонлик маросими ўтказиб, отасининг руҳига ғамхўрлик қилиши лозим. Бундай урф-одат Ҳиндистонда ҳозир ҳам кенг тарқалган. Отаси ўлгандан кейин унинг ўғли Гайа шахрига йўл олади, Парвардигор Вишнунинг нилуфар қадамлари пойида қурбонлик маросими ўтказиб, отасининг руҳини поклайди, агар отаси гуноҳкор инсон бўлса, уни дўзах азобидан халос этади. Аммо, Вишнуга душманлик қилиб юрган фарзанд Унинг нилуфар қадамларига бирор нарса эҳсон қила оладими? Парвардигор Шри Кришна – Олий Шахс Худо, Вишнунинг Ўзи, Дурйодхана эса Унга душманлик қилиб юрибди, шу боис у отаси Дхритараштра ўлгандан кейин унга ҳеч қандай ёрдам бера олмасди. Дурйодхананинг ўзи тубанликка юз тутган эди, чунки у Парвардигор Вишнуга сажда қилмасди. Шундай экан, у ўзининг отасини химоя қила олишига ишониб бўлармиди? Видура Дхритараштрага, агар ҳақиқатан ҳам ўз уруғ-авлодининг бахт-саодатини ўйлаётган бўлса, иложи борица тезроқ ўзининг номуносиб фарзанди Дурйодханадан воз кечишни маслаҳат берди.

Чанакя Пандит ўзининг ибратли гапларидан бирида шундай дейди: “Илмсиз ва имонсиз ўғилдан нима фойда?” Худонинг содиқ хизматкори бўлмаган фарзанд кўр кишининг кўзига ўхшайди, у ўзининг отасига ҳамиша ташвиш келтириб юради. Одатда врачлар кўр кишини кераксиз оғриқлардан халос этиш учун ундай фойдасиз кўзни бутунлай олиб ташлашни маслаҳат берадилар. Дурйодхана ҳам худди ана шундай, кўрмайдиган, лекин фақат ташвиш келтирадиган кўзга ўхшаган фарзанд бўлиб, Видура унинг Дхритараштра хонадонига буюк мусибатлар келтиришини олдиндан билган эди. Шу боис унинг акасига иложи борица тезроқ бу зулм манбаидан халос бўлишни маслаҳат беришга тўла асоси бор эди. Дхритараштра эса, қалб кўзининг кўрлиги сабабли Дурйодханани отасини озодликка чиқаришга қодир бўлган муносиб

фарзанд деб ҳисоблаб, бу гуноҳлар тимсолини қўллаб-қувватлашда давом этарди.

Текст 14

Муносиб инсонларнинг ҳаммаси "беғуноҳ инсон" деб тан олган Видуранинг гапларини эшитган Дурйодхана ғазабдан юзлари кизариб, лаби титраб Видурани қаттиқ ҳақорат қила бошлади. Укалари, Карна ва тоғаси Шакуни ҳам Дурйодхон билан бирга эди.

Изоҳ: Аҳмоққа ақл берсанг, фақат жаҳли чиқади, илонга сут берсанг, заҳри кучаяди, деган гап бор. Покдомон, такводор Видура шунчалик олижаноб инсон эдики, уни ҳамма муносиб кишилар ҳурмат қилишарди. Аммо Дурёдхон шу қадар нодон эдики, ҳатто Видурадай олижаноб инсонни ҳақорат қилишга журъат қилди. Бунга сабаб унинг барча қабих ишларини қўллаб-қувватлаб, олқишлаб юрган тоғаси Шакуни ва дўсти Карнанинг унга кўрсатаётган салбий таъсирлари эди.

Текст 15

Бу чўризадани бу ерга ким чақирди? Ўзини парваришлаб, қорнини тўйғазиб юрган одамларга сотқинлик қилиб, бу иккиюзламачи бизнинг душманларимиз фойдасига ишлаяпти. Уни ҳозирок саройдан ҳайдаб чиқаринг ҳамда уни олаётган нафасдан бошқа ҳамма нарсадан маҳрум қилинг!

Изоҳ: Шоҳ-қшатрий уйланганида унинг уйига келин билан биргаликда бир неча ёш қизлар ҳам келади. Шоҳнинг ана шу канизақларини *дасу*(асира, чўри) деб атаганлар. Шоҳ билан жинсий алоқа қилиб, улар шоҳга фарзандлар туғиб берганлар, шундай фарзандлар *дасу-путра* деб аталган. Асираларнинг фарзандлари тахтнинг меросхўри бўлишга ҳақли бўлмаган, аммо уларни ҳам шоҳнинг фарзандлари билан бирга тарбиялаганлар. Видура ҳам ана шундай асиралардан бирининг ўғли эди, шунинг учун у *кишатрий* ҳисобланмасди. Лекин шоҳ Дхритараштра ўзининг укаси – *дасу-путра* Видурани жуда яхши кўрарди, Видура унинг дўсти ва доно маслаҳатчиси эди. Видура – буюк зот эканини, у ҳамиша уларнинг хонадонига фақат яхшилик қилишга интилишини Дурёдхана жуда яхши биларди, лекин шунга қарамай, ўзининг бошига балони сотиб олиб, у ҳеч қандай айби бўлмаган амакиси Видурани қаттиқ ҳақорат қилди. У Видуранинг ижтимоий келиб чиқишини эслатиб қўйиш билан бирга уни сотқин деб ҳақорат қилди, чунки Дурёдхана уни ўзининг душмани деб биладиган Юдхитхиранинг тарафини оляпти деб ўйларди. У ҳозирок Видурани бутун мол-мулкидан маҳрум қилиб саройдан ҳайдаб чиқаришларини истаганди. Агар бунга кучи етса у ҳозирок Видурани то ўлгунча калтаклашга амр этган бўларди. У Видурани Пандузодаларнинг фойдасига жосуслик қилишда

айбларди, чунки унинг Дхритараштрага бераётган маслаҳатлари Пандузодалар манфаатини кўзларди. Сарой ичкарисидоги муҳит одатда шундай бўлади: чексиз ғийбат ва хийлалар одатда шундай натижаларга олиб келадики, ҳатто Видура сингари пок виждонли ва такводор инсонларни ҳам энг пасткаш ишларда айблаб, оғир жазолайдилар. Дурёдхана ўзининг бу ҳаракати билан Видурани қаттиқ ҳақорат қилган эди, у ўзини куч билан саройдан ҳайдаб чиқаришларини кутиб ўтирмасдан, ҳозирок бу ерни биратўла тарк этишга қарор қилди.

Текст 16

Бундай аччиқ сўзлар пайкони қалбида чуқур жароҳат қолдирган Видура, камонини эшик олдида қолдириб, акасининг саройини тарк этди. У бу воқеадан ҳеч қандай тушкунликка тушмади, чунки у Худонинг ташқи қувватининг ҳукми билан бўладиган ишлардан бу дунёда ҳеч ким қочиб қутула олмаслигини яхши биларди.

Изоҳ: Худонинг асл содиғи ҳатто Парвардигорнинг ташқи қуввати юзага келтирадиган жуда хатарли ва ёқимсиз вазиятларда ҳам ўзини йўқотиб қўймайди. "Бхагавад Гита"(3.27) шундай дейилган:

пракритех крийаманани гунаих кармани сарвашах аханкара-вимудхатма картахам ити манйате

Моддий табиатнинг турли гуналари таъсирига берилиб, шартланган руҳ моддий тирикчилик асири бўлиб юради. Сохта ўзлиги уни ҳамма ҳаракатларни ўзим мустақил ҳолда амалга оширяпман деб ўйлашга мажбур қилади. Парвардигорнинг ташқи қуввати, моддий табиат, тўлалигича Парвардигорнинг ҳукми остида, шартланган руҳ эса, бутунлай ташқи қувват ҳукми остида. Демак, шартланган тирик мавжудотнинг кўл-оёқлари, ҳатти-ҳаракатлари бутунлай Парвардигорнинг қонунларига бўйсунди. Лекин, алданиш домига тушиб қолгани боис у ўзим мустақил, эркин ҳаракат қиламан деб ўйлайди. Дурёдхана ҳам ташқи қувват таъсири остида ҳаракат қилаётган эди, ана шу ташқи қувват кейинчалик унинг ўзини яқсон қилади. У Видуранинг доно насихатига қулоқ солмасдан, ўзининг хонадонига фақат яхшилик қилиб юрган шундай олижаноб инсонни ҳақорат қилди. Видура бунга яхши тушунарди, чунки у Худонинг соф содиғи эди, гарчи Дурёдхананинг гаплари уни қаттиқ изтиробга солган бўлса ҳам, Дурёдхана ташқи қувват - майя чангалига тушиб қолганини, шиддат билан ўзининг муқаррар ҳалокати сари бораётганини Видура кўриб турарди. Айни пайтда у Парвардигорнинг ички қуввати шундай қалтис вазиятда ҳам унга ёрдам бераётганини кўриб турарди. Худонинг содиқ хизматкори таркидунё қилишга ҳамиша тайёр туради, чунки ҳеч қандай дунёвий шодликлар уни қаноатлантира олмайди. Видура ҳеч қачон акасининг саройида яшаш имкониятини ўзи учун қадрли нарса деб билмаган. У ҳаётини Худога муҳаббат ва садоқат билан

хизмат қилишга бутунлай бағишлаш учун истаган пайтда бу ердан чикиб кетишга тайёр юрарди. Мана, Дурёдхоннинг марҳамати билан ҳозир у ана шундай имкониятга эга бўлиб турибди, шу боис, ўзини ҳақорат қилгани учун азият чекиш ўрнига Видура ичида, ўзига муқаддас саждагоҳда узлатга берилиб, қолган умрини Худога садоқат билан хизмат қилишга бағишлаш имконини бергани учун Дурёдханадан жуда миннатдор бўлган эди. Бу шеърда *гата-вйатха*(бўлиб ўтган воқеадан афсусланмасдан) ибораси муҳим аҳамиятга эга, чунки бу воқеалар Видурани моддий фаолиятга хос иллат бўлган барча ташвишлардан халос этганди. Шундай қилиб, у энди ўзининг жазога маҳкум бўлган акасини ҳимоя қилишда давом этишининг ҳеч қандай маъноси қолмади деган қарорга келди ва камонини эшик олдида қолдириб, Дурёдхана ҳали унга қарши бирор ҳаракат қилишга улгурмасидан аввал саройдан чикиб кетди. Парвардигорнинг олий қуввати Майя бу ерда ҳам ички, ҳам ташқи қувват сифатида ҳаракат қилди.

Текст 17

Ўзининг такводорлиги шарофати билан Видура саховатли Куру хонадониди дунёга келганди. У Ҳастинапурни тарк этиб, Худо Шахсининг нилуфар қадамжолари бўлган муқаддас жойларни зиёрат қилишга отланди. Ўзининг бу дунёдаги хайрли савоб ишларини кўпайтириш учун у Худонинг минглаб илоҳий қиёфалари мавжуд бўлган муқаддас эҳромларни айланиб чикди.

Изоҳ: Ҳеч шубҳа йўқки, Видура жуда улғвор ва олижаноб инсон эди, акс ҳолда у Курулар хонадониди дунёга келмасди. Мартабали хонадонда туғилиш, бойлик, илм ва гўзаллик – буларнинг ҳаммаси инсонга аввалги ҳаётида қилган савоб ишлари эвазига берилади. Лекин, Худонинг марҳаматига эришиш ва Унга илоҳий муҳаббат ва садоқат билан хизмат қилиш имкониятига эга бўлиш учун бундай савоб ишлар камлик қилади. Видура ўзини етарли даражада такводор инсон деб ҳисобламасди, шу боис ўзининг савоб ишларини кўпайтириш ҳамда Худога яқинлашиш мақсадида у барча машхур муқаддас саждагоҳларни зиёрат қилиб чиқишга қарор қилди. Ўша даврда Парвардигорнинг Ўзи ер юзида юрган эди, агар истаса Видура Унинг Ўзи билан бевосита мулоқотда бўла оларди, лекин у бундай қилмади, чунки гуноҳларидан ҳали тўла покланмаган эди. Токи инсон ўзининг гуноҳ ишларининг барча оқибатларидан биратўла халос бўлмас экан, у ўзи ихтиёрини Худога бутунлай топшира олмайди. Иккиюзламачи Дхритараштра ва Дурёдхана билан ҳамсухбат бўлиш натижасида ўзининг поклигига путур етганини, натижада у Парвардигор билан шахсан мулоқотда бўлиш имкониятидан маҳрум бўлганини Видур яхши биларди. Парвардигор Шри Кришна "Бҳагавад Гита"да (7.28) буни шундай тасдиқлайди:

*Йешам тв анта-гатам папам жнанама пунйа-
карманам
Те двандва-моха-нирмуқта бхаджанте мам дридха-
вратах*

Камса ва Жарасандха сингари Гуноҳга ботган асуралар Парвардигор Шри Кришнада Олий Шах Худони, Мутлақ Ҳақиқатни кўра олмайдилар. Фақат такводор ҳаётнинг шастраларда кўрсатилган барча қонун-қоидаларига риоя қилиб юрган соф содиқларгина карма-йога билан, кейин гйана-йога билан шуғуллана оладилар ва соф муроқаба қилиш поғонасига кўтарилиб, соф онгнинг табиатини англаб ега оладилар.

Худони англаб етган инсон Унинг асл содиқлари билан ҳамсухбат бўлишдан ўзларига ҳақиқий фойда келтириш имкониятига эга бўладилар. *Сйан махат-севайа випраҳ пунйа-тиртха-нишеванат*: ҳозирги ҳаётининг ўзидаёқ содиқ Парвардигор билан бевосита суҳбатлаша олади.

Зиёратчиларни гуноҳлардан поклаш учун мўлжалланган муқаддас саждагоҳлар коинотнинг ҳамма жойлари бўйлаб тарқалган, Худони англаб етиш ва Унинг мавжудлигини ҳақиқатан ҳам ҳис қилиш учун истаган киши уларни зиёрат қилиши мумкин. Лекин муқаддас зиёратгоҳларни шунчаки зиёрат қилиш ва шу ердаги удумларни амалга ошириш билан қаноатланиб қолмаслик керак: у жойларда яшаб Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган буюк зотлар билан учрашиб суҳбатлашишга ҳаракат қилиш лозим.

Ҳар бир муқаддас саждагоҳда Парвардигор Ўзининг сон-саноксиз қиёфаларидан бирида мавжуд бўлади. Ана шу қиёфалар *арча-мурти* – Парвардигорнинг оддий одамлар ҳам кўра оладиган қиёфалари деб аталади. Илоҳий табиатли Парвардигорни моддий сезгилар ёрдамида кўришнинг иложи йўқ. Уни моддий кўзлар билан кўришнинг ёки моддий кулоқлар билан эшитишнинг иложи йўқ. Биз Парвардигорнинг мавжудлигини Худога садоқат билан хизмат қилишда эришган поғонамизга ва гуноҳлардан покланганлик даражамизга мос равишда ҳис қила оламиз. Парвардигор Ўзининг чексиз марҳаматини кўрсатиб, оддий одамларга ҳам Ўзини эҳромларда ўрнатилган арча-мурти қиёфасида кўриш имконини беради. Шу боис фақат аҳмоқ одамлар эъромдаги арча-муртини бут, санам деб ҳисоблашлари мумкин. Шу боис қилаётган ҳар бир ҳаракатимизни Худонинг асл содиғи кўрсатмалари асосида бажаришимиз жуда муҳим.

Бхарата-варша замини ўзининг бутун мамлакат бўйлаб жойлашган кўплаган зиёратгоҳлари билан машхур, минглаб йиллардан бери одат бўлиб қолган удумларга риоя қилиб, одамлар шу саждагоҳларни йилнинг ҳамма фаслларида зиёрат қиладилар. Қуйида Парвардигорнинг турли муқаддас саждагоҳларда жойлашган арча-муртилари санаб ўтилган: Матхура(Кришнанинг бу дунёга келган жойи)да Парвардигор ўзининг Ади-кешава қиёфасида,

Пури(Орисса)да - Парвардигор Жаганнатха(Пурушоттама номи билан ҳам ашхур) қиёфасида мавжуд. Аллахабад(Праг)да Парвардигор Ўзининг Бинду-мадхава қиёфасида, Мандара тоғида эса – Мадхусудана қиёфасида мавжуд. Анандараньяда Парвардигор Васудева, Падманабха ва Жанардана номи билан, Вишнуканчида эса – Уни Вишну, Майяпурда – Хари деб атайдилар. Бутун коинот бўйлаб Парвардигорнинг миллион, миллиардлаб ана шундай арча-мурти қиёфалари мавжуд. “Чайтанья-чаритамрита”да арча-мурти ҳақида шундай дейилган:

Сарватра пракаша танра – бхакте сукха дите

Джагатеера адхарма наши дхарма стхипите

“Бутун коинот бўйлаб Ўзининг турли қиёфаларини намоён этиб Парвардигор Ўзининг содиқларига чексиз шодлик келтиради, оддий инсонларга гуноҳлардан покланиш имконини беради ва оламда дин қонунларини ўрнатади”.

Текст 18

Ёлғиз саёҳат қилар экан, у бутун фикру-хаёлини ҳамиша Шри Кришнада мужассам қилиб юрди. Айодхйа, Дварака, Матхура ва бошқа муқаддас жойларни зиёрат қилди. У тоғлару-боғларни, беғубор осмонли, дарё ва кўллари соф мусаффо, Худо Шахсининг мафтункор қиёфалари безаб турган сўлим жойларда бўлди. Унинг зиёрати шу тарзда ўта бошлади.

Изоҳ: Имонсиз дахрийлар Парвардигорнинг арча-муртисини бут, санам деб ҳисоблашлари мумкин, аммо Худонинг Видура сингари содиқ хизматкорлари учун имонсизларнинг фикрлари ҳеч қандай аҳамиятга эга эмас. Парвардигорнинг қиёфалари бу ерда *ананта-линга* деб аталган. Бу қиёфалар ҳам худди Парвардигорнинг Ўзи сингари чексиз илоҳий қудратга эга. Арчанинг қудрати билан Парвардигорнинг шахсий қиёфаларининг қудрати орасида ҳеч қандай фарқ йўқ. Буни почта хизмати ва почта қутилари мисолида тушунтириш мумкин. Шаҳар бўйлаб ҳамма жойда қўйилган почта қутилари бутун алоқа бўлимининг вазифасини бажаради. Почта хизмати хатларни жўнатиш билан шуғулланади. Агар хатингизни алоқа бўлими ўрнатган почта қутисига ташласангиз, у албатта эгасига бориб етади. Худди шундай, *арча-мурти* ҳам Парвардигорнинг Ўзи сингари чексиз қудратга эга. Шундай қилиб, Видура Кришна ва Унинг сон-саноксиз арча-қиёфаларидан бошқа бирор нарса кўрмади ва оқибат-натигада бутун дунёда фақат Кришнадан бошқа ҳеч нарса мавжуд эмаслигини англаб етди.

Текст 19

Ўзининг мана шу дарбадар юришларида у фақат Парвардигор Харини мамнун қилиш ҳақида

ўйларди. У ҳеч кимдан ҳеч нарса таъма қилмасди, унинг қилаётган барча ҳатти-ҳаракатлари пок, ҳалол эди. У жулдур кийимларда, соч-соқолини парваришламай, тақир ерда ётиб юрган бўлса ҳам, муқаддас жойлардаги сувларда чўмилиб ҳар куни покланарди. Кўп қариндошлари бундай аҳволда уни таний олмасдилар.

Изоҳ: Зиёратчининг асосий вазифаси – Парвардигор харини мамнун қилиш. Бирор муқаддас жойга зиёратга отланган киши жамиятнинг талабини қондириш ҳақида ўйламаслиги керак. У жамиятдаги шарт-шароитларга эътибор бермаслиги, овқатланиш ё ўзининг уст-боши ҳақида ташвишланмаслиги керак. Зиёратчи ўзининг бутун фикру-хаёлини Худони мамнун қилишга қаратиши лозим. Шу тариқа ўзининг фикри ва ишларини поклаб, зиёрат сафарига чиққан киши аста-секин Худони англаб етади.

Текст 20

Бхаратаварша бўйлаб сайр қилиб, барча муқаддас жойларни зиёрат қилиб, у ниҳоят Прабхасакшетрага етиб борди. Бу пайтга келиб, енгилмас Кришнанинг марҳамати билан оламга ўзининг қудратли кўшини ёрдамида бутун жаҳонни ягона байроқ остига бирлаштирган Махараж Юдхитхира ҳукмронлик қиларди.

Изоҳ: Беш минг йил муқаддам, тақводор Видур зиёрат сафарига чиққанида Ҳиндистон замини Бхарата-варша деб аталарди, ҳатто ҳозир ҳам баъзилар уни шундай аташда давом этяпдилар. Тарих фани ер юзида уч минг йил аввал бўлиб ўтган воқеа-ҳодисалар ҳақида маълумотга эга эмас, гарчи бундан олдин ҳам ер юзида ягона давлат бўлиб, унга бутун олам императори, барча давлатларни ягона байроқ остига бирлаштирган шох Махараж Юдхитхира ҳукмронлик қиларди. Ҳозир Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бинотида минглаган байроқлар ҳилпираб турибди, аммо Видура яшаган даврда Аджита, яъни Парвардигор Кришнанинг марҳамати билан ер юзида фақат битта байроқ бор эди. Ҳозирги даврдаги халқлар ҳам ер юзида ягона байроқ остига бириккан ягона давлат барпо этишга интиляптилар, лекин бунга эришиш учун Парвардигор Шри Кришнанинг марҳамати бўлиши лозим, чунки фақат Унинг Ўзи бутун жаҳон халқларининг ягона оила бўлиб бирлашишига ёрдам беришга кодир.

Текст 21

Бамбукларнинг бир-бирига ишқаланишидан пайдо бўлган ёнғин бутун ўрмонни ёқиб кул қилгани сингари, унинг барча қариндошлари ҳам, ловуллаган жаҳолат оловининг қурбони бўлгани ҳақидаги хабар Прабхаса деган муқаддас жойда Видурага етиб борди. Шундан сўнг у ғарбга, муқаддас Сарасвати дарёси бўйларига йўл олди.

Изох: Видура ўзининг ҳамма қариндошлари – Ядавалар ва Курулар – қирғинбарот урушда халок бўлганидан хабар топди. Инсонлар жамиятида қайнаб турган эхтирос туйғуси бу ерда бамбукларнинг бир-бирига ишқаланишига қиёсланган. Бу дунё худди ўрмонга ўхшайди, одамлар орасидаги тўқнашувлар истаган пайтда катта ёнғин бошланишига сабаб бўлиши мумкин. Ўрмонга ҳеч ким атайлаб ўт қўймайди, ёнғин бамбукларнинг бир-бири билан ишқаланиши сабабли пайдо бўлади ва натижада бутун ўрмон ёниб қолга айланади. Худди шундай, Парвардигорнинг ташқи қуввати адаштириб қўйган шартланган руҳларни қамраб олган эхтирос олови шунга олиб келадики, жаҳон сиёсатининг катта ўрмонида уруш олови ўт олади. Худди ўрмонга кетган ёнғинни фақат осмондан ёғадиган ёмғир ўчира олиши мумкин бўлгани сингари, бутун жаҳонни қамраб олган эхтирос оловини ҳам фақат авлиё ва тақводор инсонларнинг меҳр-мухаббат булутларидан оқадиган марҳамат ёмғири ўчира олади.

Текст 22

Сарасвати дарёси соҳилида ўн битта муқаддас саждагоҳ мавжуд: Трита, Ушана, Ману, Притху, Агни, Асита, Ваю, Судаса, Го, Гуха, Шрадхдаева. Видура зарур бўлган маросимларни ўтказиб, шу жойларнинг ҳаммасини зиёрат қилиб чиқди.

Текст 23

Бундан ташқари, у жойларда Олий Шахс - Вишнунинг турли қиёфалари шарафига қурилган бошқа эҳромлар ҳам бор эди. Буюк донишмандлар ва фаришталар томонидан қурилган бу эҳромларнинг ҳар бирини, одамларга Парвардигор Шри Кришнани эслатиб, Худонинг ҳар хил кўринишдаги Илоҳлари безаб турарди.

Изох: Инсонлар жамияти тўрт табақага ва руҳий ҳаётнинг тўрт поғонасига мос бўлган турмуш тарзига бўлинади. Жамиятнинг ҳар бир аъзосига тааллуқли бўлган бу тизим *варнашрама-дхарма* деб аталади, бу ҳақда мана шу буюк асар саҳифаларида бир неча марта ҳикоя қилинган эди. Донишмандларни, яъни умрини инсонлар жамиятига руҳий илм ўргатишга бағишлаган кишиларни двиджа-девалар, иккибор туғилганлар орасида энг яхшилари деб, Ой сайёрасидан бошлаб юқори сайёраларнинг аҳолисини эса, девалар деб атайдилар. Двиджа-девалар ва девалар эҳромлар қуриш билан машғул бўладилар. Бу эҳромларда одамлар Говинда, Мадхусудана, Нрисимха, Мадхава, Кешава, Нараяна, Падманабха, Партхасаратхи ва бошқа кўплаб қиёфаларда намоён бўлган ягона Парвардигор Вишнуга сиғинадилар. Парвардигор сон-саноксиз қиёфа ва шаклларда намоён бўлади, аммо уларнинг ҳаммаси бир биридан фарқ қилмайди. Парвардигор Вишнунинг тўрт қўли бор, уларнинг ҳар бирида У бирор жисмни ушлаб туради – сур, халқа, гурзи ва нилуфар гули. Бу жисмлардан

асосийси чакра(халқа) ҳисобланади. Вишнунинг бошланғич қиёфаси Парвардигор Шри Кришна фақат чакра(халқа) ушлаб туради, шу боис Уни баъзан Чакри деб ҳам атайдилар. Парвардигорнинг Чакраси У бутун борлиқнинг ҳукмдори эканини билдириб туради. Одамлар узокдан кўзи тушишлари билан Парвардигор Шри Кришнани эслашлари учун Вишнунинг барча эҳромларининг тепасига Чакра қўйилган. Эҳромлар узокдан кўзга ташланиб туриши учун атайлаб уларнинг биносини баланд қилиб қурадилар. Инсоният тарихи бошланганидан анча илгари пайдо бўлган мана шу қоидага Ҳиндистон халқи эҳром қурилишида ҳозир ҳам қатъий равишда амал қиладилар. Қалтафаҳм даҳрийларнинг Вишнунинг эҳромлари яқин ўтмишда қурилган деган тахминлари хато эканини мана шу ҳолатнинг ўзиёқ исботлаб турибди: Видура Вишнунинг эҳромларини камида беш минг йил аввал зиёрат қилиб чиққан, бу эҳромлар эса, у ерларга Видура борганидан анча аввал қурилган. Буюк донишмандлар ва фаришталар ҳеч қачон эҳромларда одамлар ёки фаришталарнинг ҳайкалларини ўрнатмайдилар; улар оддий инсонларнинг бахтини ўйлаб, уларнинг онгини ҳам Худони англаш даражасига кўтариш мақсадида Вишнунинг эҳромларини қурадилар.

Текст 24

Унинг йўли Куружангала деб аталадиган ғарбий Ҳиндистон орқали, шунингдек, гуллаб яшнаётган Сурат, Саувира ва Матсья вилоятлари орқали ўтарди. Ниҳоят у Ямуна қирғоқларига етиб борди ва шу ерда Парвардигор Шри Кришнанинг буюк содиқ хизматкори Уддхавани учратди.

Изох: Ҳозирги Дехли шаҳридан то Уттар-Прадеш штатидаги Матхура вилоятигача(Пенжаб вилоятининг Гуржаон туманининг бир қисми ҳам) бўлган тахминан 450 квадрат километрга тенг майдон бутун Ҳиндистон заминидан энг муқаддас жой ҳисобланади. Бу жойлар табаррук жойлар, чунки бу ерлардан Парвардигор Шри Кришна ўтган. У Матхурада, онасининг акаси Камсанинг уйида дунёга келган ва Вриндаванда тутинган отаси Нанда Махаражнинг уйида ўсиб улғайган. У жойларда ҳозир ҳам чуқур жазавага тушиб Кришнани ва Унинг болаликдаги дўстлари бўлган гопиларни излаб юрган Худонинг асл содиқларини кўплаб учратиш мумкин. Улар Кришна билан юзма-юз учрашмасалар ҳам, барибир, - бу муҳим эмас, - чунки ҳақиқий содиқ учун Кришнани бетиним излаш – У билан юзма-юз учрашиш билан бир. Нимага бундай бўлишини тушунтиришнинг иложи йўқ, лекин Парвардигорнинг соф содиқлари ҳамиша ана шундай ҳис-туйғу билан яшайдилар. Фалсафий нуқтаи-назардан қараганда, Парвардигор Шри Кришна ва Уни узлуксиз эшлаш мутлақ поғонада туради, соф онг билан Парвардигорни Вриндавандан излаш ҳақидаги фикрнинг ўзиёқ содиққа Парвардигор билан юзма-юз учрашишдан

кўра кўпроқ лаззат бағишлайди. Ана шундай содиқлар Уни умрининг ҳар бир дақиқасида якқол кўриб юрадилар, бу ҳақиқат “Брахма-самхита”(5.38) ҳам тасдиқланади:

*преманджана-ччхурита-бхакти-вилочанена
сантаҳ садаива хридайешу вилокайанти
йам ийамасундарам ачинтия-гуна-сварупам
говиндам ади-пурушам там ахам бхаджами*

“Олий Шахс Худо, Парвардигор Шямасундара(Кришна)га жазавали муҳаббат уммониға ғарқ бўлган содиқлар чуқур муҳаббати ва садоқат билан қилган холис хизмати туфайли ҳамиша Уни ўзларининг қалбида кўриб юрадилар”. Ана шундай улуғвор содиқлар қаториға Видура билан Уддхавани ҳам киритиш мумкин, шу боис уларнинг иккиси ҳам Ямуна кирғоғида пайдо бўлиб бир-бири билан учрашдилар.

Текст 25

Қалби муҳаббат ва шодликка тўлган Видура қачонлардир Брихаспатининг энг яхши шогирдларидан бири, Парвардигор Шри Кришнанинг доимий ҳамроҳи(Уддхава)ни бағриға қаттиқ босди. Кейин у Уддхавадан Парвардигор Шри Кришнанинг оиласи ҳақида гапириб беришни сўради.

Изоҳ: Видура ёши жиҳатидан Уддхаванинг отаси қатори эди, шунинг учун Уддхава Видура билан учрашганда унга таъзим қилди, Видура эса, уни худди ўз ўғлидай бағриға босди. Видуранинг акаси Панду Парвардигор Шри Кришнанинг тоғаси эди, Уддхава эса Кришнанинг амаки укаси эди. Одатға кўра, Уддхава Видураға худди ўз отасидай хурмат-эҳтиром кўрсатиши лозим эди. Уддхава буюк билимдон-руҳоний, фаришталарнинг руҳий устози бўлган Брихаспатининг асранди ўғли ва шогирди бўлиб, мантиқ бўйича чуқур билимға эға эди. Видура гарчи қариндошлари аллақачон қирилиб кетганини билса ҳам, Уддхавадан ўзининг қариндошлари ҳақида сўраб-суриштирди. Бу савол ғалати бўлиб туюлиши мумкин, аммо, Шрила Жива Госвамиининг фикриға кўра, қариндошларининг ҳалокати Видурани шу қадар чуқур мусибатға солган эдики, бу воқеа қандай рўй берганини батафсилроқ билиб олиш учун у бу ҳақда Уддхавадан сўрашға қарор қилди. Шундай қилиб, Видуранинг саволи амалий нуқтаи-назардан эмас, балки унинг руҳий ҳолати билан боғлиқ эди.

Текст 26

Парвардигорнинг азалий шахслари ҳақида гапириб бер! Улар Браҳманинг илтижоларини инобатға олиб Ер юзида намоён бўлиб, ҳар бир инсонни улуғвор поғонаға кўтариб, бутун оламға фаровонлик келтирдилар. Шурасена хонадонида яшаётган Уларнинг ҳамма ишлари жойидами?

Изоҳ: Парвардигор Шри Кришна ва Парвардигор Баларама Парвардигорнинг икки хил Шахслари

эмас. Худо бир, аммо У Ўзини бир-бирдан ажралмайдиган кўплаб қиёфаларда тарқатади. Уларнинг ҳаммаси – Унинг тўла экспансиялари ҳисобланади. Парвардигор Шри Кришнанинг биринчи экспансияси Баладева ҳисобланади, Гарбходакашайи Вишнунинг танасидан ўсиб чиқадиган нилуфар гулидан пайдо бўлган Браҳма, - Баладеванинг экспансияси ҳисобланади. Шундай қилиб, Кришна ва Баладева коинот қонунларига бўйсунмайдилар, аксинча, бутун борлиқ Уларға бўйсунди. Улар Браҳманинг илтимоси билан Ер сайёрасининг оғирини енгил қилиш учун шу ерда намоён бўлдилар. Улар кўплаб ғайритабиий кароматлар кўрсатиб, оламни иллатлардан покладилар, унга бахт-саодат ва фаровонлик келтирдилар. Худонинг марҳаматисиз ҳеч ким бахтли бўлолмайди, ҳеч ким бирор ишда муваффақият қозона олмайди. Худонинг содиқларининг оилавий бахти Парвардигорнинг бахтиға боғлиқ бўлгани учун, Видура биринчи навбатда Парвардигорнинг фаровонлиги ҳақида сўраб суриштирди.

Текст 27

Куру хонадонининг энг яқин дўсти, бизға куёв бўлмиш Васудеванинг аҳволлари яхшими? Унинг саховатининг чегараси йўқ. У ўз сингилларига ота ўрнида ғамхўрлик қилади ва ҳамиша хотинларининг кўнглини топа билади.

Изоҳ: Парвардигор Шри Кришнанинг отаси Васудеванинг ўн олти хотини бор эди, улардан бири Паурави ёки Рохини Баладеванинг онаси ҳамда Видуранинг синглиси эди. Демак, Видуранинг опасининг эри Васудева унга куёв бўларди. Васудеванинг синглиси Кунти Пандунинг, Видуранинг акасининг хотини эди, бу томондан ҳам Васудева Видураға қариндош эди. Кунти Васудеванинг синглиси эди, аканинг бурчи эса, синглисига худди ўзининг қизидек ғамхўрлик қилишдан иборат. Кунти бирор нарсаға муҳтож бўлганида синглисини жонидан азиз кўрадиган Васудева саховат билан унга ҳамма нарсани инъом этарди. Васудева ҳамиша ўзининг хотинларига ғамхўрлик қилар ва синглисининг барча истакларини амалға оширарди. У Кунтиға алоҳида меҳр билан ғамхўрлик қиларди, чунки синглиси эрта бева бўлиб қолганди. Васудеванинг ҳол-аҳволи ҳақида сўраб-суриштирар экан Видура Васудева ва унинг оиланинг бошқа аъзолари билан бўлган ўзаро муносабатларига тааллуқли ҳамма нарсаларни эслади.

Текст 28

Эй Уддхава, аввалги ҳаётида Купидон бўлган, ҳозир эса Ядулар кўшинининг кўмондони Прадьюмна яхши юрибдими? Холис хизмати билан браҳманларнинг хурматини қозониб, уларнинг дуо-илтижолари шарофати билан Рукмини уни Кришнадан тукқан эди.

Изоҳ: Шрила Жива Госвамиининг фикрига кўра, Смара(Купидон, Камадева) Кришнанинг мангу хамроҳларидан бири. Жива Госвами буни ўзининг “Кришна-сандарбха” трактатида батафсил тушунтириб беради.

Текст 29

Эй дўстим, Сатватлар, Вришниллар, Бходжа ва Дашархалар шоҳи Уграсенанинг аҳволлари яхшими? Сургунга кетаётиб у салтанат тахтини эгаллашдан батамом умидини узган эди, аммо Парвардигор Шри Кришна уни яна салтанат тахтига ўтказди.

Текст 30

Эй мартабали зот, отаси - Худо Шахсига қуйиб қўйгандек ўхшайдиган Самбанинг ишлари яхшими? Олдинги ҳаётида унинг исми Карттикея бўлиб, Шиванинг хотинидан дунёга келган эди. Бу ҳаётида эса, Шри Кришна хотинларининг ичида энг саховатлиси бўлган Джамбаватидан дунёга келди.

Изоҳ: Худо Шахсининг уч гуна-аватарасидан бири бўлган маъбуд Шива Парвардигорнинг тўлиқ экспансияси ҳисобланади. Ундан дунёга келган Карттикея Парвардигор Шри Кришнанинг ўғли Прадьюмна билан бир поғонада туради. Парвардигор Шри Кришна моддий оламга ташриф буюрганида У билан бирга Унинг тўлиқ экспансиялари ҳам тушади ва Унинг ишларини амалга оширишда ёрдам беради. Парвардигорнинг Вриндавандаги эрмакларидан бошқа Унинг бу дунёдаги барча ишларини Унинг тўлиқ экспансиялари амалга оширган. Васудева – Нараянанинг тўлиқ экспансияларидан бири. Деваки билан Васудеванинг олдида Васудева киёфасида пайдо бўлиб, Парвардигор уларга

Ўзининг Нараяна киёфасини намоён этди. У билан бирга жаннатий сайёралардаги барча фаришталар ер юзида туғилдилар, улар Кришнанинг қариндошлари ва дўстлари – Прадьюмна, Самба, Уддхава ва бошқаларнинг вазифасини бажардилар. Бу шеърлардан маълумки, фаришта Камадева ер сайёрасида Прадьюмна киёфасида, Карттикея эса – Самба киёфасида, Васулардан бири эса ер юзига Уддхава бўлиб келган. Уларнинг ҳаммаси Кришнанинг эрмакларини кизиқарли ва чиройли қилиши учун ўзларига юклатилган вазифани бажариб Худога хизмат қилдилар.

Текст 31

О Уддхава, Ююдхананинг ишлари жойидами? Ҳарбий санъат сирларини у Аржундан ўрганиб илоҳий поғонага кўтарилган эди. Бундай мартабага ҳатто таркидунё қилган улуғ инсонлар ичида аълосининг ҳам эришиши амри маҳол.

Изоҳ: Илоҳий поғонага эришиш – *адхокшаджа*, яъни, “моддий сезгилар ёрдамида қабул қилиш

мумкин бўлмаган Зот” деб аталадиган Парвардигор билан шахсан мулоқотда бўлиш имкониятига эга бўлиш демақдир. Таркидунё қилган кишилар Шахсиятсиз Брахманга қўшилишдан илоҳий лаззат олиш учун оиласини, хотин, бола-чақасини, дўст-ёрларини, уйини, бутун бойлигини тарк этиб – бир сўз билан айтганда ҳамма нарсдан воз кечиб, бу дунё билан бўлган ҳамма алоқаларини узадилар. Лекин, Брахманга қўшилиб кетган кишининг ҳис қиладиган лаззатини Адхокшаджани англаб етган кишининг ҳис қиладиган бахти билан умуман тенглаштириб бўлмайди. Эмпирик файласуфлар Олий Ҳақиқат ҳақида фикр-мулоҳаза юритишдан илоҳий лаззат оладилар, аммо уларнинг оладиган лаззати Брахман Ўзининг мангу Худо Шахси киёфасида оладиган лаззати билан умуман тенглаша олмайди. Брахманга қўшилиш лаззати тирик мавжудотга у моддий олам тутқунлигидан озодликка чиққанида келади, аммо Парабрахман, Худо Шахси Ўзининг *хладини-шакти* деб аталадиган ички қувватидан мангу лаззат олади. Моддий оламдан воз кечиб Брахманни англаб етадиган эмпирик файласуфлар ҳали Брахманнинг хладини қувватини англаб етмаганлар. Ҳар нарсага қодир Парвардигорнинг сон-саноксиз қувватлари ичида Унинг ички қувватининг уч тури мавжуд: *самвит*, *сандхини* ва *хладини*. Буюк йоглар ва гйанилар *яма*, *нияма*, *асана*, *дхяна*, *дхарана* ва *пранаяма* қоидаларига қанчалик қатъий риоя қилмасинлар, барибир улар Парвардигорнинг ички қуввати салтанатига қира олмайдилар. Аммо, Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган содиқлар ҳеч қийналмасдан Унинг ички қувватига қира оладилар. Худди Аржундан таълим олиб ҳарбий санъат сирларини эгаллагани сингари, Ююдхана ҳам ана шу қувватни англаб етган эди. Шундай қилиб у ҳаётда ҳам моддий, ҳам руҳий жиҳатдан тўла муваффақият қозонган эди. Худога садоқат билан хизмат қилишнинг натижаси ана шундай бўлади.

Текст 32

Швапхалканинг ўғли Акруранинг ишлари жойидами? У ўз ихтиёрини Худога бутунлай топширган покдомон зотлардан биридир. Бир куни у илоҳий муҳаббатдан жазавага тушиб, ақлу-хушини йўқотиб, йўлда Парвардигор Шри Кришнанинг оёқ излари сақланиб қолган чанг устига ўзини ташлаган эди.

Изоҳ: Акрура Кришнани излаб Вриндаванга кириб борганида, Нанда-граманинг чанг йўллари устида у Парвардигорнинг оёқ изларини кўриб қолди ва илоҳий муҳаббатдан жазавага тушиб, шу заҳотиёқ ўзини чанг йўлга ташлади. Фақат ҳамиша Кришна ҳақидаги фикр-мулоҳазаларга бутунлай ғарқ бўлиб юрган содиқларгина ана шундай илоҳий жазавали лаззатни ҳис қила оладилар. Парвардигорнинг шундай содиғи пок ва бегуноҳ бўлади, чунки у ҳамиша мутлақ поклик тимсоли бўлган Худо Шахси билан мулоқотда бўлиб

юради. Узлуксиз равишда Парвардигор ҳақида фикр-мулоҳаза юритиш – инсонни моддий сифатлар билан булғанишдан асраб юрадиган ўзига хос антисептик ҳисобланади. Парвардигор ҳақида ўйлаб юрган содиқ ҳамиша У билан бирга бўлади. Лекин, маълум бир вазиятларда содиқнинг илоҳий хис-туйғулари бошқача кўринишга эга бўлиб, уни рухий хотиржамлик ҳолатидан чиқариб юбориши мумкин. Илоҳий лаззатнинг ёрқин намунасини Парвардигор Чайтанья кўрсатиб кетган, бу ҳақда Парвардигорнинг намоён бўлган ана шу қиёфасининг ҳаёти ҳақидаги асарларда батафсил ҳикоя қилинган.

Текст 33

Ўзида барча турдаги курбонлик жараёнларининг мақсадини мужассам қилган “Веда”лар сингари, Бходжа шоҳи Деваканинг қизи ҳам, фаришталарнинг онасига ўхшаб, қорнида Олий Худо Шахсини олиб юрди. Ана шу Девакининг ишлари жойидами?

Изоҳ: Ведалар ўзида илоҳий илм ва рухий кадрятларни мужассам қилган; худди шундай, Парвардигор Шри Кришнанинг онаси Деваки ҳам, ўзининг қорнида Ведавий донишмандлик илмининг тимсоли бўлган Парвардигорни олиб юрганди. Ведалар билан Парвардигор орасида ҳеч қандай фарқ йўқ. Ведаларнинг мақсади – Ведалар тимсоли бўлган Парвардигорни англаб етишдан иборат. Деваки чуқур маънога эга бўлган Ведаларга ўхшайди, Парвардигор эса, Ведаларнинг мақсади ҳисобланади.

Текст 34

Анирудҳанинг ҳамма ишлари жойидами? У асл содиқларнинг барча истакларини рўёбга чиқаради ва уни азалдан “Риг-веда”нинг манбаи, ақлни яратувчи ҳамда Парвардигор Вишнунинг тўла намоён бўлган тўртинчи қиёфаси деб ҳисоблайдилар.

Изоҳ: *Ади-чатурбхуджа*, яъни Баладеванинг бирламчи тўрт экспансияси таркибига Васудева, Санкаршана, Прадьюмна ва Анирудҳа киради. Уларнинг ҳаммаси *вишну-таттва* ҳисобланади, яъни Худо Шахсидан фарқ қилмайди. Ана шу экспансиялар ер юзига ўзларининг эрмакларини намоён этиш учун Парвардигорнинг Шри Рама қиёфаси билан бирга ташриф буюрганлар. Парвардигор Рама – бошланғич Васудеванинг Ўзи, Санкаршана, Прадьюмна ва Анирудҳа эса Унинг укалари бўлди. Анирудҳа шунингдек, нафасидан “Риг-веда” пайдо бўлган Маха-Вишнунинг манбаи ҳисобланади. Буларнинг ҳаммаси “Маркандея-пурана”да батафсил тушунтирилган. Ер юзига Парвардигор Шри Кришна ташриф буюрганида Анирудҳа Унинг ўғли бўлиб келди. Дваракадаги Парвардигор Шри Кришна – ади-чатурбхуджа таркибидаги Васудева ҳисобланади. Азалий Парвардигор Шри Кришна ҳеч қачон Голока

Вриндаванни тарк этмайди. Парвардигорнинг барча тўлиқ экспансиялари ягона вишну-таттва бўлиб, уларнинг ҳаммаси бир хил қудратга эга.

Текст 35

Эй чуқур мулоҳазали инсон, у ердаги бошқа зотлар қандай кун кечиряптилар, Парвардигор Шри Кришнани ўзларининг жони деб биладиган ва шу боис Унинг барча кўрсатмаларига сўзсиз амал қиладиган Хридика, Чарудешна, Гада ва Сатябҳаманинг ишлари яхшими?

Текст 36

Яна айтчи, шаҳаншоҳ Юдҳиштҳира салтанатни диний қонун-қоидалар асосида бошқаряптими, ўзи ҳам дин қонунларини эъзозлайдими? Бир вақтлар, Дурйодҳана Юдҳиштҳирага нисбатан ҳасад ўтида ёниб юрарди, чунки Шри Кришна ва Аржуннинг қўллари уни шу қадар мустаҳкам ҳимоя қилар эдики, гўё бу қўллар унинг ўзининг қўллари эди.

Изоҳ: Махараж Юдҳиштҳира дин тимсоли эди. У Кришна ва Аржуна ёрдамида салтанатга ҳукмронлик қилиб юрган пайтларда унинг бойлиги жаннатдаги сайёраларнинг барча бойликларидан ҳам кўпроқ эди. Юдҳиштҳиранинг бойлиги бутун оламнинг бойлигидан кўплигининг сабаби шунда эдики, Парвардигор Шри Кришна ва Аржуна унинг “қўллари” бўлиб хизмат қиларди. Юдҳиштҳирага ҳасад қилиб юрган Дурйодҳана унга бирор зарар етказиш учун ҳамиша турли хийла-найранглар ўйлаб топарди, буларнинг ҳаммаси охир-оқибатда Курукшетрада жанг бошланишига сабаб бўлди. Уруш тугагандан кейин Махараж Юдҳиштҳира ўзининг қонуний салтанатида яна тахтга ўтирди ва унда виждон қонунларини ҳамда динни эъзозлаш қоидаларини ўрнатди. Тахтида Махараж Юдҳиштҳирага ўхшаган такводор шоҳ ўтирган салтанат ана шуниси билан ажойиб ҳисобланади.

Текст 37

Кобра илони сингари енгилмас Бҳима узоқ вақтдан бери ичига ютиб келаётган ғзаб оловини ниҳоят бу виждонсизлар бошига ёғдирдими? У ўзининг гурзисини ўйнатиб жанг майдонига чиққанида шу ерга тўпланган барча жангчилар таърифлаб бўлмас даражада даҳшатга тушардилар.

Изоҳ: Бхиманинг қанчалик кучли эканини Видура яхши биларди. Ҳар гал жанг майдонида Бҳима пайдо бўлганида, бу жангчининг моҳирлик билан гурзисини ўйнатиши ва шахдам қадамлари душман жангчиларини даҳшатга соларди. Қудратли Бҳима узоқ вақтгача Дхритараштранинг ўғилларига қарши бирор фаол қаршилик кўрсатмади, шунинг учун Видурани ниҳоят Бҳима ўзининг жароҳатланган кобра илонининг ғзабини эслатадиган ўткир ғзаби ўтини душманларига соча олгани қизиқтирарди. Ўзининг жаҳлини узоқ

вақт ушлаб турган кобра илони кимга захрини сочса, ўша одам ўлимга маҳкум ҳисобланади.

Текст 38

Гандива номли камон эгаси Аржуннинг ишлари яхшими? Жанг аравасида жанг қиладиган жангчилар орасида у душманлари устидан ҳамшиша ғалаба қозониши билан машҳур. Шива бир куни овчи қиёфасида унинг олдида пайдо бўлганида, уни танимасдан моҳирлик билан унга ўқлар ёмғирини ёғдиргани учун ҳатто маъбуд Шива ҳам Аржундан мамнун бўлган эди.

Изоҳ: Бир куни маъбуд Шива Аржуннинг кучини синаб кўрмоқчи бўлди ва отиб ўлдирилган тўнғизни баҳона қилиб у билан жанжаллашиб қолди. У Аржуннинг олдида овчи кийимида пайдо бўлди, шунда Аржун то Шива унинг энг моҳир камончи эканига ишонч ҳосил қилмагунча уни пайконлар ёмғирига кўмиб ташлади. Аржунни дуо қилиб, маъбуд Шива унга ўзининг Пашупати куралини ҳадя қилди. Видура ана шу буюк жангчининг ишлари қандай экани билан қизиқди.

Текст 39

Катта акалари соясида яшаётган эгизакларнинг аҳволи яхшими? Бир пайтлар Гаруда осмон шоҳи Индранинг оғзидан шарбатни олиб кетгани сингари, душмани Дурйодхоннинг кўлидан ўзларининг қонуний салтанатини тортиб олган Притхининг ўғиллари шу эгизакларни худди киприklar кўзни асрагандай ҳимоя қиладилар.

Изоҳ: Осмон шоҳи Индра ҳамшиша кўлига яшин куралини ушлаб юради, қудратли кучга эга, шунга қарамай, Парвардигор Вишнуни олиб юрадиган куш Гаруда ундан мангулик шарбатини тортиб олиб кетган эди. Дурйодхана куч борасида осмон шоҳидан қолишмасди, лекин барибир Притхининг ўғиллари, Пандузодалар ундан ўз салтанатини тортиб олдилар. Гаруда ҳам, Партхалар ҳам – Парвардигорнинг суюкли содиқлари, шунинг учун улар ҳар қандай, ҳатто энг кучли душман устидан ҳам ғалаба қозона оладилар.

Видура кичкина Пандузодалар, Накула ва Сахадева ҳақида сўрагани. Эгизак ака-укалар бошқа Пандузодаларнинг ўғай онаси Мадрининг ўғиллари эди. Гарчи улар Кунтининг ўғилларига ўғай бўлсалар ҳам, Кунти уларга худди ўз ўғилларидай ғамхўрлик қиларди, шунинг учун Накула билан Сахадева ҳам худди қолган катта уч Пандузода – Юдхитхира, Бхима ва Аржундай бўлиб ўсиб улғайдилар. Бутун олам беш Пандузода ни туғишган ака-укалар деб ҳисоблайди. Уч катта ака кичикларни худди киприklar кўзни асрагандай авайлаб ҳимоя қилиб юрадилар. Видура, Пандузодалар ўз салтанатини Дурйодханадан тортиб олгандан кейин кичик Пандузодалар катталарнинг ҳимояси остида бахтиёр яшаётганини билмоқчи эди.

Текст 40

Эй ҳукмдор, Притха(Кунти) яхши яшайптими? У етим қолган шу ўғилларини ўйлабгина тирик қолганди. Агар улар бўлмаса, у иккинчи камондан фойдаланиб бир ўзи оламнинг тўрт тарафини забт этган эри, буюк саркарда, шаҳаншоҳ Пандудан айрилиқ азобиға бардош беролмасди.

Изоҳ: Садоқатли хотин ўзининг ҳукмдори, эрисиз яшай олмайди, шунинг учун қадимда бева қолган аёллар ўз ихтиёри билан эрининг танаси ёқиладиган гулхан ичига қирганлар. Ҳиндистонда бу удум жуда кенг тарқалган эди, чунки ўша пайтларда аёллар покдомонлиги ва ўз эрларига садоқати билан ажралиб турардилар. Кейинчалик, Кали юга даври кириб келиши билан аёлларда эрларига бўлган аввалгидай садоқат қолмади, беваларнинг ўз ихтиёри билан эрининг жасади ёқиладиган гулхан ичига кириш одати ҳам нутилиб кетди. Яқинда ана шу удум қонун билан таъқиқлаб қўйилди, чунки бу одат баъзи жойларда ихтиёрий эмас, балки зўрлик билан амалга оширила бошланди, аёллар энди бу ишни ўз ихтиёри билан эмас, жамоатчилик тазйиқи остида мажбуран қилишга мажбур бўла бошладилар.

Махараж Панду ўлганида унинг икки хотини – Кунти ҳам, Мадри ҳам – дафн гулханига киришга тайёрландилар, лекин Мадри Кунтидан етим қолган беш Пандузода учун тирик қолишни илтимос қилди. Унинг илтимосига Вьясадева ҳам кўшилди – шундан кейин Кунти рози бўлди. Бу буюк йўқотишга қарамай, Кунти яшашга қарор қилди, аммо, у эри ўлгандан кейин ҳаётдан лаззатланиб яшаш учун эмас, балки ўз фарзандларини қаровсиз ва ҳимоясиз қолдирмаслик учун шундай қилди. Келини Кунтидевонинг ҳаётининг барча икир-чикирларини билгани учун Видура бу воқеаларни эслаб ўтаётган эди. Бу шеърдан кўриниб турибдики, Махараж Панду буюк жангчи бўлиб, бир ўзи, камон ва пайконлар ёрдамида оламнинг тўрт томонини забт қила олган. Ана шундай эридан айрилган Кунти оддий бева бўлиб ҳам яшашни ҳатто ҳаёлига ҳам келтира олмасди, лекин ўзининг беш ўғли учун у яшашга мажбур эди.

Текст 41

Эй олийжаноб инсон, марҳум укасиға қарши чиқаётган (Дхритараштра)нинг аҳволиға ич-ичимдан қайғуришдан бошқа иложим йўқ. Мен ҳамшиша унга чин қалбимдан яхшилик тилардим, аммо у ўғилларининг гапига кириб, мени ўз уйимдан ҳайдаб чиқарди.

Изоҳ: Видура Уддхавадан акасининг ҳол-аҳволи ҳақида сўраб-суриштириб ўтирмади, чунки тубанликка юз тутиб дўзах сари шиддат билан бораётган кишининг ҳаёти яхши бўлиши мумкин эмас. Видура ҳамшиша Дхритараштраға яхшилик қиларди, шу боис у барибир қалбининг тўрида шу бахтиқаро акаси ҳақида жуда кўп ўйларди. Дхритараштранинг марҳум укасининг ўғилларига қарши чиқаётгани ва ўзининг виждонсиз

Ўғилларининг гапига кириб уни ўз уйдан ҳайдаб юборгани Видурани қаттиқ кийнади. Лекин шунга карамай, Видура ҳеч қачон Дхритараштрани ўз душмани деб ҳисобламаган ва унга фақат яхшилик исташда давом этган, Дхритараштрининг умрининг охири кунларида эса, бу дунёда фақат Видура унинг ҳақиқий дўсти экани маълум бўлади. Видурага ўхшаган ҳақиқий вайшнав ўзини ана шундай тутлади: у ҳаммага, ҳатто ўзининг душманларига ҳам фақат яхшилик қилишни истади.

Текст 42

Шунча вақтдан бери пинҳона юрт айланиб юргандан кейин, буларнинг мен учун ҳеч ажабланарли жойи қолмади. Оддий одамнинг ишларига ўхшаб кетадиган Парвардигорнинг кароматлари кўп кишиларни ҳайратга солади, аммо Унинг марҳамати билан менга Унинг улуғворлиги аён бўлди ва шу боис ўзимни тўла бахтиёр деб биламан.

Изоҳ: Гарчи Видура билан Дхритараштра ака-укалар бўлса ҳам, улар бир-бирига умуман ўхшамасдилар. Парвардигор Шри Кришнанинг марҳамати билан Видура, акаси билан фарқли равишда жуда ақлли инсон эди, акаси билан ҳамсухбат бўлиш унга ўзининг салбий таъсирини ўткази олмаган эди. Дхритараштра ва унинг материалист ўғиллари оламга сохта ҳукмронликни куч билан қўлга киритишга уриндилар. Парвардигор уларнинг интилишини маъқуллади, натижада улар моддий тирикчилик тўрига баттар ўралашиб қолдилар. Видура эса, Худога холис хизмат қилишга самимий интиларди, шу боис ўз ихтиёрини бутунлай Худога топширган буюк руҳ бўлиб етишди. Муқаддас саждагоҳларни зиёрат қилиб юриб буни англаб етганида, у барча шубҳаю-гумонлардан бутунлай покланди. У фақат Худонинг марҳаматидан умидвор бўлиб яшаш инсонга унинг ўз уйдан кўра кўпроқ эркинлик беришини тушунгани учун уйдан маҳрум бўлганидан сира афеусланмасди. Парвардигор ҳамшиша унга ғамхўрлик қилиб, уни ҳамшиша ҳимоя қилиб юришига қаттиқ ишонган кишигина таркидунё қилиб яшашга қодир бўлади. "Бҳагавад Гита"(16.1)да инсон ҳаётининг ана шу поғонаси ҳақида шундай дейилган: *абхайам саттва-самшуддхи* – ҳар бир тирик мавжудотнинг ҳаёти бутунлай Худонинг марҳаматига боғлиқ, лекин буни фақат ўзининг ҳаётини тўла поклаган кишигина англаб етишга қодир. Инсон ўзининг ҳаёти бутунлай Худонинг қўлида эканини англаб етган поғона *саттва-самшуддхи* – ҳаётини поклаш деб аталади. Ана шундай поклаш натижасида инсон қалбида кўрқув туйғуси бутунлай йўқолади. Худонинг *нараяна-пара* деб аталадиган содиқ хизматкори ҳеч қачон ҳеч нарсадан кўрқмайди, чунки у ҳар қандай вазиятда ҳам Парвардигорнинг ишончли ҳимояси остида эканини билади. Шунга ишончи қомил бўлган Видура ёлғиз ҳолда саёҳат қилиб юрарди, уни

дўстлари ҳам, душманлари ҳам кўрмас, танимас эдилар. Шу тариқа у ўзидан барча дунёвий вазифаларни соқит қилиб, тўла эркин, мустақил ҳолда лаззатланиб юрарди.

Парвардигор Шри Кришна Ўзининг мангу, лаззатга тўла Шьямасундара қиёфасида бу ўткинчи дунёда юрган пайтда, Унинг соф содиғи бўлмаган кишилар Уни танимадилар ва Унинг улуғворлигини билмас эдилар. *Аваджананти мам мудха манушим танум ашритам*(Б.г.(9.11): У Ўзига ишонмайдиган кишилар учун ҳамшиша жумбоқ бўлиб қолаверади, Унинг содиқлари эса, ўзларининг садоқатли хизмати эвазига ҳамшиша Парвардигорни кўриб юриш имкониятига эга бўладилар.

Текст 43

Изтироб чекаётганларга дарҳол ёрдамга келишга тайёр ва бутун борлиқ устидан ҳукмрон эканлигига карамай, гарчи, Куруларнинг қилмаган гуноҳи қолмаган ва уч хил манманликнинг (бойлиги, илми, ҳокимияти) таъсири остида бошқа подшоҳлар ҳам ўзларининг ҳарбий юришлари билан Ер сайёрасининг тинчлигини бузаётганини кўриб турган бўлса ҳам, У (Шри Кришна) Куру хонадонини бирданига яқсон қилмади.

Изоҳ: "Бҳагавад Гита"да айтилганидек, Парвардигор бу ўткинчи дунёга жуда муҳим иш(миссия) билан келади: гуноҳкорларни яқсон қилиш ва мусибат чекаётган тақводорларни ҳимоя қилиш. Шунга карамай Парвардигор Куруларнинг Драупадини ҳақорат қилишларига йўл қўйиб берди, Пандузодаларнинг бошига тушаётган адолатсизликларга қарши ҳеч қандай чора кўрмади, ҳатто Ўзини ҳақорат қилишларига ҳам чидам билан сабр қилди. Шундай савол туғилиши мумкин: "Қандай қилиб Парвардигор Ўзининг кўзи олдида ана шундай қонунбузарликларга, ҳақорат қилишларга йўл қўйди? Нимага У шу заҳотиёқ Курузодаларни жазоламади?" Курузодалар Драупадини ҳақорат қилмоқчи бўлганларида Парвардигор Драупадининг сарисини чексиз узун қилиб, уни ҳимоя қилди, лекин уни ҳақорат қилган жиноятчиларни шу заҳотиёқ жазолаб ўтирмади. Лекин Парвардигорнинг бундай қилиши У Курузодаларнинг бу гуноҳини кечириб юборди дегани эмас. Ўша пайтда ер юзида ўзининг бойлиги, билимдонлиги ва фуқароларининг сони билан мағрурланиб, бир-бири билан бетиним урушлар олиб бориб Ернинг тинчлигини бузиб юрган бошқа шоҳлар ҳам кўп эди. Парвардигор шунчаки уларнинг ҳаммасини бирданига яқсон қилиш, шу билан иблисларни яқсон қилишдан иборат вазифасини тезроқ амалга ошириш учун уларнинг ҳаммаси Курукшетра жанг майдонида тўпланишини кутиб юрган эди. Худога ишонмайдиган имонсиз шоҳлар ёки ҳукумат раҳбарлари ўзларининг бойлиги, илми ва фуқароларининг кўплиги билан мағрурлана бошласа, қуролларини ишга солиб, бегуноҳ

одамларга чексиз мусибат келтира бошлайдилар. Парвардигор Шри Кришна ер юзида юрган пайтларда ана шундай шоҳлар жуда кўп эди, шунинг учун Парвардигор Курукшетра жанг майдонида катта урушни уюштирди. Аржунага Ўзининг вишва-рупа қиёфасини намоён этиб, Парвардигор Ўзининг ер сайёрасига келишдан мақсадини шундай таърифлаганди: “Мен Ўз ихтиёрим билан номаъкул аҳолининг сонини камайтириш мақсадида Ер сайёрасига бешафқат Замон тимсолида ташриф буюрдим. Мен бу ерга тўпланган жангчиларнинг ҳаммасини яксон қиламан, фақат сиз Пандузодалар тирик қоласизлар. Бу жангчиларнинг тақдири сенинг жанг қилиш ёки қилмаслигинга боғлиқ эмас. Уларнинг тақдири аллақачон ҳал бўлган: уларнинг ҳаммасини Мен Ўзим ўлдираман. Агар сен бу жангнинг қахрамони бўлиб шуҳрат қозонишни ва кўлга киритган бойлигинг билан лаззатланишни истасанг, эй Савясачи, унда ана шу жангчиларнинг ҳалок бўлишига бевосита сабабчи бўл ва қахрамонлик билан шуҳрат қозон. Мен бу ерга тўпланган барча буюк жангчилар: Бхишма, Дрона, Жаядратха, Карна ва бошқа кўплаб саркардаларни аллақачон ўлдириб қўйганман. Ҳеч нарсадан ташвишланма. Жанг қил ва ғалаба нашъасини сур”(Б.г.11.32-34).

Парвардигор Ўзи амалга оширган у ёки бу қахрамонликнинг барча шон-шуҳрати Унинг содиқ хизматкориники бўлишини уюштиришни жуда яхши кўради. У Ўзининг дўсти ва содиқ хизматкори Аржунани Курукшетрадаги жангнинг қахрамони сифатида кўришни истаган, шу боис жаҳоннинг барча гуноҳкорлари бир жойга тўпланадиган пайтни кутиб юрган эди. Унинг гуноҳкорларни жазолашдан Ўзини тийиб туришига шундан бошқа бирор сабаб йўқ эди.

Текст 44

Парвардигор Шри Кришна бу дунёда ўзидан бошқаларни писанд қилмайдиган димоғдорларни яксон қилиш учун Ўзини намоён қилади. Унинг кўрсатган кароматлари илоҳий табиатга эга ва бу ишларни У фақат инсонларнинг ғафлат босган кўзларини очиш учунгина қилади. Моддий табиат гуналарига нисбатан мутлақо илоҳий бўлган Худо Шахси, Ерда намоён бўлар экан, бошқа нимани ҳам ният қилиши мумкин?

Изоҳ: *Ишвараҳ парамаҳ кришнаҳ сач-чид-ананда-виграҳа*(Б.с.5.1): Парвардигорнинг қиёфаси мангу, илм ва лаззатга тўла. Шунинг учун Унинг туғилиши – шунчаки бир кўриниш, холос. Буни худди уфқда куёшнинг пайдо бўлишига ўхшатиш мумкин. Бошқа тирик мавжудотларнинг туғилишидан фарқли равишда Унинг бу дунёга келиши моддий табиат қонунлари асосида рўй бермайди ва Унинг аввалги фаолиятининг натижаси ҳисобланмайди. Парвардигорнинг ишлари ва кароматлари – шунчаки Унинг эрмаклари, Унинг Ўзининг эркин иродасини намоён этиши бўлиб, уларга моддий табиат

қонунлари таъсир қилмайди. “Бҳагавад Гита”(4.14)да шундай дейилган:

*на мам кармани лимпанти на ме карма-пхале сприха
ити мам йо “бхиджанати кармабхир на са бадхйате*

Парвардигорнинг тирик мавжудотлар учун ўрнатиб қўйган карма қонунлари Унинг Ўзига таъсир қилмайди, бошқа тирик мавжудотлардан фарқли равишда Парвардигор ҳеч қачон Ўзининг ҳолатини яхшилаш мақсадида бирор фаолият билан шуғулланмайди. Оддий тирик мавжудотлар ўзларининг моддий оламдаги тирикчилик қилиш шароитларини яхшилаш учун меҳнат қиладилар. Аммо Парвардигор азалдан ҳамма бойликларнинг, ҳамма куч-қудратнинг, барча шон-шуҳратнинг, бутун гўзалликнинг, бутун илмнинг ва таркидунёликнинг эгаси ҳисобланади. Унинг интиладиган бирор мақсади йўқ. Ҳеч ким ўзининг бирор жиҳати бўйича Парвардигорднпн устун бўла олмайди, шунинг учун Унинг Ўзининг ҳолатини яхшилаш учун бирор нарсага интилишига ҳеч қандай сабаб йўқ. Парвардигорнинг кўрсатадиган кароматлари билан оддий тирик мавжудотларнинг қиладиган ишлари орасидаги фарқни билиш керак. Парвардигорнинг илоҳий Зот эканини англаб етган киши Худонинг содиқ хизматкори бўлишга ва ўзининг аввалги фаолиятининг барча оқибатларидан ҳалос бўлишга қодир бўлади. *Кармани нирдахати кинту ча бхакти-бхаджам*: Парвардигор Ўзининг содиқ хизматкорининг барча гуноҳлари оқибатини кескин камайтириб юборади ёки бутунлай яксон қилади(Б.с.5.54).

Барча тирик мавжудотлар Парвардигорнинг кўрсатган кароматлари ҳақида тинглаши ва улардан лаззатланиши лозим. Парвардигорнинг бу дунёда турли кароматлар кўрсатишдан ягона мақсади – оддий одамларнинг диққатини Ўзига жалб қилишдан иборат. Парвардигор ҳамиша Ўзининг содиқ хизматкорларининг манфаатини кўзлаб ҳаракат қилиш ва уларни ҳимоя қилиш билан оддий одамлар(кармилар ва нажот излаб юрган гянилар)ни Ўзига жалб қилади. Ўз меҳнатларининг натижасидан лаззатланиш мақсадида меҳнат қиладиган кишилар ҳам Худога садоқат билан хизмат қилиш орқали мақсадига эришишлари мумкин; нажот излаб юрганлар ҳам шундай. Аммо, Худонинг содиқларини нажот топиш ҳам, ўз меҳнатининг натижалари ҳам қизиқтирмайди. Улар Парвардигорнинг ажойиб, ғайритабиий кароматлари шарбатидан лаззатланиб яшайдилар, масалан, Унинг болалик давридаги ўйинлари пайтида Говардхана тоғини кўтаргани ёки иблис Пуганани ўлдириши ҳақидаги ҳикоялардан. Парвардигор Ўзининг бу кароматларини ҳаммани – карми, гяни ва бхактиларни Ўзига жалб қилиш учун амалга оширди. Барча карма қонунларига илоҳий муносабатда бўлган ҳолда Парвардигор ҳеч қачон, ўзларининг моддий фаолияти ва уларнинг оқибатлари занжирига боғланган оддий тирик мавжудотлар мажбур бўлгани сингари, майянинг моддий қиёфаларига кирмайди.

Парвардигорнинг Ер юзига келишдан иккинчи мақсади – ўзларига бино қўйган асурларни яқсон қилиш ва калтафаҳм одамлар тарғибот қилаётган атеизм таълимотига чек қўйишдан иборат. Парвардигорнинг бесабаб марҳамати билан Унинг қўлида ҳалок бўлган асурлар рухий озодликка эришадилар. Парвардигорнинг ер юзига келиши ҳамиша чуқур маънога эга бўлади ва бу билан оддий одамларнинг туғилиши орасида ҳеч қандай умумийлик йўқ. Бу дунёга Ўзининг бошланғич *сач-чид-ананда* қиёфасида келадиган ва моддий тана билан боғлиқ бўлган чеклашлардан ҳамиша пок Парвардигор эмас, ҳатто Худонинг соф содиқлари ҳам моддий танага боғлиқ эмаслар.

Текст 45

Шундай экан, эй дўстим, муқаддас жойларда шарафлаб куйланадиган Парвардигорни олқишлаб ҳамду санолар айт. У туғилмаган Зот, лекин шунга қарамай Ўзига содиқ бўлган ҳукмдорларга чексиз марҳаматини кўрсатиш учун У Ер юзига келади. Фақат уларнинг бахти учунгина У Ўзининг соф содиқлари бўлган Ядавалар хонадонидан пайдо бўлди.

Изоҳ: Коинотнинг турли сайёраларида ҳар хил фаришталар ва ҳукмдорлар ҳукмронлик қиладилар, уларнинг сон-саногии йўқ. Қуёш сайёрасида Қуёш фариштаси, Ойда – ой фариштаси, жаннатий сайёраларда - Индра, улардан ташқари Ваю, Варуна ва маъбуд Брахма яшайдиган Брахмалокада яшайдиган зотлар бор. Уларнинг ҳаммаси – Парвардигорнинг итоаткор хизматкорларидир. Ҳар гал, турли коинотлардаги сон-саноксиз сайёраларнинг бирортасида қандайдир мушкул вазият юзага келса, ана шу сайёранинг ҳукмдорлари Парвардигордан шу ерга келишни илтимос қиладилар, шунда Парвардигор уларнинг илтимосини бажаради. Бу ҳақда "Шримад Бхагаватам"нинг Биринчи қўшиғида айтилган эди(1.3.28):

эте чамши-калаҳ тумсах кришинас ту бхагаван свайам индрари-вйакулам локам мридайданти йуге йуге

Ҳар бир даврда, коинотдаги Парвардигорнинг итоаткор ҳукмдорлари қийин аҳволга тушиб қолганида Парвардигор уларга ёрдамга келади. Унинг бу дунёга келишидан яна бир мақсади – Ўзининг соф садоқатли, асл содиқларини қўллаб-қувватлашдан иборат. Парвардигорга итоат қиладиган ҳукмдорлар ва соф содиқлар ҳамиша ва ҳамма нарсада Парвардигорнинг кўрсатмаларига бўйсундилар ва Унинг барча истакларини сўзсиз амалга оширадилар, шунинг учун Парвардигор ҳам ҳамиша уларга ғамхўрлик қилиб юради.

Барча зиёратчиларнинг мақсади – ҳамиша Парвардигор ҳақида ўйлаб юриш, шунинг учун Парвардигорни *тиртха-кирти* деб атайдилар. Аслида одамлар Парвардигорни шарафлаб куйлаш имкониятига эга бўлиш учун зиёратга йўл оладилар. Гарчи ҳозир замон ўзгариб кетган бўлса ҳам, Ҳиндистон заминидан ҳалигача анча муқаддас

саждагоҳлар сақланиб қолган. Масалан, бизнинг анча вақт яшашимизга тўғри келган Матхура ва Вриндаванда одамлар эрта тонгда уйқудан уйғонадилар, эрталаб соат тўртдан то қоронғу кечагача Парвардигорни шарафлаб куйлайдилар. Муқаддас саждагоҳлар шуниси билан яхшики, у жойларда ҳамма нарса инсонга Парвардигорнинг табаррук шон-шухратини эслатиб туради. Парвардигорнинг номлари, шон-шухрати, сифатлари, қиёфалари, эрмаклари ва атрофидагилар Унинг Ўзидан фарқ қилмайди, шунинг учун Парвардигор шарафлаб куйланадиган жойда Унинг Ўзи шахсан иштирок этади. Парвардигор ҳамиша Уни шарафлаб куйлаб юрган Ўзининг соф содиқларининг орасида бўлади. Парвардигорнинг Ўзи айтадики, У ҳамиша Уни шарафлаб куйлаётган асл содиқлари даврасида иштирок этади.

*"Шримад Бхагаватам"нинг Учинчи қўшиқ
"Видуранинг саволлари" деб аталадиган биринчи
бобида Бхактиведантанинг изоҳлари шундай
яқунланади.*

Иккинчи боб.

Парвардигор Шри Кришнани эшлаш

Текст 1

Шри Шукадева Госвами шундай деди: Видура буюк содиқ Уддхавадан унинг қалбига энг яқин Зот(Парвардигор Шри Кришна) ҳақида гапириб беришни сўраганида, Уни эшлаш натижасида қалбида пайдо бўлган чуқур ҳаяжон остида у Видурага дарров жавоб бера олмади.

Текст 2

У(Уддхава)ни ҳали беш яшар болалик пайтидаёқ, Парвардигор Шри Кришнага садоқат билан хизмат қилиш шунчалик ўзига ром этган эдики, ҳатто онаси уни нонуштага чақирганида, овқатланишдан ҳам бош тортарди.

Изоҳ: Уддхава туғилганиданок Парвардигор Шри Кришнанинг содиқ хизматкори, яъни нитья-сиддхи, озод руҳ эди. У ҳали болалик пайтиданок табиий равишда ўзидан-ўзи Худога садоқат билан хизмат қила бошлаган эди. Унинг ўйинчоқлари Кришнанинг қиёфаларидан иборат бўлиб, у ана шу ўйинчоқларга хизмат қиларди – уларни кийинтирар, овқатлантирар, ана шундай илохий ўйинларга ғарқ бўлиб, уларга сиғинар эди. Мангу озод руҳларнинг белгилари ана шундай бўлади. Мангу озод руҳ – ҳеч қачон Худони эсидан чиқармайдиган содиқдир. Инсон бўлиб яшашнинг маъноси Парвардигор билан ўзаро мангу муносабатларимизни қайта тиклашдан, барча диний кўрсатмаларнинг мақсади эса – тирик мавжудотнинг қалбида ана шу муносабатлар ҳақидаги хотирани уйғотишдан иборат. Ана

шундай уйғониш қанчалик эрта амалга ошса, инсон бу дунёда инсон бўлиб яшашдан қўйилган мақсадга шунчалик тез эришади. Такводор инсонлар оиласида туғилган фарзанд болалик пайтиданок Худога хизмат қилиш имкониятига эга бўлади, шунинг учун Худога садоқат билан хизмат қилишда маълум бир поғонага кўтарилган тирик мавжудот кейинги ҳаётида такводор инсонлар хонадонидида туғилиш ҳуқуқига эга бўлади. Бу ҳақиқат "Бҳагавад Гита"(6.41)да ҳам тасдиқланади. *Шучинам шриматам гехе йога-бхраишо* "бхиджайате: ҳатто содиқ хизматкор такво йўлидан адашса ҳам, кейинги ҳаётида у такводор брахман оиласида ёки бадавлат савдогар оиласида туғилиш имкониятига эга бўлади. Бу икки ҳолатда ҳам инсон ўзининг қалбида Худога садоқат туйғусини ривожлантира олади, чунки бундай оилаларда мунтазам равишда Парвардигор Шри Кришнага сиғиниш маросимлари ўтказилиб туради ва фарзанд ёшлигидан арчана деб аталадиган ана шу маросимларга таклид қилиш имкониятига эга бўлади.

Панчаратрика тизими бўйича Худога садоқат билан хизмат қилишга ўргатиш Парвардигорга эҳромда сиғиниш қоидаларига асосланган, бу усул одамларга Худога садоқат билан хизмат қилиш илмини эгаллашга ёрдам беради. Махараж Парикшит ҳам ёшлигида ўйинчоқ ўрнига Кришнанинг қиёфалари билан ўйнади. Ҳиндистондаги такводор инсонлар хонадонидида ҳалигача фарзандларида Худога хизмат қилишга ихлос уйғотиш учун ёш болаларга қўғирчоқ сифатида Рама ва Кришнанинг қиёфаларини, баъзида эса фаришталар қиёфасидаги қўғирчоқларни берадилар. Худонинг марҳамати билан бизнинг ота-онамиз ҳам бизга ана шундай имконият яратиб бергандилар, ҳали жуда кичкина болалик пайтимизданок бизнинг ҳаётимизнинг мазмуни Худога сиғинишдан иборат бўлган эди.

Текст 3

Уддхава шу тарзда ёшлигиданок Парвардигорга узлуксиз хизмат қилар, ҳатто кексайганида ҳам Унга сўнмас ихлос билан хизмат қилишда давом этарди. Видура ундан Парвардигор ҳақида гапириб беришни сўраганида, у шу заҳотиёқ Шри Кришна билан боғлиқ бўлган воқеаларни эслади.

Изоҳ: Худога илоҳий хизмат қилиш билан моддий фаолият орасида ҳеч қандай умумийлик йўқ. Содиқ Худога хизмат қилишга ҳаминиш кучайиб борадиган иштиёқ билан ўзини бағишлайди, унинг интилиши ҳеч қачон сусайиб кетмайди. Дунёвий ишларда эса, инсон кексайиб қолганда, одатда унга хизмат қилишни ташлаб дам олишга рухсат берадилар. Аммо, Худога илоҳий хизмат қилиш билан машғул бўлиб юрган содиқларда нафақага

чиқадиган ёш йўқ, аксинча, ёш ўтиши билан Худога садоқат билан хизмат қилиш истаги тобора кучая боради. Худога садоқат билан хизмат қилишдан тўйиб кетишнинг иложи йўқ, шунинг

учун бундай фаолиятда дам олишга кетиш деган тушунча йўқ. Моддий фаолият билан шуғулланиб юрган киши жисмоний жиҳатдан чарчоқ ҳис қила бошласа, у дам олишга кетади, лекин Худога илоҳий хизмат қилиб юрган киши чарчаш нималигини билмайди, чунки унинг хизмати руҳий табиатга эга бўлиб, унинг моддий танага ҳеч қандай алоқаси йўқ. Дунёвий фаолият билан шуғулланиб юрган кишининг танаси кесайиб қолганида у камроқ ишлай бошлайди, аммо Худога илоҳий хизмат қилиш кишини ҳеч қачон чарчатиб қўймайди, чунки руҳ ҳеч қачон чарчамайди.

Шубҳа йўқки, Уддхава кексайиб қолган эди, лекин бу унинг руҳи ҳам кексайиб қолган эди, дегани эмас. Унинг бутун хизмати илоҳий поғонада эди, шунинг учун Видура ундан Кришна ҳақида гапириб беришни илтимос қилганида, Уддхава шу заҳотиёқ Парвардигор ҳақидаги ўйларга ғарқ бўлди ва ён-атрофидаги нарсаларни умуман сезмай қолди. Мана шу – Худога соф садоқат билан хизмат қилишнинг аломати ҳисобланади. Бу ҳақда Парвардигор Капила Ўзининг онаси Девахутига қилган насихатларида гапириб беради(лакшанам бхакти-йогасйа ва ҳок.).

Текст 4

У анча вақтгача ҳаракатсиз, сукут сақлаб жим қолди. У Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойи ҳақидаги лаззатли ширин хотираларга берилиб, тобора кучайиб бораётган садоқат лаззатига ғарқ бўлганди.

Изоҳ: Видуранинг Кришна ҳақидаги саволини эшитиб, Уддхава худди уйқудан уйғонгандай бўлди. У Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини эсдан чиқариб қўйганидан афсусланаётгандай эди. Аммо Видуранинг саволлари унга Худо Шахсини ва Унга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш ҳақида эслатиб қўйди, бундан у худди Парвардигорнинг Ўзи иштирок этаётгандай чуқур жазавали лаззат ҳис қила бошлади. Парвардигор мутлақ табиатга эга, шунинг учун У ҳақидаги фикрлар билан Унинг шахсан Ўзи орасида ҳеч қандай фарқ йўқ. Шундай қилиб, Уддхава бир неча лаҳза сукут сақлаб турди, шундан кейин у яна ҳам кучлироқ ва чуқурроқ лаззат ҳис қила бошлагандай бўлди. Ана шундай жазавали лаззат туйғусини фақат Худога садоқат билан хизмат қилишда юқори поғонага кўтарилган кишилар ҳис қила оладилар. Танада намоён бўладиган илоҳий ўзгаришларнинг саккиз тури мавжуд: кўз ёшлари, титроқ, терлаш, безовта бўлиш, юрак уришининг кучайиши, тез-тез нафас олиш ва ҳоказо, – Видура ана шу аломатларнинг ҳаммаси Уддхавада намоён бўлганини кўрди.

Текст 5

Видура чуқур илоҳий жазави ҳолатига тушган ва кўзларидан бетиним оқаётган ҳижрон ёшларини артаётган Уддхаванинг танасидаги бу илоҳий ўзгаришларни кузатиб турарди. Видура бу

аломатларни кўриб Уддхава Парвардигорни бенихоя чуқур муҳаббат билан қаттиқ севишини тушунди.

Изоҳ: Тажрибали содиқ хизматкор бўлган Видура Уддхаванинг танасида унинг Худога садоқат билан хизмат қилишда юқори поғонага кўтарилган зот эканини тасдиқлайдиган аломатларни кўрди ва шу тариқа Уддхава қалбида Худога нисбатан комил муҳаббат туйғусини ривожлантирганига амин бўлди. Танада рўй берадиган жазавали ўзгаришлар фақат руҳий поғонада турган кишиларда пайдо бўлади, бундай ўзгаришларни узоқ тажрибалар ёрдамида сунъий равишда юзага келтириб бўлмайди.

Руҳий юксалиш йўлида содиқ уч поғонадан ўтади. Биринчи поғонада у шастраларда кўрсатилган, Худога садоқат билан хизмат қилишни тартибга соладиган қонун-қоидаларга риоя қилиб юради. Иккинчи поғонада у Худога садоқат билан хизмат қилиш билан онгли равишда мунтазам шуғуллана бошлайди. Кейинги поғонада унинг Худога садоқат билан хизмат қилиши танасидаги илоҳий ўзгаришларда намоён бўладиган чуқур жазавали илоҳий лаззатга айланади. Бхакти жараёни Худога садоқат билан хизмат қилишнинг тўққиз тури – тинглаш, такрорлаш, эслаш ва ҳоказолар билан қонун-қоидалар асосида мунтазам шуғулланишдан бошланади. Парвардигорнинг улуғворлиги ва эрмаклари ҳақида мунтазам тинглай бошлаганида содиқнинг қалби аста-секин моддий иллатлардан поклана боради. Қалби поклана борган сари у мунтазам равишда Худога садоқат билан хизмат қила бошлайди. Аввалига унинг Худога садоқат билан хизмат қилиши мунтазам тус олади, кейин у қалбида чуқур ишонч ҳосил қилади, кейин хизмат қилишнинг ширинлигини ҳис қилади, кейин у Худони англаб етади ва ниҳоят унинг қалбида ҳамма нарсани камраб оладиган илоҳий муҳаббат юзага келади – мана шулар содиқнинг руҳий фаолиятида бирин кетин намоён бўладиган сифатлардир. Шу тариқа Худога садоқат билан хизмат қилишнинг эволюцион жараёнида Худога муҳаббат туйғуси то энг юқори поғонага кўтарилгунча аста-секин кучайиб боради. Бу поғонада содиқнинг қалбида кўшимча аломатлар пайдо бўлади – боғланиш, ғазаб, садоқат, алоҳида ҳолларда содиқ одатда оддий тирик мавжудотлар эриша олмайдиган маха-бхава поғонасига кўтарилади. Ана шу аломатларнинг ҳаммасини Худога муҳаббатнинг тирик тимсоли бўлган Парвардигор Шри Чайтаня Махапрабхуда кузатиш мумкин эди.

Парвардигор Шри Чайтаня Махапрабхунинг издоши Шрила Рупа Госвами ўзининг “Бхакти-расамрита-синдху” асарида Уддхава сингари ҳақиқий содиқларда пайдо бўладиган илоҳий белгиларни тартиб билан бир тизимга солиб, батафсил таърифлаб берган. Биз “Садоқат лаззати” деган китобимизда “Бхакти-расамрита-синдху” асарининг мазмунини қисқача баён қилганмиз, Худога садоқат билан хизмат қилиш ҳақида

батафсил маълумот олишни истайдиган кишиларга шу китобни тавсия қиламиз.

Текст 6

Анча вақтдан кейин буюк содиқ Уддхава Парвардигорнинг даргоҳидан одамлар яшайдиган бу дунёга қайтиб кўз ёшларини артди; Унинг ҳаёлида ўтмиш таассуротлари қайта жонланди ва лаззатли руҳий ҳолатда у Видуранинг саволларига жавоб бера бошлади.

Изоҳ: Худога муҳаббатнинг жазавали илоҳий лаззатига бутунлай ғарқ бўлган Уддхава ташки олам мавжудлигини бутунлай унутиб қўйган эди. Ҳатто бу дунёнинг матоси бўлган моддий тана ичида юриб ҳам соф содиқлар Худонинг даргоҳини тарк этмайдилар, Парвардигор ҳақидаги илоҳий фикр-мулоҳазаларга ғарқ бўлиб юргани учун аслида у моддий оламда яшамайди. Видура билан суҳбатлашиш ниятида Уддхава Парвардигорнинг даргоҳи бўлган Дваракадан одамлар яшайдиган моддий оламга тушди. Худонинг асл содиғи ҳатто мана шу ўткинчи оламда яшаб юриб ҳам Парвардигор билан бўлган алоқасини сақлаб қолади. У моддий оламга қандайдир моддий сабаб билан эмас, балки Худонинг элчиси сифатида, бу ерда Унга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш учун келади. Онгининг ҳолатига қараб тирик мавжудот ё моддий оламда, ё Парвардигорнинг илоҳий даргоҳида яшайди. Тирик мавжудот онгининг эволюцион ривожланиши “Чайтанья-чаритамрита” асарида, Парвардигор Шри Чайтаня Махапрабхунинг Рупа Госвамига насихатлар берадиган бобида таърифланган: “Ҳар хил коинотларда яшайдиган тирик мавжудотлар умрлар оша ўзларининг дунёвий кармали фаолиятининг натижаларидан лаззатланиб яшайдилар. Худонинг соф содиғи билан учрашиш бахтига муяссар бўлган тирик мавжудотларнинг қалбида Худога садоқат билан хизмат қилишга ихлос пайдо бўлиши мумкин, шу тариқа у Худога садоқат билан хизмат қилиш имкониятига эга бўлади. Ана шу ихлос Худога садоқат билан хизмат қилишнинг уруғи ҳисобланади. Ана шу уруғни олиш бахтига муяссар бўлган киши уни ўзининг қалбига жойлаши лозим. Одатда экилган уруғ униб чиқиши учун уни суғориб туриш лозим; худди шундай, содиқнинг қалбида Худога садоқат билан хизмат қилиш уруғи униб чиқиши учун уни Парвардигорнинг номларини ва кўрсатган кароматлари ҳақидаги ҳикояларни тинглаш ва такрорлаш билан суғориб туриши лозим. Худога садоқат билан хизмат қилиш ниҳоли ана шундай парвариш ёрдамида ўса бошлайди, содиқ эса, боғбон вазифасини бажариб, уни бетиним тинглаш ва такрорлаш сувлари билан суғориб юради. Худога садоқат билан хизмат қилиш ниҳоли ривожланиб, шу даражада баланд ўсиб кетадики, моддий олам чегараларига бориб етади, ундан ўтиб, руҳий оламга етади, ўсишда давом этиб, Голока Вриндаванага етиб боради. Муқаддас

номни такрорлаш ва тинглашдан бошланадиган Худога садоқат билан хизмат қилиш шунга олиб келадики, боғбон-содиқ ҳатто моддий оламда юриб ҳам Парвардигорнинг даргоҳига кириш имконига эга бўлади. Одатда оддий чирмовуқ ўзидан каттароқ ниҳолга чирмашиб ўсади, содиқ парваришлаб юрган Худога садоқат билан хизмат қилиш ниҳоли, илохий чирмовуқ эса, мустаҳкам бўлиш учун Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини ўраб олади. Мустаҳкам бўлиб олгандан кейин ниҳол мева бера бошлайди, уни парваришлаб юрган содиқ ана шу муҳаббат мевасидан лаззатланади, айна пайтда у бу дунёда яшашнинг олий мақсадига эришади”. Уддхаванинг хатти-ҳаракатлари шундан далолат бериб турибдики, у ана шундай поғонага эриша олган. У бир вақтнинг ўзида ҳам моддий оламда, ҳам Худонинг даргоҳининг энг олий сайёрасида юришга қодир бўлган.

Текст 7

Шри Уддхава шундай деди: Азизим Видура бу дунёнинг порлоқ қуёши ботди – Парвардигор Шри Кришна Ўз даргоҳига йўл олди ва Замон кўринишидаги буюк илон уйимизни ўз домига тортиб кетди. Аҳволимизни сенга яна қандай сўзлар билан таърифласам экан?

Изоҳ: Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакур ўзининг изоҳларида Кришна қуёшининг ботишини қуйидагича тушунтиради. Ядаваланнинг ҳалокати ва унинг ўз оиласи – Курулар хонадони бошига тушган мусибатлар ҳақида эшитиб, Видура қаттиқ изтироб чекди. Уддхава Видуранинг дардига ҳамдард бўлди, шунинг учун биринчи навбатда қуёш ботгандан кейин олам ҳамиша зулмат қаърига ғарк бўлишини айтиб, унга ўзининг ҳамдардлигини билдирди. Бутун жаҳон аҳли оғир ғам ва мусибат қаърига чўмгани туфайли на Видура, на Уддхава ва на бошқа биров бу дунёда бахтиёр бўлолмасди. Уддхава ҳам Видурадан кам изтироб чекаётгани йўқ эди, шунинг учун уларнинг бахт-саодати ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмасди.

Кришнанинг қуёшга таққосланишини жуда ўринли деб қабул қилиш лозим. Қуёш ботганида ер юзини қоронғу зулмат қоплаб олади. лекин оддий одам тушиб қолган зулмат на у ботган пайтида, на чиқаётган пайтда қуёшга заррача таъсир қилмайди. Парвардигор Шри Кришнанинг бу дунёга келиб кетиши худди қуёшнинг чиқиши ва ботишига ўхшайди. У сон-саноксиз сайёраларда пайдо бўлади ва ғойиб бўлади, У ҳозир қайси коинотда бўлса, ўша коинот Унинг илохий ёғдуси билан ёришиб туради, У тарк этган коинот эса, зулмат қаърига ғарк бўлади. Лекин Парвардигорнинг эрмаклари мангу давом этаверади. Худди қуёш ҳамиша ё шарқий, ё ғарбий ярим шарда бўлгани каби, Парвардигор ҳамиша коинотларнинг бирортасида албатта мавжуд бўлади. Қуёш ҳамиша осмонда – ё Ҳиндистонда, ё Америкада, аммо у Ҳиндистон устида нур сочиб

турганида Америка қоронғу зулматга чўккан бўлади, у Америкада пайдо бўлганда эса, Ҳиндистонга зулмат чўккан бўлади.

Худди қуёш эрталаб биринчи ярим шарда кўтарилиб, аста-секин баландга кўтарилгани, кейин бир вақтнинг ўзида бота бориб, иккинчи ярим шарда пайдо бўлгани сингари, Парвардигор Шри Кришна ҳам, бир коинотдан кетар экан, шу заҳотиёқ бошқа бир коинотда Ўзининг эрмакларини бошлаб юборади. Бу коинотда Унинг бир эрмаги ниҳоясига етиши билан у дарров бошқа бир коинотда бошланади. Шундай қилиб Парвардигор Шри Кришнанинг нитъя-лила, мангу эрмаклари чексиз давом этаверади. Ҳар бир сутка - 24 соатда қуёш бир марта чикқани сингари, Парвардигор Шри Кришнанинг эрмаклари ҳам коинотда маълум бир вақт оралиғида бўлиб ўтади – Браҳманинг куни давомида бир марта. "Бҳагавад Гита" келтирилган ҳисоб бўйича Браҳманинг бир куни 4.300.000.000 қуёш йилига тенг. Лекин, Парвардигор қаерга борса ҳам, шу ерда Унинг шастраларда ёзилган барча эрмаклари бўлиб ўтади.

Қуёш ботгандан кейин илонлар кучга кирадилар, ўғрилар дадилроқ ҳаракат қила бошлайдилар, жин-арвоҳлар фаоллаша бошлайди, нилуфар гулининг ғунчаси ёпилиб қолади, чакравака деган қуш йиғлай бошлайди; худди шундай, Парвардигор Шри Кришна кетиши билан имонсизлар бош кўтара бошлайдилар, Худонинг содиқлари эса ҳижрон азобига дучор бўлиб, қаттиқ изтироб чека бошлайдилар.

Текст 8

Барча сайёралари билан бирга бу коинот бахтиқароларнинг энг бахтиқаросидир. Аммо, Ядавалар хонадонига мансуб бўлган зотлар ундан ҳам бахтсизроқ, чунки, бир замонлар ойнинг нима эканини англай олмаган балиқлар сингари, улар ҳам Парвардигор Хари - Олий Шахс, Худо эканини тушуна олмадилар.

Изоҳ: Уддхава гарчи бу дунёда Кришнанинг илохий сифатларини кўриб юрган бўлишларига қарамай, барибир Парвардигор Шри Кришнанинг аслида ким эканлигини тушуна олмаган бахтиқаро одамларга ачинапти. Камсанинг зиндониди дунёга келган пайтидан бошлаб то маусала-лиласигача У Ўзининг илохий қудратини – барча олти хил комиллик – бойлик, куч, шон-шухрат, гўзаллик, илм ва таркидунёликка тўла эга бўлган Олий Шахс, Худонинг ҳар нарсага қодир қудратини бир неча марта намоён этди, шунга қарамай, бу дунёда яшаб юрган ғофил нодонлар уларнинг кўз олдида Парвардигорнинг Ўзи турганини тушунмадилар. Парвардигор билан ўзаро яқин муносабатда бўлмагани туфайли улар Уни машхур тарихий шахс деб ҳисоблаган бўлсалар керак. Аммо, Ядавалар сулоласининг Парвардигорнинг хонадонига мансуб бўлган, ҳамиша Парвардигор билан бирга юрган, шунга қарамай, Унинг Олий Шахс, Худо эканини била олмаган кишиларнинг

ахволи яна ҳам ачинарлироқ. Уддхава ўзининг ахволига ҳам қаттиқ ачинарди, чунки ҳатто унинг ўзи ҳам Кришнанинг Олий Шахс, Худо эканини била туриб, ўзининг Худога хизмат қилиш имкониятидан тўла фойдалана олмади. У ҳаммани, шу жумладан ўзини ҳам омадсиз одамлар деб ҳисобларди. Худонинг соф содиғи ҳамиша ўзини дунёдаги энг омадсиз киши деб ҳисоблайди. Ўзига нисбатан бундай муносабатда бўлишининг асосида унинг қалбидаги Парвардигорга бўлган чуқур муҳаббат ётади, бу муносабат унинг вираҳа, яъни Парвардигор билан илоҳий ҳижрон азобида қийналаётганининг белгиси ҳисобланади.

Муқаддас китоблардан маълумки, Ой сут уммонидан дунёга келган. Жаннатий сайёралардан бирида сут уммони мавжуд, ана шу уммон ўртасида Кширодакашайи Вишну – Параматма(Олий Рух) кўринишида ҳар кимнинг қалбида мавжуд бўлган Парвардигор Вишнунинг даргоҳи жойлашган. Фақат шўр сувли уммонни кўрган, шу боис сут уммони ҳам мавжуд бўлишига ишонмайдиган кишиларга эслатиб қўймоқчимизки, бу олам “го”, яъни “сигир” деб аталади. “Аюр-веда” илмига асосан сигирнинг сийдигининг таъми шўр бўлади ва жигар касалини даволашда жуда самарали дори ҳисобланади. Жигар касалига учраган кишилар сигир сутининг таъмини билмасликлари мумкин, чунки уларга сут ичиш таъқиқланади. Лекин шундай беморлар билиб олишлари лозимки, гарчи умрида сут ичиб кўрмаган бўлсалар ҳам, сигир сийдикдан ташқари сут ҳам беради. Худди шундай, фақат шўр сувли уммони бўлган мана шу арзимаган кичик сайёрадан бошқа оламини билмайдиган ва ҳеч қачон сут уммонини кўрмаган одамлар бу ҳақда муқаддас китоблардан билиб олишлари мумкин. Шундай қилиб, Ой сут уммони қаъридан дунёга

келган, лекин, ана шу уммонда яшайдиган балиқлар уни оддий балиқларнинг биттаси деб юрган эдилар. Улар ойни ҳам ўзларига ўхшаган, лекин ўзидан бироз нур таратиб турадиган, бошқа ҳеч сифати билан бошқалардан фарқ қилмайдиган оддий балиқ деб ҳисоблардилар. Парвардигор Шри Кришнанинг ким эканини тушунишга қодир бўлмаган бахтиқаро одамлар ана шу балиқларга ўхшайдилар. Улар Парвардигор ҳам уларга ўхшаган, лекин анча кучлироқ, бадавлатроқ ва ҳоказо сифатларга эга бўлган оддий одам деб билардилар. "Бхагавад Гита" ана шундай нодон одамларни жамиятдаги энг бахтиқаро одамлар деб ҳисоблайди: *аваджананти мам мудха манушим танум аиритам.*

Текст 9

Ядавалар Худонинг тажрибали содиқлари бўлиб, одамларнинг рухиятини яхши билардилар, бунинг устига улар ҳамиша Парвардигорга ҳамроҳ бўлиб, Унинг барча эрмакларидан иштирок этардилар. Шунга қарамай улар Унинг тимсолида фақат ҳамма ерда мавжуд бўлган ягона Ҳукмдорни кўрардилар.

Изоҳ: Ведаларда айтилганки, Олий Шахс, яъни Параматмани шунчаки китоб ўқиб илм ўрганиш ёки фалсафий фикрлашлар орқали англаб етишнинг илоҳи йўқ. *Найам атма правачанена лабхйо на медхайа на бахуна шрутена*(Катха-упанишад 1.2.23). Фақат Парвардигор Ўз марҳаматини кўрсатган кишигина Уни англаб ета олади. Ядавалар турли соҳадаги илмларни эгаллаган тажрибали содиқлар эдилар, лекин, Парвардигорда фақат ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд бўлган Зотни кўриш билан улар Кришна аслида азалий Парвардигор, Олий Шахс, Худо эканини англай олмадилар. Бундай тушунмовчиликни уларнинг илми саёзлиги деб тушунтириб бўлмайди, бунга сабаб уларнинг омадсизлиги эди. Аммо, Вриндаван аҳолиси ҳатто шуни ҳам билмасдилар, чунки уларнинг ҳаммаси Парвардигорнинг соф, холис содиқлари эдилар, улар Парвардигорни фақат ўзлари жонидан ҳам ортиқ севадиган Зот деб билардилар. Улар Кришнанинг Худо Шахси эканини билмасдилар, Ядавалар, Дварака аҳолиси эса, Парвардигор Шри Кришна – Васудева, ҳамма жойда мавжуд бўлган Олий Рух эканини билардилар, аммо улар Кришна – ягона Парвардигор эканини билмасдилар. Ведаларни яхши билган ҳолда улар *эко девах... сарвабхутадхивасах... антарйаами...ва вришинам пара-девата...* сингари ведавий мадҳияларнинг ҳақиқат эканига ишончи комил эди. Шунинг учун Ядавалар Парвардигор Шри Кришнани уларнинг хонадонидан дунёга келган Олий Рух деб билардилар, холос.

Текст 10

Парвардигорнинг алдамчи қуввати – майя таъсирида адашиб юрган кишиларнинг ҳар хил гаплари ўз ихтиёрини Худога бутунлай топширган содиқларнинг ақлини безовта қила олмайди.

Изоҳ: Ведаларнинг ҳаммаси шуни таъкидлайдиларки, Парвардигор Шри Кришна – Олий Шахс, Худо. Барча ачарьялар, шу жумладан Шрипада Шанкарачарья ҳам буни тасдиқлайди. Лекин, Парвардигор бу дунёда юрган пайтда ҳар хил одамлар Уни турлича қабул қилдилар, шунинг учун уларнинг Худо ҳақидаги тасаввурлари ҳам бир-бирдан фарқ қилади. Муқаддас китобларнинг гапларига ишонадиган кишилар Парвардигор аслида ким эканини тушунардилар, шунинг учун Унинг бу дунёдан кетиши улар учун жуда оғир йўқотиш бўлган эди. Биз "Шримад Бхагаватам"нинг Биринчи Қўшиғида Парвардигор Шри Кришнанинг кетиши Аржуна билан Юдҳиштҳирага қанчалик оғир зарба бўлганини, бу зарбадан улар то умрининг охиригача ўзларига келолмай қанчалик қаттиқ изтироб чеккани ҳақида ҳикоя қилган эдик.

Парвардигор аслида ким эканини Ядавалар қисман тушуниб етган эдилар, шунга қарамай улар ҳам барибир ҳар қандай олқишга сазовор, чунки улар ўз уруғининг сардори

вазифасини бажриб юрган Парвардигор билан бевосита мулоқот қилиш имкониятига эга эдилар ва Унга шахсан хизмат қилардилар. Ядаваларни ва Парвардигорнинг бошқа содиқларини ғофиллиги сабабли Кришнани оддий инсон деб юрган бошқа одамлар билан ҳатто тенглаштириш ҳам мумкин эмас. Хеч шубҳа йўқки, ундай одамларни Парвардигорнинг алдамчи қуввати йўлдан адаштириб қўйган. Имонсиз иблисларга хос фикрга эга бўлиб, улар Парвардигорга ҳасад қиладилар. Алдамчи қувват уларни ўз чангалида каттиқ ушлаб турибди, чунки дунёвий нуктаи-назардан қараганда ажойиб маълумотга эга бўлишларига қарамай, шундай одамлар Худога ишонмайдилар ва атеизм ғояси билан заҳарланганлар. Улар жон-жаҳди билан Парвардигор Шри Кришна оддий инсон эканини, ўша даврда ер юзида ҳукмронлик қилган иблисифат шоҳлар Жарасандха ва Дхритараштранинг ўғилларига қарши уюштирилган суикасда иштирок этгани учун жазо олиб, овчининг пайкони етказган жароҳат туфайли ҳалок бўлганини исботлашга уринадилар. Ундай одамлар "Бхагавад Гита"нинг: *на мам кармани лимпанти*, яъни "Парвардигорнинг бирор фаолияти ҳеч қандай кармали оқибат келтирмайди" деган гапларига ишонмайдилар. Атеистларнинг фикрига кўра, Парвардигор Шри Кришнанинг хонадони, яъни Ядавалар кабиласининг браҳманлар қарғишига учраб кирилиб кетиши – Дхритараштранинг ўғиллари ва бошқаларни ўлдириш билан Кришнанинг орттирган гуноҳлари оқибати эмиш. Худога қарши бундай бемаъни гаплар, Парвардигор ҳақидаги Ҳақиқатни тўғри англаб етган Худонинг содиқлари ақлини безовта қилишга қодир эмас. Уларнинг ақлини Парвардигорга бўлган турли шубҳаю-гумонлар безовта қилишга қодир эмас. Аммо, асурларнинг гапларини жиддий қабул қиладиган кишилар ҳам, асурларнинг ўзлари сингари Худонинг ланъатига учрайдилар. Бу шеърда келтирилган Уддхаванинг гапларининг маъноси шундан иборат.

Текст 11

Етарли даражада риёзат чекмагани сабабли Унинг тимсолида Олий Худо Шахсини кўра олмаган одамларнинг кўзидан ғойиб бўлиб, бутун оламга Ўзининг мангу қиёфасини намоиш этган Парвардигор Шри Кришна бу дунёни тарк этиб Ўзининг мангу даргоҳига кетди.

Изоҳ: Бу шеърда *авитринта–дришам* ибораси алоҳида аҳамиятга эга. Моддий оламда яшаётган шартланган руҳлар ҳар хил усуллар ёрдамида ўзларининг ҳиссиётини қониқтиришга уринадилар, аммо уларнинг бу йўлдаги барча уринишлари бекорга кетаверади, чунки ҳиссий лаззатлар ҳеч кимни тўла қаноатлантиришга қодир эмас. Уларни қуруқликка чиқиб қолган балиқларга қиёслаш мумкин. Агар балиқни сувдан

чиқарсангиз, бирор лаззат уни бахтиёр қила олмайди. Шунга ўхшаб, мангу руҳ фақат олий тирик мавжудот, Худо Шахси билан ҳамсухбат бўлгандагина бахтли бўлиши мумкин, бунинг бошқа йўли йўқ. Ўзининг чегара билмас бесабаб марҳамати билан Парвардигор браҳмадҷиоти руҳий осмонида сузиб юрган сон-саноксиз Ваикунтха сайёраларини яратиб қўйибди, ана шу илоҳий салтанатда тирик мавжудотлар узлуксиз лаззатланиб яшаш учун чексиз имкониятларга эга.

Парвардигор бу ерда Ўзининг, одатда Вриндавана, Матхура ва Дваракада бўлиб ўтадиган илоҳий эрмакларини намоён этиш учун ер юзига ташриф буюради. У шартланган руҳларни Ўзига жалб қилиш ва уларни ўзларининг мангу салтанатдаги уйига қайтариш учун бу ерда намоён бўлади. Лекин, етарлича савобга эга бўлмаган кишилар Парвардигорнинг эрмакларига эътиборсизлик билан қарайдилар. "Бхагавад Гита"да айтилганки, Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан фақат ўзларининг аввалги гуноҳлари оқибатидан бутунлай покланган кишилар хизмат қила оладилар. Барча ведавий маросимлар, урф-одатлар шартланган руҳларни тақводорлик йўлига чиқариш учун мўлжалланган. Жамиятда тугган ўрнига мос келадиган барча вазифаларини виждон билан бажариб яшаш орқали инсон ўзида ростгўйлик, ақлини ва ҳиссиётини жиловлай олиш, сабр-тоқат сингари эзгу фазилатларни ривожлантиради ва ниҳоят Худога соф садоқат билан хизмат қилиш поғонасига кўтарилади. Фақат ана шундай илоҳий нуктаи-назарга эга бўлган кишигина ўзининг моддий истакларини тўла қондира олади.

Парвардигор бу дунёда юрган пайтида Унинг ягона Парвардигор эканини таний олган кишилар ўзларининг барча моддий истакларини тўла қаноатлантирдилар ва У билан бирга Унинг салтанатига қайтиб кетдилар. Парвардигорни асл ҳолида таний олмаган кишилар эса, ўзларининг моддий истакларига боғланиб қолдилар ва ўзларининг мангу уйига, Худонинг даргоҳига қайтиб кета олмадилар. Мазкур шеър ҳам тасдиқлаб турибдики, бу дунёдаги одамларнинг кўзидан ғойиб бўлиб, Парвардигор Ўзининг азалий мангу танасида қолди. Шартланган одамлар орасида тарқалган нотўғри фикрларга қарши равишда, У бу ерда Ўзининг танасини қолдирган эмас. Мазкур шеър имонсиз атеистларнинг "Парвардигор ҳам бу дунёни худди шартланган руҳларга ўхшаб тарк этди" деган нотўғри фикрларини тўла инкор этади. Парвардигор бу дунёга ер юзини имонсиз асурларнинг зулмидан халос қилиш учун келди ва Ўзининг олдига қўйган вазифасини бажариб, одамлар кўзидан ғойиб бўлди.

Текст 12

Парвардигор ички қуввати - *йога-майя* ёрдамида бу ўткинчи дунёда Ўз Шахсини намоён этди. Бу ерга У Ўзининг эрмаклари учун мос келадиган мангу қиёфасида ташриф буюрди.

Парвардигорнинг эрмаклари барчани, ҳатто ўзининг эзгу фазилатлари билан мағрурланиб юрган зотларни ҳам, шу жумладан Вайкунтҳанинг Хукмдори киёфасидаги Парвардигорнинг Ўзини ҳам ҳайратга солди. Шунинг учун ҳам У(Шри Кришна)нинг илоҳий танаси барча безакларнинг безаги ҳисобланади.

Изоҳ: Ведавий мадҳияларда айтилганидек(нитйо нитйанам четанаш четананам), Худо Шахси моддий оламда яшайдиган барча тирик мавжудотлардан устун туради. У – барча тирик мавжудотлар ичида энг асосийси; бойлик, куч, шон-шуҳрат, гўзаллик, илм ва таркидунёлик бобида ҳеч ким У билан тенглаша олмайди. Парвардигор Шри Кришна бу коинотда бўлган пайтда У оддий одамлардай бўлиб кўринади, чунки бу ерга Ўзининг бу ўткинчи дунёдаги эрмакларига мос келадиган киёфада келган эди. У одамлар орасида Ўзининг Вайкунтҳадагидай тўрт кўллик киёфасида пайдо бўлмади, чунки Унинг бу киёфаси Унинг бу ердаги эрмакларига мос келмасди. Аммо, Парвардигор гарчи оддий одамлардай кўринадиган бўлса ҳам, барибир ўзининг фазилатлари билан Унга тенглаша оладиган ёки Ундан устун келадиган бирор зот бўлмаган, йўқ ва бўлмайди. Бу дунёда яшайдиган ҳар бир киши ўзининг фазилатлари билан мағрурланади, лекин, Парвардигор Шри Кришна одамлар орасида юрганида Ўзининг эзгу фазилатлари билан коинотдаги барча замондошларидан устун турарди.

Парвардигорнинг одамлар кўзига кўринадиган эрмаклари праката деб аталади, бизларнинг кўзимизга кўринмайдиган эрмаклари эса – апраката деб аталади. Аслида, худди қуёш ҳеч қачон осмонни тарк этмагани сингари, Парвардигорнинг эрмаклари ҳеч қачон адо бўлмайди. Қуёш ҳамиша ўз орбитасининг бирор нуқтасида юради, аммо бизлар ўзимизнинг чекланган кўриш қобилиятимиз билан баъзан уни кўра оламиз, баъзан эса кўролмаймиз. Худди шундай, Парвардигорнинг эрмаклари ҳам ҳамиша у ёки бу коинотда бўлиб туради, шу боис, Парвардигор Ўзининг илоҳий даргоҳи Дваракадан ғойиб бўлганида, У шунчаки шу ердаги одамлар кўзидан ғойиб бўлган, холос. Ҳеч қачон Унинг мана шу ўткинчи дунёдаги эрмаклари учун қулай бўлган илоҳий танасини бирор жиҳатдан Парвардигорнинг намоён этган бошқа, Вайкунтҳадаги экспансиялари танасидан паст туради деб ўйламаслик керак. Парвардигорнинг бу дунёда намоён этган танаси шу маънода олий даражада илоҳий табиатга эгаки, Унинг бу дунёдаги эрмаклари Унинг Вайкунтҳалокаларда кўрсатадиган марҳаматидан анча устун туради. Вайкунтҳалокаларда Парвардигор Ўзининг марҳаматини озод руҳ(нитья-мукта)ларга кўрсатади, Ўзининг

эрмакларини бу ўткинчи оламда намоён этиш билан эса, У Ўзининг бесабаб марҳаматини

шартланган ҳаёт кечиришга мангу маҳкум бўлган адашган руҳларга, нитья-баддхиларга кўрсатади. Парвардигор Ўзининг ички қуввати, йога-майя ёрдамида моддий оламда намоён этган олти фазилатини ҳатто Вайкунтҳалокада яшайдиган зотлар ҳам камдан-кам ҳолларда кузата оладилар. Унинг барча эрмаклари Унинг моддий қувватининг эмас, балки руҳий қувватининг намоён бўлишидир. Парвардигорнинг Вриндавандаги раса-лиласининг ажойиблиги ҳамда Унинг ўн олти минг хотини билан бўлган ўзаро эр-хотинлик муносабатлари бу ўткинчи дунёда яшаётган тирик мавжудотлар нари турсин, ҳатто Вайкунтҳадаги Нарайанани ҳам ҳайратга солади. Парвардигорнинг эрмакларидан Унинг бошқа киёфалари – Шри Рама, Нрисимха, ва Варахалар ҳам ҳайратга тушадилар. Парвардигорнинг ғаройиблиги шу қадар жозибали эдики, Унинг эрмаклари ҳатто Парвардигор Шри Кришнанинг Ўзидан фарқ қилмайдиган Вайкунтҳа Хукмдорини ҳам ҳайратга солди.

Текст 13

Махараж Юдхитҳира уюштирган раджасуя-яйя(қурбонлик маросими) ўтказилаётган жойга олий, ўрта ва қуйи сайёралар тизимидаги барча фаришталар тўпландилар. Парвардигор Шри Кришнанинг тенгсиз гўзаллигини кўриб, улар Шри Кришнанинг танасини - инсонларни яратган "Тангри Браҳма яратган энг мукамал мавжудот" деб баҳоладилар.

Изоҳ: Парвардигор бу дунёда бўлган пайтда Унинг танасининг гўзаллиги атрофдаги ҳамма нарсаларнинг жилосини сўндириб қўйган эди. Моддий оламда гўзаллик намунаси ҳаворанг нилуфар гули ёки қоронғу тундаги осмонда пайдо бўладиган тўлин ой ҳисобланади, лекин Парвардигорнинг илоҳий танасининг гўзаллиги билан нилуфар гули ҳам, тўлин ой ҳам беллаша олмадилар, буни коинотдаги энг чиройли мавжудотлар – фаришталар ҳам тасдиқлаётдилар. Фаришталар Парвардигор Шри Кришнани, худди уларнинг ўзлари сингари маъбуд Браҳма яратган деб ўйлардилар, лекин аслида маъбуд Браҳманинг ўзини Парвардигор Шри Кришна яратган эди. Браҳма Парвардигорнинг илоҳий танасини яратишга қодир эмас. Кришнанинг яратувчиси йўқ. "Бхагавад Гита"(10.8)да айтганидек: *ахам сарвасйя прабхаво маттах сарвам правартате*, Унинг Ўзи барча мавжудотларнинг яратувчиси ҳисобланади.

Текст 14.

Шри Кришна билан бирга ўйнаган пайтларида кулиб, ҳазиллашиб, нигоҳ алмашиб юрган Ваджа қизлари ҳар гал Шри Кришна уларни ташлаб кетганида қалбларида қаттиқ оғриқ ҳис қилардилар. Улар Унинг орқасидан узоқ тикилиб қолишар, кейин ўзларининг уй ишларини давом эттира олмай, узоқ вақтгача мажолсиз ҳолда ерга жим ўтириб қолишарди.

Изоҳ: Парвардигор Вриндаванда болалик даврини ўтказган пайтларида У билан ўзаро илоҳий муҳаббат ришталари билан боғланган дугона ва тенгқурлари билан тез-тез ҳазиллашиб, уларнинг жигига тегиб турарди. У уларни шунчалик қаттиқ севардики, бундан Унинг оладиган жазавали лаззатини таърифлашнинг иложи йўқ. Ваджаллик кизлар эса, Унга шу қадар садоқатли эдиларки, уларнинг Кришнага бўлган муҳаббати Браҳма ва Шива сингари буюк фаришталарнинг Парвардигорга бўлган муҳаббатидан ҳам анча кучлироқ эди. Шунинг учун Парвардигор Шри Кришна гопилар Уни ўзларининг илоҳий муҳаббати билан мағлуб қилганини ва У уларнинг ана шундай пок ҳис-туйғуларига муносиб жавоб бериб, уларни муносиб мукофотлашга кучи етмаслигини тан олганди. Гарчи гопилар, Парвардигорнинг ҳазилларидан қийналгандай бўлиб кўринса ҳам, ҳар гал Кришна уларнинг олдидан кетганида улар Парвардигор билан айрилиқ азобига чидай олмай, нигоҳлари билан Уни узоқ кузатиб қолардилар. Гопилар учун Кришнадан айрилиш шу қадар қаттиқ зарба эдики, улар узоқ вақтгача ўзларига келолмай, уй ишларини давом эттиролмай ўтирардилар. Ўзаро муносабатларда Кришнанинг Вриндаванлик кизларга нисбатан ҳис қиладиган муҳаббатини ҳам бошқа ҳеч қандай муҳаббатга тенглаштириб бўлмайди. Муқаддас китобларда айтилганки, Парвардигор Шри Кришна ҳеч қачон Вриндаванни ташлаб кетмайди. У Вриндаван аҳолисининг илоҳий муҳаббат ришталари билан боғланган ҳолда шу ерда мангу яшайди. Шунинг учун бизлар моддий кўзларимиз билан уни кўра олмасак ҳам, У бир лаҳза ҳам Вриндаванни тарк этмасдан, худди аввалгидай ҳозир ҳам Вриндаванда яшайди.

Текст 15.

Ҳам руҳий, ҳам моддий олам ҳукмдори, чексиз марҳамат уммони бўлган Парвардигор туғилмаган Зот, аммо Унинг тинчликсевар содиқлари билан моддий табиат гуналари таъсирига берилган одамлар орасида низо пайдо бўлганида, У худди олов каби дарров шу ерда пайдо бўлади. У билан бирга бу дунёга махат-таттва ҳам ташриф буюради.

Изоҳ: Худонинг содиқлари табиатан жуда тинчликсевар бўладилар, чунки улар ҳар қандай моддий истаклардан пок инсонлардир. Озодликка чиққан руҳнинг ҳеч қандай моддий истаги бўлмайди, шунинг учун у қайғу нималигини билмайди. Бирор нарсага интилиб юрган одамлар моддий бойлигидан айрилиб қолсалар қаттиқ изтироб чекадилар. Лекин Худонинг содиқлари моддий бойликка ҳам, озодликка чиқишга ҳам интилмайдилар. Улар Худога илоҳий муҳаббат ва садоқат билан хизмат қилишни ўзларининг бурчи деб биладилар, шу боис улар учун уларнинг

қаерда бўлиши, хизматнинг қайси тури билан машғул бўлиши аҳамиятга эга эмас. Кармилар, ғанилар ва йоглар моддий ёки руҳий бойликка эга бўлишга интиладилар. Кармилар кўпроқ моддий бойлик изидан кувадилар, ғани ва йоглар – руҳий бойликка интиладилар, Худонинг содиқларига эса униси ҳам, буниси ҳам керак эмас. уларнинг ягона истаги – ё моддий оламда, ё руҳий оламда, Худо нимани истаса шу тарзда Худога хизмат қилишдан иборат. Шу боис Парвардигор ана шундай содиқларга ҳамиша алоҳида ҳамдардлик билан ғамхўрлик қилиб юради.

Карми, ғани ва йогларнинг фикр-мулоҳазалари моддий табиат гуналари таъсирида шаклланади, шунинг учун уларни итарамми, яъни “садоқатсиз”лар деб атайдилар. Йоглар ҳам шулар жумласидан бўлган ана шундай итаралар баъзан Худонинг содиқларини безовта қиладилар. Буюк йог Дурваса Муни Махараж Амбаришани таъкиб қилиб юрарди, чунки у Худонинг буюк содиқларидан эди; буюк карми ва ғани бўлган Хиранякашипу эса, ҳатто ўзининг ўғли бўлишига қарамай, вайшнав бўлгани учун Прахлад Махаражни қаттиқ қийнаб азоблаган эди. Инсоният тарихида ана шундай итараларнинг Худонинг тинчликсевар содиқларини таъкиб қилиш ҳоллари жуда кўп бўлган. Улар орасида ана шундай низолар пайдо бўлганида, Ўзининг соф содиқларига ҳамдардлик билдириб Парвардигорнинг Ўзи бу дунёга Ўзининг махат-таттвани бошқариб турадиган тўла экспансиялари билан бирга келади.

Парвардигор ҳамма жойда – ҳам руҳий оламда, ҳам моддий оламда мавжуд. У Худонинг содиқлари билан имонсизлар орасида ўзаро жанжал юзага келганда Ўзининг содиқларини ҳимоя қилиш учун бу ерда намоён бўлади. Қаерда бўлишидан қатъий назар, икки жисмнинг бир бири билан ўзаро ишқаланиши натижасида электр заряди ҳосил бўлгани сингари, Худонинг содиқлари билан имонсизлар орасида бўлиб ўтадиган низолар ҳам ҳар жойда мавжуд Парвардигорнинг бу дунёда пайдо бўлишига сабаб бўлади. Ўз вазифасини амалга ошириш учун У бу дунёга Ўзининг тўлиқ экспансиялари билан бирга келади. Унинг Васудеванинг ўғли сифатида келганини ҳар хил одамлар турлича қабул қилдилар. “Бу – Олий Шахс, Худонинг Ўзи” – дедилар бировлар, “У – Парвардигор Нараянанинг намоён этган қиёфаларидан бири” – дедилар бошқалар. “Бу – Кширодакашаи Вишнунинг намоён этган қиёфаси” – дедилар яна бировлар. Лекин, аслида У бошланғич Олий Шахс, Худонинг Ўзи, - кришнас ту бхагаван свайам, - Нараяна, пуруша ва Унинг бошқа бошқа экспансиялари Парвардигорнинг бу дунёдаги эрмакларидан ўзларига ажратилган ролларни ўйнаш учун У билан бирга келадилар. Махад-амша-йуктаҳ сўзлари шуни англатадики, Парвардигор ер юзига махат-таттвани яратадиган пурушалар билан бирга

келади. Буни бошқа ведавий мадҳиялар ҳам тасдиқлайди: махантам вибхум атманам.

Худди электр заряди сингари, Парвардигор Шри Кришна ҳам ер юзида бир томондан Камса, иккинчи томондан Васудева ва Уграсеналар орасида юзага келган низолар натижасида пайдо бўлди. Васудева билан Уграсена Худонинг содиқлари эди, ҳақиқий карми ва ғйаниларнинг тимсоли Камса эса, имонсиз атеист, итара эди. Кришнани одатда куёшга ўхшатадилар. У Девакининг қорнидаги уммондан дунёга келди ва худди ўзининг нурлари билан эрталаб нилуфар гулгунчаларини очилтириб юборадиган куёш сингари ўзининг болалик йилларида У Матхура аҳолисига чексиз қувонч ва шодлик ҳадя қилди. Дваракада эса, худди осмонга баланд кўтарилган, кейин аста-секин ботаётган куёш сингари Парвардигор бу дунёни тарк этди ва, Уддхаванинг гапи билан айтганда, бутун олам зулмат қаърига фарқ бўлди.

16. Парвардигор Шри Кришна ҳақида ўйлаганимда – Ўзи туғилмаган Зот бўлган ҳолда Унинг Васудева қамалиб ётган зиндонда туғилгани, отасининг паноҳидан маҳрум бўлиб Ваджага келгани ва душманлардан қўриқиб у ерда Ўзини бошқа оддий одамлардай қилиб кўрсатганлари ҳамда, Ўзи ҳар нарсага қодир қудратга эга бўлишига қарамай, Матхурадан қочиш кетгани ҳақида ўйласам, ҳайратга тушиб, ақлим адашиб, қийналиб кетаман.

Изоҳ: Парвардигор Шри Кришна азалий шахс, бутун борлиқнинг бошланғич манбаи – ахам сарвасйа прабхавах(Б.г. 10.8), джанмадй асйа йатах(Веданта-сутра 1.1.2) – бўлгани учун бирор мавжудот У билан тенглаша олмайди ё Ундан устун бўла олмайди. Парвардигор энг олий мукамалликдир, шунинг учун У ўзининг илоҳий эрмаклариди кимнингдир ўғли, рақиби ёки душмани ролини ўйнаганида, У бу ролларни шу қадар моҳирлик билан ижро этадики, бу билан У ҳатто ўзининг Уддхава сингари соф содиқларининг ҳам ақлини адаштириб қўяди. Масалан, Уддхава Парвардигор Шри Кришна мангу мавжуд эканини, У ҳеч қачон ўлиши, йўқолиб кетиши мумкин эмслигини жуда яхши биларди, шунга қарамай Унинг бу дунёни тарк этиб кетганидан қийналиб йиғларди. Бундай эрмакларнинг ҳаммаси шунчаки Парвардигорнинг тенгсиз улуғворлигини яна ҳам мукамалроқ қилиш учун керак. У бу ролларни шунчаки улардан лаззатланиш учун ижро этади. ота ўзининг кичкина ўғли билан ўйнаб, полга йиқилиб, ўзини ўғлидан енгилган қилиб кўрсатганида, у буни шунчаки ўғлини қувонтириш учун қилади. Парвардигор ҳар нарсага қодир, шу боис У бир бирига мос келмайдиган ишларни ҳам бемалол амалга оширади – Ўзи туғилмаган Зот бўла туриб туғилади, енгилмас бўлган ҳолда енгилади, қўрқув нималигини билмай туриб, қўрқади. Худонинг асл содиғи Парвардигор

қандай қилиб Ўзида ҳар қандай зиддиятни бирлаштириши мумкинлигини яхши билади, шу боис у Парвардигорнинг ҳар нарсага қодирлигини билмасдан Уни шунчаки муқаддас китобларда жуда кўп зиддиятлар бўлгани учунгина оддий афсонавий қаҳрамон деб биладиган имонсиз одамларнинг аҳволига қаттиқ ачинади. Аслини олганда муқаддас китобларда ҳеч қандай зиддият йўқ: агар биз уларда таърифланган Парвардигорни ўзимизга ўхшаган камчиликларга тўла одамлардан бири деб эмас, балки ҳақиқатан ҳам ҳар нарсага қодир бўлган ягона Парвардигор деб қабул қилсак, ҳаммаси ўзидан ўзи тушунарли бўлади.

Текст 17

Шоҳ Камсадан қўрқанидан уйдан узоқда юрганлари сабабли, Улар(Шри Кришна ва Шри Баларама) ота-оналарининг пойи қадамларига хизмат қила олмаганлари учун Шри Кришна улардан кечирим сўради: “Онажон! Отажон! - деди У, - фарзандлик бурчимизни бажара олмаганимиз учун Бизларни кечиринг!” Худо Шахсининг шунга ўхшаган ишларидан қалбим ларзага келади.

Изоҳ: Бир қараганда Парвардигор Шри Кришна ва Баладева Камсадан ўлгудай қўрқадиган ва шу боис ундан яшириниб юргандай бўлиб кўринади. Лекин, агар Парвардигор Шри Кришна ва Баладева – Олий Шахс, Худо бўлсалар, қандай қилиб Улар Камсадан қўрқишлари мумкин? Бу ерда қандайдир зиддият бор эмасми? Кришнага бўлган муҳаббати туфайли Васудева Уни ҳимоя қилишга ҳаракат қиларди. Кришнанинг Олий Шахс, Худо экани, У ўзини бемалол ҳимоя қила олиши унинг хаёлига ҳам келмасди: У Кришнани ўзининг ўғли деб биларди. Васудева Парвардигорнинг буюк содиғи бўлгани учун у Кришна ҳам Камса ўлдирган ўзининг бошқа болалари сингари ўлиб кетишини истамасди. Одоб-ахлоқ қоидаларига қўра Васудева Кришнани Камсанинг қўлига топшириши лозим эди, чунки у Камсага ўзининг ҳамма болаларини беришга ваъда берган эди. Лекин, унинг Кришнага бўлган муҳаббати шу қадар кучли эдики, ўз ваъдасини бузишга қарор қилди, Васудеванинг бундай илоҳий қароридан Парвардигор жуда мамнун бўлди. Васудеванинг шундай кучли туйғуларига халақит бермаслик учун У ўзини Нанда ва Яшоданинг уйига олиб боришга рухсат берди. Унинг отаси дарёдан ўтаётганида Парвардигор унинг муҳаббатини синаб кўриш учун Ямуна сувларига йиқилиб тушди. Васудева қутуриб турган дарё сувларидан фарзандини қутқаришга уринар экан, ўғлини йўқотиб қўйишдан қўриқиб, бу мусибатдан шу заҳотиёқ ақлдан озиб қолаёзди.

Буларнинг ҳаммаси – Парвардигорнинг машхур илоҳий эрмаклари бўлиб, уларда ҳеч қандай зиддият йўқ. Олий Шахс, Худо бўлган ҳолда Кришна ҳеч қачон Камсадан қўрққан эмас. У ўзининг отасига қувонч келтириш учунгина ўзини ундан қўрққандай қилиб кўрсатарди.

Лекин, Парвардигорнинг хатти-харакатларида энг хайратланарлиси бошқа нарса эди: Ўзининг ота-оналари олдига қайтиб келиб, У Камсадан яшириниб шунча вақт уйдан узокда юргани ва уларнинг пойи қадамларига хизмат қила олмагани учун улардан ялиниб кечирим сўрарди. Нилуфар пойи қадамларига Брахма, Шива сингари фаришталар сажда қиладиган Парвардигор отаси Васудеванинг пойи қадамларига сажда қилмоқчи эди. Ўзининг хатти-харакати билан Парвардигор одамларга ажойиб ибрат кўрсатди. Ҳар бир инсон ўзининг ота-онасига хизмат қилиши лозим, чунки хатто Парвардигорнинг Ўзи ҳам шундай қилган. Фарзанд ўзининг ота-онаси олдадаги қарзини ҳеч қачон уза олмайди, шунинг учун у ўзи қанча катта мартабага эга бўлишига қарамай уларга хизмат қилиши лозим. Бу билан Кришна бир томондан Олий Ота – Парвардигорни қабул қилишдан бош тортаётган имонсизларга сабоқ бермоқчи ва Олий Отага қандай ҳурмат-эҳтиром кўрсатиш кераклигини уларга кўрсатиб қўймоқчи эди. Парвардигорнинг бенуқсон хатти-харакатидан қалбининг тўригача хайратга тушган Уддхава У билан бирга бу дунёни тарк этиб кетмаганидан каттиқ афсусланарди.

Текст 18

Унинг нилуфар қадамлари пойидаги чанглар хидининг лаззатидан бирор марта тотиб кўрган киши Унинг ҳуш бўй атрини сира эсидан чиқара олармиди? Қошини бир чимириш билан Шри Кришна Ер юзини азобга солиб келаётганларнинг барчасини бир зумда яқсон қилди.

Изоҳ: Гарчи У итоаткор ўғил ролини ижро этган бўлса ҳам, Парвардигор Шри Кришнани оддий инсон деб ҳисобламаслик керак. Унинг бутун фаолияти ва кўрсатган кароматлари ғайритабиий – У қошини бир чимириши билан, бутун ер юзига ташвиш келтириб юрган иблисларнинг ҳаммаси яқсон бўлдилар.

Текст 19

Парвардигор Шри Кришнадан нафратланиб юрган бўлса ҳам, Чеда шоҳи(Шишупала) кўз олдинда йоганинг олий мақсадига эришганди. Ҳатто ҳақиқий йогалар ҳам бундай муваффақиятга эришишни орзу қиладилар ва бунинг учун турли машқлар бажариб юрадидилар. Ана шундай Парвардигор Кришна билан ҳижрон азобини тортишга ким ҳам бардош бера оларди?

Изоҳ: Парвардигор Шри Кришна Махараж Юдхитхиранинг буюк мажлисида Ўзининг бесабаб марҳаматини кўрсатди. У хатто Ўзининг душманидан, ҳамини Унга ҳасад қилиб, У билан рақобат қилиб юрган Чеди шоҳидан ҳам Ўз марҳаматини аямади. Лекин, аслида ҳеч ким Парвардигорга муносиб рақиб бўла олмаслиги сабабли, Чеди шоҳи бутун вужуди билан Парвардигор Шри Кришнани ёмон кўрарди. Ўзининг шу жиҳати билан у Камса ва Жарасандха

сингари бошқа асурлардан фарқ қилмасди. Махараж Юдхитхиранинг раджасуя-ягьясига таклиф этилган барча меҳмонлар олдида Шишупала Парвардигор Шри Кришнани ҳақорат қила бошлади, оқибат-натижада Парвардигор уни ўлдирди. Лекин шу ерда иштирок этаётганларнинг ҳаммаси Чеди шоҳининг танасидан ажралиб чиққан ёрқин нур келиб Парвардигор Шри Кришнанинг танасига кирганини ўз кўзи билан кўрдилар. Демак, Чедираджа Парвардигорнинг танасига қўшилиб, руҳий озодликка эришди, яъни, гьяни ва йоглар орзу қилиб юрадиган ва шу мақсадга интилиб илоҳий фаолиятнинг турли усулларида фойдаланадиган баркамолликка эришди.

Ҳеч шубҳа йўқки, Олий Ҳақиқатни фақат ўз кучи билан – сеҳрли йога билан ёки Мутлак Ҳақиқатнинг табиати ҳақидаги фикр-мулоҳазаларга берилиш ёрдамида англаб етишга интилиб юрган кишилар ҳам Парвардигорнинг Ўзи Ўз кўли билан ўлдирадиган душманлари эришган натижага эришадилар. Улар ҳам, булар ҳам Парвардигорнинг илоҳий танасидан таралиб турадиган ёғду - брахмаджйотига қўшилиб кетиш имконини берадиган озодликка эришадилар. Парвардигор хатто Ўзининг душманига ҳам марҳамат кўрсатди, Махараж Юдхитхиранинг мажлисида иштирок этаётганларнинг ҳаммаси Чеди шоҳининг бундай омадига гувоҳ бўлдилар. Видура ҳам улар орасида эди, Уддхава унга ана шу воқеани эслатиб қўяётган эди.

Текст 20

Ҳеч шубҳа йўқки, Курукшетра жанг майдонидаги жангчилар Аржун ёғдирган пайконлар ёмғири остида поклангандилар ва Шри Кришнанинг кўзларни қувонтирувчи нилуфарсимон сиймосини кўриб, Худонинг даргоҳига эришдилар.

Изоҳ: Олий Шаҳс, Худо, Парвардигор Шри Кришна бу дунёга икки мақсад билан келади: содиқларни озодликка чиқариш ҳамда золимларни яқсон қилиш. Лекин, Парвардигор мутлак табиатга эга бўлгани учун Унинг бир қарашда ҳар хил бўлиб кўринган бу икки мақсади ҳам аслини олганда бир биридан фарқ қилмайди. Шишупала ва унга ўхшаганларни ўлдирар экан, Парвардигор уларга ҳам Ўзининг паноҳига кирган содиқлар эришадиган бахтни ато этади. Аржунга қарши жанг қилган жангчиларнинг ҳаммаси кўз олдиларида Парвардигорнинг нилуфарсимон сиймосини кўриб турардилар, шу боис улар ҳам, Худонинг содиқлари сингари, кейинги ҳаётида Унинг даргоҳига эришдилар. Бу шеърда ишлатилган “кўзларни қувонтирувчи” иборасига алоҳида эътибор бериш керак. Жанг қилаётганлар сафида Кришнани кўриб, душман кўшинидаги жангчилар Унинг гўзаллигига маҳлиё бўлган ва уларнинг қалбида Худога муҳаббат туйғуси уйғонган эди. Шишупала ҳам Парвардигорни кўриб турганди, лекин у Унга нисбатан ҳеч қандай муҳаббатсиз, худди ўзининг душманига

карагандай қарарди, шунинг учун Шишупала Унинг илоҳий танасидан таралаётган ёғду, брахмажйотига кириб, Парвардигорга қўшилиб кетди. Парвардигорга нисбатан оралик муносабатда бўлган, Уни ўзига дўст ҳам, душман ҳам деб ҳисобламайдиган кишилар эса, Унинг тенгсиз гўзал сиймосини кўриб, қалбида Унга нисбатан яқинлик ҳис қилдилар ва шу заҳотиёқ руҳий сайёраларга, Вайкунтхага равона бўлдилар. Парвардигорнинг Ўзининг даргоҳини Голока Вриндавана деб атайдилар, Парвардигор Ўзининг Нараяна қиёфасида мавжуд бўлган Унинг тўлиқ экспансияларининг даргоҳи эса, Вайкунтха деб аталади.

Худого муҳаббат ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мудраб ётибди, Худого садоқат билан хизмат қилиш жараёнининг ҳаммаси қалбимиздаги ана шу мангу муҳаббатни уйғотишга қаратилган. Лекин ана илоҳий уйғониш даражаси ҳар хил бўлиши мумкин. Қалбидаги Худого бўлган муҳаббатни тўла уйғота олган киши руҳий оламнинг энг олий сайёрасига, Голока Вриндаванага қайтиб борадилар, омади келиб қандайдир йўллар билан ёки Худонинг содиқлари билан ҳамсуҳбат бўлиш натижасида қалбидаги Худого бўлган муҳаббат туйғуси энди уйғона бошлаган кишилар эса, Вайкунтха сайёраларига эришадилар. Аслини олганда Голока билан Вайкунтха орасида катта фарқ йўқ, лекин Вайкунтха аҳолиси Парвардигорга Унинг чексиз улуғворлиги олдида бош эгиб хизмат қиладилар, Голока аҳолиси эса, Унга бўлган табиий муҳаббат ва боғланиш туйғуси билан хизмат қиладилар.

Тирик мавжудотнинг қалбида Худого муҳаббат туйғуси Худонинг асл содиқлари билан ҳамсуҳбат бўлиш натижасида уйғонади. Бу ерда партхастра-путах ибораси муҳим аҳамиятга эга. Курукшетрада Парвардигорнинг ажойиб сиймосини кўрган кишилар аввалига Аржуннинг пайконлари остида гуноҳларидан покландилар. Парвардигор ер юзига унинг оғирини енгил қилиш учун келди, Аржун Унинг номидан жанг қилиб, бу вазифани бажаришда Унга ёрдам берди. Аржуннинг ўзи жангда иштирок этишни истамаган эди, бутун "Бҳагавад Гита" унга фақат уни жангда иштирок этишга кўндириш учун айтилган эди. Парвардигорнинг асл содиғи бўлган ҳолда, Аржун, ўзининг аввалги фикридан қайтиб, жанг қилишга рози бўлди ва Парвардигорга ернинг оғирини енгил қилишда ёрдам бериб, жангда иштирок этди. Худонинг асл содиғи нима иш қилса ҳам Худо учун қилади, чунки ҳеч қандай шахсий истаклари бўлмайди. Шунинг учун Курукшетрада жангда иштирок этган жангчилар учун Аржуннинг қўлидан ҳалок бўлиш Парвардигорнинг Ўзининг қўлида ўлиш билан баробар эди. Аржуннинг пайконлари душманга бориб санчилар экан, уни барча моддий иллатлардан поклар ва у руҳий оламга эришарди. Жанг майдонида Парвардигорнинг жамолини кўрган ва Унинг нилуфар пойи қадамлари гўзаллигидан лаззатланган жангчилар қалбида

Худого муҳаббат туйғуси уйғонди ва улар Шишупала сингари шахсиятсиз брахмажйотига қўшилиб кетмасдан, Вайкунтхалокага кўтарилдилар. Шишупала қалбида Худого муҳаббат туйғуси уйғонмасдан ҳалок бўлди, бошқа жангчилар эса, Парвардигорнинг ғайритабиий гўзаллигига маҳлиё бўлиб таналарини тарк этдилар. Шишупала ҳам, бу жангчилар ҳам руҳий салтанатга эришдилар, лекин қалбида Худого муҳаббат уйғонган кишилар илоҳий осмондаги мангу сайёраларга эришдилар.

Бир караганда Уддхава, Курукшетрада жангда иштирок этган жангчилар ундан кўра яхшироқ аҳволда эканидан ўзига ачинаётгандай туюларди: улар Вайкунтхага йўл олдилар, у эса Парвардигорнинг кетганига аза тутиш учун бу ерда қолди.

Текст 21

Парвардигор Шри Кришна - намоён бўлган уч бирлик (уч оламнинг, уч гунанинг, уч пуруша)нинг ҳукмдори ва барча сифату бойликларнинг мустақил олий эгасидир. Бутун Борликнинг тартибини сақлаб турган миллионлаб ҳукмдорлар Унга сажда қиладилар ва бошидаги тожларини Унинг оёқларига теккизиб, сажда қилган ҳолда Унга эҳсонлар ҳадя қиладилар.

Изоҳ: Аввалги шеърларда айтилганидек, Парвардигор Шри Кришна чексиз меҳрибон ва марҳаматли, лекин айни пайтда У намоён бўлган барча учликларнинг Олий ҳукмдори ҳисобланади. У – уч оламнинг, моддий табиатнинг уч гунасининг ва уч пуруша(Каранодакашайи, Гарбходакашайи ва Кширодакашайи Вишну)нинг Олий Парвардигори. Сон-саноксиз коинотлар мавжуд, уларнинг ҳар бирини ўзининг Брахмаси, Вишнуси ва Рудраси бошқаради. Бундан ташқари Ўзининг капгирларида барча коинотларни кўтариб турадиган Шеша-мурти бор, ана шуларнинг барчасига Парвардигор Шри Кришна ҳукмронлик қилади. Ўзининг Ману қиёфасида Парвардигор сон-саноксиз коинотларни бошқариб турган барча Мануларнинг манбаи ҳисобланади. Ҳар бир коинотга 504000 Ману келади. У – уч асосий қувват: чит-шакти, майя-шакти ва татастхашактининг ягона ҳукмдори ва олти мукамаллик(бойлик, куч, шон-шухрат, гўзаллик, илм ва боғланмаслик)нинг мутлақ соҳибидир. Ҳеч ким Ундан кўра чуқурроқ лаззат ҳис қила олмайди, ҳеч ким бирор жихатдан Ундан устун бўла олмайди. Унга тенглаша оладиган ёки Ундан буюкроқ бирор мавжудот мавжуд эмас. Ким ва қаерда бўлишидан қатъий назар ҳар бир тирик мавжудотнинг бурчи – ўз ихтиёрини Худого топширишдан иборат, шунинг учун моддий оламнинг барча илоҳий ҳукмдорлари Унга сажда қилиб, ҳар хил эҳсонлар ҳадя қилишининг ҳеч ажабланарли жойи йўқ.

Текст 22

Шундай экан, эй Видур, Унинг содиқ хизматкори бўлган бизлар қандай қилиб У(Шри Кришна)нинг тахтда ўтирган шоҳ Уграсена олдида туриб: ”Эй хукмдор, нима содир бўлганини гапириб беришимга рухсат беринг!”- деб камтарин рухсат сўраб турганини қалбимиз ларзага келмасдан эслай оламиз?

Изоҳ: Парвардигорнинг ёши улуғларга – Ўзининг отасига, акасига нисбатан кўрсатган иззат-икромни, Унинг Ўз “хотин”лари, дўстлари ва тенгдошлари билан ўзаро муносабатларидаги ширин муомаласи, Унинг Яшода онанинг жажжи ўғли ролини қандай ижро этгани, Унинг Ўз дугоналари гопиларга қилган турли қилиқлари Уддхава сингари соф содиқларни ҳам адаштириб қўйиши мумкин. Аммо, бу дунёда Ўзини оддий одамлардай тутиб юрган Парвардигорнинг одоби Унинг содиқлари бўлмаган одамларни йўлдан адаштириб қўяди. "Бҳагавад Гита"(9.11)да Парвардигорнинг Ўзи уларнинг алданиши сабабини тушунтиради:

*аваджананти мам мудха манушим танум ашритам
парам бхавам аджананто мама бхута-махешварам*
Ғофил одамлар, Парвардигор Шри Кришна – бутун борлиқнинг ягона Хукмдори эканини билмасдан Худо Шахсини ўзлари турган поғонага тушириб қўймоқчи бўладилар. "Бҳагавад Гита"да Парвардигор Ўзининг ҳолатини аниқ таърифлаб берган, аммо ана шу асарни ўрганадиган имонсиз атеист олимлар ўзларини қониктирадиган изохларни тўқиб чиқариб, ўзларининг калтафаҳм издошларини ўзларининг нотўғри ғоялари билан заҳарлаб, йўлдан адаштирадилар. Ана шу бахтиқаро одамлар бу буюк илмлар китобидан гапларни узиб олиб, уларни ўзларининг шиорига айлантирадилар, лекин ўзлари Парвардигорни Олий Шахс, Худо деб тан олишдан бош тортадилар. Лекин, ана шундай бузғунчи имонсиз атеистларнинг сохта ғоялари Уддхава сингари Парвардигорнинг асл содиқларини йўлдан адаштиришга кодир эмас.

Текст 23.

Кўкрагига заҳар суртиб келиб, Парвардигорни ўлдириш ниятида, Унинг оғзига кўксини тутган ёвуз алвасти(Путана)ни Ўзининг даргоҳида оналик мартабасига кўтарган Парвардигор Шри Кришнадан ҳам олийҳимматроқ зотни яна каердан топишим мумкин?

Изоҳ: Мазкур шеърда эслаб ўтилган воқеа – Парвардигор ҳатто Ўзининг душманларига ҳам чексиз марҳамат кўрсатишига яққол мисол бўла олади.

Олижаноб инсон худди бир уммон заҳардан ҳам бир томчи шарбат чиқариб оладиган киши сингари, ҳатто ярамас одамда ҳам фақат яхши фаилатларни кўради, деган гап бор. Янги туғилган чақалоқ қиёфасидаги Парвардигорни ўлдириш учун ялмоғиз Путана ана шу ажойиб чақалоққа кучли заҳар берган эди. Аммо, иблис бўлгани учун

у Парвардигор ҳатто жажжи чақалоқ ролини ижро этаётганида ҳам барибир Олий Шахс, Худо бўлиб қолаверишини билмас эди. Ўзининг содиқ хизматкори Яшодани мамнун қилиш учун Парвардигор жажжи чақалоққа айлангани билан У Ўзининг Олий Шахс Худога хос сифатларидан маҳрум бўлмаган эди. Парвардигор кичкина чақалоқ ёки оддий инсон қиёфасига кириши мумкин, лекин бу билан ҳеч нарса ўзгармайди: У ҳамиша Олий Шахс, Худо бўлиб қолаверади. Лекин, инсон қанчалик каттиқ риёзатлар чекмасин, шу риёзатлари ёрдамида қанчалик катта қудратга эга бўлмасин, у ҳеч қачон Олий Шахс даражасига кўтарилма олмайди.

Парвардигор Шри Кришна Путанага худди Ўз онасидай муносабат билдирди, чунки у ўзини суюкли онадай тутиб, Унга ўзининг кўксидан сут берганди. Парвардигор тирик мавжудотнинг ҳатто энг арзимас хизматини ҳам қабул қилади ва бунинг эвазига унга чексиз мукофот ато этади. Кришна ана шундай. Шундай экан, Парвардигордан бошқа ким ҳам барча тирик мавжудотларнинг охириги нажот макони бўлиши мумкин?

Текст 24.

Ўйлайманки, Худога нафрат кўзи билан қарайдиган иблислар Унинг содиқ хизматкорларидан ҳам омадлироқ, чунки, улар Парвардигор ҳақидаги ёмон фикрларга ғарқ бўлиб У билан жанг қилаётганларида улар Таркшя(Кашьяп)нинг ўғли Гаруданинг елкасида ўтириб, қўлида Ўзининг даҳшатли халқасини тутган Худо Шахсини кўз олдларида яққол кўрадилар.

Изоҳ: Парвардигор билан жанг қилган асурлар озодликка эришдилар, чунки улар Худо Шахсининг қўлида ҳалок бўлдилар. Иблислар Худонинг содиқлари бўлгани учун эмас, балки Унинг бесабаб марҳамати сабабли озодликка эришдилар. Парвардигор билан бўлиб ўтган бир лаҳзалик суҳбат ҳам инсонга энг катта бахт келтиради, ана шундай мулоқот шарофати билан у ҳамма нарсага, ҳатто озодликка эриша олади, чунки Парвардигор ҳар жиҳатдан комил Зот. У шу қадар марҳаматлики, ҳатто Ўзининг душманларини ҳам озодликка чиқаради, чунки улар у билан ҳамсуҳбат бўладилар, душманлик билан бўлса ҳам барибир ҳамиша У ҳақида ўйлаб юрадилар. Аслини олганда ҳеч қачон иблисларни Худонинг асл содиқларига тенгламаслик керак, - бундай фикрлар Уддхаванинг Парвардигор билан айрилиқ азобида изтироб чекиб тургани сабабли юзага келган эди. У умрининг охирида Худо Шахсини иблисларга ўхшаб юзма-юз кўриш имкониятига эга бўлмай қолишидан кўрқарди. Лекин ҳамиша Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган содиқлар иблисларнинг тақдирига ёзилган омаддан кўра минг марта кўпроқ мукофотга эга бўладилар – улар руҳий сайёраларга эришадилар ва шу жойда лаззатга

тўла мангу ҳаётга ҳамда Парвардигор билан шахсан мулоқот қилиб юриш ҳуқуқига эга бўладилар. Худонинг содиқлари руҳий сайёраларга эришган бир пайтда, иблислар ва имперсоналистлар эса муқофот сифатида Парвардигорнинг танасидан таралаётган нур, брахмайотига қўшилиб кетиш имкониятига эга бўладилар. улар орасидаги фарқни тушуниб олиш учун кўз олдимишга коинотда учиб юрган кишини келтириб, унинг ҳолатини жаннатий сайёраларда яшаб юрган одамлар билан таққослаш керак. Жаннатий сайёраларда яшаб юрган зотлар ўз таналаридан маҳрум бўлиб, қуёш нурининг квантларига қўшилиб кетган тирик мавжудотларга қараганда лаззатланиш учун чексиз кўп имкониятларга эга бўладилар. Шундай қилиб, имперсоналистларнинг ҳолати Парвардигорнинг душманларининг ҳолатидан яхши эмас: улар ҳам булар ҳам руҳий озодликнинг бир хил даражасига эришадилар.

Текст 25

Ер юзига фаровонлик келтиришни илтимос қилган Браҳманинг илтижоларини инобатга олиб, Олий Шахс Худо, Парвардигор Шри Кришна Бходжа шохининг зиндонида Васудева билан унинг хотини Девакининг ўғли бўлиб дунёга келди.

Изоҳ: Парвардигорнинг келиши ва кетиши бир биридан умуман фарқ қилмайди, аммо Худонинг содиқлари одатда Унинг кетиши ҳақида гапирмасликка ҳаракат қиладилар. Уддхавадан кришна-катха, яъни Парвардигор Шри Кришнанинг ҳаёти ҳақида гапириб беришни илтимос қилар экан, Видура Парвардигорнинг бу дунёдан кетиши тафсилотларини билмоқчи бўлганди. Аммо Уддхава унга ҳаммасини бошидан, Кришнанинг Матхурада, Бходжа шохининг зиндонида Васудева ва Девакининг ўғли бўлиб дунёга келишидан бошлаб гапира бошлади. Парвардигорнинг бу дунёда қиладиган иши йўқ, лекин Браҳма сингари содиқлари Ундан илтимос қилганида, У бутун коинотга бахт-саодат келтириб ер юзига ташриф буюради. Бу ҳақда "Бхагавад Гита"(4.8)да айтилган.

*परित्रानायै सादхуनाम विनाशायै चा दुष्कृताम्
द्वारमा-समस्तखानान्तर्थायै सम्ब्रह्मण्यै षुगे षुगे.*

Текст 26

Шундан сўнг Кришнанинг отаси Камсадан кўрққанидан Уни Нанда Махаражнинг ўтлоқлари ястаниб ётган жойга олиб борди. Анча вақтгача кўзга кўринмай тутаб турадиган олов сингари, У акаси Баладева билан шу жойда ўн бир йил яшади.

Изоҳ: Кришна дунёга келиши билан Камса уни ўлдириши мумкинлигидан кўрқиб Парвардигорни Нанда Махаражнинг уйига олиб боришга геч қандай зарурат йўқ эди. Асурларнинг фақат Олий Шахс, Худони ўлдиришга уриниш, ё қандай қилиб бўлса ҳам Худо йўқ, Кришна – Худо эмас, шунчаки оддий инсон деб исботлашга жон –жаҳди

билан зўр бериб уринишдан бошқа иши йўқ. Камсага ўхшаган имонсиз одамларнинг ана шундай шиддатли фаолияти Парвардигор Шри Кришнага ҳеч қандай зарар еткази олмайди, аммо, жажжи чакалоқ ролини ижро этиб, У Камсанинг зулмидан кўрққан отасининг Ўзини Нанда Махаражнинг ўтлоғига олиб боришга имкон берди. Нанда Махаражнинг тақдирига Парвардигорни ўғил қилиб асраб олиш, Яшода онага эса, - Унинг болаликдаги эрмакларидан лаззатланиш ёзилган эди, шу боис, уларнинг ҳар бирининг истагини амалга ошириш учун, Камсанинг зиндонида эндигина дунёга келган Парвардигор Ўзини Матхурадан Вриндаванга олиб боришларига имкон берди. Шу ерда У Ўзининг акаси, Парвардигор Шри Кришнанинг биринчи экспансияси Парвардигор Баладева билан ўн бир йил яшади, Ўзининг таърифлаб бўлмас даражада ғаройиб бўлган болалик ва ўсмирлик эрмакларини намоён этди. Васудеванинг Кришнани Камсанинг ғазабидан ҳимоя қилишга интилиши уларнинг ўзаро илоҳий муносабатларининг бир қисми ҳисобланади. Кришна Ўзини Олий Шахс, Худо деб биладиган кишининг сажда қилиб сиғинишидан кўра, Ўзини Уни ўзининг ҳамхўрлик қилишга муҳтож ўғли деб биладиган содиқ хизматкорининг кўлига топширишни ёқтиради. У – ҳар биримизни ҳимоя қилиб юрадиган бизнинг отамиз, лекин Парвардигор унинг ғамхўрлик қилишига муҳтож эканига ишончи қомил содиқ ўзининг хизмати билан Худога илоҳий лаззат бағишлайди. Шунинг учун Васудева Камсанинг Унга бирор зарар етказишидан кўрқиб, Уни Вриндаванга олиб борганида, Парвардигор чуқур лаззат ҳис қилди, лекин Унинг Ўзи Камсадан ҳам, бошқа бирон зотдан ҳам муман кўрқмасди.

Текст 27

Ҳар нарсага қодир қудратли Парвардигор болалигида подачи болалар ва бузоқлар даврасида сайроқи қушлар овозига тўла қалин бутазор ва ўрмонлардан ўтиб Ямуна дарёси соҳилида сайр қилиб юрарди..

Изоҳ: Нанда Махараж шох Камсанинг ерларини ижарага олган эди, лекин, вайшья бўлгани, яъни жамиятнинг савдогар ва деҳқонлар табақасига мансуб бўлгани учун, унинг минглаб сигирлари бор эди. Қшатрийларнинг жамиятдаги бурчи фуқароларни зулмдан ҳимоя қилиш бўлгани сингари, вайшьяларнинг бурчи – сигирларни ҳимоя қилишдан иборат. Парвардигор ҳали ёш бола бўлгани учун тенгқур дўстлари, подачи-болалар билан Унга бузоқларга ғамхўрлик қилишни ишониб топширдилар. Ана шу подачи болалар аввалги ҳаётида буюк ришилар ва йоглар бўлган; кўплаган умрлар давомида такводор ҳаёт кечириб, улар Парвардигор билан бевосита ҳамсуҳбат бўлиш ва У билан тенгдош дўстлар сифатида бирга ўйнаш имкониятига эга бўлганлар.

Уларни Кришна аслида ким экани умуман кизиқтирмасди, улар Кришна билан ўзларининг энг якин ва севимли дўсти сифатида бирга ўйнардилар. Улар Парвардигордан шунчалик хайратда эдиларки, ҳатто кечкурун ухлагани ётганларида ҳам хаёлида фақат бир ўй билан ухлардилар: тезроқ тонг отсаю, улар яна Кришнани кўрса, яна У билан бирга бузук боққани ўрмонга йўл олсалар.

Ямуна соҳилидаги ўрмонлар – манго, нон дарахти, апельсин, олма, гуава, узум, пальмалар, ёввойи мевали дарахтлар ўсиб, турли анвойи гуллар гуллаб ётган ажойиб боғлардан иборат. Ана шу ўрмонлар Ямуна қирғоғида ўсгани сабабли улардаги дарахт шохаларида шу ерга макон қурган ўрдаклар, турналар, товуслар ўтирдилар. Ана шу дарахтлар, кушлар ва бошқа ҳайвонлар Парвардигор Шри Кришнага ва Унинг мангу ҳамроҳлари бўлган подачи-болаларга лаззат келтириш учун илоҳий даргоҳ Вриндаванда дунёга келган такводор зотлар эдилар.

Ўзининг болаликдаги ўртоқлари билан бирга ўтказган эрмаклари пайтида Парвардигор кўплаб иблисларни ўлдирди, улар орасида Агхасура, Бакасура, Праламбасура ва Гардабхасуралар бор эди. Вриндаванда яшар экан, Кришна кичкина болакай қиёфасида бўлиб, ҳақиқатан ҳам тутаб турган оловга ўхшарди. Худди кичкина учқун катта ёнғинга сабаб бўлгани сингари, Кришна ҳам Нанда Махаражнинг уйида ўтказган болалик давридан иблисларни ўлдиришни бошлаб, ана шу буюк иблисларнинг ҳаммасини яқсон қилди. Парвардигорнинг болаликдаги эрмаклари ўтган жой Вриндаван ҳозир ҳам мавжуд, гарчи ҳеч биримиз ўзимизнинг номукамал кўзларимиз билан Парвардигорни кўришга қодир бўлмасак ҳам, шу даргоҳга борган ҳар қандай инсон қалбида илоҳий лаззат ҳис қилади. Парвардигор Чайтаня Махапрабху айтган эдики, Парвардигорнинг даргоҳи Унинг Ўзидан фарқ қилмайди, шу боис Парвардигорнинг ҳамма содиқлари учун муқаддас саждагоҳ ҳисобланади. Унинг ана шу насиҳатларига айниқса Парвардигор Чайтаня Махапрабхунинг издошлари, Гаудия-вайшнавлар изчил амал қиладилар. Вриндаван замини Парвардигорнинг Ўзидан фарқ қилмагани сабабли Уддхава, Видура ва бошқалар ҳали бундан беш минг йил муқаддам кўринар-кўринмас Парвардигор билан ҳамсуҳбат бўлиш учун шу ерга келганлар. Ҳозирги кунда ҳам Парвардигорнинг минглаб содиқлари ўзларининг мангу уйига, Худонинг даргоҳига қайтишга тайёрланиб, Вриндаваннинг муқаддас жойлари бўйлаб зиёрат қиладилар.

Текст 28

Фақат Вриндаван аҳолисигина Парвардигорнинг болаликдаги эрмаклари лаззатидан баҳраманд бўлиш имкониятига эга эди. Худди оддий болалардек, У баъзан йиғлаб хархаша қилар, баъзан қикирлаб кулар, шу ўйинларида У худди жажжи арслон боласига ўхшаб кетарди.

Изоҳ: Парвардигорнинг болаликдаги эрмакларидан лаззатланишни истаган киши Ваджа аҳолисининг – Нанда, Упананда ва Парвардигор билан ота-оналарча муҳаббат расасида бўлган бошқа вриндаванликларнинг изидан боришлари лозим. Бирор истагини амалга ошириш учун ёш бола шунчалик дод-вой солиб йиғлайдики, унинг йиғи овози қўшни ҳовлиларда ҳам эшитилади, лекин ўзи истаган нарсага эришган заҳоти у йиғидан тўхта қикирлаб кула бошлайди. Ёш боланинг йиғиси ҳам, кулгиси ҳам ота-оналар ҳамда оиланинг катта аъзолари учун бирдай қувонч бағишлайди, шунинг учун Парвардигор одатда бир вақтнинг ўзида ҳам йиғлар, ҳам қикирлаб кулар, бу билан Ўзининг ота-она содиқларини чексиз илоҳий лаззат уммонига ғарқ қиларди. Парвардигорнинг болаликдаги эрмаклари билан фақат Ваджа аҳолиси – Нанда Махараж ва бошқалар лаззатлана олади, шахсиятсиз Брахман ёки Параматмага сажда қилиб юрган имперсоналистлар эса, бундай имкониятга эга эмаслар. Гоҳида ўрмонда иблислар билан юзма-юз учрашар экан, Кришна уларнинг афтини кўриб хайратга тушганидан бир зум қотиб қоларди, кейин эса худди ёш арслон ўзининг ўлжасига қарагани сингари уларга Ўз нигоҳини ташларди ва уларни турган жойида ўлдирарди. Унинг хайратга тушган дўстлари бу воқеаларни кузатиб турардилар, уйларига келгандан сўнг бу ҳақда ота-оналарига гапириб берар, ҳамма ўзлари севган Кришнанинг кўрсатган қаҳрамонликларидан хайратга тушарди. Жажжи Кришна фақат ўзининг ота-онаси Нанда ва Яшоданинг ўғли эмасди, У бутун ёши катта Ваджа аҳолисининг ўғли, Ўзининг барча тенгдошлари – вриндаванлик ўспиринлар ҳамда ёш қизларнинг дўсти эди. вриндаваннинг бутун аҳолиси, ҳатто ҳайвонлар, сигирлар ва бузуклар ҳам Кришнани жонидан ортиқ севардилар.

Текст 29

Чиройли хўкизларни боққани яйловга олиб кетаётиб, бахт ва фаровонлик манбаи бўлган Парвардигор Ўзининг ўзгармас мангу ҳамроҳлари бўлган подачи болаларнинг қалбларини қувончга тўлдириб найида куйлар чаларди.

Изоҳ: Парвардигор олти ёшга тўлганида Унга ўтлоқдаги сигир ва хўкизларга қараб туришни топширдилар. У яйловда минглаб сигирлари ўтлаб юрган бадавлат ер эгасининг ўғли эди. Ведалар жамиятида одамларнинг бойлиги қанча сиғири ва ғалласи борлиги билан ўлчанарди. Озиқ-овқат муаммосини ҳал қилиш учун инсониятга атиги икки нарса зарур - ғалла ва сигирлар. Одамларда етарли миқдорда ғалла ва сигирлар бўлиши лозим, шунда жамиятда ҳеч қандай иқтисодий муаммо юзага келмайди. Бошқа барча эҳтиёжларнинг ҳаммаси сунъий равишда одамларнинг ўзлари ўйлаб чиқарган. Одамлар уларни ўзларининг бебаҳо инсон умрини хазон қилиш ҳамда кераксиз

нарсалар изидан кувиб вақтини бекорга кетказиш учун ўйлаб топганлар. Инсониятнинг устози Парвардигор Шри Кришна Ўз ҳаёти мисолида кўрсатиб кетдики, савдо ва деҳқончилик билан шуғулланадиган вайшьялар сигир ва ҳўкизларни парваришлаши, бу билан ана шу бебаҳо жониворларни ҳимоя қилишлари лозим. Смритиларда айтилганидек, сигир инсоннинг онаси, ҳўкиз эса – отаси ҳисобланади. Сигир – бизнинг онамиз, чунки худди ёш бола она сутини ичгандек, биз унинг сутини ичамиз. Худди шундай ҳўкиз инсониятнинг отаси ҳисобланади, чунки худди ота ўз фарзандларини боқиш учун меҳнат қилгани сингари, у ҳам одамларга ғалла етиштиришга ёрдам бериб ер ҳайдайди. Отаси билан онасини ўлдириш билан одамлар ўзидаги ҳаёт нафасини ўлдирадилар. Бу ерда айтилганки, Кришна боқиб юрган ажойиб сигир ва ҳўкизлар ҳар хил рангда эдилар: сариқ, қора, кўк, малла, кулранг ва ҳоказо. Ҳамма жойда дайдиб, соғ ва қорни тўқлигидан пишқириб юрган ола-була чиройли сигир ва ҳўкизлар аҳолининг кўзини қувонтириб, Вриндаван муҳитига ўзига хос ғаройиб файз киритарди.

Бундан ташқари Парвардигор ҳар куни Ўзининг машхур найида куйлар чаларди. Кришнанинг най наволари Унинг дўстларининг қалбини шундай ажойиб илоҳий ҳаяжонга ғарқ қилардики, улар имперсоналистлар кўкка кўтариб олқишлайдиган браҳмананда ҳақидаги ҳар қандай гапларни бутунлай унутиб юборардилар. Шукадева кейинчалик тушунтирганидай, подачи болалар аслида аввал жуда кўп савоб ишлар қилган зотлар эдилар. Мана шу туфайли улар Парвардигор билан бевосита ҳамсуҳбат бўлишдан ҳамда Унинг илоҳий найининг ширин наволаридан лаззатланиш имкониятига эга бўлгандилар. “Брахма-самхита”(5.30)да ҳам Парвардигор одатда Ўзининг илоҳий найида ажойиб куйлар чалиб юриши тасдиқланади:

*Венум қванантам аравинда-далайатакшам
Бархаватамсам аситамбуа-сундарангам
Кандарпа-коти-каминийа-вишеша-шобхам
Говиндам ади-пурушам там ахам бхаджами*

Брахмаджи шундай дейди: “Мен Ўзининг илоҳий найида куйлар чаладиган азалий Парвардигор Говиндага сажда қиламан. Унинг кўзлари нилуфар гулбаргларига ўхшайди, У товус пати билан безанган, Унинг ёмғир тўла булут рангини эслатадиган танаси шунчалик чиройлики, миллионлаб Купидонларнинг гўзаллигини сўндириб қўяди”. Парвардигорнинг бетакрор гўзал сиймоси ана шундай.

Текст 30.

Кришнани ўлдириш учун Бходжа шоҳи Камса Унинг олдига бирин-кетин ҳар турли қиёфага қира оладиган буюк сеҳргару-жодугарларни юбора бошлади, аммо Парвардигор Ўзининг эрмаклари давомида уларни, худди ёш бола ўйинчоқларни синдиргани сингари, осонлик билан ўлдириб ташларди.

Изоҳ: Имонсиз Камса Кришнани энди дунёга келган захотиёқ ўлдириб ташламоқчи эди, лекин ўша пайтда унинг нияти амалга ошмай қолди. Орадан сал вақт ўтгандан кейин Камса Кришнанинг Вриндаванда, Нанда Махаражнинг уйида яшаётганини билиб қолди, шунинг учун у ҳар хил мўжизалар кўрсатишга ҳамда ўз хоҳиши билан истаган қиёфага қира оладиган кўплаб сеҳргарларни олдига чақирди. Уларнинг ҳаммаси ҳар хил – Агха, Бака, Пугана, Шаката, Тринаварта, Дхенука ва Гардабха қиёфаларида бирин-кетин жажжи Кришнанинг олдида пайдо бўлдилар ва ўзларининг бор имкониятларини ишга солиб Уни ўлдиришга уриндилар. Лекин Парвардигор худди ўйинчоқлар билан ўйнагандек уларнинг ҳаммасини яксон қиларди. Ўйинчоқ шер, фил, тўнғиз каби ўйинчоқлар билан ўйнаб, ёш болалар одатда уларни синдириб ташлайдилар. Ҳар нарсага қодир Парвардигор олдида ҳар қандай, ҳатто энг қудратли тирик мавжудот ҳам худди ёш боланинг кўлидаги ўйинчоқ арслонга ўхшайди. Ҳеч ким Парвардигордан устун бўла олмайди, демак, Унга тенг келадиган ёки Ундан буюкрок зот мавжуд эмас. Ҳар қанча уринмасин, ҳеч ким Худо билан тенглаша олмайди.

Гйана, йога ва бхакти – руҳий ўзликни англашнинг ҳамма тан олган уч йўли ҳисобланади. Ана шу йўлларнинг бирортасидан бориб камолотга эришган киши руҳий фаолиятнинг мақсадига эришади, лекин бу ҳали у Парвардигорнинг комиллигига тенг баркамолликка эришди дегани эмас. Парвардигор ҳамиша Парвардигор бўлиб қолаверади. Яшодамая онасининг тиззасида ўйнаб ётган гўдак қиёфасида бўлганда ҳам, ёки Ўзининг илоҳий дўстлари даврасида подачи бола қиёфасида шўх ўйнаб юрган пайтда ҳам У барибир Парвардигорлигича қолган ва олти турли буюк фазилат ҳамиша Унда мужассам эди. Шунинг учун бутун оламда Парвардигор билан беллаша оладиган ҳеч ким йўқ.

Текст 31.

Судралиб юрувчилар шоҳи Калия Ямуна дарёси сувини захарлаганида Вриндаван аҳолиси нима қилишни билмай танг аҳволда қолгандилар. Шу захотиёқ дарёга сакраб, Парвардигор илонлар султонининг таъзирини берди ва уни бу ерларни тарк этишга мажбур қилди. Қирғоққа чиқиб, у сигирларга дарёдан сув ичирди. Буни кўрганларнинг барчаси дарё суви яна аввалгидай тоза ва ширин бўлиб қолганига ишонч ҳосил қилдилар.

Текст 32.

Парвардигор Шри Кришна Нанда Махаражнинг жуда катта бойлигини сигирларга сажда қилиш учун сарфламоқчи, айни пайтда осмон шоҳи Индранинг адабини бериб қўймоқчи бўлди. Шу ниятда У отасидан донишманд браҳманлар

ёрдамида "го" - ўтлоқ ва сигирларга сиғиниш маросимини ўтказишни сўради.

Изоҳ: Бутун инсониятнинг устози бўлган ҳолда Парвардигор ҳатто Ўзининг отаси Нанда Махаражга ҳам таълим берган. Нанда Махараж кўплаб сигирлари бўлган бадавлат ер эгаси эди. Одатга кўра Кришнанинг отаси ҳар йили дабдабали қурбонлик маросими уюштириб осмон шоҳи Индрага сиғиниш маросимини ўтказарди. Бошқа кўп удумлар билан бирга фаришталарга сиғиниш маросимлари ҳам ведаларда батафсил таърифланган. Одамлар сиғиниш жараёнида бу оламни Парвардигор қўл остидаги олий кучлар бошқариб турганини англаб етишлари учун ведаларда фаришталарга сиғиниш тавсия қилинган. Фаришталар –Худонинг хизматкорлари бўлиб, Парвардигор уларга коинотнинг турли соҳалардаги фаолиятини бошқариб туришни тайинлаган. Шунинг учун ведавий муқаддас китоблар одамларга қурбонлик маросими ўтказишни тавсия қилади, бундан мақсад – фаришталарнинг марҳаматини қозониш. Лекин, бевосита Олий Шахс, Худога хизмат қилиб юрган кишининг фаришталардан марҳамат тилашининг ҳожати йўқ. Фаришталарга сиғинишнинг мақсади - одамларни аслида ҳамма нарсага Парвардигор олий ҳукмдор эканини тан олишга ундаш, лекин уларга сиғиниш шарт эмас. Бундай сиғиниш маросими одатда бирор бирор моддий мақсадни кўзлаб ўтказилади. Бу асарнинг Иккинчи кўшиғида биз ягона Парвардигорнинг олий ҳокимлигини тан олган кишилар Унинг ҳукми остида бўлган фаришталарга сиғиниб юришининг ҳожати йўқлигини айтиб ўтган эдик. Баъзан, айрим калтафаҳм одамларнинг ўзининг олдида сажда қилиб, олдида кўрқув аралаш ҳаяжон билан сиғиниб юрганини кўрган фаришталар ўзининг қудратидан мағрурлана бошлайдилар ва Парвардигорнинг устиворлигини эсдан чиқариб қўядилар. Парвардигор Шри Кришна ер юзида юрган пайтда осмон шоҳи ана шундай қилганди, шу боис Парвардигор унинг адабини бериб қўймоқчи эди. У Нанда Махараждан Индрага аталган қурбонлик маросимини ўтказишни тўхтатишни ва унга тайёрланган нарсалар билан Говардхана тоғининг ён бағрида жойлашган ўтлоқларга ва сигирларга сиғиниш маросими ўтказиб, ўз жойида ишлатишни илтимос қилди. Бу билан Парвардигор Шри Кришна одамларга кўрсатмоқчи эдики, улар ўзларининг бутун фаолиятини ва унинг натижаларини Худога бағишлаб, ягона Парвардигорга сиғинишлари лозим. Кейинчалик Парвардигор Ўзининг бу насиҳатларини "Бҳагавад Гита"да такрорлади. Шу тариқа ҳаракат қилиш билан инсон ўзининг барча истакларини амалга ошира олади. Масалан, вайшьялар оғир меҳнат қилиб топган пулларини шамолга совурмасдан, сигирларга, ўтлоқларга ёки экин экиладиган ерларга ғамхўрлик қилишлари лозим, шунда Парвардигор улардан мамнун бўлади. Инсон ўз бурчини шахсан ўзининг, ўз

табақасининг, ўз миллатининг олдида қанчалик мукаммал бажарганини унинг қилган ишидан Парвардигор қанчалик мамнун экани билан аниқлаш мумкин.

Текст 33.

Эй донишманд Видура, нафсониятига текканига чидамаган Индра Вриндаванга кучли жала куйдирди ва Ваджа(сигирлар макони) аҳолиси саросимага тушиб қолди. Аммо, марҳамат уммони бўлган Парвардигор Шри Кришна Ўзининг “ўйинчоқ” соябони - Говардхана тепалигини кўтариб, уларни бу хатардан ҳимоя этди.

Текст 34.

Йилнинг учинчи фасли кириб келиши билан Парвардигор Ўзининг иштироки билан ёш қизлар даврасини беаб, уларни Ўзининг тўлин ой ёритиб турган куз оқшомида ўрмон

узра таралаётган кўшиқларининг сеҳрли оҳанглари билан мафтун этиб, уларнинг даврасида лаззатланарди.

Изоҳ: Сигирлар макони бўлган Вриндаванни тарк этишдан олдин Парвардигор Ўзининг раса-лила эрмагини намоён этиб ёш дугоналари, илоҳий гопиларга лаззат бағишлади. Шу билан Уддхава Парвардигорнинг кароматларини таърифлашни тамомлади.

Бхактиведантанинг "Шримад Бҳагаватам"нинг учинчи кўшиқ, "Парвардигор Шри Кришна ҳақидаги ўйлар" деб аталадиган иккинчи бобида изоҳлари шу билан якунланади.

Учинчи боб

Парвардигорнинг Вриндавандан ташқаридаги эрмаклари.

Текст 1

Шри Уддхава деди: Кейин Парвардигор Шри Кришна билан Баладева Матхурага йўл олдилар. У ерда, ота-оналарини мамнун қилишни истаб Улар душманлар сардори Камсани тахтдан олиб ташладилар, уни ўлдириб, жасадини ерда судраб юрдилар.

Изоҳ: Шоҳ Камсанинг ўлими ҳақида бу ерда жуда оз айтилган. Бу эрмакларнинг ёрқин ва батафсил тарифи "Шримад Бҳагаватам"нинг Ўнинчи кўшиғида келтирилган. Ўн олти ёшидаёқ Парвардигор Ўзининг ота-онасининг муносиб фарзанди эканини исботлади. Икки ака-ука, Парвардигор Шри Кришна ва Парвардигор Баладева Вриндаванни тарк этиб, Матхурага йўл олдилар, шу ерда Улар ота-онасига шунча азоб берган тоғаси Камсани ўлдирдилар. Камсанинг гавдаси ҳақиқатан ҳам жуда баҳайбат эди, шу боис Васудева билан Деваки Кришна билан Балорам

шундай дахшатли ва кудратли душманни ўлдира олишини ҳатто ҳаёлига ҳам келтира олмасдилар. Ака-укалар тахтда ўтирган Камсага ҳужум қилганларида Уларнинг ота-онаси Камса энди шу имкониятдан фойдаланиб уларнинг шунча вақтдан бери Нанда Махаражнинг уйида яшириб келган ўғилларини ўлдириб ташлайди деб ўйлаб дахшатга тушдилар. Парвардигорнинг ўз фарзандларига нисбатан меҳри тошган ота-онасига уларнинг ўғилларига жуда катта фалокат хавф солиб тургандай туюлди. Улар кўркиб кетганидан ҳушидан кетишларига оз қолди. Ота-онасига далда бериш ва уларни ҳақиқатан ҳам Улар Камсани ўлдирганига ишонтириш учун Кришна ва Баладева унинг жонсиз танасини ерда судраб юрдилар.

Текст 2

Кўп сонли бўлимлари билан бирга ҳамма Ведаларни ўрганиш учун Парвардигор уларни Ўзининг устози Сандипани Мунидан бир марта тинглашининг ўзи кифоя эди. У устозига миннатдорчилик билдириб устозининг ўлган ўғлини Ямалокадан қайтариб берди.

Изоҳ: Парвардигордан бошқа ҳеч ким устозидан бир марта эшитиш билан Ведаларнинг ҳамма бўлимларини мукамал ўргана олишга қодир эмас, жон танани тарк этиб Ямараж салтанатига боргандан кейин ўлик танани тирилтириш ҳам ҳеч кимнинг қўлидан келмайди. Лекин Парвардигор Шри Кришна Ямалока сайёрасига йўл олди, у ерда Ўз устозининг ўлган ўғлини топди ва олган илми учун миннатдорчилик сифатида уни отасига қайтариб берди. Парвардигор азалдан мукамал илмга эга, лекин шунга қарамай У, одамларга ишонарли устоз раҳбарлиги остида Ведаларни ўрганиш, ўзининг хизмати билан устозини мамнун қилиш ва кейин олган илми учун устозига миннатдорчилик билдириш ҳар бир инсоннинг бурчи эканини Ўзининг мисолида кўрсатиш учун Ведаларни ўргана бошлади. Парвардигор устози Сандипани Мунига Ўз хизматини таклиф қилди. Парвардигорнинг кудратини яхши билган Муни Ундан бошқа ҳеч ким қила олмайдиган ишни, - ўзининг қаттиқ севадиган марҳум ўғлини қайтариб беришни илтимос қилди, Парвардигор унинг илтимосини бажарди. Шундай қилиб, Парвардигор Унга кимнингдир қилган хизматини ҳеч қачон эсдан чиқармайди. У Ўзига қилинган ҳар қандай хизматни юз чандон қилиб қайтаради, шунинг учун ҳамиша Унга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган содиқлар бу йўлда ҳеч қандай афеусланмайдилар.

Текст 3

Шоҳ Бхишмакининг қизи Рукминининг гўзаллиги ва фазилатларига мафтун бўлиб, кўплаб буюк шоҳ ва шаҳзодалар унинг қўлига эга бўлиш ниятида маликанинг куёв танлаш маросимида тўпландилар. Лекин Парвардигор Шри Кришна шу ерга тўпланган куёвларнинг каллалари устидан юриб

бориб, фаришталардан мангулик шарбатини олиб кетган Гаруда сингари, ҳақли равишда Ўзига тегишли бўлган ўлжа сифатида уни олиб кетди.

Изоҳ: Шоҳ Бхишмакининг қизи Рукмини худди бойлик сингари жозибадор эди, чунки ўзининг фазилатлари ва танасининг ранги билан соф олтинга ўхшарди. Бойлик ва равақ фариштаси Лакшми Олий Шахс, Худонинг мулки, шунинг учун Рукмини аслида Парвардигор Шри Кришнанинг хотини бўлишга мўлжалланган эди. Лекин қизи Кришнага эрга чиқишини хоҳлаган шоҳ Бхишмакининг истагига қарши равишда, Рукминининг акаси уни Шишупалага эрга бермоқчи эди. Рукмини Кришнадан уни Шишупаланинг чангалидан тортиб олишни илтимос қилди, шунинг учун Шишупала Рукминига уйланишга ният қилиб ўзининг ҳамроҳлари билан бирга унга совчиликка келганида, ҳамма учун қутилмаганда бирданига Кришна пайдо бўлиб қолди. Кришна шу ерда тўпланган шаҳзодаларнинг бошлари устидан юриб Рукминининг олдига борди ва фаришталарнинг қўлидан нектарни олиб кетган Гаруда сингари уни олиб кетди. Буларнинг ҳаммаси "Шримад Бҳагаватам"нинг Ўнинчи кўшиғида батафсил ҳикоя қилинади.

Текст 4

Қутурган етти хўкизни жиловлаб, Парвардигор очиқ жангда малика Нагнаджитанинг қўлига эгалик қилди. Лекин Парвардигор ғолиб чикқанига қармай, Унинг рақиблари маликанинг қўлига давогарлик қила бошладилар, шунда улар орасида жанг бошланди. Ҳар хил қуроллар соҳиби бўлган Парвардигор Ўзининг барча рақибларини ўлдирди ёки ярадор қилди, лекин Ўзи жангда соппа-соғ қолди.

Текст 5

Оддий эрлар сингари, Ўзининг хотинини мамнун қилиш учун Парвардигор унга жаннатдан париджата дарахтини олиб келди. Лекин осмон шоҳи Индра, ўзининг хотинларининг гапига кириб, Парвардигор билан жанг қилиш ниятида Унинг изидан кува бошлади.

Изоҳ: Бир куни Парвардигор хотини Сатьябхама билан фаришталарнинг онаси Адитининг сирғасини қайтариб олиб келиш учун жаннатий сайёрага йўл олди. Жаннатий сайёраларда париджата деб аталадиган гул дарахти ўсади, Сатьябхама ана шу дарахт унинг боғида ҳам бўлишини истади. Оддий эрларга ўхшаб Ўзининг хотинини мамнун қилиш ниятида, Парвардигор ана шу дарахтни ҳам Ўзи билан бирга олиб кетди, Унинг бу иши Ваджра, яъни яшин ҳукмдори Индранинг жаҳлини чиқарди. Индранинг хотинлари ундан Парвардигорнинг изидан қувиб бориб, У билан жанг қилишни талаб қилдилар. Хотинларининг гапидан чиқмайдиган, бунинг устига етарлича фаросатли бўлмаган Индра

хотинларининг гапига кириб Кришна билан жанг килишга журъат қилди. Бу кечириб бўлмайдиган нодонлик эди, чунки у аслида ҳамма нарса ягона Парвардигорнинг мулки эканини унутиб қўйган эди.

Жаннатий сайёралардан бу дарахтни олиб кетиш билан Парвардигор ҳеч қандай ёмон иш қилгани йўқ, лекин одатда хотинига ўз эркини бериб қўядиган эркакларда тез-тез бўлиб турганидек, ҳамиша ўзининг гўзал хотинларининг истагини бажариб юрадиган Индра бутунлай ақлдан озган эди. Индра хотини Сатьябхаманинг гапидан чиқмайдиган Кришна унинг илтимоси билан жаннатдагиларнинг мулкани ўғирлаб кетди, шунинг учун Уни жазолаш керак деб ҳисоблаган эди. У аслида бутун борлиқ Парвардигорнинг мулки эканини, ҳеч ким Уни ўз амрига бўйсундира олмаслигини унутиб қўйган эди. Парвардигор бутунлай мустақил, агар У истаса, шу заҳотиёқ Унинг Сатьябхамага ўхшаган минглаб хотинлари бўлади. Шунинг учун Уни гўзаллиги учун Сатьябхамага боғланиб қолган деб бўлмасди. Шунчаки Парвардигор садоқат билан хизмат қилаётгани учун Сатьябхамадан мамнун эди ва холис муҳаббати ва садоқати учун Ўзининг содиғига миннатдорчилик билдирмоқчи эди.

Текст 6

Дхаритри(Ер)нинг ўғли Наракасура бутун осмонни забт қилмоқчи бўлган, шунинг учун Парвардигор уни ўлдирган эди. Унинг онаси Парвардигорга илтижо қилди, унинг илтижоларини тинглаб, Парвардигор Наракасуранинг салтанатини унинг ўғлига қайтариб берди, Ўзи эса иблиснинг саройига кирди.

Изоҳ: Бошқа Пураналарда айтилганки, Наракасура Дхаритри(Ер)нинг Парвардигорнинг Ўзидан кўрган ўғли эди. Лекин, иблис Бана билан бирга юриб, унинг салбий таъсири остида унинг ўзи ҳам иблисга айланган. Иблислар деб имонсиз атеистларни айтадилар, такводор оилада туғилган одамларнинг ана шундай имонсиз одамлар таъсирига берилиб ўзлари ҳам иблисларга айланганига жуда кўп мисоллар бор. Инсоннинг ижтимоий келиб чиқиши ҳамиша унинг олижаноблик мезони бўлавермайди; фақат ҳамиша такводор инсонлар орасида юрган ва улар орасида тарбия кўрган киши ҳақиқий такводор олижаноб инсон бўлиб етишади.

Текст 7

Барча мазлумларнинг дўсти бўлган Парвардигорни кўриб, Наракасура ўғирлаб кетган ва иблиснинг саройида қамалиб ётган маликалар Унга пешвоз чиқдилар. Парвардигорга илтижо билан ўзларининг шодликка тўла, иболи нигоҳларини ташлаб, улар Ундан ўзларини хотинликка олишни илтимос қилдилар.

Изоҳ: Наракасура жуда кўп буюк шохларнинг қизларини ўғирлаган ва уларни ўзининг саройига қамаб қўйган эди. Лекин, уни ўлдириб Парвардигор унинг саройига кирганида маликалар қалбида умид учқуни пайдо бўлганди; қувонганидан улар Парвардигордан уларни хотинликка олишни илтимос қилди, чунки улар Парвардигор – бошига мусибат тушганларнинг ягона дўсти эканини яхши билардилар. Агар Парвардигор уларнинг илтимосини қабул қилмаса, улар ҳеч қачон эрга чиқа олмасдилар, - Наракасуранинг қўлида бўлгандан кейин ҳеч ким уларни хотинликка олишга рози бўлмасди. Ведалар маданиятида ўрнатилган урф-одатга кўра киз бола ота-онасининг қўли остидан эрининг қўлига ўтиши лозим. Бу пайтга келиб бу маликалар оталарининг қўли остидан кетган, шу боис уларнинг ўзларига ягона Парвардигордан бошқа эр топишлари жуда қийин эди.

Текст 8.

Парвардигор ҳар бир маликани алоҳида бир саройга жойлаштирди ва Ўзини кўплаб қиёфаларда кўпайтириб, уларнинг ҳар бирига муносиб жуфт бўлди. Кейин Ўзининг ички қуввати ёрдамида никоҳ маросимларини ўтказиб, улар билан никоҳдан ўтди.

Изоҳ: “Брахма самхита”(5.33)да Парвардигорнинг сон-саноксиз тўла экспансиялари шундай таърифланган:

“Мен сиғинадиган ягона Парвардигор, Говинда Олий Шахс, Худонинг Ўзи. У Ўзининг сон-саноксиз тўла намоён бўлган, бегуноҳ, азалий, чексиз ва мангу қиёфаларга эга бўлган экспансияларидан фарқ қилмайди. Лекин У – азалий, бошланғич Парвардигор ва бутун борлиқда Ундан каттароқ ҳеч ким бўлишига қарамай, У ҳамиша ёш ва навқирон кўринади.”

Ўзининг ички қуввати ёрдамида Парвардигор Ўзини сон-саноксиз сваям-пракаша, кейин прабхава-рупа ва вайбхава-рупа шахсий қиёфаларда тарқатади, уларнинг ҳаммаси бир биридан фарқ қилмайди. Маликаларга уйланиш учун Парвардигорнинг тарқатган қиёфалари ҳар бир маликанинг ўзига мос бўлиб, бир биридан бироз фарқ қиларди. Парвардигорнинг вайбхава-виласа деб аталадиган ана шу қиёфаларини Унинг ички қуввати, йога-майя яратади.

Текст 9

Ўзининг илоҳий табиатли шахсининг турли жиҳатларини намоён қилиш учун Парвардигор Ўзининг ҳар бир хотини билан ўнтадан фарзандни дунёга келтирди, унинг барча ўқиллари Унинг Ўзи билан тенг фазилатларга эга эди.

Текст 10.

Калайвана, Шалва ва Магадхи шоҳи Матхурага хужум қилдилар, лекин уларнинг қўшини шаҳарни ўраб олганида, бутун жаҳонга Ўзининг содиқ

хизматкорларининг қаҳрамонлигини намоён қилиш истагида уларни Ўзи ўлдирди бошлади.

Изоҳ: Камса ўлгандан кейин Матхурани Калаявана, Жарасандха ва Шалванинг қўшини ўраб олганида Парвардигор Ўзини улардан кўрққандай қилиб кўрсатиб, шаҳардан қочиб кетди. Шундан кейин Уни “Ранчор”, яъни “жанг майдонидан қочган Зот” деб атай бошладилар. Лекин аслида Парвардигор бу иблисларни Ўзининг содиқ хизматкорлари Мучукунда ва Бхима ўлдиришини истаган эди. Парвардигорнинг номидан ҳаракат қилиб, Мучукунда Калаяванани, Бхима эса, - Магадхи шоҳини ўлдирди. Парвардигор Ўзининг содиқ хизматкорларининг доврўгини оламга тарқатиш учун шундай қилганди. У Ўзини худди жанг қилишга қодир эмасдай қилиб кўрсатди, лекин Унинг содиқлари Унинг душманларини яқсон қила олдилар. Парвардигорнинг содиқлар билан ўзаро муносабатлари улар учун чексиз бахт манбаи ҳисобланади. Аслида Парвардигор ер юзига Браҳманинг илтимоси билан, бу оламни кимлардан тозалаш керак бўлса, уларнинг ҳаммасини яқсон қилиш учун келган эди, лекин У Ўзининг содиқлари ҳам У билан бирга Унинг шон-шухратига шерик бўлишини истарди; шунинг учун баъзан Парвардигор уларнинг шон-шухрат қозонишига имкон бериб, уларга бирор ишни буюрарди. Курукшетрадаги жангни Парвардигорнинг Ўзи уюштирган эди, аммо, ғолиблик шарафи Ўзининг содиқ хизматкори Аржунга тегишини истаб(нимитта-матрам бхава савйасачин), жанг қилиш ва бу жангнинг қаҳрамони бўлиш имкониятини Аржунга бериб, Унинг Ўзи унинг жиловдори бўлди. Ўзининг илохий режаларини ҳаммасини Парвардигор Ўзининг содиқлари ёрдамида амалга оширади ва бу билан соф садоқатли хизматкорларига Ўзининг чексиз марҳаматини кўрсатади.

Текст 11

Баъзи шоҳларни – Шамбара, Двивида, Бана, Мура, Балвала ва бошқа иблисларни Унинг Ўзи яқсон қилди, уларнинг баъзиларни эса, Унинг амри билан бошқалар ўлдирдилар.

Текст 12.

Кейин, эй Видура, Парвардигор шундай қилдики, Курукшетрада барча шоҳлар – душман томонидагилар ҳам, сенинг жиянларинг томонда туриб жанг қилганлар ҳам ҳалок бўлдилар. Бу шоҳлар шу қадар баҳайбат ва қудратли эдиларки, улар жанг майдонидан ўтганида уларнинг оёқлари остида ет титрарди.

Текст 13.

Карна, Духшасана ва Саубаланинг аҳмоқона насиҳатларига қулоқ солиб йўлдан адашган Дурйодхана ўз бойлигидан айрилди ва охир-оқибатда бевақт ажалига дуч келди. Сонлари мажакланиб, ер билан яқсон бўлиб ётган қудратли

Дурйодхана ҳамда унинг атрофида ётган унинг ҳамтовоқлари Парвардигорга қувонч бағишламаган эди.

Изоҳ: Гарчи У Аржунга ёрдам бериб юрган ва жанг пайтида Бхимага қандай қилиб Дурйодхананинг сонини мажаклашни Унинг Ўзи эслатган бўлса ҳам, Дхритараштранинг ўғли Дурйодхананинг ҳалокатга учраши Парвардигорга шодлик келтирмади. Парвардигор гуноҳкорларни жазолашга мажбур, лекин уларни жазолар экан У бундан лаззатлана олмайди, чунки аслида барча тирик мавжудотлар Унинг ажралмас заррачалари ҳисобланади. Парвардигор гуноҳкорларга нисбатан яшиндай бешафқат, такводорлага нисбатан эса – атиргулдай мулойим. Инсон ёмон дўстлар ва Худонинг қонунларига зид бўлган аҳмоқона маслаҳатлар таъсирида ёмон йўлга кириб кетади. Бунинг оқибатида инсон Худонинг қонунларини бузади ва ўзини Унинг ғзабига дучор қилади. Бахтга олиб борадиган энг тўғри йўл – унутувчан тирик мавжудотлар учун Ведалар ҳамда Пураналарда ёзиб қўйилган Худонинг қонунларига амал қилиш ҳамда Унинг қонунларини бузмасдан яшашдан иборат.

Текст 14

(Курукшетрадаги жанг тамом бўлгандан кейин Парвардигор деди:) Дрона, Бхишма, Аржуна ҳамда Бхима, ўн саккиз акшаухини қўшинни яқсон қилиб, ернинг оғирини енгил қилишда Менга ёрдам бердилар. Лекин Мен ҳозир нимани кўриб турибман? Менинг Ўзимнинг қариндошларим – Ядавалар хонадони, - аввалгидай қудратли ва улар ер учун яна ҳам оғирроқ дард бўлишлари мумкин.

Изоҳ: Ер юзида бўладиган урушлар ва бошқа офатларнинг юзага келишига сайёрада аҳоли сони ошиб кетгани сабаб бўлади, деб ҳисоблайдиган таълимот умуман нотўғри ҳисобланади. Ер юзида аҳоли сони керагидан ошмаган ва ошиб кетмайди ҳам. Катта-катта тоғларда ва чуқур океанларда яшайдиган тирик мавжудотлар ер юзидаги одамлар сонидан анча кўпни ташкил этади, лекин тоғлар ва океанлар уларда тирик мавжудотлар кўпайиб кетишидан қийналмайди. Агар ер юзида яшайдиган тирик мавжудотлар ҳисоблаб чиқилса, ҳеч шубҳа йўқки, одамлар барча тирик мавжудотларнинг умумий сонидан атиги беш фойизини ташкил қилиши тасдиқланган бўларди. Аҳоли сони кўпайиши билан шунга мос равишда бошқа тирик мавжудотларнинг сони ҳам кўпая боради. Қуйи турдаги - хайвонлар, балиқлар, қушлар ва бошқалар сингари тирик мавжудотларда кўпайиш жараёни одамларникига қараганда анча юқори. Худонинг амри билан ер юзида яшайдиган тирик мавжудотларнинг ҳаммаси етарлича озик-овқатга эга, агар тирик мавжудотларнинг сони кўпайиб кетган тақдирда ҳам, озик-овқат захираларини кўпайтириш Парвардигор учун қийин иш эмас.

Шундай қилиб, аҳоли сонининг кўпайиб кетиши - Ер учун оғир юк деб ҳисоблашга ҳеч қандай асос йўқ. Ер сайёраси дхарма-глани, яъни одамлар Худонинг қонунларига бўйсунмай кўйганида азият кечади. Парвардигор Ер юзига, дунёвий иқтисодчилар ногўғри ўйлаганидай аҳоли сонининг ўсишини эмас, гуноҳкор одамлар сонининг кўпайиб кетишига чек қўйиш учун келган. Парвардигор Шри Кришна ер юзига келган даврда ер юзини Худонинг амрига бўйсунмайдиган гуноҳкор одамлар босиб кетган эди. Моддий олам Худонинг амрини – Худонинг даргоҳига киришга муносиб бўлмаган шартланган тирик мавжудотларга руҳий оламга қайтиш ҳуқуқини берадиган сифатларга эга бўлиш имкониятини беришдан иборат ниятини амалга ошириш учун яратиб қўйилган. Бутун коинот ягона мақсад учун яралган: шартланган руҳларга Худонинг даргоҳига қайтиш имкониятини бериш – Парвардигорнинг моддий қуввати эса уларнинг бу дунёда яшаш учун барча зарур эҳтиёжларини етарлича қондиради.

Шунинг учун ҳатто ер юзи аҳолисининг сони ҳаддан ташқари ошиб кетган тақдирда ҳам, агар ер юзидаги одамлар Худонинг амрига бўйсуниб, Унинг онги билан яшасалар, гуноҳ қилмасалар, бундай ташвиш ер сайёраси учун лаззат манбаи ҳисобланади. Ташвиш икки турли бўлади. Эшакнинг устига ортилган юкдай озор берадиган ташвиш бор, кейин, инсон хурсанд бўлиб ўзи ўз зиммасига оладиган ташвиш бор. Биринчи ташвиш инсонга мусибат келтиради, иккинчи ташвиш эса – лаззат манбаи ҳисобланади. Ёқимли ташвиш ҳақида гапирар экан, Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакур жуда ҳаётий мисол келтирган. У айтадики, ёш хотиннинг ўз эрига ғамхўрлик қилиш учун ташвиши, онанинг ўз фарзанди учун ташвиши, савдогарнинг ҳамёнидаги олтиннинг оғирлиги – оғир ташвиш, лекин айни пайтда улар учун лаззат манбаи ҳисобланади, агар улар шу ташвишлардан маҳрум бўлсалар, улар айрилиқ азобига дучор бўладилар, ана шу азоб, муҳаббат азобидан анча оғир ҳисобланади. Ядавраларни ер учун оғир ташвиш деганда Парвардигор Шри Кришна бу хонадон ерга оғир дард бўлади демаган. Парвардигор Шри Кришнанинг оиласи жуда катта бўлиб бир неча миллион кишидан иборат эди, бу албатта ернинг аҳоли сонини жуда ошириб юборган эди, аммо, Унинг барча авлодлари Парвардигорнинг Ўзининг экспансиялари бўлгани туфайли, улар ер юзи учун чексиз лаззат манбаи эди. Уларни ер учун оғир юк деганда Парвардигор уларнинг ер юзидан муқаррар кетишини назарда тутган эди. Парвардигор Шри Кришнанинг оила аъзоларининг ҳаммаси ерга ташриф буюрган фаришталар эди, уларнинг ҳаммаси Парвардигор билан бирга ер сайёрасини тарк этиб кетишлари керак эди. Ядавралар хонадонини ер юзига оғир юк деганда Парвардигор улар билан бўладиган муқаррар айрилиқни назарда тутган. Буни Шрила Жива Госвами ҳам тасдиқлайди.

Текст 15

Қачон улар ичган асал(мадху)лари таъсиридан кўзлари асалдай қизариб, маст бўлиб бир бири билан ўзаро жанжал бошласалар, шундагина ер юзидан ғойиб бўладилар. бунинг бошқа иложи йўқ. Бу ҳодиса Мен кетадиган куни рўй беради.

Изоҳ: Парвардигор ва Унинг ҳамроҳлари бу дунёга Худонинг амри билан келадилар, Унинг амри билан кетадилар. Уларга моддий табиат қонунлари таъсир қила олмайди. Парвардигорнинг оиласини ҳеч ким яқсон қила олмасди, Унинг оила аъзолари кексалик сабабли ҳам ўлмасдилар. Шундай қилиб, гўё мастлик сабабли юзага келгандай бўлиб туюлган уларнинг ўзаро жанжаллашуви – улар учун ер юзини тарк этиш учун ягона имконият эди. Бу “жанжал” Худонинг хоҳиши билан бўлиб ўтган эди, бунинг бошқа сабаби йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмасди. Худди, Парвардигор "Бҳагавад Гита"ни баён этишига сабаб бўлиши учун алдамчи қувват таъсирига тушиб қолган Аржун ўзининг қариндошларига ачингани сингари, Ядавралар ҳам қандайдир бошқа сабаб билан эмас, балки фақат Парвардигорнинг хоҳиши шундай бўлгани учунгина маст бўлгандилар. Худонинг содиқлари ва ҳамроҳлари – Унга ўз ихтиёрини бутунлай топширган зотлар, шу боис улар Парвардигорнинг кўлидаги илохий қуроллар бўлиб, У улардан Ўз хоҳиши билан истаган мақсадда фойдаланади. Парвардигорнинг ана шундай эрмаклариде иштирок этиб, Худонинг содиқларининг ўзлари ҳам лаззатланадилар, чунки уларнинг ягона истаги – ҳамиша Парвардигорни бахтиёр кўришдан иборат. Содиқлар ҳеч қачон ўзларининг “менининг мустақиллигига даъвогарлик қилмайдилар, аксинча, улар ўзининг

“мен”идан Худонинг иродасини амалга ошириш учун фойдаланадилар. Содиқларнинг Парвардигор билан ана шундай ҳамкорлиги туфайли Унинг эрмаклари бўлиб ўтадиган ажойиб муҳит юзага келади.

Текст 16

Ўзича шундай ўйлар экан, Парвардигор бутун жаҳонга эзгулик қонунлари асосида ҳукмронлик қилиш намунасини кўрсатиш ниятида Махараж Юдхиштхирани ер юзининг олий ҳукмдори қилиб тайинлади.

Текст 17

Буюк қаҳрамоннинг ўз хотини Уттара қолдирган зурёди бўлмиш Пуру авлоди Дронанинг ўғли йўллаган оловли қурол таъсиридан қуйиб бораётган эди, лекин Парвардигор уни яна химоя қилди.

Изоҳ: Ашваттхама йўллаган брахмастра Парикшитнинг буюк қаҳрамон Абхиманьюдан ҳомилдор бўлган онаси Уттара қорнида ривожланаётган хомиласини қуйдириб юбораётган

эди, ammo Парвардигор унинг қорнига кириб, зурёдга янги тана бериб, пуру авлодини асраб қолди. Бу воқеа аниқ исботлаб турибдики, тана билан тирик мавжудот, рухий зарра бир биридан фарқ қилади, тирик мавжудот эркаклик уруғи билан аёлнинг бачадонига кирганида, эркак ва аёлнинг уруғлари қўшилади, натижада тарикдек тана юзага келади, кейин шу тана ривожланиб бола танасига айланади. Лекин, пайдо бўлган ҳомилага қандайдир йўллар билан шикаст етказсалар, тирик мавжудот бошқа бир танада ёки бошқа бир аёл қорнида паноҳ излашга мажбур бўлади. Махараж Пурунинг авлоди ва Пандуларнинг вориси бўлиши учун танланган тирик мавжудот оддий тирик мавжудот бўлиши мумкин эмасди. Парвардигорнинг олий амри билан у Махараж Юдҳиштҳиранинг меросхўри бўлиши лозим эди. Шунинг учун Ашваттхама Махараж Парикшитнинг хомиласини яқсон қилганида, Парвардигор Ўзининг ички қуввати ёрдамида, ажал хавф солиб турган бўлғуси Махараж Парикшитга Ўзини намоён этиш учун Ўзининг тўлиқ экспансияси қиёфасида Уттаранинг бачадонига кирди. Уттаранинг қорнида пайдо бўлиб, ҳар нарсага қодир Парвардигор болага далда берди ва янги тана бериб, уни ҳимоя қилди. Ҳамма жойга сингиб кетган Парвардигор бир вақтнинг ўзида ҳам Уттаранинг ичида, ҳам унинг танасидан ҳам, шунингдек Пандузодаларнинг бошқа оила аъзоларининг таналаридан ҳам ташқарида эди.

Текст 18.

Парвардигор Дхарманинг ўғлини уч марта от қурбонлик маросими ўтказишга илҳомлантирди. Шу тариқа ҳамиша ва ҳамма ишда Олий Шахс Худога сўзсиз итоат қиладиган Махараж Парикшит ўзининг укалари ёрдамида ер юзини ҳимоя қилди ва унинг неъматларидан лаззатланиб яшади.

Изоҳ: Махараж Юдҳиштҳира намунали монарх, Худонинг ердаги вакили эди, чунки ҳамиша ва ҳамма нарсада олий Шахс Худога. Парвардигор Шри Кришнага сўзсиз итоат қиларди. Ведаларда (“Ишопанишад”)да айтилганидек, шартланган руҳларга Парвардигор билан ўзаро муносабатларини қайта тиклаш ва шунинг шарофати билан ўзларининг уйига, Худонинг даргоҳига қайтиш имконини берадиган, бу бутун борлиқ ягона Парвардигорнинг мулки ҳисобланади. Бутун моддий олам ана шундай мақсад ва режа билан яратилган. Парвардигорнинг ана шу режасини амалга оширишга қаршилик қиладиган зотларнинг ҳаммасини Олий Шахснинг амрини бажарадиган моддий табиат қонунлари жазолайди. Махараж Юдҳиштҳира Парвардигорнинг вакили сифатида ер юзини Унинг номидан бошқарарди. Шоҳ Худонинг ердаги вакили бўлиши лозим. Мукаммал монархия – ҳамиша Парвардигорнинг олий иродасини акс эттириб келган,

Махараж Юдҳиштҳира ер юзига ана шу олий қоида асосида ҳукмронлик қилган намунали монарх эди. Ўзининг кундалик бурчини адо этар экан, шоҳ ва унинг фуқаролари бахтиёр эдилар, шунинг учун Махараж Юдҳиштҳира ва унинг муносиб авлодлари – Махараж Парикшит ва бошқалар - салтанатида одамлар ўзини ишончли ҳимоя остида ҳис қилиб табиий, равишда моддий табиат билан тўла ҳамоҳанг бўлиб бахтиёр турмуш кечирардилар.

Текст 19

Айни пайтда Парвардигор ведалар маданиятининг барча урф-одатларига қатъий риоя қилиб Дваракада ҳаётдан лаззатланиб яшарди. Санкхья фалсафаси талаб қилганидек, У Ўзининг ҳаётида мукаммал илм асосида боғланмаслик қоидасига риоя қилиб яшарди.

Изоҳ: оламни Махараж Юдҳиштҳира бошқариб турган ўша даврда Парвардигор Шри Кришна Дварака шоҳи бўлиб, Унинг Дваракадҳиша деган унвони бор эди. бошқа тобе шоҳлар сингари У ҳам Махараж Юдҳиштҳира ҳукмига бўйсунар эди. Парвардигор Шри Кришна – бутун борлиқнинг Олий ҳукмдори бўлишига қарамай, Ўзининг ер юзида юрган пайтларида У ҳар бир инсоннинг бу дунёдаги ҳаёти қандай бўлиши лозимлиги кўрсатилган ведавий қонун-қоидаларни ҳеч қачон бузмаган. Ўзининг барча эътиёжларини таъминлаш ва ҳаётдан лаззатланиб яшаш учун инсон санкхья фалсафаси деб аталадиган илмга асосланган ведавий қонун-қоидаларга риоя қилиб яшаш лозим. Ана шу илмдан – бу дунёга боғланмаслик ва ведавий урф-одатлардан маҳрум бўлган инсонлар жамияти яшашдан мақсади – еб-ичиш ва лаззатланишдан иборат бўлган ҳайвонлар жамиятига айланиб қолади. Бутунлай эркин бўлган ҳолда, ҳамиша Ўзининг истакларига мос ҳаракат қилиб, айни пайтда Парвардигор Ўз ҳаётининг мисолида одамларни ҳаётда мукаммал илмга асосланиб яшашга ҳамда боғланмаслик қоидасига қатъий амал қилишга ўргатган. Илм ўрганиш ва ўзида боғланмаслик сифатини ривожлантириш – ҳақиқий баркамолликка эришиш демакдир. Баркамолликка эришишнинг ана шу йўли санкхья фалсафасида ёритилган. Санкхья фалсафасига кўра, инсон ҳаёти моддий тирикчиликнинг барча мусибатларига биратўла чек қўйиш учун мўлжалланган эканини тушунадиган киши илмга эга инсон деб аталади. Бунинг устига илмли киши ўз танасининг эътиёжларини Ведаларнинг кўрсатмалари асосида қондиради ва ҳаётнинг ана шу томонига боғланиб қолмайди. Тананинг эҳтиёжларини қондириш - барча ҳайвонларга хос бўлган тирикчилик, инсон ҳаётининг ҳақиқий мақсади эса – рухий табиатга эга бўлган жоннинг вазифасини бажаришдан иборат.

Текст 20

У ерда Парвардигор равнақ фариштасининг макони бўлган Ўзининг илоҳий танасида эди. Парвардигорнинг мулойим сиймосида ҳамиша ширин табассум, Унинг гаплари нектардай ширин, одоби эса бенуксон эди.

Изоҳ: Аввалги шеърда, санскхья фалсафасини мукамал биладиган Парвардигор Шри Кришна бирор моддий нарсага боғланмаган экани айтилган эди, бу шеърда эса Уни равнақ фариштасининг макони деб атаяпти. Бу гаплар бир бирига зид эмас. қуйи табиатнинг хилма-хиллигига боғланмасдан Парвардигор Шри Кришна руҳий табиатдан – Ўзининг ички қувватидан мангу лаззат олиб юради. Илмсиз одамлар Парвардигорнинг ички ва ташқи қуввати орасидаги фарқни тушуна олмайдилар. Парвардигорнинг ички қуввати "Бхагавад Гита"да пара пракрити деб аталган. "Вишну-пурана"да Вишнунинг ички қуввати ҳам пара шакти деб аталган. Парвардигор ва пара шакти бир биридан ажралмайди. "Брахма-самхита"(5.37)да пара шакти ва унинг намоён бўлган кўринишлари ҳақида шундай дейилган: аана-чинмайа-раса-пратибхавитабхих. Парвардигор мангу шодликка тўла ва ҳамиша илоҳий лаззат ҳис қилиб юради. Қуйи қувватнинг хилма-хиллигини инкор этиш деганда руҳий оламнинг мутлақ илоҳий лаззатини инкор этиш назарда тутилмайди. Шундай қилиб, Парвардигорнинг мулойим сиймоси, Унинг табассуми, одоби ва У билан боғлиқ бўлган нарсаларнинг ҳаммаси, илоҳий табиатга эга. Ички қувватнинг бундай намоён бўлиши – ҳақиқат, ўткинчи моддий олам эса, ана шу ҳақиқатнинг вақтинчалик намоён бўлишидир. Ҳақиқий илмга эга бўлган киши унга боғланиб қолмайди.

Текст 21

Парвардигор Ўзининг ҳам бу оламда, ҳам бошқа оламларда(олий сайёраларда) ўтаётган эрмакларидан, айникса Ядавалар сулоласи аъзолари иштирок этадиган эрмакларидан лаззатланиб юрарди. Тунда эса, дам олиш пайтларида У аёллар билан эр-хотинлик муҳаббатидан лаззатланарди.

Изоҳ: Бу дунёда яшар экан, Парвардигор Ўзининг соф содиқлари даврасида лаззатланарди. Кришна – Олий Шахс, Худо барча моддий боғланишларга нисбатан илоҳий ҳолатда бўлган ягона Парвардигор, шунга қарамай, ер юзида юрган пайтида У Ўзининг содиқ хизматкорларига, шунингдек олий сайёраларда қудратли ҳукмдорлар сифатида Унга хизмат қиладиган ва Ўзи моддий фаолиятнинг турли соҳаларини бошқаришни тайинлаб қўйган фаришталарга қанчалик боғланиб қолган эканини кўрсатди. Айникса У Ўзининг қариндошлари бўлган Ядаваларга ва У билан тунлари, дам олиш пайтларида бирга бўлиш бахтига муяссар бўлган Ўзининг ўн олти минг хотинига кучли боғланиб қолган эди. Парвардигорнинг бундай

боғланишлари Унинг ички қувватининг намоён бўлишидир, ташқи қувват эса ана шу қувватнинг кучсиз акси ҳисобланади. Парвардигорнинг ички қувватининг намоён бўлиши мавжудлиги "Сканда-пурана"нинг прабхаса-кханда бўлимида, маъбуд Шива билан Гаурининг суҳбатида тасдиқланишини кўришимиз мумкин. Унда айтилганки, гарчи Парвардигор илоҳий Олий Рух(Хамса) ва барча тирик мавжудотларнинг нажот макони бўлса ҳам, У ўн олти мингта подачи қиз билан учрашувга келди. Ўн олти мингта подачи қиз Унинг ички қувватининг ўн олти турда намоён бўлишидир. Бу ҳақда "Шримад Бхагаватам"нинг Ўнинчи кўшиғида батафсил ҳикоя қилинган. У ерда Парвардигор Шри Кришнани ойга, Унинг ички қувватининг тимсоли бўлган қизларни эса, оининг атрофида тўпланган юлдузларга қиёслайдилар.

Текст 22

Шу тариқа узоқ йиллар давомида Парвардигор оилали кишидай бўлиб яшади, лекин ер юзидаги умрининг охириги даврида У ўткинчи жинсий лаззатлардан бутунлай воз кечганини кўрсатди.

Изоҳ: Парвардигор моддий жинсий лаззатларга боғланган бўлиши мумкин эмас, аммо, бутун олам устози сифатида У оилали одам қандай яшаши лозимлигини кўрсатиш учун узоқ йиллар мобайнида оилавий турмуш тарзи билан яшади. Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакур тушунтирадики, самаджайата ибораси "тўла намоён қилди" деганни англатади. Парвардигорнинг дунёвий ишлардан бутунлай воз кечгани Унинг бу дунёда қилган ҳамма ишларида намоён бўлди, аммо У Ўзининг ҳаёти мисолида одамларга инсон оилавий турмушга то умрининг охиригача боғланиб қолмаслиги лозимлигини кўрсатмоқчи бўлганида Унинг таркидунёлиги тўла даражада намоён бўлди. Бу боғланишдан озод бўлиш инсон ҳаётининг табиий якуни бўлиши лозим. Парвардигорнинг оилавий ҳаётдан воз кечишини У Ўзининг мангу ҳамроҳларидан, илоҳий подачилардан воз кечди деб тушунмаслик керак. Парвардигор шунчаки Ўзининг моддий табиатнинг уч гунасига бўлган вақтинчалик боғланишидан воз кечишга қарор қилди, лекин У ҳеч қачон Ўзининг илоҳий ҳамроҳлари – Рукмини ва бошқа равнақ фаришталарининг хизматида воз кечмайди, бу ҳақда "Брахма-самхита"(5.29)да айтилган: лакшми-сахасра-шата-самбхрама-севйаманам.

Текст 23

Ҳар бир тирик мавжудотни қандайдир олий куч бошқариб туради, унинг ҳиссий лаззатлари ҳам ана шу ғайритабиий куч ҳукми остида бўлади. Шунинг учун Парвардигор Шри Кришнанинг илоҳий ҳиссиётининг кўрсатган фаолиятига фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш орқали Унинг содиқ хизматкори бўлган кишигина ишона олади.

Изоҳ: "Бхагавад Гита"да айтилганидек, Парвардигорнинг бу дунёда пайдо бўлиши ва кўрсатган кароматларининг илоҳий табиатини тўла англаб етишга ҳеч ким қодир эмас. Буни мана шу шеър ҳам тасдиқлаб турибди: Парвардигорнинг кароматлари олий кучлар ҳукми остидаги тирик мавжудотларнинг фаолиятдан нимаси билан фарқ қилишини фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида покланган ҳамда илмга эга бўлган киши англай олади. Моддий оламдаги ҳайвонларнинг, одамларнинг ва фаришталарнинг ҳиссий лаззатларини пракрити ёки дайви-майя деб аталадиган ғайритабиий куч бошқариб туради. Моддий оламдаги барча тирик мавжудотлар ҳиссий лаззатга интилиб яшайдилар, лекин улар бу йўлда олий кучлар ҳукми остида. Ғайритабиий кучлар ҳукми остида бўлган одамлар Парвардигор Шри Кришна мутлақо мустақил ҳолда ҳиссий лаззатга берилишига ишона олмайдилар. Улар Парвардигорнинг ҳиссиёти илоҳий табиатга эга эканини тушунмайдилар. "Брахма-самхита"да маъбуд Браҳма Парвардигорнинг ҳар бир сезги аъзоси бошқа истаган бир сезги аъзосининг вазифасини бажара олишини назарда тутиб, Унинг ҳиссиёти ҳар нарсага қодир деб атаган. Сезгилари чекланган зот Парвардигор Ўзининг илоҳий қулоғи билан овқатнинг таъминини билишига ёки нигоҳи билан жинсий алоқа қилишига ишонмайди. Бундай лаззатлар бировнинг ҳукми остида бўлиб шартланган ҳаёт кечираётган тирик мавжудотнинг тушига ҳам кирмайди. Аммо, бхакти-йога билан шуғулланиб юрган киши Парвардигорнинг илоҳий табиатини ва Унинг кароматларини англаб ета олади. Парвардигорнинг Ўзи "Бхагавад Гита"(18.55)да шундай дейди: бхактиа мам абхиджанати йаван йаш часми татватах – Худонинг асл содиғи бўлмаган киши ўзининг дунёвий ақли билан Унинг кароматларининг ҳатто заррача қисмини ҳам англаб етишга қодир эмас.

Текст 24

Бир куни Ядавалар ва Бходжанинг авлодлари бўлган шахзодалар ўзларининг қилиқлари билан буюк донишмандларнинг ғазабини келтирдилар, Парвардигорнинг амри билан донишмандлар уларни дуои бад қилдилар.

Изоҳ: Парвардигорнинг Ядавалар ва Бходжа сулоласининг шахзодалари ролини ўйнаган содиқлари оддий тирик мавжудотлар эмасдилар. Худди Худонинг асл содиғи бўлган донишмандлар Парвардигорнинг Ўзи аъзо бўлган табаррук Ядава ва Бходжа сулоласида дунёга келган шахзодаларни дуои-бад қилиши мумкин бўлмагани сингари, улар ҳам бирор авлиё зотни ёки донишмандни ҳақорат қилишлари мумкин эмасди. Донишмандларнинг Ядава ва Бходжа шахзодаларининг дуои бад қилиши – Парвардигорнинг навбатдаги илоҳий эрмаги, Унинг қалбаки ғазабининг намоён бўлишидир. Шахзодалар бошига тушган ланъат тамғаси

одамларга шуни кўрсатиши лозим эдики, ҳатто Унинг моддий табиат ҳеч қандай зарар етказа олмайдиган ўз қариндошлари ҳам Парвардигорнинг буюк содиқларини ҳақорат қилишнинг ҳалокатли оқибатидан қочиб қутула олмайдилар. Шунинг учун Худонинг содиқ хизматкорини ҳақорат қилиб қўймаслик учун жуда эҳтиёт бўлиш керак.

Текст 25

Орадан бир неча ой ўтгандан кейин Вришни, Бходжа ва Андхака қабиласининг аъзолари бўлиб туғилган фаришталар Кришна адаштириб қўйгани туфайли Прабхасага йўл олдилар, Парвардигорнинг мангу содиқлари эса Дваракада қолдилар.

Текст 26

Шу ерга келиб, улар ювиниб покландилар ва шу муқаддас жойнинг сувидан тақдим этиб, авлодларининг, фаришталарнинг ва буюк донишмандларнинг руҳини хотирлаб шод этдилар. Кейин улар браҳманларга шоҳона эъсонлар сифатида кўплаб сигирлар ҳада қилдилар.

Изоҳ: Худонинг содиқлари бир неча турларга бўлинади, уларни икки асосий тоифага ажратиш мумкин: нитья – сиддхи ва садхана-сиддхи. Нитья-сиддхи содиқлар гарчи баъзан Парвардигорнинг бирор амрини бажариш учун моддий оламга ташриф буюрсалар ҳам, ҳеч қачон моддий табиат таъсирига берилмайдилар, садхана-сиддхилар эса, шартланган руҳларнинг орасидан етишиб чиқадиладар. Садхана-бхактилар соф содиқларга ва садоқатига карма ва гьяна аломатлари қўшилган содиқлар тоифасига бўлинади. Кейинги тоифа содиқлар кармали фаолият билан ҳамда эмпирик фалсафа билан шуғулланишдан лаззатланадилар. Аммо соф содиқларнинг фаолияти бундай қўшимчалардан пок; улар қаерда ва қандай шароитда бўлишидан қатъий назар бутунлай Худога садоқат билан хизмат қилишда машғул бўладилар. Худонинг содиқлари муқаддас саждагоҳларни зиёрат қилиш учун Худога садоқат билан хизмат қилишни тарк этмайдилар. Парвардигорнинг бизнинг даврда яшаб ўтган буюк содиғи Нароттама дас Тхакурнинг қўшиқларидан бирида шундай сўзлар бор: "Муқаддас саждагоҳларни зиёрат қилиш истаги – тўғри йўлдан адашган ақлимизнинг навбатдаги хатоси, чунки қаерда бўлишимиздан қатъий назар, Худога садоқат билан хизмат қилиш – руҳий баркамолликнинг энг олий чўққисидир".

Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишдан тўла қаноат ҳосил қилган асл содиқлар зиёратгоҳларга бориб юришининг ҳожати йўқ. Лекин, ҳали бу даражага эришмаган содиқларга Ведалар вақти-вақти билан муқаддас саждагоҳларни зиёрат қилиб туриш ва шу ерлардаги барча урф-одатларни бажариш тавсия қилинган. Ядаваларнинг Прабхасага йўл олган аъзолари зиёратчилар қилиши лозим бўлган ҳамма

ишларни бажардилар, ўзлари қилган савоб ишларнинг ҳамма натижаларини аждодаларига, фаришталарга ва буюк донишмандларга бағишладилар.

Ҳар бир инсон Парвардигор олдида, фаришталар, буюк донишмандлар, бошқа тирик мавжудотлар, одамлар, аждодалари ва бошқалар олдида улардан олган ҳамма нарсалари учун қарздордир. Уларнинг биз учун қилган ҳамма хизматлари учун биз улардан миннатдор бўлишимиз лозим. Прабхасага йўл олган Ядавалар шоҳона саховат билан браҳманларга ер, олтин, семиз сигирлар эҳсон қилиш билан ўз бурчини бажардилар, бу ҳақда кейинги шеърда айтилади.

Текст 27

Браҳманлар семиз-семиз сигирлардан ташқари олтин, олтин тангалар, кўрпа-тўшак, кийим бош, терилар, отлар, филлар, қизлар ва тирикчилик қилиш учун қанча зарур бўлса, шунча ер олдилар.

Изоҳ: Бу хайр-эҳсонларнинг ҳаммаси ўзининг бутун ҳаётини жамиятнинг ҳам руҳий ҳам моддий фаровонлиги йўлида хизмат қилишга бағишлаган браҳманларга аталган эди. Браҳманлар ҳеч қачон иш ҳақи учун ишламаганлар, лекин жамият уларни ҳаёт учун зарур бўлган ҳамма нарса билан таъминлаб турган. Уйланишга муҳтож бўлган браҳманларга ўзларининг қизларини берганлар. Шундай қилиб жамиятдаги браҳманлар муҳтожлик нималигини билмай яшаганлар. Шох-кшатрийлар ва бадавлат савдогарлар уларни барча зарур нарсалар билан таъминлаганлар, браҳманлар эса ўз навбатида ўзларининг бутун вақтини жамиятнинг фаровонлиги ва руҳий ривожланиши учун сарфлаганлар. Шу тариқа жамиятнинг турли табақалари бир бири билан ҳамкорлик қилганлар. Лекин, браҳманлар ўз бурчларини виждонан бажармасдан, ўзларининг браҳманларга хос фазилатларини йўқотиб, аввалгидай жамият ҳисобидан кун кечира бошлаганида, улар браҳма-бандхуларга, яъни, ўзининг улуғвор фазилатидан маҳрум браҳманларга айландилар, уларнинг кетидан бутун жамият руҳий юксалиш йўлидан четга чиқиб кетди. "Бҳагавад Гита"да айтилганидек, жамиятнинг табақаларга бўлиниш тизимини Парвардигорнинг Ўзи яратиб қўйибди, ана шу тизимда ҳар бир одамнинг ўрни, ҳозирги тубанликка юз тутган жамиятдаги одамлар ўйлагандек, уларнинг ижтимоий келиб чиқиши билан эмас, балки кўрсатаётган фаолиятининг тури билан аниқланади.

Текст 28.

Кейин улар браҳманларга аввал Худо Шахсига таклиф этилган тансиқ таомлар олиб келдилар ва ҳурмат-эҳтиром билан бошларини ерга теккизиб, уларнинг оёқларига йиқилдилар. Уларнинг ҳатти-ҳаракатлари бенуксон бўлиб, ҳаётлари эса сигир ва браҳманларга ғамхўрлик қилиш билан ўтарди.

Изоҳ: Прабхасага зиёратга борган пайтида Ядавалар ўзларини инсон ҳаётининг энг мукамал поғонасига кўтарилган юксак маданиятли одамлардай тутдилар. Баркамолликка эришиш учун инсон маданиятли ҳаётнинг уч қоидасига риоя қилиб яшаш лозим: сигирларни ҳимоя қилиш, браҳманлар маданиятини қўллаб қувватлаш ва энг асосийси, Худонинг асл содиғи бўлиб яшашга ҳаракат қилиш. Парвардигорнинг асл содиғи бўлмай туриб баркамол инсон бўлиш, яъни туғилиш, ўлиш, кексалик ва касалликлар мавжуд бўлмаган руҳий оламга кириш ҳуқуқини қўлга киритишнинг иложи йўқ. Инсон ҳаётининг олий мақсади ва баркамоллиги мана шундан иборат. Агар одамлар мана шу мақсадга интилиб яшамасалар, ҳозирги ҳаётида қанчалик моддий фаровонликка эришмасинлар, ўзларига қанчалик қулайликлар яратмасинлар, уларнинг инсон танасидаги ҳаёти бекор кетган бўлади.

Браҳманлар ва вайшнавлар аввал Худо Шахсига таклиф этилмаган таомдан емайдилар. Парвардигорга таклиф этилган таомни Унинг содиқлари Худонинг марҳамати деб биладилар, чунки охир-оқибатда одамларни ҳам, ҳайвонларни ҳам озиқ-овқат билан Худонинг Ўзи таъминлаб туради.

Инсон ҳамиша эсида тутиши лозимки, озиқ-овқатни, яъни ғалла, сабзавотлар, сут, сув, бир сўз билан айтганда, унинг ҳаёти учун биринчи навбатда зарур бўлган нарсаларни унга Парвардигор беради; бирор олим, бирор материалист бу маҳсулотларни ўзлари қурган лабараторияларда ёки фабрикаларда ишлаб чиқара олмайди. Жамиятнинг зиёли, чуқур мулоҳазали одамларини браҳманлар деб атайдилар, Мутлақ Ҳақиқатни Унинг энг олий, шахсий кўринишида англаб етган кишилар эса, вайшнавлар ҳисобланади. Лекин, улар ҳам, булар ҳам фақат Худога эҳсон қилинган нарсаларнинг қолдиғи билан овқатланадилар. Ҳар қандай қурбонлик маросимининг охириги мақсади ягья-пурушани, Парвардигор Вишнуни мамнун қилишдан иборат. "Бҳагавад Гита"(3.13)да айтилганки, қурбонлик маросими қолдиқлари билан озиқланадиган кишилар ўз гуноҳларидан покланадилар, фақат ўзининг танасини таъминлаш учун овқат пиширадиганлар эса, бундай таом билан овқатланиш билан фақат кейин чексиз мусибатларга дучор қиладиган ҳар хил гуноҳларга ботадилар. Ядаваларнинг муқаддас саждагоҳ Прабхасада тайёрлаган ва браҳманларга олиб келган таомларининг ҳаммаси аввал Худо Шахси Парвардигор Вишнуга таклиф этилган эди. Ядавалар самимий иззат-икром билан бошларини ерга текказиб браҳманларга сажда қилдилар. Жамиятнинг бошқа табақа ва синфларига мансуб одамлар билан Худога хизмат қилишда ҳамкорлик қилиш туйғуси, ведавий жамиятнинг бошқа маданиятли оилалари вакиллари сингари, Ядавалар хонадони аъзоларига ҳам

ёшликдан сингдирилган эди, шу боис улар учун рухий баркамолликка эришиш йўли очик эди.

Бу шеърда келтирилган уру-расам иборасига ҳам алоҳида эътибор бериш лозим. Ғалла, сабзавот ва сут маҳсулотларидан юзлаб тансиқ таомлар тайёрлаш мумкин. Бу таомларнинг ҳаммаси эзгулик гунасидаги таомлар ҳисобланади, шунинг учун уларни Худо Шахсига таклиф қилиш мумкин. "Бхагавад Гита"(9.26)да айтилганидек, Парвардигор фақат мевалардан, гуллардан, барглardan ва сувдан тайёрланган таомларни фақат ўзини Худога садоқат билан хизмат қилишга самимий топширган кишидан қабул қилади. Садоқат – Парвардигор бизнинг эҳсонимизни қабул қилиши учун зарур бўлган энг асосий ягона шарт. Парвардигор бизни ишонтириб айтяптики, У ўзининг содиқ хизматкори таклиф қилган таомни албатта тотиб кўради. Шундай қилиб, Ядавaлар ҳар томонлама илмли, юксак маданиятли одамлар эдилар, фақат Парвардигор шуни истагани учун браҳманлар уларни дуои-бад қилган эдилар. Бу воқеа ўзининг ҳаёти давомида браҳманлар ва вайшнавлар билан учрашадиган ҳар бир инсон учун сабоқ бўлиши лозим: улар билан бўладиган муносабатларда ўзини эркин тутиш жуда оғир оқибатларга олиб келади.

*Бхактиведантанинг "Шримад
Бхагаватам"нинг Учинчи кўшиқ
"Парвардигорнинг Вриндавандан ташқаридаги
эрмаклари" деб аталадиган учинчи бобига
изоҳлари шундай яқунланади.*

Тўртинчи боб Видуранинг Майтрея билан учрашуви

Текст 1

Кейин уларнинг ҳаммаси браҳманларнинг рухсати билан прасад қолдиғидан едилар ва гуруч вносидан ичдилар. Вино таъсиридан улар ақлидан адашиб, ўзларини билмаган ҳолда бир бирини юракларни жароҳатлайдиган оғир гаплар билан ҳақоратлай бошладилар

Изоҳ: Браҳманлар ва вайшнавлар кўплаб тансиқ таомлар билан меҳмон қилинадиган катта байрамларда уй эгалари ўзлари тайёрлаган таомлардан фақат меҳмонларнинг рухсати билан тотилари мумкин. Ана шу одатга риоя қилиб, Вришни ва Бходжа хонадони аъзолари ҳам ўзлари тайёрлаган таомлардан едилар. Баъзи ҳолларда кшатрийларга вино ичиш рухсат этилади, шунинг учун уларнинг ҳаммаси энгил гуруч вносидан ичдилар. Вино таъсиридан уларнинг ақли бузилди, бир бирига қариндош эканини ҳам унутиб, улар қалбни жароҳатлайдиган гаплар билан бир бирини ҳақорат қила бошладилар. Ароқ инсонга шундай зарарли таъсир қиладикки, ҳатто

энг олижаноб кишилар ҳам маст бўлиб бутунлай ақлини йўқотиб қўядилар. Вришни ва Бходжа хонадони аъзоларининг бундай қилишларини ҳеч ким кутмаган эди, аммо, Худонинг хоҳиши билан вино ичиб, улар ақлдан озиб бир бирини ҳақоратлай бошладилар.

Текст 2

Худди бамбукларнинг бир бирига ишқаланиши ўрмоннинг ёниб кетишига олиб келгани сингари, қуёш ботаётган пайтда мастликдан ақлини йўқотган шахзодалар ўзаро бир бирларини яқсон қилдилар.

Изоҳ: Ўрмонга ёнғин кетиши зарурати пайдо бўлганида Худонинг амри билан бамбукларнинг бир бирига ишқаланиши натижасида ёнғин пайдо бўлади. Худди шундай, Парвардигор Ядавaларнинг ҳалок бўлишини истаганида улар ўзларини ўзлари яқсон қилдилар. Қалин ўрмон ичида унга ўт қўядиган ҳеч ким бўлмайди, худди шунингдек, бутун оламда Парвардигорнинг Ўзи ҳимоя қилиб юрган Ядавaлар авлодини яқсон қилишга кодир бўлган куч йўқ эди. Парвардигор улар учун айнан мана шундай ҳалокатни танлади ва улар Унинг амрига бўйсундилар. Мазкур шеърдаги тад-ануджата ибораси шуни кўрсатади.

Текст 3

Ўзининг ички қуввати ёрдамида (Ўз оиласининг ҳалокатга учрашини) олдиндан сезиб, Парвардигор Шри Кришна Сарасвати дарёси томон йўл олди, дарё сувидан ичиб, дарахт тагига ўтирди.

Изоҳ: Юқорида ҳикоя қилинган, Ядава ва Бходжа сулолаларининг шахзодалари орасида бўлиб ўтган воқеалар, Худонинг ер юзида қиладиган ишлари ниҳоясига етганида уларнинг ўз даргоҳига қайтишларини истаган Парвардигорнинг ички қувватининг фаолияти натижасида содир бўлганди. Уларнинг ҳаммаси Парвардигорнинг ўғиллари ва неваралари эди, Унинг оталарча меҳр-муҳаббати уларни ҳар қандай мусибатлардан сақлаб юрарди. Қандай қилиб улар Парвардигор ҳали ер юзида юрган пайтда ҳалокатга учрадилар? Бу саволга жавоб мазкур шеърда берилган: бу ишларнинг ҳаммасини Парвардигорнинг Ўзи амалга оширган(сватм-майайах). Унинг оила аъзолари ё Унинг тўла экспансияларининг намоён бўлган қиёфалари, ё жаннатий сайёралардан келган фаришталар эдилар, шунинг учун Ўзининг кетиши арафасида У ички қуввати ёрдамида уларни бир биридан ажратган эди. Уларнинг ҳар бирини ўз даргоҳига жўнатишдан олдин Парвардигор уларни муқаддас саждагоҳ Прабхасага юборди, шу ерда диний маросимлар ўтказиб, улар истаганча еб, ичиб олдилар. Кейин Парвардигор шундай қилдики, уларнинг ҳаммаси ўзларининг даргоҳига эришдилар, бутун олам ақли Ядавaлар хонадони ер юзидан бутунлай йўқ бўлганидан хабар топди. Аввалги шеърда

ишлатилган, бу воқеаларнинг ҳаммасини Парвардигорнинг Ўзи уюштирганини билдирадиган ану-джнага ибораси алоҳида аҳамиятга эга. Парвардигорнинг бу эрмакларининг Унинг ташқи қувватига, моддий табиатга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Унинг ички қувватининг бундай намоён бўлишлари мангу, шунинг учун Ядавалар ва Бходжаларнинг ҳалокатини одатдаги маст кишиларнинг ўзаро жанжали натижаси деб ўйламаслик керак. Бу воқеаларни изоҳлар экан, Шри Жива Госвами уларни сеҳргарнинг кўрсатган мўжизаларига ўхшатади.

Текст 4

Парвардигор ўз ихтиёрини Унга топширган кишини барча мусибатлардан ҳимоя қилади. Шунинг учун Ўз оиласини яқсон қилишга қарор қилар экан, бундан олдин У менга Бадарикашрамга жўнашни буюрди.

Изоҳ: Парвардигор Ўзи бу дунёдан кетгандан кейин ва Ядавалар хонадони ҳалокатга учрагандан кейин ер юзига ёғиладиган мусибатлар ҳақида Дваракада Уддхавани огоҳлантирди. У Уддхавага Бадарикашрамга жўнашни маслаҳат берди, чунки у ерда Уддхава Нара-Нараянанинг содиқлари билан ҳамсуҳбат бўлиши ва биргаликда Худога садоқат билан хизмат қилиб, қалбида тинглаш ва такрорлашга ихлос уйғотиши, ўзининг илмини ошириши ва ташқи оламга бўлган боғланишидан халос бўлиши мумкин.

Текст 5

Лекин, гарчи Унинг ниятидан хабардор бўлсам ҳам, о Ариндама, мен Унинг изидан боравердим, чунки ўз ҳукмдоримнинг нилуфар пойи кадамларидан айрилиш азобига бардош беролмасдим.

Текст 6

Унинг изидан бориб, мен ўзимнинг ҳукмдорим ва халоскоримни (Парвардигор Шри Кришнани) ёлғиз ҳолда чуқур ўйга толиб ўтирганини кўрдим. Ўзи равнақ фариштасининг нажот макони бўлган ҳолда У Ўзига Сарасвати дарёси соҳилидан паноҳ топган эди.

Изоҳ: Таркидунё қилган кишилар одатда бирор дарахт соясида паноҳ топадилар. Уддхава Парвардигорнинг худди бошпанасиз қолган одамлар сингари иш тутаётганини кўрди. Бутун олам Парвардигорнинг мулки ҳисобланади, шунинг учун оламнинг истаган бурчаги Унинг учун бошпана бўлади, бутун борлиқ Унинг нилуфар пойи кадамлари остида жойлашган. Ҳам рухий, ҳам моддий оламларнинг мавжудлигини таъминлаб турар экан, У бутун борлиқнинг нажот макони ҳисобланади. Шунинг учун Унинг худди таркидунё қилган, бошпанасиз қолган одамдек дарахт остидан Ўзига паноҳ топганининг хайратланарли жойи йўқ.

Тест 7

Қора рангли бўлишига қарамай Парвардигорнинг танаси мангу, лаззатга, илмга тўла ҳамда чексиз гўзал. Унинг чиқаётган қуёш рангини эслатадиган кўзлари ҳамиша хотиржам. Ҳар хил белгилардан, сариқ ипак либосидан, шунингдек тўрт кўли борлигидан мен Унинг Олий Шахс, Худо эканини дарров билиб олдим.

Текст 8

Парвардигор ёш баньян (қантал) дарахтига суяниб, ўнг оёғини чап тиззаси устига қўйиб ўтирарди; шундай ҳолатда ўтирар экан, уйдаги барча қулайликлардан воз кечганига қарамай, У жуда мамнун кўринарди.

Изоҳ: Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакурнинг фикрига кўра, Парвардигорнинг елкаси билан ёш баньян дарахтига суяниб ўтириши сукур рамзий маънога эга. Баньян дарахти жуда узоқ, кўп йиллар умр кўргани учун уни ашватха деб атайдилар. Унинг ҳаво илдизлари ва уларнинг қуввати – беш турли моддий унсурлардан иборат: ер, сув, олов, ҳаво ва эфир. Баньян дарахти ифодаладиган моддий унсурларни Парвардигорнинг ташқи қуввати яратади, шунинг учун улар Парвардигорнинг орқасида жойлашган. Бу коинот бошқа барча коинотлар ичида энг кичиги бўлгани учун, баньян дарахти ҳам бу ерда кичкина ниҳол деб аталган.

Тякта-пиппалам ибораси Парвардигор мана шу кичкина коинотда Ўзининг эрмакларини охирига етказганини билдиради, аммо, У мутлақ ва мангу лаззатга тўла, шу боис У бирор нарсани қабул қилганида ёки ташлаб кетганида, Унинг бу ҳаракатлари бир биридан фарқ қилмайди.

Шундай қилиб, худди бир сайёрада ботиб, иккинчи сайёрада чиқадиган, аммо бу билан Ўзининг ҳолатини ўзгартирмайдиган қуёш сингари, Парвардигор бу коинотни тарк этиб бошқа коинотга йўл олишга тайёрланарди.

Текст 9

Айни пайтда бахтли тасодиф билан ана шу ерга оламни кезиб юрган Парвардигорнинг буюк содиғи, буюк донишманд Кришна-двайпаяна Вьясанинг дўсти Майтрея келиб қолди.

Изоҳ: Майтрея Вьясадеванинг отаси Махарши Парашара Мунининг шогирдларидан бири эди, шу боис у билан Вьясадева ўзаро яқин дўстлар бўлиб, ҳамиша бир бирига яхшилик қилиб юрардилар. Бахтли тасодиф билан Майтрея Парвардигор Шри Кришна дам олишга ўтирган жойга келиб қолган эди. Парвардигор билан учрашиш шунчаки оддий воқеа эмас. Майтрея буюк донишманд ва билимдон-файласуф эди, лекин Парвардигорнинг соф содиғи эмасди, шунинг учун унинг Парвардигор билан учрашиб туриши агъята-сукрити,

ўзи билмаган ҳолда Худога қилган хизмати натижаси бўлиши мумкин. Асл содиқлар хамиша Худога садоқат билан хизмат қилиш билан машғул, шу боис, улар Парвардигор билан учрашса, бунинг ажабланарли жойи йўқ. Лекин, ҳали қалбида Худога соф садоқат уйғонмаган кишилар Парвардигор билан учрашса, бунга фақат уларнинг Худо учун садоқат билан бирор хизмат қилишига имкон берган қутилмаган бахтли тасодиф сабаб бўлиши мумкин.

Текст 10

У(Парвардигор)нга қаттиқ боғланиб қолган Майтрея Муни, бағрини очиб шодлик билан Парвардигорни кучди. Парвардигор менга табассум билан қараб қўйди ва ўтиришимга рухсат бериб, менга қараб гапира бошлади.

Изоҳ: Уддхава ҳам, Майтрея ҳам буюк зотлар эди, лекин Парвардигор Уддхавага кўпроқ илтифот кўрсатарди, чунки у Худонинг бенуқсон соф содиғи эди. Гьяна-бхакта, яъни Парвардигорга бўлган садоқатига Худо ҳақидаги тасаввурлари аралашган содиқ соф содиқ ҳисобланмайди. Майтрея худонинг содиғи эди, лекин унинг Худога бўлган садоқати соф эмасди. Парвардигор Ўзининг содиқлари билан ўзаро муносабатларини фалсафий илм ёки кармали фаолият билан эмас, балки фақат илохий муҳаббат асосида ўрнатади. Худога илохий муҳаббат билан хизмат қилишда Худо ҳақидаги фалсафага ёки кармали(бирор нарса таъма қиладиган) фаолиятга ўрин йўқ. Вриндаванлик гопилар билимдон файласуф ҳам эмасдилар, сеҳргар-йог ҳам эмасдилар. Уларнинг Худога бўлган муҳаббати табиий эди, шунинг учун, уларга Кришнадан кадрлироқ зот йўқ эди, Кришна учун эса гопилардан азиз зот йўқ. Парвардигор Чайтаня Махапрабху гопилар билан Парвардигорнинг ўзаро муносабатларини алоҳида руҳнинг Парвардигор билан бўладиган муносабатларнинг энг олий тури деб ҳисоблаган. Бу шеърдан кўриниб турибдики, Парвардигор Майтрея Мунига қараганда Уддхавага кўпроқ меҳр-муҳаббат кўрсатарди.

Текст 11

О Васу, сенинг ҳамма ўйларинг Менга маълум, шунинг учун Мен сенинг қалбингда ўтган даврларда, оламни яратиш учун меҳнат қилган Васу ва бошқа фаришталар қурбонлик маросими ўтказётган пайтда юзага келган истагингни биламан. Сен мен билан ҳамсуҳбат бўлишни истаган эдинг. Мен сенга бошқалар учун деярли эришиб бўлмайдиган орзу бўлган ана шундай имкониятни бераман.

Изоҳ: Уддхава - Парвардигорнинг мангу ҳамроҳларидан бири. Уддхаванинг тўла экспансияси бир пайтлар саккиз Васудан бири бўлган эди. Қадим ўтган замонларда саккиз Васу коинотнинг ҳукмдорлари, олий сайёралардаги фаришталар билан биргаликда улардан ҳар бири ўз олдига қўйган мақсадга эришиш ниятида

қурбонлик маросими ўтказган эдилар. Шунда Васулардан биттаси, Уддхаванинг собиқ экспансияси ўзининг олдига Парвардигорни ҳамроҳи бўлишни мақсад қилган эди. Парвардигор унинг шу ниятидан хабардор эди, чунки У Параматма кўринишида ёки Олий Онг сифатида ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд. Ҳар биримизнинг қалбимизда Олий Онг мавжуд, У тирик мавжудотнинг чекланган онгини хотира билан таъминлаб туради. Чекланган бўлган ҳолда тирик мавжудот ўзининг аввалги ҳаётида бўлган воқеаларни унутиб юборади, лекин Олий Онг тирик мавжудотга ўзининг аввал тўплаган илмига асосланиб қандай ҳаракат қилишини кўрсатиб туради. "Бхагавад Гита"да буни тасдиқловчи бир неча гаплар бор: йе йатха мам прападьанте тамс татхава бхаджамй ахам(Б.г., 4.11), сарвасйа чахам хриди саннивишто маттах смритир джнанама апоханама ча(Б.г.15.15).

Биз ҳар биримиз ўзимиз хоҳлаган нарсани исташимиз мумкин, лекин бизларнинг истагимизни амалга оширадиган Зот ягона Парвардигор ҳисобланади. Биз мустақил ҳолда фикрлашимиз, исташимиз мумкин, лекин истакларимизнинг амалга ошиши Худонинг хоҳишига боғлиқ бўлади. Худонинг мана шу қонуни халқнинг қуйидаги мақолида акс этган: "Исташ инсоннинг иши, истакнинг амалга ошиши Худонинг хоҳишига боғлиқ"(человек предполагает, а Бог располагает). Фаришталар ва Васулар биргаликда қурбонлик маросими ўтказган пайтда Уддхава Парвардигор билан ҳамсуҳбат бўлиш имкониятига эга бўлишни орзу қилган эди. Эмпирик фалсафа ёки кармали фаолият йўлидан бораётганлар учун бундай орзунинг амалга ошиши амри маҳол. Шундай одамлар кимдир Парвардигорнинг ҳамроҳи бўлиши мумкинлигини ҳатто тасаввур ҳам қила олмайдилар. Худонинг марҳамати билан фақат соф содиқларгина Парвардигор билан бевосита ҳамсуҳбат бўлиш инсон ҳаётининг энг олий камолот чўққиси эканини тушуна оладилар. Парвардигор Уддхавага унинг ана шу истагини амалга оширишга ваъда берди. Парвардигорнинг Уддхавага айтган гапларини тинглаб туриб, Майтрея ниҳоят Парвардигор билан ҳамсуҳбат бўлишнинг муҳимлигини англаб етди.

Текст 12

Эй эзгу ниятли зот, сенинг ҳозирги ҳаётинг – сен яшаб ўтган ҳаётларинг ичида энг яхшиси ва охиргисидир, чунки унда сенга Менинг олий марҳаматим ато этилди. Энди сен шартланган руҳларнинг макони бўлган бу сайёрани тарк этиб кетишинг ҳамда Менинг илохий даргоҳимга, Вайкунтхага йўл олишинг мумкин. Сенга буюк омад қулиб боқди: соф садоқат билан бетиним хизмат қилганинг шарофати билан сен мана шу хилват жойда Мен билан учрашиш имкониятига эга бўлдинг.

Изоҳ: Инсон Парвардигорни озодликка эришган комил тирик мавжудот англаб етиши мумкин бўлган даражада англаб етганда у руҳий салтанатга кириш ва Вайкунтха сайёраларидан бирига эришиш имкониятига эга бўлади. Бу коинот аҳолисининг кўз олдидан ғойиб бўлишдан олдин Парвардигор хилват жойда тўхтади, ана шу пайтда Уддхава Парвардигорни учратиш ва Ундан Вайкунтхага жўнашга рухсат олиш имкониятига эга бўлди. Аслини олганда, ҳамма жойда мавжуд бўлган ҳолда Парвардигор ҳеч қачон Ўзи яратган оламни тарк этмайди; у ёки бу коинотнинг аҳолисига шунчаки У келган ва кетгандай бўлиб туюлади. Парвардигор қуёшга ўхшайди, қуёш пайдо бўлиб, йўқолиб турмайди – у шунчаки одамларнинг кўзига кечқурун ботгандай, эрталаб чикқандай бўлиб кўринади. Ҳамиша Вайкунтхада бўлган ҳолда Парвардигор бир вақтнинг ўзида ҳамма жойда мавжуд – Вайкунтхада ҳам, ундан ташқарида ҳам.

Текст 13

О Уддхава, қадим замонда, олам яратила бошлаган нилуфар даврида Мен Ўзимнинг илоҳий улуғвор ҳолатимни Менинг киндигимда ўсиб турган нилуфар гулида ўтирган Браҳмага гапириб берган эдим. Буюк донишмандлар Менинг ана шу гапларимни "Шримад Бхагаватам" деб атадилар.

Изоҳ: Бу шеърда Браҳма тинглаган ва мана шу буюк асарнинг Иккинчи қўшиғида баён этилган Олий Руҳнинг табиати ҳақидаги маълумот яна ҳам тўлдирилади. Парвардигор бу ерда айтяптики, Браҳмага "Шримад Бхагаватам"нинг асл мазмунини айтиш билан У унга Худонинг шахсий аспектини англаб етишда ёрдам бермоқчи бўлган. Мазкур шеър имперсоналистларнинг "Шримад Бхагаватам"нинг иккинчи қўшиғида келтирилган бошланғич тўрт шеърига берган изоҳлари бутунлай нотўғри эканини исботлайди. Бу борада Шриддхара Свами ҳам айтадики, "Шримад Бхагаватам"нинг қисқача мазмуни Парвардигорнинг эрмакларига тегишли бўлиб, ҳеч қачон у имперсоналистларнинг нуқтаи-назарини исботлаш учун мўлжалланмаган.

Текст 14

Уддхава деди: О Видура, Олий Шахс Худо, умримнинг ҳар бир лаҳзасида менга Ўзининг чексиз марҳаматини кўрсатиб келган Парвардигор Шри Кришна менга чуқур муҳаббат

тўла сўзлар билан мурожаат қилганида, томоғимга тикилиб, овозимни бўғиб қўйган кўз ёшлари туфайли анча вақтгача ҳеч нарса деёлмай қолдим. Танамдаги туклар тикка бўлиб кетди. Кейин мен кўз ёшларимни артиб, қўлларимни қовуштириб шундай дедим:

Текст 15

Эй Худойим, Сенинг нилуфар қадамларинг пойига илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган

содиклар тўрт тоифадан бирига мансуб бўлган ҳар қандай мақсадга осонлик билан эриша оладилар: такводорлик, моддий фаровонлик, ҳиссий лаззатлар ва озодликка чиқиш. Мен эса, эй буюк зот буларнинг ҳаммасидан Сенинг нилуфар қадамларинг пойига садоқат билан хизмат қилишни афзал биламан.

Изоҳ: Парвардигорнинг Вайкунтха сайёраларидаги ҳамроҳлари Парвардигорнинг танасига ўхшаган танага эга бўладилар ва уларни Парвардигор Вишнудан деярли ажратиб бўлмайди. Бу беш хил озодликнинг сарупья-мукти деб аталадиган бир тури ҳисобланади. Саюджья-мукти, яъни брахмаджйотига, Парвардигордан таралиб турган ёғдуга қўшилиб кетиш Худого илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган содикларни қаноатлантирмайди, шунинг учун содиклар ҳеч қачон унга рози бўлмайдилар. Улар фақат озодликка эмас, балки такводорлик, моддий фаровонлик ва ҳиссий лаззатланиш соҳасида, шунингдек жаннатий сайёралардаги фаришталар салтанатига кўтарилишгача бўлган ҳар қандай мақсадга эриша оладилар. Лекин, асл содик Уддхава ана шу имкониятларнинг ҳаммасини инкор этяпти. Парвардигорнинг асл содиғи ҳеч қачон ўзининг бахтини ўйламайди, у фақат бир нарсага – Худого бетиним хизмат қилиш ҳақида ўйлайди.

Текст 16

Эй Парвардигор, Сен ҳар қандай истаклардан пок, ҳар нарсага кодир Парвардигор бўлган ҳолда кармали фаолият билан шуғулланиб юрганингни; Сен, туғилмаган бўлган ҳолда – туғилганингни; Сен, ҳатто енгиб бўлмас замон ҳам бўйсунадиган Зот бўлган ҳолда, душманларингдан кўрққанингдан қочиб, кўрғон ичида яширинганингни; Сен, ҳаммиша лаззатни Ўз ичингдан оладиган Зот бўлган ҳолда атрофинга аёлларни тўплаб, оилавий ҳаётдан лаззатланиб юрганингни кўрганларида ҳатто буюк донишмандлар ҳам ҳар хил шубҳаю-гумонларга бориб ўйлаиб қоладилар.

Изоҳ: Асл содикларни Парвардигорнинг илоҳий табиатини ўрганиш билан боғлиқ бўлган фалсафий фикр-мулоҳазалар унчалик қизиқтирмайди. Бунинг устига улар яхши биладиларки, Худони охиригача англай олишнинг иложи йўқ. Улар Худо ҳақида ҳатто жуда оз илм билсалар ҳам, ўзлари билган илм билан қаноатланадилар, чунки улар тинглаб ва такрорлаб юрган Парвардигорнинг илоҳий эрмаклари ҳақидаги хикоялар уларга тўла мамнуният олиб келади. Бундай хикоялар уларга таърифлаб бўлмайдиган илоҳий лаззат бағишлайди. Лекин, ҳатто Худонинг соф садоқатли хизматкорларига ҳам Унинг эрмаклари баъзан зиддиятли кўринади, шунинг учун Уддхава Парвардигордан ана шу зиддиятларнинг баъзиларини тушунтириб беришни илтимос қиляпти. Парвардигорнинг Ўзи

бирор иш қилмайди, деган гап бор, ҳақиқатан ҳам шундай, чунки Унинг Ўзи ҳатто моддий оламни яратишда ва унинг мвжудлигини таъминлаб туришда ҳам иштирок этмайди. Лекин бундай деб айтиш, Парвардигор Ўзининг асл содиқларини ҳимоя қилиш учун Говардхана тепалигини кўтарганига зид келадигандай бўлиб кўринади. Олий Браҳман, Мутлақ Ҳақиқат, Худо Шаҳси бўлган Парвардигор худди оддий инсондай кўринади, шунинг учун Уддхава Унинг шунча илоҳий кароматлар кўрсатишига шубҳа қияпти. Худо Шаҳси билан шахсиятсиз Браҳман орасида ҳеч қандай фарқ йўқ. Нима учун шунда Парвардигор ҳар хил фаолият билан машғул бўлган бир пайтда, шахсиятсиз Браҳман учун моддий фаолият ҳам, руҳий фаолият ҳам бегона? Агар Парвардигор туғилмаган бўлса, нимага У Васудева билан Девакининг ўғли бўлиб дунёга келади? Унинг олдида ҳатто кала, кўркувнинг олий тимсоли зир титраб туради, У эса, Жарасандха билан жанг қилишдан қўрқиб, қўрғон ичига яширинади. Ҳамиша Ўзининг ичидан лаззат олиб юрган Зотнинг аёллар даврасидан лаззат излашининг нима кераги бор? Нимага У уларга уйланади ва худди оддий оилали одамлардай Ўзининг оиласи, бола-чақаси, қариндошлари ва ота-онаси даврасида лаззатланишга интилади? Зиддиятдай бўлиб кўринган ана шундай ҳолатлар ҳатто буюк донишмандларни ҳам боши берк кўчага киритиб қўяди, ақли адашганидан улар тушунмай қоладилар – ҳақиқатан ҳам Парвардигор ҳеч нарса қилмайдами ё Унинг кўрсатадиган кароматлари шунчаки фаолият кўрсатишга тақлид қилишми?

Бу саволларнинг ҳаммасига жавоб шундан иборатки, Парвардигорнинг моддий фаолиятга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Унинг барча кароматлари илоҳий табиатга эга. Аммо, дунёвий файласуфлар буни тушунишга қодир эмаслар. Улар учун Парвардигорнинг кароматлари жумбоқ бўлиб қолаверади, айни пайтда илоҳий содиқлар учун Унинг кароматларининг ҳеч қандай ҳайратланарли жойи йўқ. Мутлақ Ҳақиқат ҳақида шахсиятсиз Браҳман сифатида тассавурга эга бўлиш албатта, ҳар қандай моддий фаолиятни инкор этади, лекин, Мутлақ Ҳақиқатни Парабраҳман сифатида тасаввур қилиш албатта Унинг ҳар хил фаолият билан машғул эканини назарда тутаяди. Мутлақ Ҳақиқатнинг шахсиятсиз Браҳман жиҳати Унинг Олий Браҳман жиҳатидан нимаси билан фарқ қилишини тушунадиган киши ҳақиқий илоҳиётчи киши ҳисобланади. Ана шундай илоҳиётчи кишиларини Парвардигорнинг ҳатти-ҳаракатларидаги зиддиятдек бўлиб кўринган ҳолатлар йўлдан адаштира олмайди. Парвардигорнинг Ўзи "Бҳагавад Гита"(10.2)да шундай дейди: "Менинг кароматларим ва илоҳий қувватларим ҳақида ҳатто буюк донишмандлар ва фаришталар ҳам ҳеч нарса билмайдилар". Парвардигорнинг кароматларини Бхишмадева батафсил таърифлаб берган("Шримад Бҳагаватам".1.9.16).

Текст 17

Эй Парвардигор, замон мангу ва бўлинмас Зот бўлган Сенга ўз ҳукмини ўтказма олмайди, Сенинг мукамал илминг эса чексиздир. Сен мустақил ҳолда Ўзинг ҳар қандай қарор қабул қила оласан, лекин Сен худди аросатда қолгандай бўлиб мендан маслаҳат сўрадинг. Сен ҳеч қачон аросатга тушишинг мумкин эмас. Сенинг бундай ишларинг мени ҳайратга солади.

Изоҳ: Аслида Уддхавани ҳеч нарса ҳайратга солишга қодир эмас, лекин бу ерда у айтиптики, Парвардигорнинг эрмакларидagi зиддиятлар уни боши берк кўчага киритиб қўйяпти. Умуман олганда Кришна билан Уддхаванинг суҳбати шу ерда иштирок этаётган Майтрея учун мўлжалланган эди. Матхурага бошқа саркардалар билан биргаликда Жарасандха хужум қилганида, шунингдек Дварака шоҳи сифатида ўз бурчини бажариб қурбонлик маросими ўтказмоқчи бўлганда Парвардигор маслаҳат сўраб Уддхавага мурожаат қилганди. Мангу замон Парвардигорга ўз ҳукмини ўтказма олмани туфайли Унинг учун ўтмиш, ҳозир ва келажак деган тушунчалар йўқ ва Ундан ҳеч нарсани яшириш мумкин эмас, унинг тафаккури ўзига тўла бугун. Шунинг учун, Унинг маслаҳат сўраб Уддхавага мурожаат қилганини эшитиб, биз албатта ҳайрон бўламиз. Гарчи Унинг кундалик ишларида ҳеч қандай зиддият бўлмаса ҳам, Парвардигорнинг бундай ҳатти-ҳаракатлари зиддиятлидай бўлиб туюлади. Шунинг учун, яхшиси уларга қандайдир изоҳ бериб ўтирмасдан, уларни қандай бўлса шундайлигича қабул қилиш лозим.

Текст 18.

Эй Худойим, агар сен мени шунга муносиб деб ҳисобласанг, илтимос, менга Сени англаб етиш учун билишим керак бўлган, - Сен бир вақтлар Браҳмаджига ўргатган илоҳий илм сирларини ошкор эт.

Изоҳ: Уддхавага ўхшаган асл содиқ моддий мусибат нима эканини билмайди, чунки ҳамиша Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрадилар. Асл содиқ фақат Парвардигор билан ҳамсуҳбат бўлиш имкониятидан маҳрум бўлганида изтироб чекади. Парвардигорнинг кароматлари ҳақида узлуксиз равишда эслаб юриш содиқнинг ҳаётини таъминлаб туради, шунинг учун Уддхава Парвардигордан унга "Шримад Бҳагаватам"да берилган, аввал У Браҳмаджига ўргатган илмни ошкор этишни илтимос қилди.

Текст 19

Мен Парвардигорга шу пайтгача қалбимнинг тўрида асраб келган истагимни изҳор этганимда нилуфар кўзли Парвардигор менга Ўзининг илоҳий табиати ҳақида гапириб берди.

Изоҳ: Бу шеърдаги парамам стхитим ибораси алоҳида диққатга сазовор. Парвардигор Ўзининг илоҳий табиатининг сирини У "Шримад Бхагаватам"(2.9.33-36)нинг бошланғич тўрт шеърини тушунтирганда ҳатто Браҳмага ҳам ошкор этмаган. Парвардигорнинг илоҳий борлиги Унинг Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган содиқлар билан ўзаро муносабатларидан иборат. Бу муносабатларни Парвардигор Шри Кришна Дварака ва Вриндаванда намоён этган. Ўзининг алоҳида, илоҳий ҳолатини ошкор этар экан, Парвардигор фақат Уддхавага мурожаат қилди, буни алоҳида таъкидлаб, гарчи уларнинг суҳбати чоғида буюк донишманд Майтрея ҳам шу ерда бўлса ҳам, Уддхава атайлаб махйам(менга) деб айтяпти. Садокати таркибида фалсафий фикрлар ёки кармали фаолият кўшимчалари бўлган кишилар Парвардигорнинг илоҳий табиатини англаб етишга қодир эмас. Парвардигор Ўзининг сирли кароматларининг махфий сирини камдан кам ҳолларда фалсафий изланишлар ва сеҳргарлик аралашган садоқат билан хизмат қилиш қизиқтирадиган оддий содиқларга ошкор этади. Парвардигорнинг ана шундай кароматлари Парвардигорнинг илоҳий эрмакларининг мазмунини ташкил этади.

Текст 20

Шундай қилиб мен ўзимнинг руҳий устозим Худо Шахсидан руҳий ўзликни англаш йўлини билиб олдим. Кейин, Унинг атрофини айланиб ўтиб, у жойни тарк этдим ва ҳижрон азобида қийналиб бу ерга келдим.

Изоҳ: Шри Уддхаванинг ҳаёти "Шримад Бхагаватам"даги чатух-шлока, Парвардигор Браҳмаджига баён этган тўрт шеърнинг тимсоли хисобланади. Майявади файласуфлар ана шу тўрт буюк ва муҳим шеърни олиб ташлайдилар ёки улар ёрдамида шахсиятсиз монизм фалсафаси таълимотини исботлашга уриниб, ўзларига мос равишда талқин қиладилар. Мазкур шеърда ана шундай ўзбилармон файласуфларга муносиб жавоб берилган. "Шримад Бхагаватам" шеърларида фақат "Бхагавад Гита"ни ўрганиб чиққан киши тушуна олишга қодир бўлган соф теологик таълимот баён этилган. Бемаъни ва ишонарли бўлмаган фалсафий таълимотларнинг издошлари Парвардигор Шри Кришнанинг нилуфар қадамлари пойини ҳақорат қиладилар, чунки улар оддий одамларни тўғри йўлдан адаштириб ҳамда ўзларини тўппа-тўғри Андхатамисра дўзахига олиб борадиган йўл ҳозирлаб "Бхагавад Гита" ва "Шримад Бхагаватам" асарларининг мазмунини бутунлай бузиб талқин қиладилар. "Бхагавад Гита"(16.20)да айтилганидек, ана шундай ҳасадгўй файласуфлар ғофиллик ботқоғига ботиб кетганлар ва кўплаб умрлар давомида ачинарли ҳаёт шаклларида тирикчилик қилишга мажбурдирлар. Улар Шрипада Шанкарачарьянинг обрўсини никоб

қилиб олганлар, лекин Шанкарачарья ҳеч қачон Парвардигор Шри Кришнанинг нилуфар қадамларинг пойини ҳақорат қилмаган. Парвардигор Шри Чайтаня Махапрабху тушунтирган эдики, Шрипада Шанкарачарья аниқ бир мақсадни кўзлаб майявади фалсафасини тарғибот қилган. Унинг фалсафаси руҳнинг мавжудлигини инкор этадиган буддизм таълимотини инкор этиш учун зарур эди, лекин унинг бу фалсафани даврлар оша мустаҳкам ўрнатиш нияти йўқ эди. Бу шунчаки фавқулодда вазиятда кўрилган чора эди. Шунинг учун ўзининг "Бхагавад Гита"га ёзган изоҳларида Шанкарачарья Парвардигор Шри Кришнани Олий Шахс Худо эканини тан олади. Парвардигор Шри Кришнанинг буюк содиғи бўлган ҳолда у "Шримад Бхагаватам"га изоҳ ёзишга журъат қилмади, чунки бу Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини ҳақорат қилиш бўларди. Лекин унинг шогирдлари ва издошлари, майявади фалсафаси тарафдорлари ўзларининг шахсий манфаатини кўзлаб, "Шримад Бхагаватам"нинг чатух-шлокасига ўзларининг ҳеч кимга кераксиз изоҳларини ёзадилар.

Монизм фалсафаси издошларининг "Шримад Бхагаватам"га ҳатто қўлларини теккизишга ҳам ҳаққи йўқ, чунки унинг буюк муаллифининг ўзи уларнинг бу ведавий муқаддас китобни ўрганишни таъқиқлаб қўйган. Шрила Вйасадева дунёвий мақсадларни кўзлаб диний фаолият билан шуғулланиб, иқтисодий фаровонлик, ҳиссий лаззаланиш ёки озодликка интилиб юрган кишиларга улар учун мўлжалланмаган "Шримад Бхагаватам"нинг мазмунини тушунишга уринишни бутунлай таъқиқлаб қўйган("Шримад Бхагаватам".1.1.2). "Шримад Бхагаватам"га изоҳ ёзган буюк содиқ Шрипада Шридхара Свами ҳам озодликка интилиб юрган ёки монизм фалсафасига ишониб юрганларга "Шримад Бхагаватам"га қўл теккизишни таъқиқлаб қўйган. Бу асар улар учун мўлжалланмаган. Лекин ана шу таъқиқларга қарамасдан, имперсоналистлар ўжарлик билан "Шримад Бхагаватам"нинг маъносини бузиб, уни англашга уринадилар. Бу иши билан Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини ҳақоратлайдилар, бунга ҳатто Шрипада Шанкарачарьянинг ўзи журъат қилмаган. Бу билан улар фақат ўзларини бу дунёда изтироб чекишда давом этишга маҳкум этадилар, холос. Бу ерда шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, Уддхава "Шримад Бхагаватам"нинг чатух-шлокасининг таърифини оламни яратиш тонгида Браҳмаджига тушунтирган Парвардигорнинг Ўзидан тинглаган. Лекин Парвардигор Уддхавага ўзликни англаш илмининг яна ҳам махфийроқ мазмунини – парамам стхитимни ошкор этган. Руҳий ўзликни англаш ҳамда Худога муҳаббат билан хизмат қилиш илмини эгаллаб, Уддхава Парвардигор билан айрилиқ сабабли юзага келган чуқур қайғуга ғарқ бўлди. Токи инсон Уддхава эришган поғонага кўтарилмас экан, яъни, Парвардигор Чайтаня Махапрабху намоён этганидек, ҳамшиша

қалбида Худога илоҳий муҳаббатга ғарқ бўлиб, Парвардигор билан ҳижрон азобини ҳис қилиб юрмас экан, у "Шримад Бҳагаватам"нинг бошланғич тўрт шеърининг мазмунини тушуна олмайди. "Шримад Бҳагаватам"нинг мазмунини ўзининг ишончсиз изоҳлари билан бузишга, бу билан Худога шак келтиришдай хатарли йўлга киришга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Текст 21

Азизим Видура, Парвардигорни кўриш бахтидан маҳрум бўлганимдан мусибатга тушиб мен бутунлай ақлдан озиб қолдим; ана шу изтиробни енгиллатиш учун ҳамда Унинг амрини бажариш учун ҳозир мен Ҳимолай тоғларида жойлашган Бадарикашрамга кетяпман.

Изоҳ: Уддхава турган поғонага эришган содиқ ҳамиша қалбида Парвардигор билан ҳижрон азобини, айни пайтда ҳамиша Уни ўзини ёнида ҳис қилиб юради. Худонинг асл содиғи Парвардигорга илоҳий хизмат қилишни бир лаҳза ҳам тарк этмайди. Худога садоқат билан хизмат қилиш – асл содиқнинг асосий машғулоти. Парвардигор билан айрилиқ азобига чидамасдан, Уддхава Унинг амрини бажариш учун Бадарикашрамга йўл олди, чунки Парвардигорнинг амри Унинг Ўзидан фарқ қилмайди. Токи инсон Худонинг амрини бажариб ҳаракат қилар экан, у ҳамиша ўзининг ёнида Уни ҳис қилиб юради.

Текст 22

Бадарикашрамда Парвардигор Нара ва Нараяна киёфасида мужассам бўлиб, қадим замонлардан бери Ўзининг қалбига яқин бўлган барча тирик мавжудотларнинг бахт-саодати учун буюк риёзатларга берилиб яшайдилар.

Изоҳ: Ҳимолай тоғларида жойлашган Бадарикашрам, Нара-Нараянанинг даргоҳи барча ҳиндистонликлар учун муқаддас саждагоҳ ҳисобланади. Ҳатто ҳозирги кунда ҳам Парвардигорнинг Нара-Нараяна киёфасига ҳурмат-эҳтиром кўрсатиш учун минглаб такводор ҳиндистонликлар шу ерга борадилар. Бу шеърдан кўриниб турибдики, беш минг йил олдин Уддхавага ўхшаган авлиё зотлар ҳам ҳали ўша пайтлардаёқ жуда қадимий ҳисобланган ана шу жойларга зиёратга борганлар. Оддий инсоннинг Бадарикашрамга бориши жуда қийин, чунки бу жойлар Ҳимолайнинг бориш қийин бўлган жойларида жойлашган, унга бориладиган йўл деярли йил бўйи қор билан қопланган. У жойларга фақат ёзнинг бир неча ойи давомида бориш мумкин, барибир бу зиёрат ҳеч қачон осон бўлмайди. Ер юзида руҳий олам сайёраларининг, шу жумладан Брахмаджджоти ва Вайкунтха тимсоли бўлган тўрт дхама(Худонинг даргоҳи) бор. Булар Бадарикашрам, Рамешвара, Джаганнатха-пури ва Дварака. Уддхава сингари содиқлар изидан бориб, такводор ҳиндулар руҳий

ўзликни англаш йўлида баркамолликка эришиш учун ҳозирги кунларда ҳам ана шу муқаддас саждагоҳларни зиёрат қиладилар.

Текст 23

Шри Шукадева Госвами шундай деди: Илоҳий илм Уддхавадан ўзининг дўстлари ва қариндошларининг ҳалокатга учраганини эшитган Видурага қалбини камраб олган қайғуни енгиллатиб берди.

Изоҳ: Видура Уддхавадан Курукшетра жанг майдонидаги урушнинг оқибатлари ҳақида билиб олди: ўзининг дўстлари ва қариндошларининг ҳалок бўлгани, Ядавлар уруғининг яксон бўлиши ва Парвардигорнинг бу дунёдан кетиши. Бу хабарлар анча вақтгача уни қаттиқ қайғуга солиб турди, лекин кейин, илоҳий илмга эга бўлган Видура, шу илм ёрдамида бошига тушган бу кулфатдан қайғуга ботган туйғуларини жиловлаб олди. Узоқ вақтлар давомида қариндошлик ва дўстлик ришталари билан боғланган одамлардан айрилиш сабабли юзага келадиган қайғу табиий туйғу ҳисобланади, лекин, "Бҳагавад Гита"да айтилганидек, биз бу қайғуни олий, илоҳий илм ёрдамида енгиллатишимиз лозим. Уддхава билан Видура Кришна ҳақида кун ботаётган пайтда суҳбатлаша бошладилар, Уддхава билан ҳамсуҳбат бўлиш шарофати билан Видура илоҳий илмни аввалгига қараганда анча чуқурроқ тушуниб олди.

Текст 24

Худонинг содиқ хизматкори, Унинг алоҳида ишончига сазовор бўлган ва бошқа барча содиқларнинг сардори Уддхава кетишга ҳозирланганида, қалбидаги унга нисбатан муҳаббати таъсирида Видура унга илтимос билан мурожаат қилди.

Изоҳ: Видура Уддхавадан анча катта эди. Уддхава Кришнанинг укаси ва тенгдоши эди, Видура эса, Васудеванинг тенгдоши бўлиб, унинг отаси қаторида эди. лекин, ўзи ёш бўлишига қарамай, Худога садоқат билан хизмат қилишда камолотга етгани туфайли бу ерда у Худонинг барча содиқларининг боши, сардори деб аталган. Видура бунга яхши биларди, шу боис Уддхавага муносиб ҳурмат кўрсатарди. Фақат ҳақиқий содиқлар ана шундай иззат-иқром билан бир бирига ҳурмат кўрсатадилар.

Текст 25

Видура шундай деди: О Уддхава, Олий Шахс, Вишнунинг хизматкорлари бошқаларга хизмат қилиш учун жаҳон кезиб юрадилар, шу боис агар сен менга, Парвардигорнинг Ўзи сенга ўргатган руҳий ўзликни англаш илмини ўргатсанг жуда ўринли бўларди.

Изоҳ: Худонинг содиқлари – жамиятнинг ҳақиқий хизматкорларидир. Одамлар орасида яшар экан

улар фақат бир мақсадни кўзлайдилар: уларга илоҳий илм сирларини – тирик мавжудотнинг Парвардигор билан ўзаро муносабатлари қандайлиги, ана шу илоҳий муносабатлар доирасидаги фаолият ҳамда инсон ҳаётининг олий мақсади ҳақидаги илмни ўргатиш. Жамиятга ҳақиқий фаровонлик олиб келадиган ҳақиқий илм ана шундан иборат. Фаннинг турли соҳаларини ташкил этадиган, тананинг (овқатланиш, уйку, зурёд қолдириш ва ўзини ҳимоя қилиш сингари) эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ бўлган илм – вақтинчалик илмдир. Тирик мавжудот моддий тана эмас, балки Олий Зотнинг мангу ажралмас руҳий заррачаси, шунинг учун у биринчи навбатда ўзининг ҳақиқий “мен”и ҳақидаги илмни ривожлантириши лозим. Ана шундай илмдан маҳрум бўлган кишининг умри зое кетади. Илоҳий илмни тарқатиш маъсулияти Худонинг содиқларига юклатилган вазифадир, шу боис улар ер юзи ва коинотнинг бошқа сайёралари бўйлаб айланиб юрадилар. Шундай қилиб, Уддхаванинг бевосита Парвардигорнинг Ўзидан олган илми бошқа одамларга, биринчи навбатда Видурага ўхшаб, Худога садоқат билан хизмат қилишда баркамолликка эришган зотларга маълум бўлиши керак. Ҳақиқий руҳий илм шогирдлар силсиласи орқали берилади - Парвардигордан Уддхавага, Уддхавадан Видурага ва ҳоказо. Олий илоҳий илмни мукамалликдан йироқ бўлган бемаъни баҳс-мунозараларни ёқтирадиган дунёвий файласуф олимларнинг Мутлақ Зотнинг табиати ҳақидаги фикр мулоҳазалари ёрдамида эгаллаб бўлмайди. Видура Уддхавадан парамам стхитим – “Парвардигорни ва Унинг илоҳий эрмакларини англаш имкониятини берадиган илм”, деб аталадиган сирли илмни эгаллаш иштиёқида ёнарди. Гарчи Видура Уддхавадан катта бўлса ҳам, унинг илоҳий хизматкори бўлишга интиларди. Парвардигор Чайтаня Махапрабху ҳам одамларни илоҳий шогирдлар силсиласи тизимининг асосини ташкил этган ана шу қоидага ўргатган. Парвардигор Чайтаня Махапрабху айтган эдики, ким бўлишидан қатъий назар – браҳман, шудра, оилали киши ёки санньяси – Кришна ҳақидаги илмни мукамал билган киши бошқаларга илоҳий илм ўргатиш ҳуқуқига эга. Кришна ҳақидаги илмни англаб етган киши ҳақиқий руҳий устоз ҳисобланади.

Текст 26

Шри Уддхава деди: Сен шу ерга яқин жойда ўтирган, илоҳий илм ўрганиш учун одамлар сажда қилиб юрган буюк донишманд Майтреяга шогирд бўлишинг мумкин. Бу илмни унга Парвардигорнинг Ўзи бу дунёни тарқ этиш олдидан ошқор этиб кетган.

Изоҳ: Ҳатто илоҳий илмни чуқур эгаллаб олган киши ҳам марьяда-вьятикрама, яъни, “Ўзидан каттароқ мартаба эгаллаб турган кишига нисбатан ҳурматсизлик” деб аталадиган ҳақоратни содир қилишдан жуда эҳтиёт бўлиши лозим. Муқаддас

китоблар бизни марьяда-вьятикрама содир қилишни таъқиқлайдиган қонунни бузишдан эҳтиёт бўлишни буюради, чунки уни бузган киши ўзининг умрини қискартиради, бойлигидан, шон-шуҳратидан, савоб ишлари маҳсулидан, бу дунёдаги барча саодатларидан маҳрум бўлади. Илоҳий илмга эга бўлиш – уни ҳаётда қўллай билиш демакдир. Илоҳий илмнинг барча сирларини яхши биладиган Уддхава Видурага илоҳий илм сирларини билиб олиш учун Майтрея Ришига мурожаат қилишни маслаҳат берди. Видура ўзига руҳий устоз қилиб Уддхавани қабул қилишни истаганди, лекин Уддхава бундай вазифани бажаришдан бош тортди, чунки Видура унинг отаси қатори бўлиб, айниқса шу яқин атрофда Майтрея бўла туриб, Уддхава унинг руҳий устози бўлолмасди. Одоб қоидалари бўйича, ҳатто билими ва илм ўргатиш ҳуқуқи бўлган киши ҳам, ўзидан мартабалироқ киши бор жойда бошқаларга насихат қилмаслиги лозим. Шунинг учун Уддхава Парвардигор бу ўткинчи дунёни тарқ этиб кетишидан олдин бевосита Унинг Ўзидан насихатлар тинглаб, илоҳий илмни мукамал эгаллаган бўлишига қарамай, у ҳурматли Видурани кекса Майтрея олдига жўнатишга қарор қилди. Уддхава ҳам, Майтрея ҳам Парвардигорнинг Ўзидан насихат олдилар, шунинг учун у ҳам, бу ҳам Видуранинг ёки бошқа истаган кишининг руҳий устози бўлиши мумкин эди. Лекин ёши катта бўлгани туфайли Майтрея, айниқса Уддхавадан анча катта Видуранинг руҳий устози бўлишга кўпроқ ҳақлироқ эди. Ҳеч қачон инсон бойлик, шон-шуҳрат сингари арзимас нарсаларни кўзлаб руҳий устоз бўлишга интилмаслик керак. Фақат шундай йўл(бошқаларга илм ўргатиш) билан Худога садоқат билан хизмат қилиш мақсадида руҳий устоз бўлиш лозим. Парвардигор марьяда-вьятикрама содир қилган кишининг гуноҳини кечирмайди. Соч-соқоли оқарган руҳий устозининг соясида ўзи юқори мартабага эришиб, шон-шуҳрат ва бойлик орттириш ниятида унга ҳурматсизлик қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Ана шундай бетакаллуф, ўзбилармон руҳий устознинг бундай ноўрин ҳатти-ҳаракати унинг руҳий юксалишида катта тўсқинлик қилади.

Текст 27

Шукадева Госвами деди: Эй шох, Ямуна дарёси соҳилида Видура билан учрашиб, Парвардигорнинг илоҳий номлари, шон-шуҳрати, сифатлари ва бошқалар ҳақида анча вақт ўтказган Уддхава яна оғир қайғуга чўмди. Бу тун Уддхава учун худди бир лаҳзадай бўлиб ўтиб кетди, эрта тонгда эса у Видура билан видолашди.

Изоҳ: Мазкур шеърда Кришна вишва-мурти деб таърифланган. Уддхава ҳам, Видура ҳам Парвардигор Шри Кришнанинг кетиши туфайли қаттиқ қайғуга чўмган эдилар, улар Парвардигорнинг илоҳий номлари, шон-шуҳрати, ва сифатлари ҳақида қанчалик кўп гапирсалар,

уларга Унинг ўзлари ҳамма жойда кўриб юрган сиймоси шунчалик аниқроқ намоён бўла борарди. Парвардигорнинг илохий қиёфаларини кўриш – сароб ёки хом хаёлда бўлган сохта тасаввур эмас, балки Мутлақ Ҳақиқатнинг Ўзидир. Инсон Парвардигорни вишва-мурти қиёфасида кўрганида, Парвардигор Ўзининг шахсий сифатларини ёки мангу илохий қиёфасини йўкотади дегани эмас, аксинча, Парвардигор Ўзини содиқ хизматкорига ана шу мангу қиёфада намоён этади, шунда содиқ хизматкор Парвардигорнинг ана шу илохий қиёфасини ҳамма жойда кўриб юради.

Текст 28

Шоҳ деди: Бутун уч олам Парвардигори, Шри Кришна Ўзининг ер юзидаги эрмакларини тамом этди, Вришни ва Бходжа авлодининг вакиллари бўлган буюк саркардаларнинг энг аълолари бу дунёни тарк этдилар. Нимага Уддхава улар билан бирга кетмасдан ер юзида қолди?

Изоҳ: Шри Жива Госвами нидханам иборасини “Парвардигорнинг илохий даргоҳи” деб таржима қилади. “ни” – олий, дханам – “бойлик” деганни билдиради. Парвардигорнинг даргоҳи Унинг илохий бойлигининг олий даражада намоён бўлишидир, шу боис уни нидханам деб таърифлайдилар. Грамматик таҳлилни четга қўя туриб, шунини алоҳида таъкидлаш лозимки, нидханам иборасини ишлатишдан ҳақиқий мақсад – Вришни ва Бходжа сулоласининг барча аъзолари Парвардигорнинг яқин ҳамроҳлари, Парвардигор Ўзининг бу дунёдаги эрмакларини ниҳоясига етказгандан кейин уларнинг ҳаммаси илохий оламдаги ўзларининг ўрнига қайтиб кетганини кўрсатишдан иборат эди.

Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакур акритим иборасини “эрмаклар” деб таржима қилган. а – “тўла”, критим – “илохий эрмаклар”. Парвардигор Ўзининг танасидан фарқ қилмагани учун У танасини ташлаши ёки алмашлаши ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас. Моддий оламнинг қонунлари ва урф-одатларини бузишни истамагани сабабли Парвардигор гўё туғилгандай, гўё танасини тарк этгандай бўлади, аммо Унинг содиқ хизматкорлари асл ҳақиқат қандай эканини яхши биладилар. Шунинг учун "Шримад Бҳагаватам"ни ўрганишга жиддий эътибор бериб юрган киши унга Жива Госвами ва Вишванатха Чакраварти сингари буюк ачарьяларнинг ёзган изоҳларидан фойдаланиши лозим. Парвардигорнинг содиқ хизматкори бўлмаган одамлар учун бу ачарьяларнинг изоҳлари казуистикадай??? бўлиб кўриниши мумкин, аммо шогирдлар силсиласига мансуб шогирдлар буюк ачарьялар ёзган изоҳларнинг муҳимлигини ва ўринли эканини англай оладилар.

Бу ерда упатгешу ибораси ҳам эътиборга лойиқ. Вришни ва Бходжа қабиласининг барча аъзолари тўппа-тўғри Парвардигорнинг даргоҳига йўл олдилар. Бошқа содиқлар одатда

Парвардигорнинг даргоҳига бирданига эришмайдилар, аммо Парвардигорнинг асл ҳамроҳларини моддий оламнинг ҳеч қандай бойликлари ўзига жалб эта олмайди. Парвардигорнинг даргоҳига киришга муносиб бўлган баъзи содиқлар ўзларининг қизиқувчанлиги сабабли олий сайёраларнинг бойликларига кўз ташлайдилар; камолотга олиб боровчи йўлдан бориб, улар Ер сайёрасидан устун турадиган ана шу сайёраларга эришадилар. Аммо Вришни ва Бходжа қабиласи аъзолари тўппа-тўғри Парвардигорнинг даргоҳига йўл олдилар, чунки уларни моддий оламнинг бирор сайёраси ўзига жалб этолмасди. Шрила Вишванатха Тхакур ёзганки, “Амара-коша” луғатига асосан, акрити иборасининг яна бир маъноси – “белги”. Парвардигор Шри Кришна Уддхавага Ўзи бу дунёдан кетгандан кейин Бадарикашрамга боришга имо билан белги берди, Парвардигорнинг асл содиғи бўлган Уддхава, Худога, Парвардигорнинг даргоҳига қайтиш ўрнига итоаткорлик билан Унинг кўрсатмасини бажарди. Ҳатто Парвардигор кетгандан кейин ҳам Уддхаванинг ер юзида қолишининг сабаби шу эди.

Текст 29

Шукадева Госвами жавоб берди: Эй шоҳ, браҳманларнинг қарғиши шунчаки бир баҳона эди, аслида ҳамма воқеа-ҳодисалар Парвардигорнинг олий амри билан бўлиб ўтаётган эди. у Ўзининг ҳаддан ташқари кўпайиб кетган оиласини бу ердан Ўз даргоҳига жўнатгандан кейин ер юзидан ғойиб бўлмоқчи эди. Бу ҳақда ўйлар экан, У шундай фикр юритарди:

Изоҳ: Бу шеърда Парвардигор Шри Кришна Ўз танасини тарк этганини кўрсатадиган тйакшйан ибораси алоҳида аҳамиятга эга. Парвардигор илм, лаззат ва мавжудликнинг мангу қиёфаси, демак, Унинг танаси – Унинг Ўзи билан бир хил. Шундай экан, У қандай қилиб Ўзининг танасини ташлаши ва ер юзидан ғойиб бўлиши мумкин? Худонинг содиқлари бўлмаган кишилар, яъни майявадилар орасида Парвардигорнинг жумбоқли ғойиб бўлиши ҳақида баҳс –мунозаралар адо бўлмайди; Шрила Жива Госвами “Кришна-сандарбха” асарида бу масалани тўла тушунтириб беради ва ғофил одамлар қалбида пайдо бўладиган барча шубҳаю-гумонларни тарқатиб юборади.

“Брахма-самхита”да айтилганидек, Парвардигор Ўзини жуда кўп қиёфаларда тарқатади. Унда айтилганки, Парвардигорнинг сон-саноксиз қиёфалари мавжуд. У тирик мавжудотларнинг кўз олдида пайдо бўлганида, Унинг барча қиёфалари бир қиёфада мужассам бўлади. Ўзининг ана шу илохий қиёфаларидан ташқари Парвардигорнинг Курукшетра жанг майдонида Аржунга кўрсатган фазовий қиёфаси ҳам мавжуд. Мазкур шеърда спхитам ибораси ҳам ишлатилган бўлиб, бу ибора Парвардигор азалий, бошланғич мангу қиёфасини эмас, балки Ўзининг баҳайбат фазовий қиёфаси(вират-рупа)ни тарк

этганини билдиради, чунки Унинг Ўзининг мангу сач-чид-ананда қиёфасини алмаштириши мумкин эмас. Худонинг содиқлари учун бу жуда оддий ва тушунарли, аммо Худога садоқат билан хизмат қилиб юрмаган имонсиз одамлар ё мана шу оддий ҳақиқатни тушуна олмайдилар, ё Парвардигорнинг илоҳий танаси мангу эканини инкор этиш учун атайлаб баҳс-мунозара қилишга интиладилар. Албатта бунга сабаб – мукамал бўлмаган тирик мавжудотларга хос бўлган бошқаларни алдаш хусусиятидир.

Бундан ташқари, ҳатто бугунги кунда ҳам кўриш мумкинки, ҳар хил эҳромларда Худонинг содиқлари илоҳларнинг қиёфаси Парвардигорнинг шахсий қиёфасидан фарқ қилмаслигини англаб, Парвардигорнинг илоҳий қиёфасига сиғинадилар. "Бхагавад Гита"(7.25)да ёзилган Парвардигорнинг ички кувватининг англаб бўлмас кароматлари шундай: нахам пракашах сарвасйа йога-майя-самавритах. Парвардигор Ўзини дуч келган кишига ошқор этаверишга мажбур эмас. "Падма-пурана"да шундай дейилган: атах шри-кришна-намади на бхавед грихийам индрийах. Парвардигорнинг номини ва қиёфасини моддий сезгилар ёрдамида ҳис қилиб бўлмайди, лекин Ўзини дунёвий одамларга намоён этиш учун Парвардигор вират-рупа қиёфасига киради. Парвардигор бу кўшимча намоён бўлган қиёфаси У билан худди эга билан кесимнинг боғланишига ўхшайди. Агар гапнинг таркибидан эгани аниқловчи сифатни олиб ташласак, эга ўзгармай қолаверади. Худди шундай, Парвардигор Ўзининг вират-рупа қиёфасини тарк этиб кетганида ҳам Унинг мангу қиёфаси ўзгармай қолаверади. Аслида Унинг Ўзи билан Унинг сон-саноксиз қиёфалари орасида ҳеч қандай фарқ йўқ. Бешинчи кўшиқда турли сайёраларнинг аҳолиси ҳозирги кунда ҳам, худди ер юзида турли эҳромларда сиғингани сингари, Парвардигорнинг турли қиёфаларига сиғиниши ҳақида ҳикоя қилинади.

Шрила Жива Госвами ва Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакур ўзларининг ёзган изоҳларини ишонарли ведавий манбалардан олинган мисоллар билан тасдиқлаб, Парвардигорнинг бу дунёдан кетиш ҳодисасини батафсил таърифлаб берганлар. Биз асарнинг ҳажмини кўпайтирмаслик мақсадида бу ерда уларнинг изоҳларини келтирмадик. Бу воқеанинг батафсил таърифи, юқорида айтилганидек "Бхагавад Гита"да берилган: Парвардигор Ўзининг махфий сирини дуч келган кишига очаверишга мажбур эмас. У Ўзини қалбида Худога нисбатан на муҳаббат, на садоқат бўлмаган, шу боис ўзини Худодан тобора узоқлаштириб юрган имонсиз кишилар кўзидан бекитиб қўйган. Парвардигор ер юзига Кширодакашайи Вишнуга илтижо қилган маъбуд Браҳманинг илтимоси билан келган, шу боис Парвардигор Ўзини ер юзида намоён этганида, Парвардигор Вишнунинг ҳамма қиёфалари Унда мужассам бўлган, У Ўзининг олдига қўйган вазифасини бажариб бўлганида улар яна тарқалиб, ўзларининг аввалги жойларини эгаллаганлар.

Текст 30

Моддий оламни тарк этар эканман, кўриб турибманки, Менинг содиқ хизматкорларим ичида аълоси бўлган Уддхава Мен ҳақимдаги илмни ишониб топширса бўладиган ягона инсон.

Изоҳ: Бу шеърда джнанамад-ашрайамад ибораси жуда муҳим аҳамиятга эга. Илоҳий илм уч бўлимдан иборат: шахсиятсиз Браҳман ҳақидаги илм, ҳамма жойга сингиб кетган Олий Рух ҳақидаги илм ва Худо Шахси ҳақидаги илм. Улардан энг муҳими Худо Шахси ҳақидаги бхагават-таттва-вигьяна, яъни "Худо Шахси ҳақидаги махсус илм" деб аталадиган илоҳий илм ҳисобланади. Бу илмни фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш орқали эгаллаш мумкин. Бу "Бхагавад Гита"(18.55)да ҳам таъкидланган: бхактъя мам абхиджанати йаван йаш часми таттватах – "Фақат Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган содиқларгина Парвардигорнинг илоҳий ҳолатини англай оладилар". Уддхава ўша даврда ер юзида яшаётган содиқларнинг аълоси эди, шунинг учун Парвардигор Ўзининг чексиз марҳаматини намоён этиб, У бу дунёни тарк этиб кетгандан кейин одамлар Уддхаванинг илмидан фойдалана олишлари учун унга насиҳатлар берди. Парвардигор Уддхавага Ўзини Нара-Нараяна Илоҳлари қиёфасида намоён этган Бадарикашрамга йўл олишни буюрганининг биринчи сабаби шундан иборат. Илоҳий илм сирларини англаб етган киши эҳромда ўрнатилган Илоҳдан бевосита илм ўрганиши мумкин, шунинг учун илоҳий илм сирларини чуқурроқ англаб етиш учун Худонинг содиқлари ҳаммиша бирор эҳромга яқин жойда яшашга ҳаракат қиладилар.

Текст 31

Уддхава бирор жиҳатдан Мендан қолишмайди, чунки у ҳеч қачон моддий табиат гуналари таъсирини берилмайди. Шундай экан, у бу дунёда қолсин ва одамларга Худо Шахси ҳақидаги махфий илмни етказсин.

Изоҳ: Моддий табиат гуналари таъсирини берилмаслик – инсоннинг Парвардигорнинг вакили бўлиши учун зарур бўлган алоҳида сифат. Моддий оламда инсон эриша оладиган энг олий ҳолат – браҳман ҳолатидир. Лекин браҳман эзгулик гунасида ўлади, шу боис, Парвардигорнинг вакили бўлиш учун шунчаки браҳман бўлишнинг ўзи кифоя эмас. Бунинг учун эзгулик гунасида ҳам юқори кўтарилиб, моддий табиатнинг бирор сифатлари таъсир қила олмайдиган соф эзгулик гунасида мустаҳкам туриб олиш керак. Ана шу илоҳий ҳолат шуддхасаттва, яъни васудева деб аталади ва шу поғонага эришган киши Парвардигор ҳақидаги илмни эгаллаш қобилиятига эга бўлади. Парвардигор моддий табиат гуналари таъсирини берилмаган, Унинг асл содиқ хизматкори ҳам уларнинг таъсирини берилмайди. Парвардигор билан бир

хил поғонага кўтарилиш учун зарур бўлган асосий сифат мана шундан иборат. Ана шундай илохий сифатга эга бўлган кишини, гарчи сиртдан қараганда у аввалгидай моддий шароитларда юргандай бўлиб кўринса ҳам, живан-мукта, “озодликка эришган зот” деб айтадилар. Ҳамиша илохий муҳаббат билан Худога хизмат қилиб юрган киши ана шундай озодликка эришади. “Бхакти-расамрита-синдху”(1.2.187)да шундай дейилган: “Ҳеч шубҳа йўқки, гарчи сиртдан қараганда дунёвий ҳаёт билан яшаб юргандай кўринса ҳам, ўзининг барча амалларини, ақлини ва нутқини Худога бағишлаб, бутун умрини Худога илохий муҳаббат билан хизмат қилишга бағишлаган киши, озодликка эришган руҳдир”. Уддхава ана шундай илохий ҳолатга эришган эди, шу боис Парвардигор бу дунёда жисмонан иштирок этмаган даврда Унинг вакили бўлиш учун тайинланган эди. Ана шундай содиққа на моддий кувват, на моддий тафаккур, на барча моддий нарсаларга боғланмаслик ҳам таъсир қилмайди. У моддий табиатнинг ҳар қандай хужумига бардош бериши мумкин, шунинг учун ундай кишини госвами деб атайдилар. Фақат ана шундай госвاملар Парвардигор билан бўладиган ўзаро ишқий муносабатлар сирини англаб етишга кодир бўладилар.

Текст 32

Шукадева Госвами шохга хабар бердики, бутун уч олам устози ва барча ведавий билимлар манбаи бўлган Олий Шахс Худодан шундай насиҳатларни олиб Уддхава йўлга тушди ва муқаддас Бадарикашрам заминига етиб келди ва Парвардигорни мамнун қилиш ниятида шу ерда илохий муруқбага ғарк бўлди.

Изоҳ: Парвардигор Шри Кришна бутун уч олам устози ҳамда ведавий донишмандлик илмининг бошланғич манбаи ҳисобланади. Аммо, ҳатто Ведалар ёрдамида ҳам Мутлақ Ҳақиқатнинг шахсий жиҳатини англаб етиш жуда мушкул. Олий Шахс Худони Олий Мутлақ Ҳақиқат сифатида англаб етиш учун Парвардигорнинг Ўзидан илм ўрганиш лозим. Ана шу илохий илмнинг мазмуни "Бхагавад Гита"да баён этилган. Парвардигорнинг марҳаматига эришмай туриб бу илмни англаб етишнинг иложи йўқ. Моддий оламда бўлган пайтида Парвардигор Ўзининг ана шундай алоҳида марҳаматини Аржуна билан Уддхавага инъом этган.

Курукшетра жанг майдонида Парвардигор Аржунга фақат уни жанг қилишга ундаш учун "Бхагавад Гита"ни гапириб берди, лекин бу асарда илохий илмнинг мағзи мужассам бўлган, ана шу илмни баён этишни охирига етказиш учун Парвардигор Уддхавага

насиҳатлар берди. Ведаларни ўзлари учун энг мўътабар ишонарли манба деб ҳисоблайдиган кишилар мазкур шеърдан яна шуни билиб оладиларки, барча ведавий илмларнинг манбаи

Парвардигордир. Ведалар ёрдамида Олий Шахс Худони таниб олишга кодир бўлмаган кишилар Олий Худо Шахс Худо ҳақидаги илмни чуқурроқ англаб етиш учун Парвардигорнинг Уддхавага ўхшаган содиқларининг ёрдамидан фойдаланиши мумкин.”Брахма-самхита”да айтилганки, Ведаларни ўрганиб Олий Шахс Худони англаб етиш жуда мушкул, лекин Худонинг Уддхавага ўхшаган асл содиқларининг гапларини тинглаш билан бунга осон эришиш мумкин. Бадарикашрамда яшаётган буюк донишмандларга чексиз марҳаматини кўрсатиб, Парвардигор Ўз номидан улар билан суҳбатлашиш учун Уддхавани тайинлади. Парвардигордан ана шундай ваколат олмасдан туриб инсон Худога садоқат билан хизмат қилиш илмини эгаллашга ҳам, уни бошқаларга тарғибот қилишга ҳам кодир бўлмайди.

Ер юзида юрар экан, Парвардигор кўплаб ғаройиб кароматлар кўрсатди – У ҳатто коинот бўйлаб сайр қилиб, жаннатий сайёрадан ер сайёрасига париджата гул дарахтини олиб келди, шунингдек, руҳий устози Сандипани Мунининг ўғлини ўликлар салтанатидан қайтариб олиб келди. Албатта, Уддхава бошқа сайёралардаги яшаш шароитларини яхши биларди, Бадарикашрамда яшаётган барча донишмандлар эса, коинотнинг бошқа сайёралари ҳақида билиб олишга бизлардан кам интизмасдилар. Парвардигор Уддхавага ошкор этган илмни фақат шу ерда яшаётган донишмандларга эмас, балки Нара-Нараяна Илохларига ҳам ўргатиш учун унга Бадарикашрамга боришга аниқ кўрсатма берди. Демак, Уддхавага ошкор этилган илм Ведалардаги донишмандлик илмидан ҳам махфийроқ бўлиши керак.

Парвардигор барча илмларнинг манбаи экани шубҳасиз, Уддхаванинг Нара-Нараянага ва Бадарикашрамлик донишмандларга етказган илми ҳам Ведалар илмининг махфийроқ бир қисми бўлиб, уни бошқаларга фақат Уддхава сингари соф садоқатли хизматкор бера олиши мумкин. Мазкур шеърда айтилганки, Уддхава Парвардигорнинг Ўзи билан бир поғонада турарди, чунки бу махфий илм фақат Парвардигорга ва Уддхавага маълум эди. Ҳар қандай тирик мавжудот агар муҳаббат ва садоқат билан Худога хизмат қилиб Унинг ишончини қозона олса, Уддхава сингари Парвардигор билан бир поғонага кўтарилишга ва Унинг элчиси бўлишга кодир.

"Бхагавад Гита"да ҳам айтилганки, энг махфий илмни Парвардигор фақат Ўзининг Аржуна ва Уддхава сингари асл содиқларига ошкор этади, бу сирни фақат улар ёрдамида билиб олиш мумкин, бунинг бошқа йўли йўқ. Парвардигорнинг ишончини қозонган содиқларнинг ёрдамисиз инсон на "Бхагавад Гита", на "Шримад Бхагаватам" илмини англай олмайди. Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакуранинг фикрига кўра бу ерда гап бораётган махфий илм Парвардигорнинг бу дунёдан кетиши

ва Унинг моддий оламда яшаши керак бўлган юз йили ниҳоясига етганида Ядаваланнинг ҳалокатга учраши ҳақидаги илмдир. Ядаваланнинг жумбоқли ҳалокати ҳақида билиб олишни ҳамма истарди, шунинг учун Парвардигор уни Уддхавага гапириб бериши лозим эди. Уддхава Парвардигорнинг ана шу хабарини Бадарикашрамга етказиб, Парвардигорнинг шу ерда яшаётган асл содиқларига ва Нара-Нараяна Илоҳларига ошкор этди.

Текст 33

Шунингдек, Видура Уддхавадан Олий Рух Парвардигор Шри Кришнанинг бу дунёга келиши ҳамда бу ўткинчи дунёни тарк этиши ҳақидаги ҳикояни ҳам тинглади. Буюк донишмандлар бу сирларни билиб олишга изчиллик билан интиладилар.

Изоҳ: Олий Рух Парвардигор Шри Кришнанинг келиши ва кетиши махфий сир бўлиб, буни ҳатто буюк донишмандлар ҳам билишга қодир эмаслар. Мазкур шеърда параматманах ибораси алоҳида аҳамиятга эга. Оддий тирик мавжудотни атма деб атайдилар, аммо Парвардигор Шри Кришнани ҳеч қачон оддий тирик мавжудотлар қаторига қўшмаслик керак, чунки У параматма, Олий Рухдир. Шунга қарамай, Унинг инсон киёфасида бу дунёга келиши ва бу ўткинчи дунёдан кетиши изчиллик билан изланиш олиб бораётган тадқиқотчилар учун ўрганилмаган мавзу, сир бўлиб қолаверади. Улар бу мавзунини сўнмас кизиқиш билан ўрганишда давом этадилар, шунинг ўзиёқ кишини ҳайратга солади, чунки улар бунда Парвардигор Ўзининг бу ўткинчи дунёдаги ишларини бажариб бўлгандан кейин борадиган илоҳий даргоҳини излашлари керак бўлади. Лекин ана шу буюк донишмандлар ҳам моддий олам ташқарисидан ястаниб ётган руҳий олам, Парвардигор Шри Кришнанинг ҳамда Унинг ҳамроҳларининг, улар ҳеч қачон, ҳатто бу ўткинчи дунёда бир коинотдан бошқасига ўтиб, ўзларининг эрмакларини намоён этганда ҳам тарк этиб кетмайдиган мангу даргоҳи ҳақида ҳеч нарса билмайдилар. Биз бу ҳақиқатнинг тасдиқланишини “Брахма-самхита”(5.37)да кўришимиз мумкин: голока эва нивасатй акхилатма-бхутах – “Парвардигорнинг англаб бўлмас қуввати Унга ҳамиша Ўзининг мангу даргоҳи Голокада бўлишга имкон беради, айна пайтда Олий Рух сифатида У ҳамма жойда – Ўзи намоён этган сон-саноксиз кўринишларда ҳам руҳий оламда, ҳам моддий оламда юради”. Шунинг учун Унинг келиши ва кетиши бир вақтга тўғри келади, шу боис уларнинг қайси бири аввал, қайси бири кейин содир бўлганини аниқлашнинг иложи йўқ. Парвардигорнинг мангу эрмакларининг боши ҳам, охири ҳам йўқ, бекорчи тадқиқотларга бебаҳо инсон умрини бекорга сарфлаб юрмасдан уларни фақат Худонинг асл содиғи раҳбарлиги остида ўрганиш лозим.

Текст 34

Худонинг содиқ хизматкори бўлмаган кишилар учун Унинг буюк кароматларини англаб етиш ва қандай қилиб У бу ўткинчи дунёда Ўзининг ғаройиб эрмакларини намоён этиб, ҳар хил илоҳий киёфаларга киришини тушуниш жуда қийин, ҳайвонларни эса, (Парвардигорнинг эрмаклари) ақлдан оздириб, фақат жаҳлини чиқаради.

Изоҳ: “Бҳагавад Гита”да айтилганки, Худонинг содиқ хизматкори бўлмаган кишининг Унинг илоҳий киёфаси ва эрмакларини англаб етиши жуда қийин. Парвардигор ҳеч қачон Ўзини ғйаналарга ва йогларга ошкор этмайди. Лекин, улардан бошқа шундай одамлар ҳам борки, улар Парвардигорни жон-жаҳди билан ёмон кўрадилар. Уларни одатда ҳайвонлар тоифасига қўшиб кўядилар; Парвардигорнинг бу дунёга келиши ва кетиши ҳақидаги воқеалар ана шундай ҳасадгўй мавжудотларнинг фақат жаҳлини чиқаради. “Бҳагавад Гита”(7.15)да айтилганидек, фақат моддий лаззатланиш учун эшакдай оғир меҳнат қиладиган гуноҳкорларнинг табиати асурика-бхава, яъни ўжар исёнкор бўлади ва уларни Худонинг амрига қарши чиқишга мажбур қилади. Шу боис улар Худони англаб етишдан деярли маҳрум бўлган мавжудотлар ҳисобланади.

Парвардигор Ўзининг бу ўткинчи дунёдаги эрмаклари давомида намоён этадиган илоҳий танасининг экспансиялари, шунингдек ана шу экспансияларнинг пайдо бўлиши ва ғойиб бўлиши – жуда қийин, тушуниш мушкул бўлган мавзулардир, шу боис Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини ҳақорат қилиб қўймаслик учун Худонинг содиқлари бўлмаган одамларга Унинг бу дунёга келиши ва кетишини муҳокама қилиш тавсия қилинмайди. “Бҳагавад Гита”(16.20)да таъкидланганидек, иблис табиатли имонсиз кишилар Парвардигорнинг бу дунёга илоҳий равишда келиши ва кетиши ҳақида қанча кўп гапирсалар, дўзахнинг энг чуқур жойларига тобора чуқурроқ маҳкум бўлаверадилар. Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишдан бош тортадиган ҳар қандай тирик мавжудотнинг ҳайвондан фарқи йўқ, буни “Шримад Бҳагаватам”нинг мазкур шеъри тасдиқлайди.

Текст 35

Парвардигор Шри Кришна бу дунёдан кетиши олдидан уни эслаганини эшитиб жазавали муҳаббатга ғарқ бўлган Видура хўнграб йиғлаб юборди.

Изоҳ: Олий Шахс Худо, Парвардигор Шри Кришна Ўзининг ер юзида ўтказган вақтининг охириги лаҳзаларида уни эслагани ҳақида эшитган Видура жазавали муҳаббат туйғусига ғарқ бўлди. У ўзини арзимас бир мавжудот деб ҳисобларди, лекин шунга қарамай Ўзининг чексиз марҳамати билан Парвардигор уни эслаган эди. Видура буни Парвардигорнинг унга кўрсатган чексиз марҳамати деб қабул қилди, шу боис кўз

ёшларини тўхтата олмади. Унинг кўз ёшлари – у Худога садоқат билан хизмат қилишда энг юксак поғонага кўтарилганидан далолат берадиган аломатдир. Худони эслаб кўз ёши тўкишга қодир бўлган содик албатта Худога садоқат билан хизмат қилишнинг олий мақсадига етган бўлади.

Текст 36

Ямуна соҳилида бир неча кун бўлиб, ўзининг мангу руҳ эканини англаб етган Видура буюк донишманд Майтрея жойлашиб олган жойга, Ганга соҳилига йўл олди.

Бхактиведантанинг "Шримад Бҳагаватам"нинг учинчи қўшиқ "Видуранинг Майтреяни учратиши" деб аталадиган тўртинчи бобига изоҳлари шу билан яқунланади.

Бешинчи боб

Видуранинг Майтрея билан суҳбати

Текст 1

Шукадева Госвами деди: Шундай қилиб, Куру авлодининг аълоси, Худога садоқат билан хизмат қилишда камолотга эришган Видура самовий Ганга дарёсининг бошига, ҳақиқатан ҳам чуқур илоҳий илм соҳиби бўлган буюк донишманд Майтрея жойлашган Хардварга етиб келди. Бошқалардан ўзининг олижаноблиги ва фақат илоҳий нарсалардан лаззатланиб юриши билан ажалиб турадиган Видура унга шундай саволлар билан мурожаат қилди.

Изоҳ: Бу вақтга келиб Видура ўзининг бегуноҳ Парвардигорга бўлган соф садоқати шарофати билан руҳий баркамолликка эришган эди. Парвардигор ва тирик мавжудотлар ўз табиатига кўра сифат жиҳатидан бир хил, лекин Парвардигор миқдор жиҳатидан бошқа ҳар қандай тирик мавжудотдан устун туради. У – мангу бегуноҳ, тирик мавжудотлар эса, алдамчи қувват таъсири остига тушиб қолиш хусусиятига эга. Видура ўзидаги шартланган тирик мавжудотларга хос бўлган ана шу адашиш хусусиятини енга олган эди, чунки у ачбюта-бхава, ҳамиша Худога садоқат билан хизмат қилишга ғарқ бўлган содик эди. Содик ҳаётининг ана шу поғонасини ачйута-бхава-сиддха, яъни “Худога садоқат билан хизмат қилиш шарофати билан эришилган баркамоллик” деб атайдилар. Шундай қилиб, Худога садоқат билан хизмат қилишга бутунлай ғарқ бўлган киши озодликка чиққан руҳ ҳисобланади ва барча эзгу фазилатларга эга бўлади. Руҳий баркамолликка эришган, барча илоҳий фазилатларга эга бўлган Видура ўзининг саволлари билан мурожаат қилиш учун донишманд Майтреянинг олдига келганида у Ганга қирғоғида жойлашган Хардварда чўл жойда ўтирарди.

Текст 2

Видура шундай деди: Эй буюк донишманд, бу дунёда ҳамма бахтга эришиш ниятида кармали фаолият билан машғул, аммо ҳеч ким ўзининг бахтга бўлган чанқоғини қондирган ва мусибатлардан халос бўла олмаган. Аксинча, бундай фаолият уларга янги мусибатларни келтиради. Шунинг учун марҳамат қилиб бизга тушунтириб берчи, инсон ҳақиқий бахтга эришиши учун қандай яшаши лозим.

Изоҳ: Видура Майтреяга умумий характердаги бир неча савол билан мурожаат қилди, лекин аввал унда бундай ният йўқ эди. Уддхава Видурани Майтреянинг олдига ундан Парвардигор билан, Унинг номи, шон-шухрати, сифатлари, киёфаси, эрмаклари, атрофидагилар каби мавзуларда савол бериш учун юборган эди. Шунинг учун Майтреянинг олдига келган Видура унга фақат Парвардигорга тааллуқли бўлган саволлар билан мурожаат қилади деб ўйлаш мумкин эди. Лекин, Видура камтарлик билан дарров Парвардигор ҳақида савол беришни бошламасдан, аввал оддий одамлар учун жуда муҳим аҳамиятга эга бўлган саволлар берди. Оддий инсон Парвардигорни англаб етишга қодир эмас. Энг аввало у ўзига ва унинг ҳаётига Парвардигорнинг алдамчи қуввати қандай таъсир кўрсатишини англаб олиши лозим. Алдамчи қувват адаштириб қўйгани сабабли инсон бахтга эришишнинг ягона йўли – кармали фаолият деб ўйлайди, аммо кармали фаолият билан шуғулланар экан у аслида ўзининг фаолияти ва унинг оқибатларига баттар боғланиб қолади, унинг яшашдан асосий мақсади эса, барибир ҳал бўлмай қолаверади. Бир қўшиқда қуйланганидек: “Бахт излаб мен ўзимга уй курдим, аммо барча режаларим чиппақка чиқди, чунки қутилмаганда уйимга ўт кетди”. Моддий табиат қонунлари шундай. Моддий оламда бахтга эришиш учун одамлар ҳар хил режалар тузадилар, лекин табиатнинг шафқатсиз қонунлари уларнинг барча лойиҳаларининг қулини кўкка совуради; кармиларни уларга ҳеч қандай режалари бахтиёр қила олмайди, уларнинг бахтга бўлган азалий чанқоқлиги барибир қондирилмай қолаверади.

Текст 3

Эй ҳукмдорим, инсонларга меҳр қўйган буюк зотлар Худонинг амрига бўйсунини истамайдиган шу зотларга ачинганидан уларга Олий Шахс Худонинг хабарини етказиб жаҳон кезиб юрадилар.

Изоҳ: Парвардигорнинг амрига итоат этиш – ҳар бир тирик мавжудотнинг табиий ҳолати. Лекин, аввал қилган гуноҳлари сабабли тирик мавжудот Худонинг амрига бўйсунмай қўяди, шунда унинг бошига бу дунёнинг барча мусибатлари ёғилади. Тирик мавжудотнинг Парвардигор Шри Кришнага илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишдан бошқа ҳеч қандай бурчи йўқ, шунинг учун Худога

садоқат билан хизмат қилиш билан боғлиқ бўлмаган ҳар қандай фаолият – у ёки бу даражада Худонинг олий амрига қарши чиқиш ҳисобланади. Кармали фаолият, дунёвий фалсафа ва сеҳрли йога билан шуғулланиш маълум даражада Худонинг амрига итоат этиб яшаш руҳига зид ҳисобланади, бундай фаолиятлар билан шуғулланадиган ҳар қандай жонзотни Парвардигорнинг амрини бажо келтирадиган моддий табиат қонунлари албатта жазолайди. Худонинг буюк соф содиқлари адашган руҳларга ачинганидан жаҳон кезиб, шартланган руҳларни ўз уйларига, Худонинг даргоҳига қайтариш учун бор имкониятдан фойдаланиб юрадилар. Худонинг ана шундай асл содиқлари адашган руҳларни озодликка чиқариш учун Худонинг хабарини тарғибот қиладилар, шунинг учун Парвардигорнинг ташқи қуввати таъсири остида юрган оддий одамлар ҳамиша улар билан учрашишга интилишлари лозим.

Текст 4

Шунинг учун эй буюк донишманд, илтимос, ҳар кимнинг қалбида мавжуд бўлган Парвардигор қалбимда туриб менга Мутлақ Ҳақиқат ҳақидаги илмни ошкор этиши учун менга Худога илоҳий садоқат билан хизмат қилиш илмини ўргат; бу илм қадимий ведавий битикларда ёзилган бўлиб у фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида покланган содиқларгагина маълум.

Изоҳ: Биринчи кўшиқда тушунтирилган эдики, Мутлақ Ҳақиқат уч кўринишда бўлади, гарчи, аслини олганда Унинг уч жиҳати бир биридан фарқ қилмаса ҳам, ўзларининг қобилятига яраша турли хил одамлар Мутлақ Ҳақиқатнинг турли кўринишларини англаб етадилар. Парвардигорнинг қалбида кармали фаолият ёки фалсафий изланишлар билан шуғулланишга умуман ҳеч қандай истак қолмаган содиқ хизматкори Илоҳий Зотни энг чуқур англаб етган бўлади. Инсон ўзининг қалбини карма, гйана ва йога иллатларининг моддий қобикларидан фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш ёрдамида поклай олади. Алоҳида руҳ билан бирга ҳар кимнинг қалбида мавжуд бўлган Парвардигор фақат ана шу йўл билан покланган кишига, Ўзининг содиқ хизматкорининг олий мақсадга – ўзининг уйига, Худонинг даргоҳига эришишига ёрдам бериб, ҳар хил кўрсатмалар беради. Бу ҳақиқат "Бхагавад Гита"(10.10)да ҳам тасдиқланган: тешам сатата-йуктанам бхаджатам. Фақат Парвардигор содиқ хизматкорининг хизматидан мамнун бўлгандагина Аржун ва Уддхавага бергани сингари, унга ҳам насиҳат бера бошлайди.

Гйанилар, йоглар ва кармилар Парвардигорнинг бевосита ёрдамидан умидвор бўла олмайдилар. Улар илоҳий хизмат қилиш билан Парвардигорни мамнун қила олмайдилар, бунинг устига улар Худога садоқат билан хизмат қилиш мумкинлигига ишонмайдилар. Вайдхи-бхакти қоидалари асосида тартибга солинган

бхакти-йога билан шуғулланиш шастраларда ёзилган ва барча ачарьялар тавсия қиладиган усул. Бу усулда тажрибасиз содиқ хизматкорнинг ичида туриб Парвардигорнинг Ўзи чайтъя-гуру сифатида кўрсатмалар берадиган рага-бхакти поғонасига кўтарилишига ёрдам беради. Худонинг содиқларидан бошқа бирор илоҳиёт одамлари Олий Руҳ билан руҳ орасидаги фарқни тушуна олмайдилар, чунки адашганидан алоҳида онгни Олий онг билан бир деб биладилар. Ана шу адашиши Худонинг содиқлари бўлмаган кишиларга Парвардигордан ичдан кўрсатма олишга халақит бериб, уларни Парвардигорнинг бевосита ёрдамидан маҳрум қилади. Монизм таълимотининг издошлари Парвардигорга сажда қилиш зарурлигини тушуниб олиши ва содиқ хизматкор бир вақтнинг ўзида Парвардигор билан бир, айна пайтда Ундан фарқ қилишини англаб етиши учун кўп умрлар яшаши лозим бўлади. Фақат шуни англаб етгандан кейингина у ўз ихтиёрини Васудевага топширади. Унинг соф садоқатли хизмати шундай бошланади. Адашган монистлар бораётган Мутлақ Ҳақиқатни англаб етиш жараёни жуда мушкул, Худонинг содиқларини эса Мутлақ Ҳақиқатни англаш йўлидан улардан мамнун бўлган Парвардигорнинг Ўзи етаклаб боради. Майтреяга кўплаган тажрибасиз содиқлар номидан савол берар экан, Видура қалбимизда мавжуд бўлган Парвардигорни мамнун қилиш осон бўлган Худога садоқат билан хизмат қилиш ҳақидаги саволдан бошлади.

Текст 5

Эй буюк донишманд, илтимос, менга гапириб берчи, Олий Шахс Худо, мутлақо мустақил, ҳеч қандай истаги бўлмаган, бутун уч олам Парвардигори ва барча қувватлар ҳукмдори қандай қилиб бу дунёда пайдо бўлади ва намоён бўлган коинотнинг мавжудлигини таъминлаб турадиган мукаммал қонунлар асосида уни яратади.

Изоҳ: Парвардигор Шри Кришна, азалий Худо Шахси уч пуруша-аватара, Ўзининг моддий оламини яратувчи қиёфаларининг манбаи ҳисобланади: Каранадакашайи Вишну, Гарбходакашайи Вишну ва Кширодакашайи Вишну. Парвардигорнинг ташқи қуввати ёрдамида ана шу уч пуруша бир неча поғонада бутун моддий оламини яратадилар. Шундай қилиб, моддий табиат Парвардигорнинг ҳукми остида бўлади. Моддий табиатни мустақил деб ҳисоблаш – худди эчкининг бўйнидаги эмчакдан сут соғишга уринишдай бемаъни иш. Парвардигор бутунлай мустақил, Унинг ҳеч қандай истаги йўқ. Моддий истакларимизни амалга ошириш учун уйланиб оила қурадиган бизлардан фарқли равишда Парвардигор моддий оламини Ўзи лаззатланиш учун яратмайди. Аслини олганда Парвардигор моддий оламини фақат қадим замонлардан бери Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишдан бош тортиб юрган шартланган

руҳлар мана шу ерда алдамчи лаззатларга берилиб яшаши учун яратади. Ҳар бир моддий коинот ўзига тўла бутун мустақил олам ҳисобланади. Моддий оламда унинг мавжуд бўлиб туриши учун ҳамма нарса етарлича мавжуд. Шунга қарамай материалистлар ғофиллиги сабабли ер юзида аҳоли сонининг ошиб боришидан ташвишга тушадилар. Ер юзида бирор тирик мавжудот пайдо бўлганида Парвардигор уни барча зарур нарсалар билан таъминлаб қўяди. Одамларга нисбатан анча кўпчиликни ташкил этадиган бошқа тирик мавжудотлар озик-овқат ҳақида қайғуриб безовта бўлмайдилар, лекин ҳеч ким уларнинг очдан ўлганини кўрган эмас. Фақат одамларгина озик-овқат етишмаслигидан қийналадилар, бунга сабаб жамиятни бошқаришда ўзлари йўл қўйган хатолари эканини озгина бўлса ҳам яшириш мақсадида улар ер юзида аҳоли сонининг ошиб кетганини баҳона қиладилар. Ер юзида одамларга етишмайдиган ягона нарса – Худони англаб етиш, Худонинг марҳамати билан бошқа бирор нарсада камчилик йўқ.

Текст 6

У Ўзининг осмон шаклида кенг ёйилган юрагига кириб жойлашади. Шундай қилиб, У бутун борликни ана шу фазога жойлайди ва Ўзини ҳаётнинг турли шакллариغا мансуб бўлган сон-саноксиз тирик мавжудотлар кўринишида тарқатади. У Ўзининг мавжудлигини таъминлаб туриши учун бирор ҳаракат қилишининг ҳожати йўқ, чунки У барча сеҳр қудратларининг ҳукмдори ва бутун борликнинг эгасидир. Мана шуниси билан У бошқа тирик мавжудотлардан ажралиб туради.

Изоҳ: "Шримад Бхагаватам"нинг ҳар хил қисмларида келтирилган Оламнинг яратилиши, мавжуд бўлиб туриши ва яқсон қилиниши ҳақидаги ҳикоялар турли давр(калпа)ларда рўй берган. Шунинг учун ўз шогирдларининг саволларига жавоб берар экан, турли устозлар уларни турлича таърифлайдилар. Уларнинг хилма-хиллиги оламни яратиш жараёнини белгилайдиган қонунларга тааллуқли эмас, худди шунингдек, устозларнинг бирортаси ана шу жараён Парвардигорнинг ҳукми остида эканини инкор этмайди, лекин шунга қарамай, оламни яратиш жарёни ҳар хил калпаларда бир биридан унчалик муҳим бўлмаган фарқлар билан ажралиб туради. Чексиз осмон – Парвардигорнинг вират-рупа деб аталадиган моддий танасидир, ана шу осмон - Парвардигорнинг юраги ичига бутун моддий олам жойлашади. Шунинг учун кўпол моддий сезгилар сеза оладиган биринчи моддий унсур - осмондан бошлаб то ергача бўлган бутун борликни Брахман деб атайдилар. Сарвад кхалв идам брахма: "Парвардигордан ташқарида ҳеч нарса мавжуд эмас; фақат Унинг Ўзи мавжуд". Тирик мавжудотлар – Унинг намоён бўлган олий қувватидир, модда эса – Унинг қуйи қуввати; ана

шу қувватларнинг бирикмаси Парвардигорнинг юрагида жойлашган моддий оламни ташкил этади.

Текст 7

Шунингдек бизга Парвардигор иккибор туғилганларнинг, сигирлар ва фаришталарнинг фаровонлигини ўйлаб Ўзининг турли қиёфаларида намоён этадиган шавкатли қаҳрамонликлари ҳақида гапириб бер. Гарчи бизлар Унинг илоҳий кароматлари ҳақидаги ҳикояларни бетиним тинглаб юрсак ҳам, аклимиз сира уларга тўймайди.

Изоҳ: Коинотда Матсья, Курма, Вараха ва Нрисимха қиёфаларида мужассам бўлиб Парвардигор иккибор туғилганларнинг, сигирлар ва фаришталарнинг бахти учун ҳар хил илоҳий ишларни амалга оширади. Парвардигор айниқса икки бор туғилган зотлар, яъни маданиятли одамларга алоҳида ғамхўрлик қилади. Иккинчи марта туғилган киши маданиятли киши деб аталади. Моддий оламда тирик мавжудот эркак зоти билан аёл зотининг жинсий алоқаси натижасида дунёга келади. Инсон отаси билан онасининг қовушиши натижасида дунёга келади, аммо маданиятли киши унинг ҳақиқий отаси бўлган руҳий устози билан ҳамсухбат бўлиш натижасида иккинчи марта дунёга келади. Бизнинг моддий танамизни дунёга келтирган ота ва онамиз фақат биргина ҳаётимиз давомида бизга ота-она бўлади, кейинги ҳаётимизда уларнинг ўрнини бошқа биров эгаллаши мумкин. Лекин ҳақиқий руҳий устоз, Парвардигорнинг вакили бўлган ҳолда ўз шогирдининг мангу отаси ҳисобланади, чунки у шогирдини руҳий озодликка чиқаришни, инсон ҳаётининг олий мақсадига эриштиришни ўз зиммасига олади. Шундай қилиб, маданиятли инсон бўлиш учун инсон иккинчи марта туғилиши лозим, акс ҳолда унинг ҳайвондан фарқи бўлмайди.

Сигир – инсон учун энг зарур ҳайвон, чунки сигирнинг сути инсон танасининг ривожланишига ва уни мукамал ҳолга келтиришга ёрдам беради. Тананинг тириклигини турли маҳсулотлар билан озикланиб таъминлаб туриш мумкин, аммо сигир сути инсон миясининг илоҳий илми англаш имкониятини берадиган нафис ҳужайраларини озиклантиради. Маданиятли киши мева, сабзавот, дон, шакар ҳамда сут маҳсулотлари билан озикланиши лозим. Хўкиз дехқонга ғалла ва бошқа маҳсулотлар етиштиришда ёрдамлашади, шундай қилиб, у баъзи бир жиҳатдан инсоннинг отаси, ўзининг сутини берадиган сигир эса – унинг онаси ҳисобланади. Шунинг учун маданиятли киши сигир ва хўкизларга ғамхўрлик қилиб, уларни ҳар жиҳатдан ҳимоя қилиши лозим.

Фаришталар – коинотнинг юқори сайёраларида яшайдиган тирик мавжудотлар бўлиб, ҳар томонлама одамлардан устун турадилар. Юқори сайёраларда яшаш шароити Ердагига нисбатан анча яхши, шунинг учун фаришталар инсонларнинг бирортаси эга бўлмаган

кулай шароитда яшайдилар. Лекин шунга қарамай, уларнинг ҳаммаси Худонинг содиқлари ҳисобланади. Парвардигор фақат руҳий ўзликни англашга қаратилган ҳаётни тартибга соладиган қонун-қоидаларни қўллаб-қувватлашга бевосита маъсул бўлган маданиятли одамлар, сигирлар ва фаришталарни қўллаб-қувватлаш учунгина моддий оламда балиқ, тошбақа, тўнғиз ёки инсон танасида Ўзини намоён этади. Бутун моддий олам шартланган руҳларга руҳий ўзлигини англаб етиш имкониятини бериш учун мўлжалланган. Ана шу имкониятдан фойдаланган киши фаришта ёки маданиятли инсон деб аталади. Сигирнинг вазифаси инсонга ана шу мақсадга эришиш учун улуғвор ҳаёт кечиришда ёрдам беришдан иборат.

Парвардигорнинг иккибор туғилган маданиятли кишиларни, сигир ва фаришталарни ҳимоя қилиш учун намоён этган барча эрмаклари илоҳий табиатга эга. Одамлар саргузаштли ҳикоялар тинглашни ёқтирадилар, маданиятли кишиларнинг ана шу талабларини қондириш учун жаҳонда қўлаб китоб, журнал ва газеталар нашр қилинади. Лекин бир марта ўқилгандан кейин бундай асарлар янгилик сифатини йўқотади, ҳеч ким уларни такроран ўқишни истамайди. Газетани ўқиб бўлиш учун инсонга бир соат кифоя, кейин у газетани ахлатга улоқтиради. Бошқа дунёвий адабиётлар ҳам шундай. "Бҳагавад Гита" ва "Шримад Бҳагаватам" сингари илоҳий асарларнинг улуғворлиги шундаки, улар ҳеч қачон эскирмайди. Охириги беш минг йил давомида маданиятли кишилар уларни такрор ва такрор ўқиб ўрганиптилар, лекин шунча вақт ичида улар заррача эскиргани йўқ. Ведавий илмлар билимдонлари ҳамда Худонинг содиқлари учун бу асарлар ҳеч қачон ўзининг янгилигини йўқотмайди; Видурага ўхшаган содиқ хизматкорлар ҳар қуни "Бҳагавад Гита" ва "Шримад Бҳагаватам"дан шеърлар ўқиб, ҳеч қачон улардан тўймайди.

Видура Майтрея билан учрашишдан олдин ҳам Парвардигорнинг эрмаклари ҳақидаги ҳикояларни бир неча марта тинглаган бўлса керак, шунга қарамай ундан уларни яна бир марта гапириб беришни илтимос қиляпти, чунки у бу ҳикояларни узлуксиз тинглашга тайёр. Парвардигорнинг шавкатли қароматларининг илоҳий табиати ана шундай.

Текст 8

Ҳар хил сайёраларни ва яшаш жойларини яратиб, барча шоҳларнинг Олий ҳукмдори уларга кўрсатадиган фаолиятининг турига ҳамда моддий табиатнинг қайси гунаси

таъсирида эканлигига мос равишда тартиб билан тирик мавжудотларни жойлаб қўйди. Кейин уларга ҳукмрон қилиб турли шоҳ ва ҳукмдорларни тайинлади.

Изоҳ: Парвардигор Шри Кришна барча шоҳларнинг Ҳукмдори, У ҳар хил тирик

мавжудотлар учун турли сайёраларни яратди. Ҳатто сайёрамизнинг турли жойларида турли халқлар яшайди. Чўлларда, оролларда, тоғ бағрларида – ҳамма жойда (аввалги фаолиятининг натижасига қараб) моддий табиатнинг турли гуналари таъсири остида туғилган турли хил одамлар яшайди. Арабистон чўлларида яшайдиган халқлар Ҳимолай тоғларида яшайдиган одамларга ўхшамайди, ўз навбатида улар ороллардаги одамларга ўхшамайди. Худди шундай коинотда ҳам ҳар хил сайёралар мавжуд. Ер сатҳидан пастки орбиталарда жойлашган, то Паталагача бўлган сайёраларда ҳар хил тирик мавжудотлар яшайди; замонавий ғофил олимларнинг нотўғри фикрларига қарши коинотдаги бирор сайёра ҳаётсиз бўш саҳро эмас. "Бҳагавад Гита"да Парвардигорнинг Ўзи айтадики, тирик мавжудотлар сарва-гата, яъни тирик мавжудотлар ҳамма жойда, ҳар қандай шароитда яшай оладилар. Демак, бошқа сайёраларда ҳам худди бизлар сингари тирик мавжудотлар яшашига ҳеч қандай шубҳа йўқ, уларнинг баъзилари бизларга қараганда кўпроқ бойликка ва ривожланган тафаккурга эга. Тафаккури анча ривожланган тирик мавжудотлар Ер сайёрасидан кўра яхшироқ шароитларда яшайдилар. Қуёш нури етиб бормайдиган сайёралар ҳам мавжуд, ана шундай сайёраларда ўзларининг қилган гуноҳлари сабабли жазо олаётган тирик мавжудотлар яшайди. Ҳар хил ҳаёт шароитларини Олий Шахс Худо яратади, Худо ҳақидаги илмини ошириш мақсадида Видура Майтреядан ана шулар ҳақида батафсилроқ гапириб беришни илтимос қилди.

Текст 9

Эй браҳманлар аълоси, шунингдек бизга оламнинг яратувчиси ва Ўзига тўла-бутун Парвардигор Нараяна қандай қилиб сон-саноксиз тирик мавжудотларнинг турли сифатларини, фаолият турларини, қиёфаларини, таналарини ва номларини яратишини ҳам гапириб бер.

Изоҳ: Ҳар бир тирик мавжудот моддий табиат гуналари таъсири остида ўзининг туғма табиати, мойиллиги асосида ҳаракат қилади. Унинг фаолиятининг характерини моддий табиатнинг уч гунаси белгилайди, унинг ташқи кўриниши унинг фаолиятининг турига боғлиқ, ном эса, - унинг ташқи кўринишига қараб берилади. Масалан, жамиятнинг олий табақасига мансуб одамларнинг танаси оқ(шукла), паст табақага мансуб одамлар эса - қора рангли бўлади. Одамнинг танасининг ранги эса – унинг қандай(ифлос ишми ёки тоза) иш билан шуғулланиб юрганига боғлиқ бўлади. Эзгу ишлар инсоннинг мартабали хонадонда туғилишига, бадавлат яшашига, яхши таълим-тарбия олишига ёки чиройли ташқи кўринишга эга бўлишига имконият беради. Гуноҳ ишлар шунга олиб келадик, инсон кейинги ҳаётида ночор-камбағал одамлар оиласида туғилади, ҳаммаша муҳтожликда яшайди, таълим-тарбиясиз, саводсиз қолади, ақлсиз бўлади ёки хунук, ёқимсиз танага

эга бўлади. Видура Майтреядан Олий Шахс Худо Нараяна яратган тирик мавжудотлар орасидаги фарқлар ҳақида гапириб беришни илтимос қилди.

Текст 10

Эй ҳукмдорим, Вьясадеванинг оғзидан мен бир неча марта жамиятнинг юқори ва куйи табақаларига мансуб одамлар ҳақида эшитганман. Мен бу дунёвий мавзулардан ва улар келтирадиган лаззатлардан аллақачон тўйиб кетганман. Бу ҳикоялар менга мамнуният олиб келмади, чунки уларда Парвардигор Шри Кришнанинг кароматлари ҳақидаги ҳикояларнинг ширин шарбати йўқ.

Изоҳ: Одамлардаги тарихий-ижтимоий мавзудаги асарларга бўлган кучли қизиқишни ҳисобга олиб, Шрила Вьясадева улар учун кўп асарлар ёзган, масалан, Пураналар ва “Маҳобҳорат”ни. Бу асарлар оддий одамларга мўлжалланган бўлиб, уларнинг қалбидаги моддий оламда шартланган ҳаёт кечириб юргани сабабли унутилиб кетган Худони англашга интилиш туйғусини уйғотиш мақсадида ёзилган. Бундай асарларнинг ҳақиқий мақсади шунчаки тарихий воқеаларни ҳикоя қилиш эмас, балки одамлар қалбида Худонинг онгини қайта тиклашдан иборат. Масалан, “Маҳобҳорат” Курукшетрадаги жанг ҳақида ҳикоя қилади, оддий одамлар уни мароқ билан ўқийдилар, чунки унинг таркибига одамлар жамиятининг ижтимоий, сиёсий ва иқтисодий муаммолари муҳокама қилинадиган ҳикоялар киритилган. Лекин “Маҳобҳорат”нинг энг муҳим қисми – тарихий воқеаларга қўшилиб кетган ва китобхон Курукшетрадаги жанг тафсилотлари билан биргаликда осон қабул қиладиган "Бҳагавад Гита" ҳисобланади.

Видура тан олиб Майтреяга айтдики, дунёвий ижтимоий-тарихий гаплар жонига тегиб кетган, у энди уларга умуман қизиқмай қўйган. У Парвардигор Шри Кришна ҳақидаги илоҳий ҳикояларни тинглашга интиларди. Пураналарда ва “Маҳобҳорат”да Парвардигор Шри Кришна билан бевосита боғлиқ бўлган ҳикоялар кўп учрамагани сабабли бу асарларни тинглаш Видурага мамнуният олиб келмади ва унинг Кришна ҳақида иложи борича кўпроқ билим олиш истагини қондирмади. Кришна-катха, ёки Кришна ҳақидаги ҳикоялар илоҳий табиатга эга, шунинг учун уларни бетиним тинглайвериш мумкин. "Бҳагавад Гита"нинг моҳияти шундан иборатки, у Кришна-катха, яъни Парвардигор Шри Кришнанинг Ўзининг гаплари ҳисобланади. Курукшетрадаги жанг тарихи оддий одамларни жалб этиши мумкин, аммо, Видурага ўхшаб, Худога садоқат билан хизмат қилишда баркамолликка эришган кишиларни фақат Кришна-катха, - Кришна ва У билан боғлиқ бўлган нарсалар ҳақидаги ҳикоялар қизиқтиради. Майтреянинг насиҳатларини тинглаш истагида Видура унга саволлар бера бошлади, у Майтреянинг айтадиган гапларининг ҳаммаси Кришна билан боғлиқ бўлишини

хоҳларди. Худди ўтинларни ўз домига ютаётган олов ҳеч қачон тўймагани сингари, содиқлар ҳам ҳеч қачон Кришна ҳақидаги ҳикояларни тинглашдан тўймади. Ижтимоий ва сиёсий воқеалар Кришна билан боғлиқ бўлса, улар ҳақидаги ҳикоялар илоҳий табиатга эга бўлади. Шу тариқа дунёвий ҳикоялар ҳам руҳий ҳикояларга айланади. Агар ҳамма воқеа-ҳодисалар қандайдир йўллар билан Кришна-катхага боғланса, бутун олам Вайкунтхага айланади.

Кришна ҳақида ҳикоя қиладиган асарлар ичида бизгача етиб келган икки асар "Бҳагавад Гита" ва "Шримад Бҳагаватам" ҳисобланади. "Бҳагавад Гита" – Кришна-катха, чунки уни Парвардигор Шри Кришнанинг Ўзи ҳикоя қилган, "Шримад Бҳагаватам" – Кришна-катха, чунки Парвардигор Шри Кришна ҳақида ҳикоя қилади. Парвардигор Чайтанья Ўзининг шогирдларига Кришна-катхани бутун жаҳон бўйлаб ҳаммага тарқатишни васият қилган, чунки Кришна-катханинг илоҳий мазмуни ҳар қандай инсонни моддий иллатлардан поклашга қодир.

Текст 11

Нилуфар қадамлари пойи барча муқаддас саждагоҳлар мамуи бўлган Парвардигор ҳақида, барча буюк донишмандлар ва Худонинг содиқлари сажда қиладиган Парвардигор ҳақидаги ҳикояларни тўйиб тингламаган киши қалбида мамнуният ҳосил қилиши мумкинми? Бундай ҳикоялар инсоннинг қулоғига етиб борган заҳоти унинг қалбидаги ўз оила аъзоларига боғланиш ришталарини узиб ташлайди.

Изоҳ: Кришна-катха шу қадар қудратли кучга эгаки, унга салгина қулоқ солган киши шу заҳотиёқ барча оилавий боғланишлардан халос бўлади. Оилага боғланиб қолиш – ташқи қувватнинг намоён бўлиши бўлиб, инсонни моддий фаолиятга ундаб турадиган ягона сабаб ҳисобланади. Токи инсон моддий фаолият билан шуғулланишни тарқ этмас экан, унинг ақли шу фаолиятга ғарқ бўлиб юраверади, у моддий оламда, зулмат ва ғофиллик оламида такрор ва такрор туғилишга ва ўлишга мажбур бўлади. Одамларнинг аксарият кўпчилиги ғафлат гунаси таъсири остида яшайдилар, уларнинг фақат озгина қисми эҳтирос гунаси таъсиридалар. Ана шу икки гуна таъсири остидаги тирик мавжудот ҳамшиша ҳаёт ҳақидаги моддий тасаввурларга асосланиб ҳаракат қилади. Моддий табиат гуналари унга ўзининг аслида ким эканини англаб етишга имкон бермайди. Эҳтирос ва ғафлат гуналари тирик мавжудотни ўзининг “мен”ини тана деб биладиган алдамчи ғояга маҳкам боғлаб қўяди. Ана шундай адашиб юрган нодонларнинг энг яхшилари эҳтирос гунаси таъсири остида алтруистик(одамларга дунёвий яхшилик қилиш) фаолият билан шуғуллана бошлайди.

"Бҳагавад Гита" одамларга тана – ўткинчи, унга сингиб кетган онг – мангу экани ҳақида оддий тушунча берадиган Кришна-катха

хисобланади. Онг соҳиби бўлган рух мангу мавжуд, тана ҳалок бўлганда у ўлмайди, уни ҳеч қандай йўл билан яқсон қилиб, ўлдириб бўлмайди. Ўзини ўткинчи тана деб юрган ва ана шу сохта ғояга асосланиб, ўзининг фаолиятини ижтимоий фаолият, сиёсат, филантропия, альтруизм, национализм ёки интернационализм деб атаб юрган киши ҳақни ноҳақдан ажрата олмайдиган аҳмоқ одамдир. Ана шундай одамларнинг баъзилари эҳтирос ва ғафлат гуналаридан юқори кўтарилиб, эзгулик гунасига эришадилар, лекин моддий эзгулик ҳамиша ғафлат ва эҳтирос билан аралашган бўлади. Моддий эзгулик гунаси инсонга тана билан рух орасидаги фарқни англай олиш имкониятини беради, эзгулик гунасидаги одам ўзининг танаси эмас, рух(жон)ини ўйлаб иш қилади. Аммо табиатнинг қуйи гуналари билан онги булганган, моддий эзгулик гунаси остидаги кишилар алоҳида рухнинг ҳақиқий, шахсий табиатини англаб ета олмайдилар. Имперсоналистларнинг жон ҳақидаги танадан фарқ қиладиган руҳий онг деган тасаввури, уларга моддий эзгулик гунаси таъсири остида яшаш имконини беради, аммо, токи уларда Кришна-катхга ихлос уйғонмас экан, улар моддий олам тутқунлигидан озодликка чиқа олмайдилар. Кришна-катха – бу дунёда яшаётган ҳамма одамларни ғофиллик иллатидан даволашга қодир бўлган ягона воситадир, чунки у инсонга ўзининг ҳақиқий “мен”ини англаб етишга ва моддий олам тутқунлигидан озодликка чиқишга ёрдам беради. Парвардигор Чайтаня Махапрабху айтган эдики, бутун жаҳон бўйлаб кришна-катхани тарғибот қилиш – энг эзу фаолиятдир: ер юзидаги барча соғлом фикрли кишилар Парвардигор Чайтанья бошлаган ана шу ҳаракатга қўшилишлари лозим.

Текст 12

Ўзининг буюк асари “Маҳобҳорат”да сенинг дўстинг, буюк донишманд Кришна-двайпаяна Вьяса Парвардигорнинг илоҳий сифатларини таърифлаб берган. Лекин “Маҳобҳорат”нинг мақсади – оддий инсонларнинг дунёвий асарларни ўқишга бўлган қизиқишидан фойдаланиб, уларнинг диққатини кришна-катха("Бҳагавад Гита")га жалб этишдан иборат.

Изоҳ: Буюк донишманд Кришна-двайпаяна Вьяса барча ведавий асарларнинг муаллифи ҳисобланади, уларнинг энг машҳурлари – “Веданта-сутра”, "Шримад Бҳагаватам" ва “Маҳобҳорат” ҳисобланади. "Шримад Бҳагаватам"(1.4.25)да айтилганидек, Шрила Вьясадева “Маҳобҳорат”ни ҳаёт фалсафасидан кўра кўпроқ дунёвий мавзулар қизиқтирадиган калтафаҳм одамлар учун ёзган. “Веданта-сутра” дунёвий ишларга қизиқишни тарқ этган, “моддий бахт” аламини тотиб кўрган одамлар учун мўлжалланган. “Веданта-сутра”нинг биринчи афоризми: атхато брахма-джижнаса. Бунинг мазмуни шундан иборатки, фақат ўзининг эркин қизиқишларини ҳиссий лаззатлар бозоридан

қаноатлантириб бўлган кишигина Брахманнинг – Илоҳий Мавжудликнинг табиати ҳақидаги саволларга жавоб излашни бошлашга қодир бўлади. Газета ва журналларнинг саҳифаларида муҳокама қилинадиган дунёвий муаммолар билан қизиқадиган кишилар стри-шудра-двиджабандху, яъни “аёллар, ишчилар ва олий табақа(браҳман, кшатрий ва вайшьялар)нинг номуносиб вакиллари” тоифасига кирадиган одамлардир. Тафаккури заифлиги туфайли, гарчи уларнинг баъзилари ўзларининг тасаввурини тасдиқлайдиган мисоллар излаб сутраларни ўрганиб юрсалар ҳам, бундай одамлар “Веданта-сутра”нинг маъносини тушуна олмайдилар. “Веданта-сутра”нинг ҳақиқий мақсадини унинг муаллифи "Шримад Бҳагаватам"да очиб берган, "Шримад Бҳагаватам"га мурожаат қилмасдан “Веданта-сутра”нинг мазмунини тушинишга уриниб юрган ҳар қандай инсон хато йўлдан бораётган кишидир. Ҳаётда адашиб юрган, дунёвий савоб ишлар қизиқтирадиган ва ўзини моддий тана деб биладиган кишиларнинг Шрила Вьясадеванинг атайлаб улар учун ёзган “Маҳобҳорат” асарига мурожаат қилгани маъқул. Бу буюк донишманд “Маҳобҳорат” асарини шундай ёзганки, ақли дунёвий нарсаларга ғарқ бўлган ғофил кишилар “Маҳобҳорат”ни ўқиб, "Шримад Бҳагаватам" ёки “Веданта-сутра”ни ўрганишни бошлашдан олдин ўрганиш зарур бўлган "Бҳагавад Гита" билан танишадилар. Шрила Вьясадева бу тарихий воқеаларнинг ҳаммасини фақат тафаккури етарлича ривожланмаган одамлар "Бҳагавад Гита"ни ўрганишлари ва шу тарзда илоҳий илмдан хабар топишлари учун ёзган. Видуранинг бу ерда “Маҳобҳорат”ни эслатиб ўтиши унинг бу асарни муқаддас саждагоҳларни зиёрат қилиб юрган пайтларида ўзининг ҳақиқий отаси Вьясадевадан эшитганидан далолат беради.

Текст 13

Бетиним кришна-катха тинглаб юрган одамларда бошқа ҳамма нарсага бўлган қизиқиш аста-секин сусайиб кетади. Парвардигор Шри Кришнанинг нилуфар қадамлари пойи ҳақида ҳамиша эслаб юриш шарофати билан илоҳий лаззат таъмини тотиб кўрган содиқ шу заҳотиёқ барча мусибатлардан халос бўлади.

Изоҳ: Шунини тушуниш лозимки, мутлақ поғонада кришна-катха билан Кришна бир биридан фарқ қилмайди. Парвардигор Мутлақ Ҳақиқат бўлгани учун, кришна-катханинг мавзуси бўлган Унинг номи, қиёфаси, сифатлари ва бошқа нарсалари Кришнанинг Ўзидан фарқ қилмайди. Парвардигорнинг Ўзи гапириб берган "Бҳагавад Гита" Унинг Ўзи билан бир. Самимий содиқ хизматкор учун "Бҳагавад Гита" – Парвардигорнинг бевосита ўзини кўриши билан бир, аммо баҳс-мунозарани яхши кўрадиган материалист уни бошқача қабул қилади. "Бҳагавад Гита"ни ўқир экан, агар инсон уни ҳақиқатан ҳам

Парвардигорнинг ўзи айтгандай қилиб ўқиса, унда Парвардигорнинг бутун қудрати мужассам эканини ҳис қилиши мумкин. Лекин, ўзининг нодонлиги сабабли "Бҳагавад Гита"ни ўзича талқин қилишга уринадиган киши учун "Бҳагавад Гита" ҳеч қандай фойда келтирмайди. "Бҳагавад Гита"дан унга ёт бўлган ғояларни топишга ёки яширин ниятлар билан уни ўзича талқин қилишга уринадиган ҳар қандай инсон шрададдхана-пумса, яъни "кришна-катха тинглашга интилаётган киши" эмас. Ҳатто дунёвий одамлар уни буюк олим деб юрган бўлсалар ҳам, "Бҳагавад Гита"ни ўрганиш унга бирор фойда келтирмайди. Фақат шрададдхана, унда айтилган гапларга самимий ишонадиган инсонгина "Бҳагавад Гита" ни ўқишдан ҳақиқий манфаат кўра олади, чунки ҳар нарсага қодир Парвардигорнинг марҳамати билан шундай содиқ ўзининг барча боғланишларини яқсон қилиб юборадиган ва улар оқибатида келадиган барча мусибатларни йўққа чиқарадиган илоҳий лаззатга эришади. Фақат ўз тажрибасида ана шу лаззатни ҳис қилган содиқларгина Видура айтган мана шу шеърнинг мазмунини тушуна оладилар. Кришна-катха тинглаш ҳамда Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини бетиним эслаб юриш Худонинг асл содиқлари учун мангу лаззат манбаи ҳисобланади. Унинг учун моддий тирикчилик деган тушунча мавжуд эмас, машҳур браҳмананда лаззати эса, илоҳий лаззатга ғарқ бўлган содиқ хизматкор учун эътиборга арзимаيدиган арзимас нарса бўлиб қолади.

Текст 14

Эй донишманд, ўзлари содир қилган гуноҳлари туфайли Илоҳий Зот ҳақидаги ҳикояларга кизикмайдиган, шу боис "Маҳобҳорат"("Бҳагавад Гита")нинг мақсадини тушуна олмайдиган кишиларнинг аҳволи ўзлари ачинишга арзийдиган зотларга ачинарли бўлиб кўринади. Мен ҳам уларни қайғураман, чунки улар инсон ҳаётининг олий мақсади ҳақида ўзларича турли тахминларга бориб, фалсафий фикр-мулоҳаза юритар ва ҳар хил диний удумларни ўтказиб юрар экан, мангу замон уларнинг умрларини тобора ютиб бораётганини кўриб турибман.

Изоҳ: Моддий табиатнинг қайси гунаси таъсирида эканига қараб инсонни Олий Шахс Худо билан уч турли муносабатлар боғлаб туриши мумкин. Эҳтирос ва ғафлат гуналари таъсири остидаги одамлар Худонинг борлигини инкор этадилар ёки Унинг мавжудлигини шунчаки тилида тан оладилар ва Уни ўзларининг истакларини бажарадиган Зот деб биладилар. Эзгулик гунаси таъсири остида юрган одамлар улардан устун турадилар. Шундай одамлар Олий Браҳман шасх сифатига эга эмаслар деб биладилар. Шундай одамлар биринчи ва энг муҳим иши кришна-катха бўлган бҳактилар маданиятини улар мақсад эмас, шунчаки восита деб биладилар. Моддий эзгулик гунасидан юкори кўтарилиб, илоҳий поғонада

турадиган Худонинг содиқлари ундай одамлардан устун турадилар. Худонинг содиқлари Худо Шахсининг номи, қиёфаси, шон-шухрати ва сифатлари бир биридан мутлақо фарқ қилмаслигига тўлиқ ишонадилар. Улар учун кришна-катха тинглаш билан Кришнанинг ўзини бевосита кўриш орасида фарқ йўқ. Худога соф садоқат билан хизмат қилиш поғонасига кўтарилган кишилар инсон ҳаётининг олий мақсади – пурушартха – Худога садоқат билан хизмат қилишдан иборат бўлиб, инсон ҳаётининг мазмуни ана шундан иборат. Фалсафий фикр-мулоҳазаларга ғарқ бўлган ва Худо Шахсига ишонмайдиган импресоналистлар Кришна ҳақидаги ҳикояларни тинглашнинг мазмунини тушуна олмайдилар. Парвардигорнинг асл, соф содиқлари уларнинг аҳволига ачинадилар. Ўзлари ачинарли аҳволда бўлатуриб, импресоналистлар ғафлат ва эҳтирос гунаси таъсири остида юрганларга ачинадилар, Худонинг асл содиқлари эса, уларга ҳам, буларга ҳам ачинадилар, чунки уларнинг ҳаммаси инсон ҳаётининг қимматли вақтларини сохта мақсадларга эришишга, ҳиссий лаззатлар изидан қувишга, ҳар хил фалсафий таълимотлар ўйлаб топишга ва инсон ҳаётининг мазмуни ҳақидаги бемаъни фикрларга сарфлайдилар.

Текст 15

Эй, мусибатдаги одамларнинг дўсти Майтрея, фақат Парвардигорнинг улуғворлиги ҳақидаги ҳикоялар ер юзидаги барча одамларга ҳақиқий бахт-саодат келтира олади. Шу боис худди гуллардан нектар йиғиб юрган асаларилар сингари, менга оламдаги барча ҳикояларнинг мағзини – Парвардигор ҳақидаги ҳикояларни гапириб бер.

Изоҳ: Моддий табиатнинг турли гуналари таъсирида юрган одамлар учун мўлжалланган кўплаб асарлар ёзилган, лекин аслини олганда фақат Парвардигор ҳақидаги ҳикояларгина диққатга сазовордир. Афсуски, моддий қувват ҳукми остидаги шартланган руҳларда Парвардигор ҳақидаги ҳикояларни тинглашга интилиш йўқ, - уларнинг баъзилари Худога ишонмайдилар, бошқа бирлари фақат Парвардигорнинг шахсиятсиз жихати борлигини тан оладилар. Уларга ҳам, буларга ҳам Худо ҳақида гапириб бўлмайди. Худога ишонмайдиган имонсизлар ҳам, импресоналистлар ҳам, барча ҳикояларнинг мағзи бўлган бундай ҳикояларни инкор этадилар, шу боис уларнинг диққат-эътибори ё ҳиссий лаззатланиш билан, ё фалсафий таълимотлар билан боғлиқ бўлган нисбий ҳақиқатларни турлича таърифлари билан банд. Видура сингари Парвардигорнинг асл содиқлари учун дунёвий муаллифларнинг ҳамда эмпирик-файласуфларнинг асарлари мутлақо бемаъни туюлади. Шунинг учун Видура Майтреядан унга фақат Парвардигор Шри Кришна билан

боғлиқ бўлган нарсалар ҳақида гапиришни, бошқа нарсаларга чалғимасликни илтмос қилди.

Текст 16

Намоён бўлган қиёфалари космик оламни яратиш ва унинг мавжудлигини таъминлаб туриш учун мутлақо етарли қудратга эга бўлган Олий ҳукмдорнинг ғайритабиий, илоҳий кароматлари ҳақида гапириб бер.

Изоҳ: Албатта, Видура Парвардигор Шри Кришна ҳақидаги ҳикояларни тинглаш иштиёқида ёнарди, лекин у Парвардигорнинг кетгани ҳақидаги хабарни эшитиб оғир қайғуга чўмган эди. Шунинг учун у Парвардигор Шри Кришнанинг оламни яратиш ва унинг мавжудлигини таъминлаб туриш учун зарур бўлган барча қувватларга эга пуруша-аватараларининг кароматлари ҳақида тинглашни истарди. Аслида пуруша – аватараларнинг кароматлари Парвардигорнинг Ўзининг ишларининг давомидир. Видура Майтреяга у ўзининг ҳикоясини нимадан бошлаши кераклигини эслатиб қўйяпти, чунки у Видурага Парвардигор Шри Кришнанинг қайси кароматлари ҳақида гапиришни билмай иккиланиб турарди.

Текст 17

Шукадева Госвами деди: Видурга чуқур ҳурмат эхтиром кўрсатиб, бутун инсониятнинг фаровонлиги ҳақида қайғурадиган буюк донишманд Майтрея Муни ўзининг ҳикоясини бошлади.

Изоҳ: Буюк донишманд Майтрея Муни бу ерда бхагаван деб аталган, чунки ўзининг илми ва ҳаётий тажрибаси билан у бошқа барча инсонлардан устун туради. Шунинг учун унинг инсоният учун қайси ишлар энг буюк саодат экани ҳақидаги фикрини энг ишонарли мўътабар фикр деб ҳисоблаш лозим. Фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш ҳаммага бирдай мутлақ саодат келтира олади, шу боис Видуранинг илтимоси билан донишманд Худога садоқат билан хизмат қилишни ҳар жиҳатдан батафсил таърифлаб берди.

Текст 18

Шри Майтрея деди: Илоҳийликни англаб етган Майтрея Муни кўрдик, Видуранинг ақли Илоҳийлик ҳиқидаги фикрлар билан бутунлай банд бўлган. Адхоқшаджа ибораси “сезгилар ёрдамида билиб бўлмайдиган” ёки “сезгилар чегарасидан ташқарида” деган маънони англатади. Парвардигор бизнинг сезгиларимизга нисбатан илоҳий ҳолатда, лекин У Ўзини самимий содиқ хизматкорига ошкор этади. Видура ҳамиша Парвардигор ҳақидаги ўйлар билан банд бўлиб юрарди, шунинг учун Майтрея унинг илоҳий фазилатларини юқори баҳолади. Видуранинг чуқур маънога эга саволлари Майтреяни мамнун

қилди, шу боис у унга чуқур эхтиром кўрсатиб миннатдорчилик билдирди.

Текст 19

Эй Видура, сенинг Парвардигорни ҳеч иккиланмасдан қабул қилишининг ажабланарли жойи йўқ, ахир сен Вьясадева уруғидан дунёга келгансан.

Изоҳ: Мазкур шеърда Видура мисолида яхши оилада туғилиш ҳамда олижаноб хонадонга мансуб бўлишнинг аҳамияти очиб берилган. Шахснинг шаклланиши отанинг уруғлиги онанинг бачадонига тушган пайтдан бошланади. Тирик мавжудот ўзининг аввалги ҳаётида кўрсатган фаолиятига қараб у ёки бу эркакнинг уруғлигига киради, Видура оддий тирик мавжудот бўлмагани боис, у Вьясанинг уруғидан дунёга келиш имкониятига эга бўлди. Инсоннинг туғилиши – буюк санъат, буюк таълимотдир, шу боис яхши фазилатли инсонлар дунёга келиши учун оналар фарзандни дунёга келтириш жараёнини поклайдиган, гарбхадхана-самскара деб аталадиган ведавий покланиш маросими ўтказишлари лозим. Асосий муаммо ер юзида аҳоли сонининг ошиб кетишини тўхтатиш эмас, балки Видура, Вьяса ва Майтрея сингари олижаноб инсонлар дунёга келишини таъминлашда. Агар фарзандлар ҳақиқий инсонга муносиб туғилиш билан, яъни барча қонун-қоидалар асосида маросимлар ўтказилиб дунёга келса, ер юзида аҳоли сонининг ўсишини тўхтатишга ҳожат қолмайди. Фарзанд туғилишига тўсқинлик қилиб, аҳолининг ўсишини тўхтатиш гуноҳ иш бўлиб қолмасдан мутлақо бемаъни ишдир.

Текст 20

Менга маълумки, сен Мандавья Мунининг қарғиши сабабли ерда туғилишга мажбур бўлгансан. Аввал сен ажал салтанатининг ҳукмдори Ямараж(Азроил) эдинг. Сатьяватийнинг ўғли Вьясадева сени укасининг чўрисида дунёга келтирган.

Изоҳ: Мандавья Муни буюк донишманд эди(“Шримад Бхагаватам”.1.13.1), Видура эса ҳозирги туғилишидан аввал ўлган одамларнинг ҳукмдори Ямараж(Азроил) эди. Туғилиш, яшаш ва ўлим - моддий оламдаги барча тирик мавжудотлар ўтадиган уч поғона ана шундан иборат. Ўликлар салтанатининг ҳукмдори бўлган ҳолда Ямараж бир пайтлар Мандавья Муни болалик эрмақлари учун жазолаб, унга найза санчишни буюрган эди. Ямаражнинг бу ишидан қаттиқ жаҳли чиққан Мандавья уни дуои-бад қилди, ана шу қарғиш сабабли Ямараж ер юзида шудра бўлиб туғилиши керак эди. Шу тариқа Ямараж Вичитравирьянинг акаси Вьясадева уруғидан унинг канизаги қорнидан дунёга келди. Вьясадева Сатьяватийнинг ва буюк донишманд Парашаранинг ўғли эди. Вьясадеванинг тенгдоши

ва дўсти Майтрея Мунига Видуранинг дунёга келиш сири маълум эди. Шундай қилиб, Видура канизакнинг қорнидан дунёга келди, аммо унинг отаси ва боболари буюк шахслар бўлгани учун унга улардан энг нодир неъмат қолган эди – у Парвардигорнинг буюк содиғи бўлди. Ана шундай буюк оилада туғилиш инсон олдида Худога садоқат билан хизмат қилиш йўлига кириш учун буюк имкониятлар очиб беради. Видура ўзининг аввалги ҳаётида қилган савоб ишлари эвазига ана шундай имкониятга эга эди.

Текст 21

Эй ҳурматли зот, сен – Олий Шахс Худонинг мангу ҳамроҳларидан бирисан, Ўзининг мангу даргоҳига кетишдан олдин мен сенга етказишим учун Парвардигор менга насиҳатлар бериб кетди.

Изоҳ: Ўликлар салтанатининг буюк ҳукмдори Ямараж тирик мавжудотларнинг кейинги ҳаётлардаги тақдирини белгилаб беради. Албатта, у Парвардигорнинг тўла ишончини қозонган содиқ хизматкорлари қаторига киради. Ана шундай маъсулиятли лавозимларни Парвардигор фақат Ўзининг руҳий оламдаги мангу ҳамроҳлари билан бир поғонада турадиган буюк содиқларига топширади. Видура уларнинг бири бўлгани учун Парвардигор Вайкунтгага кетишдан олдин Майтрея Мунига кўрсатмалар бериб, уларни Видурага етказишни илтимос қилди. Одатда Парвардигорнинг руҳий оламдаги мангу ҳамроҳлари моддий оламга келмайдилар. Лекин, баъзан, Парвардигорнинг амрини бажариб, улар бу дунёда пайдо бўладилар. Улар бу дунёга қандайдир маъсулиятли лавозимни эгаллаш учун эмас, балки Парвардигор билан шахсан мулоқот қилиш ёки Унинг хабарини одамлар орасида тарғибот қилиш учун келадилар. Парвардигорнинг ана шундай ваколат билан бу дунёга келган вакиллари шактьявеша-аватаралар, яъни “илоҳий қудратга эга ва Парвардигорнинг вакили бўлиш ҳуқуқига эга аватаралар” деб атайдилар.

Текст 22

Шунинг учун мен сенга Парвардигорнинг эрмаклари ҳақида гапириб бераман. Уларда Парвардигор моддий оламни яратиш, унинг мавжудлигини таъминлаб туриш ҳамда яқсон қилиш учун, бу жараён бир бирини алмаштириб қандай тартибда рўй берадиган бўлса шу тартибда Ўзининг илоҳий қувватини тарқатади.

Изоҳ: Ўзининг кўп сонли қувватлари ёрдамида ҳар нарсага қодир Парвардигор истаган ишини амалга ошириши мумкин. Моддий оламни Унинг йоғамая қуввати яратади.

Текст 23

Моддий олам яратилишидан аввал фақат ягона Парвардигор, барча тирик мавжудотларнинг ҳукмдори бўлган Худо Шахси бор эди, Ундан

бошқа ҳеч ким йўқ эди. Фақат Парвардигорнинг амри билан моддий олам яратилади, кейин яна Унинг ичига ғарқ бўлади. Ана шу Олий Руҳнинг сифатлари Унинг сон-саноксиз номларида акс этган.

Изоҳ: Бу ерда донишманд Майтрея "Шримад Бҳагаватам"нинг бошланғич тўрт шлокининг мазмунини тушунтира бошлаган. Майявади фалсафасининг издошлари(имперсоналистлар)га "Шримад Бҳагаватам"ни ўрганиш таъқиқланган, шунга қарамай баъзан улар ўзларича ҳар хил тахминларни ўйлаб чиқариб, унинг бошланғич тўрт шлокасини изоҳлашга уринадилар. Биз - Худонинг содиқлари унга бу ерда Майтрея Муни берган изоҳларга қулоқ солишимиз лозим, чунки у Уддхава билан бирга уларни Парвардигорнинг Ўзидан эшитган. Ана шу тўрт шеърнинг биринчи қатори шундай: ахам эвасам эвагре. Майявадилар ахам иборасини умуман чалкаш изоҳлайдилар, уларнинг изоҳларининг маъносини фақат изоҳ берганларнинг ўзлари тушуна оладилар. Бу ерда айтилганки, ахам ибораси деганда алоҳида тирик мавжудотлар эмас, балки Олий Шахс Худо назарда тутилган. Олам яралишидан аввал фақат Парвардигор, Худо Шахси бор эди, ўша пайтда пуруша-аватара ҳам, тирик мавжудотлар ҳам, моддий оламни яратадиган моддий қувват ҳам йўқ эди. Пуруша-аватаралар Парвардигорнинг хилма-хил қувватлари билан бирга Унинг Ўзида мужжасам эди.

Худо Шахси, Парвардигор бу ерда барча тирик мавжудотларнинг ҳукмдори деб аталган. У Худди куёшга ўхшайди, тирик мавжудотлар эса - куёш нурларининг корпускулаларидир. Парвардигорнинг олам яралишидан аввал мавжуд эканлиги шрутиларда ҳам тасдиқланади: васудево ва идам агра асит на брахма на ча шанкарах эко ваи нарайана асин на брахма нешанах. Ҳамма нарса Худо Шахсидан чиққани сабабли фақат Парвардигорнинг Ўзи ҳамма вақт, ҳаммаша мавжуддир. Парвардигор бошқаларсиз мавжуд бўла олади, чунки У мукамал ва ҳар нарсага қодир. Бошқа ҳамма мавжудотлар, шу жумладан Парвардигорнинг тўлиқ экспансиялари, вишнутагвалар ҳам, - Унинг таркибий қисмларидир. Олам яралмасдан аввал на Каранадакашайи, на Гарбходакашайи, на Кширодакашайи Вишну мавжуд эмасди, Браҳма ҳам Шанкара ҳам йўқ эди. Парвардигорнинг тўлиқ экспансияси Вишну ва маъбуд Браҳмадан бошлаб барча тирик мавжудотлар Унинг таркибий қисмлари ҳисобланадилар. Руҳий олам Парвардигор билан бирга мавжуд эди, аммо моддий олам Унинг ичида намоён бўлмаган ҳолатда эди. Моддий олам фақат Парвардигорнинг истаги билан яратилади ва яқсон бўлади. Худди хилма-хил кўринишдаги қўшин шохга ўхшагани сингари, Вайкунтхалоканинг хилма-хиллиги Парвардигорга ўхшайди. "Бҳагавад Гита"(9.7)да айтилганки, моддий олам Худонинг хоҳиши билан маълум бир вақт оралиғида яратилади, унинг яқсон бўлиши ва қайта

яратилиши оралиғида тирик мавжудотлар ва моддий қувват намоён бўлмаган ҳолда Парвардигорнинг ичида бўлади.

Текст 24

Бутун борлиқнинг ягона ҳукмдори бўлган Парвардигор ўша пайтда ягона кузатувчи эди. ўша пайтда моддий олам мавжуд эмасди, Парвардигор Ўзининг тўлиқ ва ажралган қисмлари йўқлигидан Ўз борлиғини охирига етказилмагандай ҳис қиларди. Унинг ички қуввати намоён бўлган ҳолатда эди, лекин моддий қувват уйқуга ғарқ бўлган ҳолатда эди.

Изоҳ: Парвардигор олий кузатувчи ҳисобланади, чунки моддий оламни яратиш жараёни Парвардигорнинг моддий қувватга нигоҳ ташлаши туфайли бошланди. Ўша пайтда кузатувчи бор эди, лекин Парвардигорнинг нигоҳи тушадиган ташқи қувват йўқ эди. Худди хотини йўқлигидан зерикадиган эркак сингари, Парвардигор нимадир етишмаслигини ҳис қилди. Парвардигор унутиш уйқусига ғарқ бўлиб ётган шартланган руҳларга яна бир имконият бериш учун моддий оламни яратишни истади. Моддий олам шартланган руҳларга ўзларининг уйларига, Худонинг даргоҳига қайтиб бориш имконини беради, унинг асосий вазифаси шундан иборат. Парвардигор шу қадар марҳаматлики, моддий олам яратилмасдан олдин У Ўзига нимадир етишмаётгандай ҳис қиларди, Парвардигордаги ана шу номукамалликни ҳис қилиш туйғуси моддий олам яралишининг сабаби ҳисобланади. Парвардигорнинг ички қуввати яратган олам намоён бўлган ҳолатда эди, лекин Унинг бошқа қуввати худди ухлаб ётгандай эди, шунинг учун худди ишқий эрмаклар учун хотинини уйғотадиган эркак сингари, Парвардигор уни уйғотиб, фаолият кўрсатишга ундашни истади. Уйқуда ётган қувватига ачинганидан Парвардигор уни ҳам уйғоқ ва зийрак юрган бошқа қувват(хотин)лари сингари лаззатланишини истади. Буларнинг ҳаммаси Парвардигорга фақат ғафлат уйқусида ётган шартланган руҳларни руҳий онг билан бўладиган ҳақиқий ҳаётга уйғотиш ҳамда уларга худди Вайкунтхалоклардаги мангу озод руҳлар сингари мукамал бўлиш имкониятини бериш учун зарур эди. сач-чид-ананда-виграха бўлган ҳолда Парвардигор Ўзининг ҳар хил қувватларининг ҳар бир зарраси лаззатга тўла расаларда иштирок этишини истади, чунки Парвардигор билан биргаликда Унинг мангу раса-лиласида иштирок этиш – мавжудликнинг энг олий поғонасига кўтарилиш, олий руҳий лаззатга ҳамда мукамал мангу илмга эришиш демакдир.

Текст 25

Парвардигор кузатувчи, У кузатадиган ташқи қувват эса, намоён бўлган космик оламнинг бир вақтнинг ўзида ҳам сабаби, ҳам оқибати сифатида ҳаракат қилади. Эй бахтиёр Видура, ташқи

қувватни майя, сароб, алданиш деб атайдилар, фақат у туфайли намоён бўлган моддий олам пайдо бўлади.

Изоҳ: Майя деб аталадиган моддий табиат бир вақтнинг ўзида яралишининг ҳам жисмоний ва ҳам ҳаракатга келтирадиган сабабчиси ҳисобланади, лекин уни унинг бутун фаолиятини белгилаб берадиган онг, яъни Парвардигор бошқариб туради. Тирик мавжудотнинг танаси ичидаги онг унинг барча қувватларининг манбаи бўлгани сингари, Парвардигорнинг олий онги ҳам моддий табиатда мавжуд бўлган барча қувватларнинг манбаи ҳисобланади. Бу ҳақиқат "Бхагавад Гита"(9.10)да тасдиқланади:

“Моддий табиатнинг барча қувватлари оламда бўлиб турган ҳамма нарсани назорат қилувчи Парвардигорнинг амрига бўйсунди. Фақат ана шу олий сабаб туфайли моддий табиатнинг фаолияти тартибли ва режа асосида боради, ундаги ҳамма жараёнлар маълум қонунлар асосида ривожланади”.

Текст 26

Пуруша, Парвардигорнинг тўлиқ экспансияси – илохий табиатли Олий Тирик Мавжудот уч гунадан таркиб топган моддий табиатни уруғлантиради. Шу тариқа мангу замон таъсири остида тирик мавжудотлар дунёга келади.

Изоҳ: Тирик мавжудотлар отанинг уруғлиги она қорнига тушиши натижасида дунёга келадилар. Эркакнинг уруғлигида мавжуд бўлган тирик мавжудот она қорнида фақат шаклланади. Худди шундай, токи Парвардигор уруғлантирмас экан, она - моддий табиат моддий унсурлардан бирор тирик мавжудотни дунёга келтиришга қодир эмас. Ҳаётнинг пайдо бўлиш сири мана шундан иборат. Моддий табиатни пурушанинг биринчи экспансияси, Каранадакашайи Вишну уруғлантиради, бунинг учун У моддий табиатга нигоҳ ташлаб қўйса, бас.

Парвардигорнинг уруғлантириш усули билан инсоннинг жинсий алоқасини тенглашнинг ҳожати йўқ. Ҳар нарсага қодир бўлган Парвардигор кўзлари билан уруғлантира олади, шунинг учун Уни ҳар нарсага қодир деб атайдилар. Парвардигорнинг ҳар бир аъзоси Унинг бошқа истаган аъзосининг ишини бажара олади. Бу ҳақиқат “Брахма-самхитада”(5.32)да тасдиқланади: ангани йасйа сакалендрийа-вритти-манти. "Бхагавад-гита"(14.3)да ҳам ана шу қоида ҳақида гап боради: мама йонир махад брахма тасмин гарбхам дадхамй ахам. Моддий олам намоён бўлган ҳолатга ўтганида Парвардигорнинг Ўзи уни моддий табиат яратган деб бўлмайдиган тирик мавжудотлар билан тўлдиради. Шунинг учун, моддий илм-фан қанчалик тараққиётга эришмасин, олимлар ҳеч қачон тирик мавжудот яратишга қодир бўла олмайдилар. Аслини олганда моддий олам яралишининг сири ҳам мана шунда. Ўзининг табиатига кўра тирик мавжудотлар

моддага ёт, моддий оламга мансуб эмас, шу боис улар Парвардигорнинг рухий борлигидан ташқарида ўзларини бахтли ҳис қила олмайдилар. Моддий оламда бахт топишга уриниб, ўзининг азалий табиатини эсдан чиқарган тирик мавжудот шунчаки вақтини бекорга кетказди. Шунинг учун ведалар маданиятининг ягона мақсади – инсонга у аслида рухий табиатга эга бўлган жон эканини эслатиб қўйишдан иборат. Парвардигор шартланган руҳга моддий тана беради, шу тана ёрдамида у гўё лаззатланиши мумкин, лекин агар тирик мавжудот ўзига келиб, қалбида рухий онгни ривожлантирмаса, Парвардигор уни яна ўзининг аввалги, моддий олам яралишидан олдинги ҳолатига - намоён бўлмаган мавҳум ҳолатга солиб қўяди. Парвардигор бу ерда вирьяван, яъни “энг кудратли мавжудот” деб аталган, чунки У қадим замонлардан бери шартланган ҳолатда ётган моддий табиатни сон-саноксиз тирик мавжудотлар билан уруғлантирган.

Текст 27

Кейин, мангу замон таъсири остида махат-таттва деб аталадиган моддий унсурларнинг олий бирикмаси намоён бўлган ҳолатга ўтди, соф эзгуликдан иборат Парвардигор махат-таттвани ўзининг танасида ётган оламни яратиш уруғи билан уруғлантирди.

Изоҳ: Уруғланган моддий қувват вақти келиб моддий унсурлар бирикмаси сифатида намоён бўлади. Ҳамма нарса етилиши учун вақт керак, шунинг учун бу ерда кала-чодитат, яъни “замон таъсири остида” деган ибора ишлатилган. Махат-таттва онгнинг бирикмаси ҳисобланади, чунки ана шу онгнинг бир қисми тафаккур кўринишида ҳар бир тирик мавжудотда акс этган. Махат-таттва, гарчи ўзини модда сифатида намоён этса ҳам, у Олий Мавжудотнинг онги билан бевосита боғланган. Махат-таттвдан, яъни соф онгнинг соясидан бутун борлиқ ўсиб чиқади. Махат-таттва соф эзгуликдан иборат, унга моддий эҳтирос гунасидан арзимас қўшимча қўшилади, ана шу вақтдан бошлаб махат-таттва ҳаракатга кела бошлайди.

Текст 28

Кейин махат-таттва бўлғуси тирик мавжудотларнинг манбаи сифатида кўплаган турли қиёфаларга бўлина бошлайди. Махат-таттва ғафлат гунасининг устивор таъсири остида бўлади ва сохта ўзликни юзага келтиради. Махат-таттва Худо Шахсининг тўлиқ экспансияси бўлиб, оламни яратиш қонунларини ва унинг етилиш вақтини мукамал билади.

Изоҳ: Махат-таттва соф руҳнинг моддий мавжудлик сари йўлида оралиқ поғона ҳисобланади. У - тирик мавжудотнинг сохта ўзлигини юзага келтирадиган модда билан руҳнинг бирикмасидан иборат. Барча тирик мавжудотлар Худо Шахсининг ажралган

заррачаларидир. Аслида ўзлари Олий Шахс Худонинг таркибий заррачалари бўлишига қарамай, сохта ўзлик таъсири остида шартланган руҳлар моддий табиатдан лаззатланувчи вазифасини бажаришга интиладилар. Сохта ўзлик – тирик мавжудотларни моддий тирикчиликка боғлаб қўядиган кучдир. Парвардигор моддий оламда адашиб юрган шартланган руҳларга такрор ва такрор ана шу сохта ўзликдан қутулишга имкон беради, айнан шу мақсадда вақти вақти билан маълум вақт ўтгандан кейин моддий олам яратилиб турилади. Парвардигор шартланган руҳларни улар ўзининг сохта ўзлигининг фаолиятини тўғри йўлга солишлари учун зарур бўлган ҳамма нарса билан таъминлайди, лекин ҳеч қачон уларнинг Парвардигорнинг ажралмас бўлақчалари сифатида эга бўлган арзимас мустақиллигига тўсқинлик қилмайди.

Текст 29

Махат-таттва, ёки буюк сабаб қонуни уч кўринишдан иборат сохта ўзликка айланади: сабаб, оқибат ва иш бажарувчи. Бу жараёнларнинг ҳаммаси ақл сатҳида рўй беради ва уларнинг асосида моддий унсурлар, кўпол сезгилар ва ақлий режалар ётади. Сохта ўзлик ўзини уч хил сифатда намоён этади – эзгулик, эҳтирос ва ғафлат.

Изоҳ: Мавжудликнинг бошланғич, рухий ҳолатида тирик мавжудот ўзининг табиатига кўра Парвардигорнинг мангу хизматкори эканини тўла англайди. Ана шундай соф онг соҳиби бўлган тирик мавжудотларнинг ҳаммаси озод руҳлар ҳисобланади ва шу боис рухий осмондаги Вайкунтға сайёраларида илм ва лаззатга тўла ҳаёт билан мангу яшайдилар. Моддий олам улар учун яратилган эмас. Нитья-мукта деб аталадиган мангу озод руҳларнинг моддий оламда қиладиган иши йўқ. Моддий олам Парвардигорнинг амрига бўйсунганини истамайдиган кўзғолончи зотлар учун яратилган. Уларнинг оламга ҳукмронлик қилишга бўлган алдамчи интилиши сохта ўзлик деб аталади. Сохта ўзлик моддий табиатнинг уч гунасида намоён бўлиб, фақат ақлда мавжуд бўлади. Эзгулик гунаси таъсири остида юрган кишилар ҳар бир инсонни Худо деб биладилар, шу боис Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишга интиладиган асл содиқлар устидан куладилар. Эҳтирос гунаси таъсири остида юрган манман одамлар ҳар қандай йўл билан моддий табиатга ҳукмрон бўлишга интиладилар. Уларнинг баъзилари ақлда етилиб пишган ниятларини амалга ошириш учун савоб ишлар билан машғул бўлиб, ўзларини инсониятни ёруғ йўлга олиб чиқиш учун Худо томонидан юборилган деб ҳисоблайдилар. Улар аввалдан маълум бўлган дунёвий эзгулик(альтруизм) йўлидан борадилар, лекин уларнинг ҳамма режалари асосида сохта ўзлик ётади. Ундай одамларнинг сохта ўзлиги шу қадар ривожланиб кетадики, уларда ўзи Худо бўлиб олиш истаги юзага келади. Сохта ўзлик таъсири остида юрган

кишиларнинг охирги тоифаси – ғафлат гунаси таъсиридаги одамлардир. Ана шундай адашган рухлар моддий танасини “мен ўзим” деб биладилар, шу боис уларнинг бутун фаолияти фақат моддий танаси атрофида ўтади. Парвардигор уларга ўзларининг сохта ўзлиги яратган ғоялар билан яшаш имконини беради, лекин айни пайтда Ўзининг чексиз марҳамати, меҳрибонлиги сабабли улар Парвардигор Шри Кришна ҳақидаги илмни эгаллаб, ҳаётнинг ҳақиқий мақсадига эриша олишлари учун уларга "Бҳагавад Гита" ва "Шримад Бҳагаватам" сингари муқаддас китоблар билан ёрдам беради. Шундай қилиб, бутун моддий олам сохта ўзлиги таъсири остида шартланган ва моддий табиат гуналари яратган алдамчи тасаввурлар чангалида бўлган ҳолда ақл сатҳида юрган тирик мавжудотлар учун яратилган.

Текст 30

Эзгулик гунаси билан ўзаро ҳаракат қилиб, сохта ўзлик ақлга айланади. Намоён бўлган моддий оламни бошқариб турган фаришталарнинг барчаси ана шу жараён – сохта ўзлик билан эзгулик гунасининг бирикмасидан пайдо бўладилар.

Изоҳ: Моддий табиатнинг ҳар хил гуналари билан ўзаро ҳаракатга келиб сохта ўзлик моддий оламнинг барча таркибий қисмларини яратади.

Текст 31

Ҳеч шубҳа йўқки, сезгилар эҳтирос гунасининг сохта ўзлик билан бирикиши натижасида юзага келган, эмпирик фалсафий илм ва кармали фаолият биринчи навбатда эҳтирос гунасининг маҳсулидир.

Изоҳ: Сохта ўзликнинг асосий вазифаси – имонсизликни, Худосизликни йўқ қилиш. Ўзининг табиатига кўра ўзи аслида Олий Шахс Худонинг ажралмас мангу заррачаси эканини унутган ва Парвардигордан мустақил ҳолда бахтга эришишга уриниб юрган кишининг фаолияти асосан икки йўналишда ривожланади. Аввалига у шахсий фаровонликка ёки ҳиссий лаззатга эришиш ниятида кармали фаолиятда муваффақият қозонишга интилади, лекин, бу ишга ўзининг анча вақтини бекор кетказгандан кейин, бу йўл билан бахтга эриша олмагандан кейин фалсафа билан шуғуллана бошлайди ва ўзи Худо билан тенг деган хулосага келади. Тирик мавжудот Худо билан бир деган сохта ғоя – алдамчи қувватнинг охирги тузоғидир, унга илинган тирик мавжудот сохта ўзлик чангалига тушиб қолиб унутиш тўрларига ўралиб қолади.

Сохта ўзлик чангалидан қутулишнинг энг осон усули – ўзида Мутлақ Ҳақиқат ҳақидаги ҳар хил фикрларга бориш истагидан халос бўлишдан иборат. Шунини яхши тушуниб олиш лозимки, фалсафий изланишлар ёрдамида мукамалликдан узоқ бўлган эгоист ҳеч қачон Мутлақ Ҳақиқат англаб ета олмайди. Мутлақ Ҳақиқатни, Олий

Шахс Худони англаб етишга фақат камтарин ҳолда муҳаббат билан рўйхати "Шримад Бҳагаватам"да келтирилган ўн икки буюк мўътабар зотнинг вакили бўлган ва ҳақиқий илмга эга кишидан Мутлақ Ҳақиқат ҳақида тинглаган киши англаб етишга қодир бўлади. Фақат шундай инсон Парвардигорнинг алдамчи қувватини мағлуб қила олади, "Бҳагавад Гита"(7.14)да айтилганидай, бошқа ҳеч ким уни енга олмайди.

Текст 32

Осмон товушдан пайдо бўлади, товушнинг ўзи эса, сохта ўзлик билан ғафлат гунасининг бирикмасидан пайдо бўлади. Бошқача қилиб айтганда, осмон – Олий Рухнинг белгиси, тимсолидир.

Изоҳ: Ведавий мадҳияларда шундай дейилган: этасмад атманах акашах самбхутах. Осмон – Олий Рухнинг тимсоли. Ўзлиги эҳтирос ва ғафлат гунаси таъсири остида бўлган киши Худо Шахсини англаб етишга қодир эмас. Улар учун Олий Рухнинг тимсоли осмон ҳисобланади.

Текст 33

Кейин Парвардигор нигоҳини мангу замон ва ташқи қувват аралашган осмонга тикди. Шу тариқа осмонни тўлдирган ҳавони юзага келтирган (тери орқали бир нарса текканини) сезиш туйғуси юзага келди.

Изоҳ: Моддий оламнинг барча таркибий қисмлари маълум бир тартибда: нафис нарсалардан кўпол нараларга қараб пайдо бўлади. Бутун олам ана шундай ривожланади. Осмон текканини ҳис қилишни юзага келтиради, бу туйғу мангу замон, ташқи қувват ва

Худо Шахсининг нигоҳининг бирикмасидан иборат. Бу туйғудан ҳаво юзага келади, у осмонни тўлдиради. Шу тариқа – нафис нарсалардан кўпол нарсаларга қараб бошқа моддий унсурлар юзага келади: товуш осмонни яратади, текканни сезиш туйғуси – ҳавони, шаклдан олов юзага келади, таъм сувга айланади, хид ерга айланади.

Текст 34

Кейин чексиз кудратли ҳаво осмон билан ўзаро ҳаракат қилиб сезгилар қабул қиладиган шаклни юзага келтирди, шаклни ҳис қилиш туйғуси эса – электрга, оламни ёритган нурга айланди.

Текст 35

Ҳаво электр билан тўлганида унга Парвардигорнинг нигоҳи тушди, электр мангу замон ва ташқи қувват билан бирикиб сув ва таъмини юзага келтирди.

Текст 36

Кейин Парвардигор электрдан юзага келган сувга қаради. Шу тариқа, мангу замон ва ташқи қувват

билан бириккан сув ерга айланди, униг асосий хусусияти хид.

Изох: Аввалги шеърларда келтирилган моддий унсурларнинг таърифларидан кўриниб турибдики, яратишнинг ҳар бир поғонасида бошқа нарсалар билан бирга албатта Парвардигорнинг нигоҳи бўлиши шарт. Худди ўзига керакли рангни олиш учун палитрада турли бўёқларни бир бири билан аралаштирадиган рассом сингари ҳар қандай ўзгаришнинг охириги нуктасини албатта Парвардигор кўяди. Бир унсур бошқа бир унсур билан бирикканида уларнинг хусусиятига янги хусусият қўшилади. Масалан, осмон ҳавони юзага келтирди. Осмон фақат бир хусусиятга – товушга эга, аммо, Парвардигорнинг нигоҳи, мангу замон ва ташқи қувват билан қўшилиб, у ҳаво – энди икки хусусиятга: товуш ва сезилишга эга бўлган унсурга айланади. Худди шундай, ҳаво осмон билан, вақт билан ва Парвардигорнинг ташқи қуввати билан ўзаро ҳаракат қилиб, электрни юзага келтиради. Электр ҳаво ва осмон билан ўзаро ҳаракат қилиб, замон, ташқи қувват ва Парвардигорнинг нигоҳи билан бирикканида сув юзага келади. Осмон фақат бир хусусиятга эга – товуш; ҳавонинг икки хусусияти бор: товуш ва сезилиш; электр уч хусусиятга эга: товуш, сезилиш ва шакл; сувнинг тўрт хусусияти бор: товуш, сезилиш, шакл ва таъм. Моддий унсурларнинг шаклланишида охириги пайдо бўлдиган унсур ер бўлиб, у барча беш сифатларни бирлаштиради: товуш, сезилиш, шакл, таъм ва хид. Гарчи бу унсурларнинг ҳаммаси яралишнинг турли таркибий қисмларининг бирикмаси бўлса ҳам, худди палитрадаги бўёқлар то рассомнинг кўли тегмагунча ўзидан ўзи бир бири билан аралашмагани сингари, улар ўзидан ўзи юзага келмайдилар. Аслида ана шу ўзидан ўзи ҳаракатга келадиган тизимни Парвардигорнинг нигоҳи ҳаракатга келтириб туради. Барча моддий ўзгаришларнинг асосий фактори тирик онг ҳисобланади. "Бҳагавад Гита"(9.10)да бу ҳақда шундай дейилган:

Шундай қилиб, моддий унсурларнинг ўзаро ҳаракати оддий одамга мўъжиза бўлиб кўриниши мумкин, лекин аслини олганда улардаги барча ўзгаришларни Парвардигор бошқариб туради. Фақат моддий унсурлардаги ўзгаришлардан бошқа нарсани кўра олмайдиган ва буларнинг ҳаммаси Парвардигорнинг амри билан ҳаракатга келиб турганини тушуна олмайдиган одамларни, ҳатто бутун олам уларни буюк олим деб ҳисобласа ҳам, фаросатли инсонлар қаторига қўшиб бўлмайди.

Текст 37

Эй эзгу ишлар қилувчи зот, осмондан то ергача бўлган барча моддий унсурлар эга бўлган олий ва куйи сифатларнинг ҳаммаси фақат охириги нукта бўлган Парвардигорнинг нигоҳи туфайли юзага келади.

Текст 38

Юқорида кўрсатилган барча моддий унсурларни бошқарадиган Илоҳлар – Парвардигор Вишнунинг алоҳида ваколат берилган экспансияларидир. Уларнинг танаси мангу замон ва ташқи қувватдан таркиб топган бўлиб, ўзлари Парвардигорнинг ажралмас зарраларидир. Уларга оламнинг фаолиятининг турли соҳаларини бошқариш юклатилган эди, аммо, ўз вазифаларини бажара олмай, улар Парвардигорга ажойиб илтижолар билан мурожаат қилдилар.

Изох: Ҳозирги ғофил одамларнинг фикрига қарши ўлароқ, оламдаги барча ишларни юқори сайёраларда яшайдиган ҳар хил ҳукмдор-фаришталар бошқариб туриши ҳечам хом-хаёл эмас. Фаришталар - Парвардигор Вишнунинг қисман намоён бўлган экспансиялари, уларнинг танаси мангу вақтдан, ташқи қувватдан ва Парвардигорнинг онгининг бир қисмидан таркиб топган. Одамлар, ҳайвонлар, қушлар ва бошқа тирик мавжудотлар ҳам Парвардигорнинг ажралмас заррачалари, улар ҳам ҳар хил моддий таналарга эга, лекин улар моддий жараёнларни бошқарадиган фаришталар эмас. Фаришталар уларни бошқариб туради. Бу бошқариш тизимини ортиқча деб ўйламаслик керак; замонавий ҳукуматнинг фаолиятини бошқариб турадиган вазирликлар сингари, фаришталар ҳам оламнинг ишини бошқариш учун зарур бўлган ҳукмдорлардир. Фаришталар ҳукми остидаги тирик мавжудотлар ҳеч қачон уларга беписанд муносабатда бўлмасликлари лозим. Барча фаришталар – оламнинг маълум бир вазифаларини бажариш маъсулияти юклатилган Парвардигорнинг буюк содиқларидир. Гуноҳкор руҳларни жазолашга мажбур бўлгани учун Ямараждан истаганча хафа бўлиш мумкин, лекин шуни унутмаслик керакки, ана шу машаққатли иш билан машғул Ямараж ҳам бошқа фаришталар сингари Парвардигорнинг содиқ хизматкоридир ва Унинг Ўзи унга алоҳида ваколат бериб қўйган. Парвардигорнинг ёрдамчилари вазифасини бажарадиган фаришталарнинг ҳокимлиги Худонинг содиқларига таъсир қилмайди, лекин шунга қарамай, содиқ хизматкор Парвардигорнинг хоҳиши билан уларнинг эгаллаб турган юқори мартабасини эътиборга олган ҳолда ҳамиша фаришталарга ҳурмат-эҳтиром кўрсатади. Айни пайтда Парвардигорнинг содиқ хизматкори фаришталарни ягона Парвардигорнинг Ўзи деб қабул қиладиган даражада аҳмоқ эмас. Фақат нодонларгина фаришталар ҳам Парвардигор Вишну билан бир қаторда туради деб ўйлаши мумкин; аслини олганда уларнинг ҳаммаси Унинг хизматкорлари вазифасини бажаради.

Фаришталарни Парвардигор билан бир поғонада туради деб ҳисоблайдиган одамларни пашанди, атеист деб айтадилар. Қайсидир даражада гйана, йога ва карма билан шуғулланадиган кишилар, яъни имперсоналистлар, муруқабачилар билан шуғулланадиган кишилар ҳамда ўз меҳнатининг

натижасидан лаззатланишга интиладиган кишилар фаришталарга сиғинадилар. Аммо Худонинг содиқлари фақат Парвардигор Вишнуга сиғинадилар. Улар Парвардигорга дунёвий одамлар, шу жумладан рухий озодликка интилиб юрган, сеҳрли йога билан шуғулланадиган ёки ведавий урф-одатларга риоя қилиб юрган кишилар тилайдиган қандайдир моддий манфаат кўриш мақсадида сиғинмайдилар. Худонинг содиқлари Парвардигорга фақат бир мақсад – қалбида Худога соф садоқат уйғотиш учун сиғинадилар. Қалбида инсон ҳаётининг асосий мақсади бўлган Худога муҳаббат туйғусини уйғотишга интилмайдиган кишилар Парвардигорга сиғинишдан бош тортадилар. Парвардигор билан ўзаро муҳаббатга асосланган муносабатларни инкор этадиган одамлар ўзларини чексиз мусибатларга гирифтор этадилар.

Парвардигор, сувлари тошқин муқаддас Ганга дарёси сингари барча тирик мавжудотларга бир хил муносабатда муомала қилади. Ганганинг сувлари ҳаммани бирдай поклайди, лекин шунга қарамай унинг соҳилида ҳар хил дарахтлар ўсади. Гарчи Ганганинг қирғоғида ўсадиган манго ва нимба дарахтлари бир хил сувдан ичсалар ҳам, улар бошқа бошқа мева берадилар. Уларнинг биттасининг меваси илоҳий даражада ширин бўлса, иккинчисининг меваси – жуда аччиқ. Нимба ўзининг аввалги ҳаётида қилган гуноҳ ишлари оқибатида аччиқ мевали дарахт бўлган бўлса, манго дарахти ҳам аввалги эзгу фаолияти сабабли ширин мевали дарахт бўлган. "Бҳагавад Гита"(16.19)да Парвардигор шундай дейди: "Ҳасадгўй, ёмон ниятли, одамлар ичида энг пасткашларини Мен моддий олам қаърига ташлайман ва ҳаётнинг турли хил иблисона шаклларида такрор ва такрор туғилишга маҳкум этаман". Фаришталар – оламнинг Ямараж ва бошқа ҳукмдорлари – Парвардигорнинг салтанатидаги тинчлик ва хотиржамликка ҳамиша таҳдид солиб турадиган ана шундай ҳасадгўй шартланган руҳларни назорат қилиб туриш учун керак. Барча фаришталар – Унинг ишончини қозонган содиқ хизматкорлари бўладилар, шу боис уларни ҳақорат қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Текст 39

Фаришталар дедилар: Эй Парвардигор Сенинг нилуфар пойи қадамларинг Сенга ўз ихтиёрини топширган руҳларни моддий тирикчиликнинг барча қийинчиликларидан ҳимоя қиладиган соябонга ўхшайди. Унинг паноҳидан нажот топган донишмандлар барча моддий мусибатлардан халос бўладилар. Шунинг учун бизлар Сенинг нилуфар қадамларинг пойига сажда қиламиз.

Изоҳ: Жуда кўп донишмандлар ва авлиё зотлар туғилиш ва ўлишлар чархпалагидан озодликка чиқишга ва барча моддий мусибатлардан биратўла халос бўлишга интиладилар. Аммо улардан фақат Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойидан нажот топганларгина бундай мусибатлардан

осонлик билан халос бўладилар. Илоҳий фаолиятнинг бошқа турлари билан шуғулланиб юрганлар эса, бу дунёда мусибат чекишда давом этаверадилар. Ундай одамларнинг мусибатлардан халос бўлиши жуда мушкул. Уларга ўзлари озодликка чиққандай бўлиб туюлиши мумкин, аммо аслида Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойидан нажот топмай туриб озодликка эришишнинг иложи йўқ. Уларнинг чеккан шунча риёзатларига ва рухий қасамларига қарамай ана шундай сохта озодлик уларни моддий тирикчилик уммонида яна ғарқ бўлишдан ҳимоя қилолмайди. Бу – ведавий донишмандлик илмини муқаммал билиб қолмасдан ўтмиш, ҳозир ва келажакни кўра билиш қобилияти ато этилган фаришталарнинг фикри. Фаришталарнинг фикри мутлақо ишонарли, чунки фаришталар оламнинг ҳамма ишини бошқариб турадилар. Парвардигор уларга ана шу ишларни бажаришни ишониб топшириб қўйган, чунки улар Унинг ишончли ва содиқ хизматкорлари ҳисобланади.

Текст 40

Эй Ота, эй Парвардигор, Эй Худо Шахси, тирик мавжудотлар моддий оламда уч турли азоб-укубатларга маҳкум, шунинг учун улар ҳеч қачон бахтиёр бўла олмайдилар. Бу дунёда бахтиёр бўлишга интилишдан ҳафсаласи пир бўлиб, улар Сенинг илмга тўла нилуфар қадамларинг пойидан паноҳ излайдилар, шунинг учун бизлар ҳам уларнинг паноҳига кирамиз.

Изоҳ: Худога садоқат билан хизмат қилишни диний ақидалар, ё моддий фаолият деб ҳисобламаслик керак. Бу тирик мавжудотга илоҳий бахт келтирадиган ва уч турли: тана ва ақл келтирадиган, бошқа тирик мавжудотлар келтирадиган ҳамда табиий офатлар келтирадиган мусибатларнинг барчасидан халос этадиган ҳақиқий тўғри йўлдир. Моддий оламдаги шартланган руҳларнинг ҳаммаси - хоҳ одам бўлсин, хоҳ ҳайвон, фаришта ёки қуш бўлсин, уч турли – адхьятмика, адхихаутика ва адхидайвика азоблардан изтироб чекишга маҳкум. Уларнинг бахти – шартланган ҳаётга мансуб бўлган мусибатлардан қутулиш учун оғир кураш олиб боришдан иборат, нажот келтирувчи ягона йўл – Олий Шахс Худонинг нилуфар қадамлари пойидан нажот топиш.

Бунга шундай эътироз билдиришлари мумкин: ҳақиқий илмга эга бўлган киши моддий мусибатлардан халос бўлишга қодир, албатта, бу инкор этиб бўлмайдиган ҳақиқат. Лекин, Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойи илоҳий илмга тўла, унинг паноҳига кирган киши муқаммал илмга эга бўлади. Бу ҳақда "Шримад Бҳагаватам"(1.2.7)да гапирган эдик:

"Васудева, Худо Шахсига садоқат билан хизмат қилиб юрган киши илмга муҳтож бўлмайди. Парвардигорнинг Ўзи содигининг қалбидаги ғофиллик зулматини ёритади. У буни "Бҳагавад Гита"(10.10)да ваъда берган:

“Эмпирик фалсафа инсонни моддий тирикчиликнинг уч турли азобларидан халос этишга қодир эмас. Худога садоқат билан хизмат қилишдан бошқа йўл билан илоҳий илм эгаллашга уриниш – қимматли вақтни бекор кетказишдан бошқа нарса эмас”.

Текст 41

Парвардигорнинг нилуфар пойи қадамларининг ўзи барча муқаддас саждагоҳлар марказидир. Ақли тиниқ буюк донишмандлар Ведалар қанотида Сенинг нилуфарсимон юзларинг уясига интиладилар. Уларнинг баъзилари сувлари инсонни барча гуноҳлардан поклайдиган дарёлар ичида аълоси Ганга паноҳига кириб, Сенинг нилуфар қадамларинг пойига ўзини топшириш учун ҳар қандай имкониятдан фойдаланадилар.

Изоҳ: Парамахамсалар нилуфар гулларига ин кўядиган шоҳона оққушларга ўхшайдилар. Парвардигорнинг илоҳий танасининг ҳар хил қисмларини одатда нилуфар гулига ўхшатадилар, чунки нилуфар гули моддий оламда гўзаллик тимсоли ҳисобланади. Оламда Ведалардан ёки "Бҳагавад Гита"дан гўзалроқ нарса йўқ, чунки уларда мужассам бўлган илмни Парвардигорнинг Ўзи берган. Парамахамсалар ведавий донишмандлик илмининг қанотида учиб бориб Парвардигорнинг нилуфарсимон юзларида ин курадилар ва Унинг нилуфар қадамлари пойидан паноҳ топадилар. Парвардигор бутун борлиқнинг бошланғич манбаи, шунинг учун Ведавий донишмандлик илмини эгаллаган чуқур тафаккурга эга одамлар, худди уясида учиб кетиб, фақат ўзининг уясида ором ва осойишталикка эришиши мумкинлигини билгани сабабли ҳамиша орқага қайтишга интиладиган кушлар сингари, Парвардигорнинг паноҳига қайтишга интиладилар. Ведалар илмининг мақсади – инсонга Парвардигорни англаб етишга ёрдам беришдан иборат, бу ҳақда Парвардигорнинг Ўзи "Бҳагавад Гита"(15.15)да шундай деган: ведаиш ча сарваир ахам эва ведйах. Чуқур тафаккур соҳиби бўлган кишилар оққушлар сингари, қандай қилиб бўлса ҳам Парвардигорнинг паноҳига киришга интиладилар, чунки ақлнинг турли фикрлари ичида адашиб юриш ва турли фалсафий тизимларни самарасиз муҳокама қилиш уларга ҳеч қандай мамнуният келтирмайди.

Барчага меҳрибон Парвардигор шундай қилиб қўйганки, муқаддас Ганга ўзининг сувларини бутун коинот бўйлаб олиб ўтади, ана шу муқаддас дарё сувларига кирган ҳар қандай киши бу дунёда ҳар қадамда қилиб юрган барча гуноҳларидан покланади. Жаҳонда сувларида чўлимган кишининг қалбида Кришна онгини уйғотадиган жуда кўп дарёлар бор, уларнинг ичида энг асосийси – Ганга. Ҳиндистон заминидан беш муқаддас дарё оқиб ўтади, лекин Гангадан муқаддасроқ дарё йўқ. Ганга ва "Бҳагавад Гита" – одамлар учун илоҳий бахтнинг асосий

манбаларидир, чуқур тафаккурга эга бўлган кишилар ўзининг

уйига, Худонинг даргоҳига қайтиб бориш учун ёрдам сўраб уларга мурожаат қиладилар. Ҳатто Шрипада Шанкарачарья таъкидлайдики, "Бҳагавад Гита" илмининг бир зарраси ва Ганганинг бир култум суви инсонни Ямаражнинг жазосидан қутқариб қолишга қодир.

Текст 42

Сенинг нилуфар қадамларинг пойи ҳақидаги ҳикояларни ихлос ва садоқат билан тинглайдиган ва ўзининг қалбида уларга муроқаба қиладиган киши шу заҳотиёқ илмга эга бўлади, барча боғланишлардан халос бўлган шундай инсон хотиржамлик, осойишталикка эришади. Шунинг учун биз ҳам Сенинг муқаддас нилуфар қадамларинг пойидан паноҳ излаймиз.

Изоҳ: Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойига ихлос ва садоқат билан муроқаба қилиш инсонга шундай мўъжизавий таъсир кўрсатадики, бошқа бирор усул унга ҳатто тенглаша олмайди. Дунёвий одамларнинг ақли шу қадар нотинчки, Мутлақ Ҳақиқат излаш учун уларнинг ўзлари амалда ақлини жиловлаб олишга қодир эмаслар. Лекин, ҳатто дунёвий одамлар ҳам, агар уларда Парвардигорнинг илоҳий номлари, шон-шухрати, сифатлари ҳақидаги ҳикояларни тинглашга озгина истак бўлса, улар шундай натижага эришадиларки, уларнинг бу натижалари илм ва боғланмасликка эришишнинг бошқа йўлларида бораётган кишиларнинг эришган барча ютуқларидан устун туради. Ўзининг ҳақиқий “мен”и ҳақидаги моддий тасаввурга боғланиб қолган шартланган руҳ ғофиллик зулматида ботган бўлади. Ўзининг кимлигини билиш уни моддий боғланишлардан озодликка чиқаради. Агар боғланишлардан қутулишга ёрдам бермайдиган илмнинг ҳеч қандай маъноси йўқ. Моддий лаззатларга боғланишлар ичида жинсий алоқага боғланиш энг кучли бўлади. Токи инсонда ана шу боғланиш сақланиб қолар экан, уни илмга эга киши деб ҳисоблаш мумкин эмас. Илмга эга бўлган киши албатта моддий боғланишлардан озод бўлиши керак. Ўзликни англаш йўли шундай. Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойида Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган киши ўзликни англашнинг мана шу энг муҳим жихати – илмга эга бўлиш ва боғланишлардан халос бўлишга тез эришади. Бу борада мана шу шеърда келтириган дхира ибораси алоҳида аҳамиятга эга. Дхира деб ҳатто ташвишлар манбаининг ёнида туриб ҳам хотиржамлигини йўқотмайдиган кишини айтадилар. Шри Ямуначарья шундай дейди: Парвардигор Шри Кришнага садоқат билан хизмат қилиш қалбимни бутунлай эгаллаб олгандан бери жинсий алоқа ҳақидаги ўйлар хаёлимга ҳам кириб чиқмайди. Мабодо шундай фикр тўсатдан хаёлимга келиб қолса, у менда жирканишдан бошқа нарса уйғотмайди”.

Парвардигорнинг нилуфар кадамлари пойига мураккаб қилишнинг осон усули билан шуғалланиб содиқ хизматкор тез вақт ичида дхиранинг улуғвор фазилатларига эга бўлади. Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган киши ҳақиқий руҳий устоздан фотиҳа олиши ва унинг кўрсатмаларига риоя қилиб, Парвардигор ҳақидаги ҳикояларни тинглаши лозим. Шогирд руҳий устозини ҳамиша унинг Парвардигор ҳақидаги ҳикояларини тинглаш билан қабул қилади. Бунда шогирднинг ўзи мукамал илмга ва боғланишлардан халос бўлишга олиб борадиган йўлдан қанчалик юксалганини аниқ ҳис қилади. Парвардигор Шри Чайтаня Махапрабху Парвардигорнинг асл содиқ хизматкорининг гапларини тинглашни қаттиқ тавсия қилиб кетган; бу йўлдан бориб инсон хайратланарли натижаларга эришадик, бу ютуқлар олдида бошқа барча йўлларнинг берадиган ваъдалари кўримсиз бўлиб қолади.

Текст 43

Эй Парвардигор, Сен бу дунёда моддий коинотни яратиш, унинг мавжудлигини таъминлаш ва яқсон қилиш учун намоён бўласан, шунинг учун бизларнинг ҳаммамиз Сенинг содиқларинга хотира ва жасорат ато этадиган нилуфар пойи кадамларинг паноҳига қирамиз.

Изоҳ: Моддий коинотни Олий Шахс Худонинг уч экспансияси: Брахма, Вишну ва Махешвара(маъбуд Шива) яратади, мавжудлигини таъминлаб туради ва яқсон қилади. Улар сезгилар орқали қабул қилинадиган оламни намоён этадиган моддий табиатнинг уч гунасини бошқарадилар. Вишну эзгулик гунасини бошқаради, Брахма – эҳтирос гунасини, Махешвара эса – ғафлат гунасини бошқаради. Гуналарнинг ҳар хил таъсирлари остида ҳар хил содиқлар юзага келади. Эзгулик гунаси таъсири остида юрган кишилар Парвардигор Вишнуга сиғинадилар; эҳтирос гунаси таъсири остида юрган кишилар маъбуд Брахмага сиғинадилар; ғафлат гунасининг таъсири остида юрганлар эса, маъбуд Шиванинг содиқ хизматкорлари бўладилар. Бу уч Илоҳ ҳам Парвардигор Шри Кришнанинг намоён қилган қиёфалари ҳисобланади, чунки У – Олий Шахс Худо, бу ерда фаришталар Парвардигорнинг экспансияларининг эмас, балки Унинг Ўзининг нилуфар кадамлари пойи ҳақида гапиряптилар. Лекин, фаришталарнинг ўзлари бевосита сиғинадиган Зот – Парвардигорнинг моддий оламда намоён бўлган экспансияси Вишну ҳисобланади. Муқаддас китоблардан биз биламизки, оламни бошқариш ишларида бирор муаммо пайдо бўлса, фаришталар ўзларининг муаммоларини айтиш учун сут уммонида ётган Парвардигор Вишнунинг олдига келадилар. Маъбуд Брахма ва маъбуд Шива ўзлари Парвардигорнинг экспансиялари бўлишига қарамай, улар ҳам Парвардигор Вишнуга

сиғинадилар, шунинг учун уларни фаришталар қаторига қўшиб қўядилар ва Олий Шахс Худо деб ҳисобламайдилар. Парвардигор Вишнуга сиғинадиган зотларни фаришталар деб атайдилар, Унга сиғинишдан бош тортадиган зотларни эса – асур, ёки ибилслар деб атайдилар. Вишну ҳамиша фаришталар тарафини олади, Брахма билан Шива эса, баъзан иблисларни кўллаб қувватлайдилар, лекин улар ўзлари ҳам иблисларнинг манфаатини кўзлагани учун бундай қилади деб ўйламаслик керак. Брахма ва Шива иблисларни ўз ҳукмига бўйсундириш учун шундай қиладилар.

Текст 44

Эй Парвардигор, ўзининг ўткинчи тансига ва қариндошларига бўлган боғланишлар тўрига ўралашиб қолган, “мен” ва “меники” деган тушунчалар асосида фикрлайдиган кишилар гарчи Сенинг нилуфар кадамларинг пойи уларнинг танасида бўлса ҳам уларни кўриш имкониятидан маҳрумдирлар. Бизлар Сендан Ўзининг нилуфар кадамларинг пойидан бизларга нажот беришингни илтижо қиламиз.

Изоҳ: Ведаларда нозил қилинган ҳаёт фалсафасининг мазмуни шундан иборатки, инсон уни моддий оламда ачинарли, изтиробларга тўла мавжудликка мубтало қиладиган кўпол ва нафис тана чангалидан озодликка чиқиши лозим. То биз моддий табиат устидан ҳукмронлик қилишга бўлган сохта интилишдан халос бўлмагунча моддий танадан қутула олмаймиз. Моддий табиат устидан ҳукмронлик қилиш истаги “мен ва “меники” тушунчалари кўринишида намоён бўлади. Мен атрофимда кўриниб турган нарсаларнинг ҳаммасини хўжайиниман. Менинг шунча бойлигим бор, бойлигим яна кўпаяди. Илм ва бойликда ким мен билан беллаша олади? Мен - ҳукмдорман. Мен – Худоман. Умуман, мендан бошқа бирор зот борми ўзи? Ана шундай дунёқарашлар ҳаёт ҳақидаги “фақат мен ўзим” деган тасаввурга асосланган ахам мама фалсафасининг мазмунини ташкил этади. Ана шундай фалсафага амал қилиб яшайдиган одамлар моддий олам тутқунлигидан ҳеч қачон озодликка чиқа олмайдилар. Лекин, ҳатто моддий оламнинг мусибатли тутқунлигига мангу маҳкум этилган киши ҳам агар кришна-катха тингласа ва бошқа нарсаларни тинглашдан юз ўгиришга рози бўлса, моддий олам чангалидан озодликка чиқа олади. Кали даврида инсонни тубанликка маҳкум этадиган оилавий боғланишдан халос бўлиш ва мангу озодликка эришиш имконини берадиган энг самарали усул кришна-катха ҳисобланади. Калиюга даври гуноҳларга тўла, бу даврга хос бўлган сифатлар одамлар орасида тобора кенгрок тарқалиб борапти, лекин, шунга қарамай, кришна-катха тинглаб,

уни бошқаларга такрорлаб юрган кишилар Худонинг даргоҳига қайтиб бориш имконига эга бўладилар. Шу боис қандай қилиб бўлса ҳам

одамларни фақат кришна-катха тинглашга ўргатиш лозим, бу уларни барча мусибатлардан халос этади.

Текст 45

Эй буюк Парвардигор, ташки, моддий фаолиятга ҳарқ бўлган, Сени ҳақорат қиладиган одамлар қалб назаридан маҳрум бўлган одамлардир, шу боис улар Сенинг нилуфар қадамларинг пойини кўришга кодир эмаслар, аммо ягона мақсади – Сенинг кароматларинг ҳақидаги ҳикояларни тинглашдан илоҳий лаззат олиш бўлган асл содиқларинг ҳамиша уларни кўриб юрадилар.

Изоҳ: "Бҳагавад Гита"(18.61)да айтилганидек, Парвардигор ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд. Шунинг учун ҳар бир инсон Парвардигорни ҳеч бўлмаса ўзининг қалбида кўриши мумкин. Лекин, ички назарини ташки фаолият қобиғи қоплаб олган одамлар Уни кўриш имкониятидан маҳрум. Тана ичида соф руҳнинг мавжудлигининг белгиси онгнинг мавжудлигидир, шундай экан ҳар қандай одам унинг мавжудлигини ҳис қилиши мумкин, чунки онг унинг бутун танасига сингиб кетган. "Бҳагавад Гита"да таърифланган йога усули ақлнинг фаолиятини бир жойга жамлаш ва ички назар, қалб назари билан ўзининг қалбида Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини кўриш учун мўлжалланган. Лекин, кўпчилик "йог"лар Парвардигор билан ҳеч қандай алоқа қилишни истамайдилар. Уларни фақат онг кизиктиради, ва онгнинг табиатини англашни улар ўзликни англаш жараёнининг олий мақсади деб биладилар. "Бҳагавад Гита"да онгнинг табиатини таърифлаш учун Кришнага бир неча дақиқа вақт кифоя бўлди, аммо, ўзини йог деб юрган одамлар уни англаб етиш учун кўп йиллаб вақтини сарфлайдилар, чунки улар Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини ҳақорат қиладилар. Барча ҳақоратлар ичида энг ёмони Парвардигорнинг Ўзи бошқа алоҳида руҳлардан мустақил ҳолда алоҳида мавжуд эканини инкор этиш, бошқача қилиб айтганда алоҳида руҳ билан Парвардигорни бир деб ҳисоблаш ҳисобланади. Акс этиш таълимотини ногўғри талқин қилиб, имперсоналистлар алоҳида онгни Олий Онг деб қабул қиладилар.

Акс этиш таълимотини ҳар бир самимий инсон тушуна олади. осмон сувда акс этганида сувнинг юзида осмон, юлдузлар кўриниб туради, лекин бу билан юлдузлар билан осмонни бир бирига тенглаштириб бўлмайди-ку. Юлдузлар осмоннинг бир бўлаги, шу боис улар ҳеч қачон унга тенглаша олмайдилар. Осмон – тўла бутун, юлдузлар – унинг зарралари. Улар ҳеч қачон бир бирига тенг бўла олмайдилар. Олий онгнинг алоҳида онглардан мустақил ҳолда мавжудлигини инкор этадиган илоҳиётчиларнинг нуқтаи-назари ҳам Парвардигорнинг мавжудлигини инкор этадиган атеистларнинг нуқтаи-назаридан қолишмайдиган ҳақорат ҳисобланади.

Парвардигорни ана шундай ҳақорат қилишга журъат қиладиган кишилар ўзининг қалбида Парвардигорни, ҳатто Унинг содиқ хизматкорларини кўришга кодир бўлмайдилар. Худонинг содиқлари шунчалик марҳаматлиларки, одамларга Худони англаш илмини етказиш ниятида жаҳон кезиб юрадилар. Аммо, Парвардигорга шак келтирадиган кишилар ўзларининг Худонинг содиқлари билан ҳамсуҳбат бўлишдан келадиган бахтга эришиш имкониятидан маҳрум қиладилар, бундай ҳақорат қилмайдиган оддий инсонлар эса, Худонинг содиқлари билан ҳамсуҳбат бўлишнинг ижобий таъсирини ўзида дарров ҳис қиладилар. Бунга овчи билан Деварши Нараданинг учрашуви тарихи яққол мисол бўлиши мумкин. Гарчи Деварши Нарада ўрмонда учратган овчи буюк гуноҳкор бўлса ҳам, у ҳеч қачон Парвардигорни ва Унинг содиқларини онгли равишда ҳақорат қилмаган эди. Нарада Муни билан учрашиш унга шу қадар кучли таъсир қилдики, у шу заҳотиёқ уйини тарк этиб, қолган умрини Худога садоқат билан хизмат қилишга бағишлашга қарор қилди. Налакувара ва Манигрива эса, гарчи фаришталар орасида яшаётган бўлсалар ҳам, ўзлар қилган ҳақорат учун жазо олиб, кейинги ҳаётида дарахт бўлиб туғилдилар, лекин содиқ хизматкорининг марҳамати билан Парвардигор кейинчалик уларни озодликка чиқарди. Парвардигорни ҳақорат қилган киши Худонинг содиқларининг марҳаматига эришиши лозим, фақат шундагина улар ўзларининг қалбида Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойини кўра олиш ҳуқуқига эга бўладилар. Лекин энг ачинарлиси шундаки, уларнинг қилган ҳақоратлари ва моддий дунёқарашлари уларни ҳатто Худонинг содиқларини кўра билашдан ҳам маҳрум қилиб қўяди. Ташки фаолиятга ғарқ бўлиб улар ўзларининг ички назарини, қалб назарини кўр қиладилар. Лекин Худонинг содиқлари шундай нодонларнинг кўпол ва нафис моддий фаолияти билан қиладиган ҳақоратларига эътибор бермайдилар. Ҳеч иккиланмасдан улар ҳатто ўзларини ҳақорат қилган одамларга ҳам Худога садоқат билан хизмат қилиш неъматини тарқатишда давом этаверадилар. Худонинг содиқларининг табиати шундай.

Текст 46

Эй Парвардигор, Сенга хизмат қилишга жиддий эътибор берадиган киши Сенинг кароматларинг ҳақидаги ҳикоялар шарбатида тоғиб онгли равишда Худога садоқат билан хизмат қилиш поғонасига кўтарилади, илмнинг ва таркидунёликнинг чуқур маъносини англаб етади ва руҳий оламга, Вайкунтхалокага эришади.

Изоҳ: Имперсоналист-файласуфлар билан Худонинг соф содиқлари орасидаги фарқ шундан иборатки, биринчилар учун Мутлақ Ҳақиқатни англаб етиш ҳар қадамда жуда оғир кечади, Худонинг содиқлари учун эса, йўлнинг бошидаёқ

барча лаззатлар салтанати эшиклари очилади. Содик хизматкор шунчаки Худога садоқат билан хизмат қилиш ҳақида тингласа бас, бу иш одамларнинг ҳар куни қилиб юрган бошқа ишлари сингари осон, файласуф эса, бир биридан қийин, бирлари ҳақиқат, бирлари эса, шунчаки имперсоналистларнинг сохта таълимотининг мавжудлигини таъминлаб туриш учун зарур бўлган мужмал сўзларни тушунишга уриниб қийналиши лозим. Мукамал илм эгаллашга интилиб қилган шунча машаққатли ҳаракатларига қарамай, имперсоналистлар оқибат натижада Парвардигорнинг душманлари ҳам шунчаки Унинг қўлида ҳалок бўлгани учун эришадиган шахсиятсиз брахмаджйотисига эришадилар. Аммо, илм ва таркидунёликнинг чуқур маъноси очиладиган Худонинг содиқлари Вайкунтхага, рухий оламдаги сайёраларга эришади. Имперсоналист ҳақиқий лаззатга эга бўлмасдан фақат осмонга эришади, Худонинг содиқлари эса, ҳақиқий рухий ҳаёт қайнаб турган сайёраларга эришади. Жиддий содиқ бошқа ҳамма бойликларни ахлат сингари ташлаб юбориб, фақат рухий фаолиятнинг энг юксак чўкқиси бўлган садоқат билан хизмат қилишни олади.

Текст 47

Илоҳий ўзликни англаш жараёнида хотиржамликка эришган, ҳамда ўзларининг илм ва кучига таянган ҳолда моддий табиат гуналари таъсирини енгиб ўтган бошқалар ҳам Сенинг даргоҳингга кирадилар, лекин улар бунга шунчаки Сенга хизмат қилиб юрган содиқ хизматкорнинг ҳатто ҳаёлига ҳам келмайдиган катта қийинчиликлар эвазига эришадилар.

Изоҳ: Беминнат холис хизмат ва унинг мевалари ҳақида гапирар эканмиз, шуни таъкидлаш лозимки, бхактилар, яъни Худонинг содиқлари ҳамиша гйани(имперсоналист)лар ва йог(сеҳргарлар)лар билан ҳамсуҳбат бўлишга боғланиб қолган одамларга қараганда анча юқори турадилар. Бу ерда апаре, яъни “бошқалар” ибораси муҳим аҳамиятга эга. Бошқалар дегани – ягона мақсади шахсиятсиз брахмажйотининг борлиғига қўшилиб кетиш бўлган гйанилар ва йоглар. Худонинг содиқларининг мақсадига қараганда уларнинг мақсади жуда арзимас ҳисобланади, лекин шунга қарамай, шу мақсадга эришиш учун улар бхактиларга қараганда анча кўп машаққат чекишлари лозим бўлади. Бунга эътироз билдириб айтишлари мумкин - Худога садоқат билан хизмат қилиш ҳам осон иш бўлмаган меҳнат-ку! Лекин, Худога садоқат билан хизмат қилишдаги меҳнат содиқнинг ундан оладиган, ҳамиша тобора кучайиб борадиган илоҳий лаззати билан қопланиб кетади. Худонинг содиқлари қўл қовуштирмасдан Парвардигорга хизмат қилган пайтларида хизмат қилишдан маҳрум бўлган пайтига қараганда анча кўп лаззат оладилар. Эркак билан аёл бирга бўлганида улар кўпроқ ишлашларига ва бир-бирига ғамхўрлик қилишига

тўғри келади, аммо улар ажралиб кетсалар, ўзларининг бирга фаолият кўрсатишга бўлган талаби қоникмагани туфайли ўзларини анча ёмон ҳис қиладилар.

Имперсоналистлар интилиб юрган бирлашиш ҳамда Худонинг содиқлари интилиб юрган бирлашиш – бутунлай бошқа-бошқа мақсадлардир. Имперсоналистлар ўзларини алоҳида шахс сифатида яқсон қилишга ва саюджъя-муктига, яъни ягона бутун ичида йўқолиб кетишга интиладилар. Худонинг содиқлари эса, алоҳида Олий Зот – Парвардигор билан ўзаро муносабатларда туйғулар алмашиш учун ўзларининг алоҳида шахс ҳолатини сақлаб қоладилар. Ана шундай туйғу алмашишлар Вайкунтха сайёраларида рўй беради, шу тариқа Худонинг содиқлари ҳеч қандай ортикча куч сарфламасдан имперсоналистлар интилиб юрган озодликка эришадилар. Ўзининг алоҳида шахслигини сақлаб юрган содиқларга илоҳий лаззатга тўла Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида муктининг ўзи келади. Аввалги шеърда айтилганидек, Худонинг содиқлари Вайкунтхага, яъни акунтха-дхишньяга – “осойишталик ҳукм сураётган олам”га эришадилар. Имперсоналистлар ҳам, Худонинг содиқлари ҳам бир мақсадга эришадилар деб ҳисоблаш катта хато бўлади. Уларнинг эришадиган натижалари ҳам худди содиқнинг оладиган илоҳий лаззати чин-матрадан, имперсоналистнинг эланиб қолган рухий туйғуларидан фарқ қилиши сингари бир биридан бутунлай фарқ қилади.

Текст 48

Шунинг учун, эй Бошланғич Шахс, бизлар Сеники ва фақат Ўзингикимиз. Бизлар ҳаммамиз – Сен яратган зотлармиз, аммо бизлар барчамиз моддий табиатнинг уч гунаси таъсири остида туғилганимиз сабабли бизларнинг ҳаракатларимиз бир бирига мос келмаяпти. Шу боис бизлар олам яратилгандан кейин кучларимизни бирлаштириб уларни Сенга илоҳий лаззат келтириш йўлида ишлата олмадик.

Изоҳ: Моддий коинот Парвардигорнинг ташқи қувватининг таъсири остида ҳаракат қилади. Ҳар хил тирик мавжудотлар ҳам ўзида уларнинг таъсирини ҳис қиладилар, шу боис Парвардигорни мамнун қилиш учун биргаликда ҳаракат қила олмайдилар. Тирик мавжудотларнинг ҳаракатларидаги ана шу келишмовчилик моддий оламда ҳамоҳангликнинг йўқлигининг асосий сабаби ҳисобланади. Шунинг учун бу дунёда инсон қила олиши мумкин бўлган энг яхши иш – ҳамиша Худо учун ҳаракат қилишдан иборат. Фақат шундагина оламда ҳамма кутиб юрган ҳамжиҳатлик юзага келади.

Текст 49

Эй туғилмаган Зот, бизлар ва оламда яшаётган бошқа тирик мавжудотлар беташвиш яшашимиз ҳамда ҳам Сен учун, ҳам ўзларимиз учун зарур

бўлган нарсаларни қийналмай олишимиз учун бизларга ўзимиздаги буғдой ва бошқа маҳсулотларни Сенга қандай таклиф этишни ўргат.

Изоҳ: Фақат инсон танасидаги ҳаёт шаклидагина ривожланган онг ўзини намоён эта бошлайди. Коинотнинг юқори сайёраларида яшайдиган фаришталарда у яна ҳам кучлироқ намоён бўлади. Ер сайёраси коинотнинг деярли ўртасида жойлашган, инсон эволюцион ривожланиш поғонасида фаришталар билан иблислар орасини эгаллаган. Ердан юқорида жойлашган сайёралар тизимида фаришталар деб аталадиган юқори ривожланган мавжудотлар яшайди. Улар одамларга қараганда анча юқори маданиятга, фаровонликка,

гўзаллик ва илмга, узоқ умрга ва лаззатланиш учун кўпроқ имкониятларга эга бўлишига қарамай, улар ҳамиша Худонинг онги билан яшаганлари учун уларни фаришталар деб атайдилар. Фаришталар ҳамиша Парвардигорга хизмат қилишга тайёр, чунки улар ҳар бир тирик мавжудот ўзининг табиатига кўра Парвардигорнинг мангу хизматкори ва ҳамиша Унинг ҳукми остида эканини яхши биладилар. Улар яна шуни яхши биладиларки, тирик мавжудотларни ҳаёт учун зарур бўлган ҳамма нарсалар билан фақат Парвардигорнинг Ўзи таъминлашга қодир. Ана шу ҳақиқатни ведавий мадҳиялар ҳам тасдиқлайди: эко бахунам йо видадхати каман та энам абруванн айатанам нах праджанихи йасмин пратиштхита аннам адаме... "Бҳагавад Гита"да ҳам Парвардигорни бхута-бхрит, яъни "Барча тирик мавжудотларни таъминлаб турадиган Зот", - дейилган.

Фаришталар ва Худонинг содиқлари ҳозирги даврда одамлар орасида кенг тарқалган, жаҳонда озиқ-овқат танқислигининг сабаби аҳоли сонининг ошиб кетиши деган ғояни бутунлай инкор этадилар. Улар яхши биладиларки, агар тўғри овқатлансалар Парвардигор ҳар қанча одамларни озиқ-овқат билан таъминлашга қодир. Агар одамлар Худони танишдан маҳрум бўлган ҳайвонлар сингари дуч келган нарса билан овқатланишни истасалар, улар қалин ўрмонлардаги ҳайвонлардан фарқ қилмай очарчилик, қашшоқлик ва муҳтожликда яшашга мажбур бўладилар. Парвардигор қалин ўрмондаги ҳайвонларни ҳам барча зарур нарсалар билан таъминлаб қўйган, лекин улар ривожланган Худонинг онгига эга эмаслар. Ҳаммага меҳрибон Парвардигор одамларга ғалла, сабзавотлар, мевалар ва сут маҳсулотлари беради, лекин улар бу кўрсатган марҳамати учун Парвардигорга миннатдорчилик билдиришлари лозим. Улар ўзларининг ҳамма эҳтиёжини қондириб қўйган Парвардигордан ўзини қарздор ҳис қилиб, миннатдорчилик юзасидан тайёрлаган овқатини аввало Худога таклиф қилишлари, фақат шундан

кейин Унинг қолдирган овқатини ейишлари лозим.

"Бҳагавад Гита"(3.13)да қурбонлик маросимида Парвардигорга эҳсон қилинган таом қолдиқларини ейдиган киши ўзининг танасини ва жонини қувватлантирадиган таом ейди, аммо фақат ўзи учун овқат тайёрлайдиган ва ҳеч қандай қурбонлик маросими ўтказмайдиган киши таом сифатида фақат гуноҳ истеъмол қилади, дейилган. Ана шундай гуноҳли таом ҳеч кимга бахт келтирмайди ва инсонни муҳтожликка маҳкум этади. Қалтафаҳм иқтисодчи олимларнинг фикрларига қарши ўлароқ, очарчиликнинг сабаби аҳоли сонининг ўсиб кетганлигида эмас. Агар одамлар ўзлари тирикчилик қила олиши учун уларга бериб турган неъматлари учун Парвардигорга миннатдорчилик изҳор этсалар, ҳеч нарсага муҳтож бўлмайдилар ва очарчилик нималигини билмайдилар. Аммо, Парвардигорнинг неъматларининг ҳақиқий қадрини англаб етмайдиган киши ўзини очлик ва муҳтожликка маҳкум этади. Худонинг онги билан яшамайдиган кишилар ўзларининг аввалги қилган савоб ишлари эвазига бироз вақт фаровонликда яшашлари мумкин, лекин агар улар ўзларининг Парвардигор билан бўлган ўзаро муносабатларини унутган бўлсалар, моддий табиатнинг бешафқат қонунлари билан улар албатта очликка маҳкум бўладилар. Фақат Худонинг онги билан яшайдиган ва ўзини Худога садоқат билан хизмат қилишга бағишлаган кишиларгина моддий табиатнинг муқаррар жазосидан қутулиб қолиши мумкин.

Текст 50

Сен – барча фаришталарнинг ва турли ҳаёт шаклидаги хилма-хил тирик мавжудотларнинг бобокалони бўлган азалий Шахссан, Сен – энг қадимий ва ўзгармассан. Эй Парвардигор, Сенинг манбаинг ҳам, Сендан устун зот ҳам мавжуд эмас. Ўзида барча тирик мавжудотларни мужассам қилган уруғлик билан ташқи қувватни Сен уруғлантирдиган, лекин Сенинг Ўзинг туғилмаган Зотсан.

Изоҳ: Азалий Шахс, Парвардигор Брахма – ҳар хил ҳаёт шаклига мансуб турли-туман тирик мавжудотларни яратган фариштадан бошлаб барча тирик мавжудотларнинг отаси ҳисобланади. Ҳар хил турга мансуб бўлган турли ҳаёт шаклидаги барча тирик мавжудотларнинг, бу коинотда биринчи бўлиб дунёга келган маъбуд Брахманинг ҳам отаси бор, лекин Парвардигорнинг отаси йўқ. Моддий оламга келар экан, бу дунёдаги қонунларга риоя қилиш учун У Ўзининг бесабаб марҳамати билан Ўзининг буюк содиқларидан бирига Ўзининг отаси бўлиш имкониятини беради, У Ўзига кимни ота қилиб танлашда мутлақо мустақил қарор қабул қилади. Масалан, Нарасимхадева киёфасида пайдо бўлганида У устундан дунёга келди, Ахалья эса, Худонинг марҳамати билан Парвардигорнинг экспансияси

Шри Раманинг оёғи тегиши билан тошдан дунёга келди. Бунинг устига Олий Рух сифатида Парвардигор ҳар бир тирик мавжудот билан бирга юради, лекин Унинг Ўзи ҳамиша ўзгармай қолаверади. Моддий оламда яшар экан тирик мавжудот тана алмаштиришга мажбур, лекин Парвардигор ҳатто моддий оламга тушганда ҳам ҳамиша ўзгармай қолаверади. Мана шу – Парвардигорнинг алоҳида Ўзига хос хусусиятидир.

"Бхагавад Гита"(14.3)да айтилганки, Парвардигор ташқи, моддий қувватни уруғлантиради, натижада биринчи фаришта – Брахмадан тортиб то арзимас чумолигача бўлган хилма-хил тирик мавжудотлар дунёга келади. Тирик мавжудотларнинг ҳамма турини ташқи қувват билан бирга маъбуд Брахма яратади, аммо коинотнинг бутун аҳолисининг бошланғич отаси Парвардигор ҳисобланади. Парвардигор билан тирик мавжудотнинг ўзаро муносабати – ҳамиша ота билан фарзанднинг муносабати, улар орасида ҳеч қачон тенглик бўлиши мумкин эмас. Баъзан ўғлига бўлган муҳаббати юзасидан отаси унинг ўзига хўжайинлик қилишга, хизмат буюришга йўл қўйиши мумкин, лекин аслида ўғил ҳамиша отасининг ҳукми остида бўлади. Қанчалик қудратли бўлмасин, ҳар бир тирик мавжудот, ҳатто Брахма ва Индра сингари фаришталар ҳам – Олий отанинг мангу хизматкорлари бўлиб ҳамиша Унинг ҳукми остидалар. Махат-таттва – барча моддий табиат гуналарининг манбаидир, моддий оламда туғилар экан тирик мавжудотлар ўзларининг аввалги фаолиятига мос равишда онаси – моддий табиатдан тана оладилар. Тана – моддий табиатнинг инъоми, аммо руҳ азалдан Парвардигорнинг ажралмас зарраси ҳисобланади.

Текст 51

Эй Олий Рух, яратилган мавжудотлардан биринчиси бўлиб, космик қувват бирикмаси Махат-таттвдан чиққан бизларга қандай ҳаракат қилишимиз лозимлигини кўрсатиб бер. Бизлар мавжуд бўладиган оламнинг турли соҳаларида Сенга хизмат қила олишимиз учун Ўз марҳаматингни дариф тутмай, бизга мукамал илм ва қудрат ато эт.

Изоҳ: Парвардигор моддий оламни яратади ва моддий қувватни уруғлантириб, унга моддий оламда ҳаракат қилиши лозим бўлган тирик мавжудотларни жойлайди. Буларнинг ҳаммаси Унинг режаси асосида амалга ошади. Бу режа шартланган руҳларга улар интилиб юрган ҳиссий лаззатлардан татиб кўриш имкониятини беришдан иборат. Лекин оламни яратишдан яна бир мақсад кўзланади: тирик мавжудотларга улар фақат ўзларининг ҳиссиётини лаззатлантириш учун эмас, балки Парвардигорнинг илоҳий ҳиссиётини лаззатлантириш учун яратилган эканини англаб етишида ёрдам бериш. Тирик мавжудотларнинг табиати шундай. Парвардигор ягона, бутун борликда Ундан бошқа ҳеч ким йўқ; У Ўзи илоҳий

лаззатланиш мақсадида Ўзини сон-саноксиз қиёфаларда намоён этади. Парвардигорнинг барча экспансиялари – вишну-таттвалар, жива-таттвалар ва шакти-таттвалар(шахсий экспансиялари, тирик мавжудотлар ва ҳар хил қувватлар) – ягона Парвардигорнинг ҳар хил эманациялари ва намоён бўлган кўринишларидир. Жива-таттвалар вишну-таттвнинг ажралган экспансияларидир, лекин имкониятлари ҳар хил бўлишига қарамай, улар ҳам, булар ҳам Парвардигорга илоҳий лаззат бериш учун яратилган. Лекин баъзи живалар Худо Шахсига тақлид қилиб моддий табиатга ҳукмронлик қилишни истадилар. Ана шундай истак қачон ва нимага тирик мавжудотда пайдо бўлгани ҳақида шунини айтиш мумкинки, жива-таттва чекланган миқдорда мустақилликка эга, ана шу мустақиллигидан нотўғри фойдаланиб, баъзи бир тирик мавжудотлар моддий олам чангалига тушиб қолганлар, шундан бери уларни нитья-баддха – мангу шартланган руҳлар деб атайдилар.

Ведавий муқаддас китоблар нитья-баддхаларга, шартланган тирик мавжудотларга ўзларининг хатосини тўғрилаш имконини беради, ведаларда берилган илоҳий илмдан фойдалана олган зотлар аста-секин ўзларининг Парвардигорнинг мангу хизматкорлари бўлган онгини қайта тиклайдилар ва Унга илоҳий муҳаббат билан хизмат қила бошлайдилар. Фаришталар қалбида Парвардигорга соф садоқат билан хизмат қилиш онгини ривожлантирган тирик мавжудотлар ҳисобланадилар, лекин улар ҳали моддий табиатга ҳукмронлик қилишга интилиш туйғусидан тўла покланмаганлар. Шартланган руҳнинг ана шундай зиддиятли онги шунга олиб келадики, Парвардигор уларга оламни бошқаришни буюради. Фаришталар – шартланган руҳларнинг Парвардигорнинг ишончини қозонган ва Унинг ваколатига эга бўлган ҳукмдорларидир. Худди кўп вақтдан бери қамоқда ётган маҳбусларга баъзи ҳолларда қандайдир лавозимни бериб, қамоқхонадаги тартибни сақлаб туришни топширгани сингари, Парвардигор Ўзининг ишончини қозонган шартланган руҳларга моддий оламда Парвардигорнинг вакиллари бўлиб хизмат қилишни топширади. Фаришталар – Парвардигорнинг моддий оламда яшайдиган содиқлари, моддий қувват устидан ҳукмронлик қилиш истагидан биратўла халос бўлганларида улар ҳам Худонинг асл содиқлари бўладилар ва уларда Парвардигорга хизмат қилиш истагидан бошқа ҳеч қандай истак қолмайди. Шунинг учун моддий оламда бирор юқори мартабага эришишга интилиб юрган ҳар қандай тирик мавжудот ўзининг шу истагини Худога садоқат билан хизмат қилиш билан боғлаб, фаришталар сингари Парвардигордан бунинг учун ўзига илм ва қудрат ато этишни тилаши мумкин. Тирик мавжудот ўзидан ўзи, Парвардигорнинг ёрдамсиз ҳеч нарсага қодир эмас. "Бхагавад Гита"(15.15)да Парвардигор шундай дейди: маттах смритир джнанам апоханам ча. Хотира, илм ва унутиш ҳар кимнинг қалбида мавжуд бўлган Парвардигордан

чиқади. Етарли тафаккурга эга бўлган киши ёрдам сўраб Парвардигорга илтижо қилади, Парвардигор Ўзига турли йўллар билан хизмат қилиб юрган самимий хизматкорига ёрдам беради.

Парвардигор фаришталарга ҳар хил тирик мавжудотларни яратишни, уларнинг ҳар бирига ўзларининг аввалги фаолиятига мос келадиган тана беришни топширади. Бу шеърда фаришталар Парвардигордан ўзларига юклатилган вазифаларни бажариш учун уларга тафаккур ва кудрат ато этишни тилаптилар. Худди шундай, шартланган рухларнинг истаган бири тажрибали рухий устоз раҳбарлиги остида Худога садоқат билан хизмат қилиш билан шуғулланиши ва бунинг шарофати билан вақти келиб моддий олам тутқунлигидан озодликка чиқиши мумкин. Рухий устоз Парвардигорнинг моддий танага эга бўлган вакили ҳисобланади, "Бхагавад Гита"(2.41)га асосан, рухий устоз қабул қилган ва унинг кўрсатмалари асосида ҳаракат қилиб юрган ҳар қандай киши буддхи-йога билан шуғулланиб юрган бўлади.

Бхактиведантанинг "Шримад Бхагаватам"нинг Учинчи қўшиқ "Видуранинг Майтрея билан суҳбати" деб аталадиган бешинчи бобига изоҳлари шундай яқунланади.

Олтинчи боб Фазовий қиёфани яратиш

Текст 1

Майтрея Риши деди: Шундай қилиб, Парвардигор Ўзининг махат-таттвани ташкил этган қувватларининг ҳаракатлари бир бирига мос келмагани сабабли оламни яратиш жараёни тўхтаб қолгани ҳақида эшитди.

Изоҳ: Парвардигор яратган оламда бирор камчилик мавжуд эмас; унда ҳамма қувватлар мавжуд. Лекин, токи Парвардигорнинг амри уларни бирлаштирмас экан, бу мавжуд олам ривожланмайди. Ривожланишдан тўхтаб қолган оламнинг фақат Парвардигорнинг Ўзи яна ҳаракатга келтириши мумкин.

Текст 2

Шунда ҳар нарсага кодир Парвардигор Ўзининг ташки қуввати, оламнинг ҳар хил унсурларини ўзаро бирлаштирадиган фаришта Кали билан бирга бир вақтнинг ўзида йигирма уч моддий унсур ичига кирди.

Изоҳ: Яралган оламда йигирма уч моддий унсур мавжуд: моддий қувват бирикмаси, сохта ўзлик, товуш, сезилиш, шакл, таъм, хид, ер, сув, олов, ҳаво, осмон, кўзлар, кулоқлар, бурун, тил, тери, қўллар, оёқлар, анус, жинсий аъзолар, нутқ ва ақл.

Вақт уларни бирлаштиради ва белгиланган вақтда яна ажратади. Шундай қилиб, вақт Парвардигорнинг қуввати ҳисобланади, ана шу қувват Парвардигорнинг ҳукмига бўйсуниб маълум тартибда ҳаракат қилади. Ана шу қувват Кали деб аталади, қора танли оламни яқсон қиладиган фаришта ана шу қувват тимсоли ҳисобланади ва унга асосан моддий оламда ғафлат гунаси таъсири остида юрган одамлар сиғинадилар. Ведавий мадҳияларнинг бирида мазкур шеърда айтилган жараён шундай таърифланган: мула-пракртир авикртир махададйах пракрти-викртайах сапта шодашакас ту викаро на пракртир на викртих пурушах. Моддий табиат сифатида ҳаракат қиладиган ва йигирма уч унсурдан иборат бўлган қувват олам яралишининг бошланғич сабабчиси эмас. Парвардигор ана шу унсурлар ичига киради ва уларга Ўзининг Кали деган қуввати билан таъсир қилади. Ана шу қоида билан барча ведавий муқаддас китоблар тасдиқлайди. "Брахма-самхита"(5.35)да шундай дейилган:

“Мен азалий Худо Шахси, Парвардигор Говиндага сажда қиламан. Ўзининг бир қисми, тўла экспансияси(Маха-Вишну) қиёфасида У моддий табиат ичига киради, кейин (Гарбходакашайи Вишну қиёфасида) – ҳар бир моддий коинотга, кейин – (Кширодакашайи Вишну қиёфасида) ҳар бир унсур ичига, шу жумладан унсурнинг ҳар бир атоми ичига киради. Парвардигорнинг оламдаги бундай қиёфаларининг сон-саногии йўқ; Улар ҳар бир коинотда ва ҳар бир атом ичида мавжуд”.

Бу "Бхагавад Гита"(10.42)да ҳам тасдиқланади.

“Эй Аржун, сен Менинг сон-саноксиз қувватларим ва уларнинг фаолиятининг намоён бўлган сон-саноксиз кўринишлари ҳақида билишининг ҳожати йўқ. мен Ўзимнинг тўла экспансиям бўлган бир қисмим(Параматма, Олий Рух) қиёфасида моддий оламга кираман ва барча коинотларга, улар таркиб топган унсурлар ичига кираман. Олам шу тарзда яратилади”.

Моддий табиатнинг ғаройиб кўринишлари ортида Парвардигор Шри Кришна туради, шу боис Парвардигор бутун борлиқнинг биринчи сабабчиси ёки барча сабабларнинг олий сабабчиси ҳисобланади.

Текст 3

Шундай қилиб, Парвардигор Ўзининг қуввати воситасида моддий унсурлар ичига кирганида барча тирик мавжудотлар тирилдилар ва худди уйқудан уйғонган киши дарров ишлай бошлагани сингари, турли фаолиятларга киришиб кетдилар.

Изоҳ: Олам яқсон бўлганида барча алоҳида рухлар онгсиз мавҳум ҳолатга ўтадилар ва моддий қувват билан бирга Парвардигорнинг ичига кирадилар. Ана шундай тирик мавжудотлар мангу шартланган рухлар тоифасига киради, лекин ҳар гал моддий олам яратилганида уларга озодликка чиқиш ва озод руҳ бўлиш имкони берилади. Шартланган рухларнинг ҳаммаси Ведаларнинг

донишмандлигидан фойдаланиб ўзларининг Парвардигор билан ўзаро муносабатлари, рухий озодликка чиқарадиган йўл ҳамда моддий олам тутқунлигидан халос бўлиш натижасида ўзи эришадиган бахт ҳақида билиб олиши мумкин. Ведаларни маълум тартибда ўрганган киши ўзининг бу дунёда қандай ҳолатда эканини англаб етиб, Парвардигорга илоҳий хизмат қила бошлайди ва вақти келиб рухий оламга эришади. Моддий оламда шартланган руҳлар ўзларининг аввалги ҳаётларидан бери амалга ошмай қолган истакларини амалга оширишга уриниб ҳар хил фаолият турлари билан шуғулланадилар. Навбатдаги танаси ўлиши билан алоҳида руҳ унутиш уммониға ғарқ бўлади, аммо меҳрибон Парвардигор гувоҳ сифатида ҳар кимнинг қалбида мавжуд бўлиб, уни уйқудан уйғотади ва ўзининг рўёбга чиқмаган орзуларини эслатади, кейинги ҳаётида тирик мавжудот ана шу истакларини амалга ошириш учун интила бошлайди. Тирик мавжудотни бошқариб турган ана шу кўринмас кучни одамлар тақдир деб атайдилар, чуқур фикрлай оладиган киши яхши биладик, айнан амалга ошмаган истаклари уни моддий табиатнинг уч гунаси чангалида ушлаб туради.

Баъзи бир калтафаҳм файласуфлар, олам қисман ёки тўла яқсон бўлганда тирик мавжудот тушадиган онгсиз уйқу ҳолатини унинг ҳаётининг охириги поғонаси деб ҳисоблайдилар. Навбадаги тана ўлгандан кейин тирик мавжудотлар онгсиз ҳолатга ўтадилар, бу ҳолат атиги бир неча ой давом этади, моддий олам тўла яқсон бўлганида эса у кўп миллион йиллар давомида онгсиз мавҳум ҳолатда ётади. Аммо Парвардигор яна моддий оламни яратганида У тирик мавжудотни яна фаолият кўрсатишга уйғотади. Тирик мавжудот мангу, шунинг учун у фаол ҳаракат қиладиган онгли ҳолати унинг табиий ҳолатидир. Онгли ҳолатида у фаолиятдан тўхтаб тура олмайди, шунинг учун ўзининг турли истакларини амалга ошириш учун ҳамиша ҳаракатда бўлади. Ўзининг истакларини Парвардигорга илоҳий хизмат қилиш билан боғлашни ўрганиб тирик мавжудот баркамолликка эришади ва фаол ҳолатда мангу ҳаётдан лаззатланиб яшаш учун рухий оламга қайтиб боради.

Текст 4

Парвардигорнинг амри билан асосий йигирма уч унсур ҳаракатга келганида Парвардигорнинг баҳайбат фазовий қиёфаси, вишва-рупа дунёга келди.

Изоҳ: Вират–рупа ёки вишва-рупа, Парвардигорнинг имперсоналистлар жуда катта аҳамият берадиган баҳайбат фазовий қиёфаси Унинг мангу қиёфалари қаторига қўшилмайди. У Парвардигорнинг амри билан моддий оламнинг унсурлари яратилгандан кейин намоён бўлади. Парвардигор Шри Кришна Аржунга Ўзининг вират-, ёки вишва-рупасини фақат У – Олий Шахс Худо эканини имперсоналистларга исботлаш учун

намойиш этди. Вират-рупа Кришнани эмас, балки Парвардигор Шри Кришна Вират-рупани намойиш этди. Шундай қилиб, вират-рупа Парвардигорнинг рухий оламда мавжуд бўлган мангу қиёфаси эмас; у – Унинг моддий кўринишларидан бири. Арча-виграха, ёки эҳромларда содиқлар сиғинадиган Илоҳлар – Парвардигорнинг моддий қиёфасининг яна бир тури. Парвардигор ҳали тажрибасиз содиқлар олдида Ўзини намоён этиш учун шундай қиёфага киради. Лекин, Парвардигорнинг бу икки қиёфаси ҳам(арча ва вират) моддий унсурлар билан аралашганига қарамай, улар Унинг мангу қиёфасидан – Парвардигор Шри Кришнанинг қиёфасидан фарқ қилмайди.

Текст 5

Парвардигор Ўзининг тўла намоён бўлган қисми кўринишида моддий олам таркиб топган унсурлар ичига кирганида улар бирлашиб, ўзида барча сайёралар тизимини ҳамда қўзғалувчан ва қўзғалмас барча мавжудотларни мужассам қилган баҳайбат қиёфа шаклига кирдилар.

Изоҳ: Оламни ташкил этган барча унсурлар моддий, токи уларга Парвардигорнинг тўла қисми кирмас экан, улар ўз ҳажминини кенгайтира олмайдилар. Демак, токи жон кирмагунча модда ўсмайди ҳам, кичраймайди ҳам. Руҳ яратган нарса бўлгани учун модда фақат руҳ, жон билан қўшилгандагина ҳажмини каттайтира олади. калтафаҳм одамларнинг тахминларига қарши ўлароқ космик олам фазовий қиёфага ўздан ўзи кириб қолмайди. Агар ичида жон бор бўлса модда ўзининг ҳажмини каттайтириб маълум ўлчамга етиши мумкин, аммо жон ундан чиқиб кетган захоти унинг ривожланиши тўхтаб қолади. Масалан, токи тирик мавжудотнинг моддий танасида рухий онг бор экан, тана ўсиб ривожланади, маълум ўлчамларга етади, онгдан маҳрум бўлган ўлик моддий тана эса, ўсиб ривожланишга кодир эмас. "Бҳагавад Гита"(иккинчи боб)да ҳам руҳ танани бошқариб туриши айтилган. Оламнинг космик танаси ҳам бизнинг кичкина танамиз ўсиб улғаядиган қонунлар асосида ривожланади. Лекин бундан шошилинч хулоса чиқариб, алоҳида рухий заррача баҳайбат фазовий қиёфанинг юзага келишига сабаб бўлган деб ўйламаслик керак. Фазовий қиёфани вират-рупа деб атайдилар, чунки унинг ичида Ўзининг тўла қисми сифатида Парвардигорнинг Ўзи мавжуд.

Текст 6

Самовий минг йил давомида Хиранмайя деб аталадиган баҳайбат вират-пуруша коинот сувларида ястаниб ётди, барча тирик мавжудотлар Унинг ичида эди.

Изоҳ: Парвардигор Гарбходакашайи Вишну қиёфасида ҳар бир коинот ичига киргандан кейин коинотнинг ярми сув билан тўлади. Бизнинг

кўзимизга кўриниб турган олам ундаги осмонда сузиб юрган сон-саноксиз сайёралар тизими билан бирга коинотнинг фақат ярмини тўлдириб туради. Вишну коинотга кирган вақтдан бошлаб то сайёралар тизими шакллана бошлагунча самовий минг йил вақт ўтади. Махат-таттва ичига жойланган тирик мавжудотлар ҳар хил коинотларга бўлиб тарқатилиб уларга Гарбходакашайи Вишну билан бирга кирадилар ва Парвардигор билан то Браҳма дунёга келгунча кутиб ётадилар. Браҳма – коинотдаги биринчи тирик мавжудот бўлиб, ундан қолган барча фаришталар ва тирик мавжудотлар дунёга келади. Инсониятнинг бобокалони Ману ҳисобланади, шунинг учун санскрит тилида инсоният манупушйа деб аталади. Ҳар хил турлардаги таналарга эга бўлган одамлар коинотнинг турли сайёралар тизимини эгаллайдилар.

Текст 7

Махат-таттванинг баҳайбат вират-рупа қиёфасига кирган қувватлари бирикмаси ўзини ўзи тирик мавжудотларнинг онгига, ҳаёт фаолиятига ва ўзини қиёслашга тақсимлади, улар ўз навбатида мос равишда бирга, ўнга ва учга бўлиндилар.

Изоҳ: Онг тирик мавжудот, яҳни рух, жоннинг асосий белгиси ҳисобланади. Рухнинг мавжудлиги гйана-шакти деб аталадиган онг шаклида намоён бўлади. Баҳайбат вират-рупанинг онги онглари бирикмасидан иборат бўлиб, ана шу онг алоҳида руҳларда намоён бўлади. Онгнинг фаолияти ўн оқимга бўлинадиган ҳаёт нафаси ёрдамида амалга оширилади. Бу оқимлар прана, апана, удана, вьяна ва самана деб, бошқа бир ҳисоб бўйича эса - нага, курма, крикара, девадатта, дхананжая деб аталади. Моддий атмосфера руҳнинг онгини булғайди, шу боис рух ўзини моддий танага қиёслаб, ҳар хил фаолият билан шуғуллана бошлайди. Тирик мавжудотнинг хилма-хил фаолияти "Бҳагавад Гита"(2.41)да ёзилган: баху-шакха хй ананташ ча буддхайо "вйавасайинам. Шартланган руҳнинг бутун хилма-хил фаолиятига унинг булганган онги сабаб бўлади. Пок, булганмаган соф онгга эга бўлган тирик мавжудот фақат бир тур фаолият билан машғул бўлади. Алоҳида руҳнинг онги олий онг билан тўла ҳамоҳанг бўлганда у билан бир бўлади.

Монистлар онг аслида бир, ягона деб ҳисоблайдилар, сатват(содик)лар эса, гарчи онг ягона бўлса ҳам, ана шу бирлик алоҳида онг олий онг билан мослашган, уйғунлашган пайтда юзага келади, деб ҳисоблайдилар. "Бҳагавад Гита"(18.66)да Парвардигор Аржунга, яъни алоҳида онгга олий онг билан бирга бўлишни, унга бўйсунитишни маслаҳат беради – сарвадхарман паритяджйа мам экам шаранам враджа. Парвардигор алоҳида онгга олий онг билан мослашишни, у билан уйғунлашишни, шу билан ўзининг бошланғич поклигини қайта тиклашни маслаҳат берапти. Онгнинг фаолиятини тўхтатишга бекорга уринишлар ҳеч қандай натижа

бермайди, лекин унинг фаолиятини Парвардигорнинг амрига бўйсундириш билан онгни поклаш мумкин. Бир биридан ўзини қиёслаш шакли билан фарқ қиладиган поклик даражасига қараб онг уч хил бўлади: адхьятмика(ўзини ақл ва танага қиёслаш), адхибхаутика(ўзини модданинг маҳсулига қиёслаш) ва адхидайвика(ўзини Худонинг хизматкори деб билиш). Ўзини қиёслашнинг мана шу уч тоифаси ичида адхидайвика онгнинг Парвардигорнинг амри билан уйғунлашган пок онгда бўлишнинг бошланғич поғонаси ҳисобланади.

Текст 8

Парвардигорнинг баҳайбат қиёфаси – Олий Рухнинг биринчи қиёфаси ва Унинг тўла намоён бўлган кўринишидир. У сон-саноксиз кўп тирик мавжудотларнинг Рухи, ривожланаётган бутун борлик Унда жойлашган.

Изоҳ: Парвардигорнинг экспансиялари икки тоифа бўлади – Унинг шахсий тўлиқ экспансиялари ва ажралган майда экспансиялари. Парвардигорнинг шахсий тўлиқ экспансиялари – вишну-таттвалар, Парвардигорнинг ажралган экспансиялари эса – тирик мавжудотлардир. Тирик мавжудотлар арзимас даражада кичик бўлгани учун уларни баъзан Парвардигорнинг оралик қуввати деб атайдилар. Лекин, сеҳргар-йоглар тирик мавжудотлар, Олий Рух, Параматма аслида бир зотлар деб ҳисоблайдилар, лекин нуқтаи-назарлар орасидаги бу фарқни жуда катта деб ҳисобламаслик керак, чунки бутун борлик баҳайбат вират-рупа, Парвардигорнинг фазовий қиёфаси ичида жойлашган.

Текст 9

Баҳайбат фазовий қиёфа уч, ўн ва бир кўринишда намоён бўлади: У – тана, ақл ва сезгилар; У –ўн турли ҳаёт нафасининг ҳаракатини бошқариб турган куч, У – ана шу қувватнинг манбаи бўлган юрак.

Изоҳ: "Бҳагавад Гита"(7.4-5)да айтилганки, олам таркиб топган саккиз унсурни Парвардигорнинг қуйи қуввати яратган, қуйи қувватга ҳукмронлик қиладиган тирик мавжудотлар эса азалдан Парвардигорнинг олий, ички қувватига мансуб. Қуйи қувватнинг саккиз тури кўпол ва нафис поғонада ҳаракат қилади, олий қувват эса ҳаёт фаолиятининг барча жараёнларини ҳаракатга келтирувчи куч ҳисобланади. Бу қандай амалга ошишини инсон танаси мисолида кўриш мумкин. кўпол унсурлар(ер, сув, олов ва ҳок.) жисмоний танани ташкил этади ва жоннинг ташқи кийимига ўхшайди, нафис унсурлар(ақл ва сохта ўзлик) эса, жоннинг ички кийими вазифасини бажаради.

Тананинг фаолиятини таъминлаб турадиган қувватнинг манбаи юрак ҳисобланади, фаолиятнинг ўзини эса сезги органлари амалга оширади, уларга қувватни танада айланиб

юрадиган ўн турли ҳаёт нафаси етказиб беради. Танадаги ҳаёт нафасининг ўн оқими қуйидагича тақсимланади. Асосий ҳаво оқими нафас олиш жараёнида бурун орқали ўтади, у прана деб аталади. Анус орқали ўтиб, ахлатни чиқариб ташлайдиган ҳаво оқими апана деб аталади, ошқозонда овқатнинг ҳаракатини таъминлайдиган, баъзида кекиришга мажбур қиладиган ҳаво оқими –самана деб аталади. Томоқ орқали ўтадиган, уни тўхтатганда одам бўғилиб қоладиган оқим удана, бутун тана бўйлаб айланиб юрадиган ҳаво оқими эса – вьяна деб аталади. Мана шу беш турли оқимдан бошқа нафис ҳаво оқимлари ҳам бор. Қўзлар, оғиз очилишини бошқарадиган оқим нага деб аталади, иштаҳани очадиган оқим – крикара, мушакларнинг қисқаришини таъминлайдиган оқим - курма деб аталади. Девадатта деган ҳаво оқими одам эснаганда организмнинг бўшашишига ёрдам беради, дхананджая деган ҳаво оқими эса, организмнинг озикланишига ёрдам беради. Юқорида келтирилган барча ҳаво оқимларининг манбаи – ҳар кимда фақат биттадан бўлган юрак ҳисобланади. Юракнинг қуввати – алоҳида руҳ билан бирга ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд бўлиб, унинг ҳаракатларини бошқариб турадиган Парвардигорнинг олий қуввати ҳисобланади. "Бҳагавад Гита"(15.15)да бу шундай тушунтирилади: Юрак унда мавжуд бўлган ва шартланган руҳни хотира ва унутиш билан таъминлайдиган Парвардигордан чиқадиган ҳаёт қувватининг маркази ҳисобланади. Шартланган руҳ ўзи аслидан Парвардигорнинг хизматкори эканини унутиб қўйган, ана шу унутиш унинг шартланган ҳолатга тушишига сабаб бўлади. Худони эсламасликка интиладиган кишига Парвардигор кўплаб умрлар давомида Уни унутиш имконини беради, Худонинг содиклари билан ҳамсухбат бўлиш шарофати билан қалбида Худони эшлаш истаги пайдо бўлган кишиларга эса, У Худони тобора аниқроқ эшлашга ёрдам беради. Шу тариқа шартланган руҳ оқибат-натижада ўзининг уйига, Худонинг даргоҳига қайтиш имкониятига эга бўлади.

Тирик мавжудотнинг қандай қилиб Парвардигордан илоҳий ёрдам олиши "Бҳагавад Гита"(10.10)да ёзилган: Ақлга нисбатан илоҳий ҳолатда бўлган тафаккурга асосланган буддхи-йога, яъни Худога садоқат билан хизмат қилиш усули - ўзликни англашнинг тирик мавжудотга моддий олам чангалидан чиқиб кетиш йўлини кўрсатадиган ягона усулдир. Шартланган руҳнинг моддий оламдаги ҳолати худди катта бир механизм ичига тушиб қолган кишининг аҳволига ўхшайди. Ўз ақлига ишониб фалсафий изланишлар билан шуғулланиб юрган кишилар фалсафий изланишларга бағишланган жуда кўп умрлардан кейин буддхи-йога поғонасига кўтариладилар, аммо ҳақиқатан ҳам чуқур тафаккурга эга бўлган киши ўзининг йўлини ақлдан устун турадиган тафаккур поғонасидан бошлайди ва руҳий ўзлигини англашга тез эришади. Буддхи-йога йўлидан бораётган

кишилар адашиши ёки тубанликка қолаши мумкин эмас, шунинг учун буддхи-йога руҳий ўзликни англашга олиб борувчи энг ишончли йўл, бу "Бҳагавад Гита"(2.40)да ҳам тасдиқланади. Ақлий фикр-мулоҳазаларга берилиб юрган кишилар "Шветашватара-упанишад"да айtilган бир дарахтда ўтирган икки куш – алоҳида руҳ билан Олий Руҳ эканини тушуна олмайдилар. Алоҳида руҳ ана шу дарахт мевасидан тотиб юради, бошқа куш эса уларга тегмайди, фақат биринчи қушнинг ҳаракатини кузатиб юради. Мустақил, нафсига боғланмаган гувоҳ-қуш мевалардан тотиб юрган қушнинг ўзига манфаат келтирадиган фаолият билан шуғулланишига ёрдам беради. Агар инсон руҳ ва Олий Руҳ (Парвардигор билан одамлар)орасидаги фарқни кўрмаса, демак у аввалгидай моддий олам ичида адашиб юрган бўлади ва ҳали унинг моддий олам тутқунлигидан озодликка чиқиш вақти келмаган.

Текст 10

Парвардигор моддий оламни яратиш вазифаси юклатилган барча фаришталарнинг Олий Руҳи ҳисобланади. Фаришталарнинг илтижоларига қулоқ солиб, У бироз ўйлаиб тургандан кейин Ўзининг фазовий қиёфасини намоён этиб, уларга Ўзини англаб етишга имконият яратиб берди.

Изоҳ: Парвардигорнинг баҳайбат фазовий қиёфаси имперсоналистларнинг ақлини лол қилиб қўяди. Уларга ана шу баҳайбат қиёфа ортида турган куч – шунчаки хом хаёл бўлиб туюлади. Аммо чуқур фикрлайдиган киши оқибатларнинг ажойиблигини кўриб, уни юзага келтирган сабабни муносиб баҳолай олади. Масалан, инсон танаси онанинг қорнида ўзидан ўзи эмас, Балки унда тирик мавжудот, руҳ борлиги учун ривожланади. Агар жон, тирик мавжудот бўлмаса, моддий тана ўзидан ўзи ўсишга ва ривожланишга қодир эмас. Агар биз бирор моддий жисмнинг ривожланаётганини кўрсак, бу унинг ичида албатта руҳий зарра, жон борлигини кўрсатадиган аниқ белги бўлади. Баҳайбат коинот ҳам худди она қорнидаги чақалоқ сингари аста-секин ривожланади, шунинг учун Олий Руҳ коинот ичига киради деган тасаввур мантиққа тўғри келади. Етарли илмга эга бўлмаган дунёвий одамлар оламнинг яралишининг сабабчиси Олий Руҳ эканини тушунишга қодир эмаслар, шунингдек улар тирик мавжудот қалбидаги руҳ билан Олий Руҳни ҳам сезмайдилар. Шунинг учун Ведаларда Парвардигорни аван-манаса-гочарах, яъни "ақл билан англаб ёки сўзлар билан таърифлаб бўлмайдиган Зот" деб атайдилар.

Ғофиллиги туфайли сафсатабоз файласуфлар Парвардигорни фикр ва сўзлар доирасига киритиб чеклаб қўйишга бекорга овора бўладилар, аммо Парвардигор Ўзини уларнинг бу йўл билан англашига йўл қўймайди. Эмпирик – файласуфларда Парвардигорни ўлчаш, таърифлаш имконини берадиган тафаккур ҳам, сўзлар ҳам йўқ. Парвардигорни адхокшаджа деб атайдилар,

яъни У – бизларнинг номукамал, кўпол сезгиларимизнинг сезиш чегарасидан ташқарида бўлган Зотдир. Ақлий фикрлашлар ёрдамида Парвардигорнинг илоҳий номини ва қиёфасини англаб етишнинг иложи йўқ. Файласуф ва олимлар қанча унвонга эга бўлмасинлар, улар Парвардигор ҳақида салгина бўлса ҳам аниқ тасаввурга эга бўла олмайдилар, чунки улар фақат ўзларининг чекланган сезгиларининг имкониятига ишонадилар. Парвардигорни англаб етишга уриниб юрган юксак унвонли тиришқоқ дунёвий файласуфлар худди қудукда яшайдиган қурбақага ўхшайдилар. Чексиз тинч океани борлигини эшитиб, қурбақа уни ўзича ўлчаб, тасаввур қилишга уриниб шиша бошлади, аммо ҳеч нарсага эришмай шишиб, жон берди. “Фан доктори” деган унвонни бошқача қилиб “уйқудаги ғофил” деб айтиш мумкин. Ана шундай фан докторларининг ҳаммаси эртадан кечгача далада белини кўтармай меҳнат қилиб юрган ғофил деҳқондан фарқ қилмайди. Далада ишлаб юрган деҳқоннинг моддий оламини ва унинг намоён бўлиб турган ғаройиб гўзалликлари ортида яширинган яралиш сабабини билишга интилиши худди қудукдаги қурбақанинг Тинч океани ўлчамларини аниқлашга уринишига ўхшайди.

Парвардигор Ўзини фақат Унга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган Ўзининг итоаткор содиқ хизматкорига ошкор этади. Оламнинг унсурлари ва қувватларини бошқарадиган фаришталар маслаҳат сўраб Парвардигорга мурожаат қилгандилар, Парвардигор уларнинг илтижоларини қабул қилиб, бир пайтлар Аржунга кўрсатганидек, уларга Ўзининг фазовий қиёфасини кўрсатди.

Текст 11

Майтрея деди: Энди Парвардигор баҳайбат фазовий қиёфасини намоён этиб, Ўзидан ажратиб кўп сонли фаришталарни дунёга келтириб Ўзини кўпайтиргани ҳақида эшит.

Изоҳ: Фаришталар ҳам қолган бошқа тирик мавжудотлар сингари Парвардигорнинг ажралган заррачалари ҳисобланади. Оддий тирик мавжудотлар билан фаришталар орасидаги ягона фарқ шундан иборатки, тирик мавжудот Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида етарлича савоб тўплаганида ва моддий қувват устидан ҳукмронлик қилиш истагидан амалда биратўла қутулганида у Парвардигор оламини бошқариш ишларини топширадиган фаришталардан бири бўлиши мумкин.

Текст 12

Агни, яъни олов Унинг оғзидан чиққанида коинотнинг барча ҳукмдорлари унга кириб, ўзларига ажратилган жойларни эгалладилар. Оловнинг қуввати тирик мавжудотга ўз фикрларини сўзларда мужассам қилиш имконини беради.

Изоҳ: Парвардигорнинг баҳайбат фазовий қиёфаси нутқ неъматининг манбаи ҳисобланади. Олов унсурининг фаолиятини шунга ваколат ва ҳокимлик берилган илоҳ, адҳидайва бошқаради. Биз гапираётган нутқ – адҳятма, яънитананинг чиқиндиси, нутқимизнинг мазмуни эса моддий табиат яратган зот, яъни адҳибхута қоидасидир.

Текст 13

Парвардигордан ажралиб чиқиб фазовий қиёфанинг танглайи шакллангандан кейин унга коинотдаги барча сувларнинг ҳукмдори Варуна кирди; шу тариқа тирик мавжудотлар тил ёрдамида таъм билиш имкониятига эга бўлдилар.

Текст 14

Парвардигорнинг икки бурун тешиги шаклланганида ўзларига белгиланган жойни эгаллаб, унга эгизак Ашвини-кумарлар кирди. Натижада тирик мавжудотлар ҳидларни бир биридан ажратиш имкониятига эга бўлдилар.

Текст 15

Кейин Парвардигорнинг фазовий қиёфасининг икки кўзи пайдо бўлди. Уларга кўриш функцияси билан бирга ёруғлик ҳукмдори бўлган Куёш кирди. Натижада тирик мавжудотлар шаклларни кўриш қобилиятига эга бўлдилар.

Текст 16

Ажралиб чиқиб фазовий қиёфанинг териси юзага келганида, унга сезиш қобилияти билан бирга Анила – шамол ҳукмдори кирди. Шундай қилиб, тирик мавжудотлар тери сезиш қобилиятига эга бўлдилар.

Текст 17

Фазовий қиёфанинг қулоқлари пайдо бўлганида уларга эшитиш қобилияти билан бирга оламнинг томонларини бошқарадиган фаришталар кирдилар. Шу тариқа тирик мавжудотлар эшитиш ва эшитган нарсаларига амал қилиш қобилиятига эга бўлдилар.

Изоҳ: Қулоқлар – тирик мавжудотнинг энг муҳим аъзосидир. Товуш бизларга номаълум ёки биздан узоқда бўлган нарсалар ҳақида маълумот олишнинг асосий манбаи ҳисобланади. Мукамал илм товуш шаклида инсоннинг қулоғига киради ва унинг ҳаётини мукамал қилади. Ведаларга асосан илм ўрганиш жараёни бутунлай тинглаш орқали қабул қилишга асосланган, шунинг учун товуш илмининг энг муҳим манбаи ҳисобланади.

Текст 18

Тери шаклланганида, унинг ичига ўзига хос хусусиятлар билан бирга тери орқали сезиш жараёнини бошқарадиган фаришталар кирдилар. Шу тариқа тирик мавжудотларда қичишни ҳис қилиш ва ушлашдан(тана тегишидан) келадиган ёқимли сезгилар юзага келди.

Изоҳ: Ҳиссиётлар орқали қабул қилишнинг асосий қисми биз тери ва унда ўсиб турган туклар орқали сезиш ва қичиш ҳисобланади. Шри Вишванатха Чакраварти айтадики, тери орқали ҳис қилишнинг фариштаси тана ичида айланиб юрадиган ҳаво оқими ҳисобланади, танада ўсадиган тукларни эса фаришта Ошадха назорат қилади. Тери ўзига теккан нарсаларни сезади, танада ўсадиган туклар эса қичишни ҳис қилади.

Текст 19

Ажралиб чиқиб фазовий қиёфанинг жинсий аъзолари пайдо бўлганида уларга уруғлантириш функцияси билан бирга коинотнинг биринчи тирик мавжудоти Праджапати кирди. Натижада тирик мавжудотлар жинсий алоқадан лаззатланиш имкониятига эга бўлдилар.

Текст 20

Кейин йўғон ичак шаклланди, унга чиқариш органларининг вазифаси билан уларнинг ҳукмдори Митра кирди. Шу тариқа тирик мавжудотлар ахлат ташлаш ва сийиш қобилиятига эга бўлдилар.

Текст 21

Фазовий қиёфанинг кўллари пайдо бўлганида уларга осмон шоҳи Индра кирди. Шу тариқа тирик мавжудотлар ишларни олиб бориш ва тирикчилик қилиш учун бойлик орттириш қобилиятига эга бўлдилар.

Текст 22

Кейин, ажралиб чиқиб, фазовий қиёфанинг оёқлари юзага келди, уларга ҳаракат қилиш функцияси билан бирга Вишну деган фаришта кирди. Шу тариқа тирик мавжудотлар ҳаракат қилиш ва манзилга етиб бориш имкониятига эга бўлдилар.

Текст 23

Ажралиб чиқиб фазовий қиёфанинг тафаккури юзага келганида, унга англаш қобилияти билан бирга Ведалар ҳукмдори Браҳма кирди. Шу тариқа тирик мавжудотлар бу оламдаги нарсаларни ўрганиш қобилиятига эга бўлдилар.

Текст 24

Кейин, ажралиб чиқиб, фазовий қиёфанинг юраги пайдо бўлди, унинг ичига фикрлаш функцияси билан бирга Ой фариштаси кирди. Шу тарзда тирик мавжудот фикрлаш қобилиятига эга бўлди.

Текст 25

Кейин, ажралиб чиқиб фазовий қиёфанинг моддий эго(ўзлиги)си юзага келди, унга фаолият кўрсатиш қобилияти билан бирга сохта ўзлик ҳукмдори Рудра кирди. Шу тариқа тирик мавжудотлар аниқ мақсадни кўзлаб ҳаракат қилиш қобилиятига эга бўлдилар.

Изоҳ: Тирик мавжудотни ўзини моддага қиёшлашга мажбур қиладиган сохта ўзлик маъбуд Шиванинг намоён қилган қиёфаси бўлган фаришта Рудранинг ҳукми остида бўлади. Рудра – Парвардигорнинг моддий оламда ғафлат гунасига маъсул бўлган қиёфаси ҳисобланади. Сохта ўзликнинг фаолияти тана ва ақлнинг талабларини кондиришга қаратилган. Ҳаётида сохта ўзлиги ҳукми остида ҳаракат қиладиган одамларнинг аксарият кўпчилиги маъбуд Шиванинг ҳукми остида бўлади. Одамнинг ғофиллиги нафисроқ кўринишларга эга бўлганида, у ўзини Парвардигор деб ҳисоблай бошлайди. Шартланган руҳнинг сохта ўзлик ҳам таъсир қилган ана шу ишончи, - унга бутун моддий оламни ўзининг ҳукмига бўйсундириб қўйган алдамчи қувватнинг қўйган охириги тузоғи ҳисобланади.

Текст 26

Ажралиб чиқиб, Парвардигорнинг фазовий қиёфасининг онги юзага келганида, унинг ичига англаш функцияси билан бирга қувватлар бирикмасига ҳукмронлик қилувчи махат-таттва кирди. Шу тариқа тирик мавжудот назарий илмни англаб етиш қобилиятига эга бўлди.

Текст 27

Кейин, фазовий қиёфанинг калласидан жаннатий сайёралар юзага келди, унинг оёқларидан – ерсимон сайёралар, қорнидан эса – осмон юзага келди. Ана шу сайёраларда моддий табиат гуналари билан бирга фаришталар ва бошқа тирик мавжудотлар яшай бошладилар.

Текст 28

Эзгулик гунаси таъсири остида юрган ва шу гунага хос бўлган ажойиб фазилатларга эга фаришталар жаннатий сайёраларда яшайдилар, эҳтирос гунаси таъсирида юрган одамлар эса, ўзларига бўйсунадиган бошқа тирик мавжудотлар билан бирга ер сайёрасида яшайди.

Изоҳ: "Бҳагавад Гита"(14.14-15)да айтилганки, эзгулик гунасининг устивор таъсири остида юрган тирик мавжудотлар юқори, жаннатий сайёраларга кўтариладилар; эҳтирос гунаси таъсири остидагилар ер тоифасидаги сайёраларга эришади, ғафлат гунасида юрган кишилар эса, қуйи сайёраларга тушадилар ёки ҳайвонлар танасида туғиладилар. Фаришталар ўзларида эзгулик гунасига хос бўлган фазилатларни ривожлантирганлар, шунинг учун улар жаннатда яшайдилар. гарчи кўп ҳайвонлар одамлар билан бир сайёрада яшасалар ҳам, улар эволюцион ривожланишнинг одамларга қараганда пастрок поғонасида турадилар. Масалан, сигирлар, отлар, итлар ва бошқа ҳайвонлар қадимдан инсонларнинг ҳимояси остида яшайдилар.

Бу шеърдаги атиантикена ибораси алоҳида аҳамиятга эга. Ўзида моддий эзгулик гунасига хос бўлган сифатларни ривожлантириб, тирик мавжудот жаннатий сайёраларга тушиши мумкин.

Инсон ўзида эҳтирос ва ғафлат гуналарига хос сифатларни ривожлантирган бўлса, ўзи химоя қилиши лозим бўлган ҳайвонларни ўлдирга бошлайди. Ҳайвонларни ўлдириб яксон қилишдек бемаъни фаолият билан шуғулланиб юрган кишилар эҳтирос ва ғафлат гунасининг чангалига тушиб қолган одамлар бўлиб, улар эзгулик гунасига кўтарилиш имкониятидан маҳрумдирлар. Бу билан улар ўзларини кейинги ҳаётида ҳаётнинг куйи шаклларида туғилишга маҳкум этадилар.

Сайёраларни юқори ва куйи сайёраларга ажратиш уларда яшайдиган тирик мавжудотларнинг қайси тоифага мансублиги асосида бўлади.

Текст 29

Рудранинг даврасини ташкил этадиган тирик мавжудотлар моддий табиатнинг учинчи гунаси – ғафлат гунаси таъсиридаги тирик мавжудотлар. Улар осмонда ер сайёраси билан жаннатий сайёралар орасидаги сайёраларни эгаллаганлар.

Изоҳ: Осмоннинг ўрта қисми Бхуварлока деб аталади. Буни Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакура ҳам, Жива Госвами ҳам тасдиқлайдилар. "Бҳагавад Гита"да айтилганки, эҳтирос гунаси таъсири остидаги тирик мавжудотлар ўрта сайёраларда яшайдилар; эзгулик гунаси таъсири остидаги тирик мавжудотлар фаришталарнинг сайёраларида туғилади; эҳтирос гунаси таъсири остида юрганлар инсон танасига эга бўлади, кўпроқ ғафлат гунаси таъсири остида юрганлар эса, ҳайвонлар ёки жин-арвоҳлар орасида туғиладилар. Бу ерда ҳеч қандай зиддият йўқ. Коинот сон-саноксиз тирик мавжудотларга тўла, улар қайси сифатларга эга бўлиши ва моддий табиатнинг қайси гунасининг устивор таъсири остида эканига қараб, у ёки бу сайёраларда яшайдилар.

Текст 30

Эй Курулар сулоласининг сардори, ведавий донишмандлик илми Парвардигорнинг баҳайбат қиёфаси вират-рупанинг оғзидан пайдо бўлди. Ведалар илмини ўрганишга мойил одамлар браҳманлар деб аталади; улар ҳақли равишда жамиятда ўқитувчилар ҳамда бошқа барча табақадаги одамларнинг руҳий устозлари вазифасини бажарадилар.

Изоҳ: "Бҳагавад Гита"(4.13) ҳам тасдиқлайдики, инсонлар жамиятининг тўрт табақаси Парвардигорнинг баҳайбат вишва-рупа қиёфасининг тана қисмлари – Унинг оғизлари, қўллари, сони ва оёқлари билан бирга пайдо бўлган. Парвардигорнинг оғзи – браҳманлар, Унинг қўллари – кшатрийлар, Унинг сони – вайшьялар, оёқлари эса – шудралардир. Ҳар бир инсон Парвардигорнинг баҳайбат вишва-рупа танасида ўзига ажратилган жойни эгаллаб туради. Шу нуқтаи-назардан қараганда, бирор табақага мансуб одамларга нисбатан менсимаслик назари

билан қарамаслик керак, чунки уларнинг ҳаммаси Парвардигорнинг у ёки бу тана қисмлари билан боғланган. Биз танамизнинг бирор қисмини, масалан қўллар ёки оёқларни бошқаларидан устун қўймасдан, ўз танамизнинг ҳамма қисмларига бир хил муносабатда бўламиз. Тананинг ҳамма қисмлари ўзига хос муҳим вазифаларни бажарадилар, лекин унинг энг асосий қисми оғиз ҳисобланади. Тананинг бошқа ҳар қандай қисмидан маҳрум бўлган киши яшашда давом этиши мумкин, лекин оғизсиз қолса у албатта ҳалокатга маҳкум бўлади. Шунинг учун Парвардигорнинг танасининг мана шу энг муҳим аъзосини Ведаларни ўрганиш билан машғул бўлган браҳманлар жойлашган деб айтадилар. Ведаларни ўрганишдан кўра дунёвий илмларни эгаллаш кўпроқ кизиқтирадиган кишини, ҳатто у браҳманлар оиласида туғилган ёки отаси браҳман бўлса ҳам, браҳман деб ҳисоблаб бўлмайди. Браҳман оиласида туғилиш билан инсон ўзидан-ўзи браҳман бўлиб қолмайди. Браҳманнинг асосий сифати – Ведаларни ўрганишга мойиллигидир. Ведалар Парвардигорнинг оғзида жойлашган, шунинг учун уларни ўрганишни ёқтирадиган ҳар бир инсон Унинг оғзи билан боғлиқ бўлиб, браҳман деб аталиши мумкин. Ведаларни ўрганишга мойиллик танлаб олинган айрим табақа ёки синфга мансуб одамларнинг афзаллиги эмас. Бундай мойилликни қаерда ва қандай оилада туғилишидан қатъий назар ҳар қандай инсон ҳам ўзида ривожлантириши мумкин. Фақат мана шу мойилликнинг ўзиёқ уни браҳман деб ҳисоблаш учун кифоя.

Ҳақиқий браҳман ҳақли равишда жамиятдаги одамларнинг ўқитувчиси ёки руҳий устози вазифасини бажаради. Ведаларни билмайдиган киши руҳий устоз бўла олмайди. Ведаларни мукамал билиш Худони, ягона Парвардигорни билишдан иборат, мана шу ведалар илмининг мақсади ва энг юксак чўққиси, яъни веданта ҳисобланади. Худони англашда шахсиятсиз Браҳман поғонасига кўтарилган, лекин Худо Шаҳси ҳақида ҳеч нарса билмайдиган киши браҳман бўлиши мумкин, лекин унинг руҳий устоз бўлишга ҳаққи йўқ. "Падма пурана"да шундай дейилган: Имперсоналист тажрибали браҳман бўлиши мумкин, лекин токи вайшнав даражасига етмагунча, яъни Худо Шаҳсининг содиқ хизматкори бўлмагунча, уни руҳий устоз деб бўлмайди. Парвардигор Чайтанья – бизнинг замонимизда яшаб ўтган ведавий донишмандлик илмининг буюк билимдони шундай деган: "Кришна ҳақидаги илми мукамал биладиган ҳар қандай киши – хоҳ у браҳман, шудра ёки санньяси бўлсин, руҳий устоз бўлишга муносиб инсондир"(Ч.ч.Мадхья, 8.128).

Шундай қилиб, руҳий устознинг асосий сифати унинг браҳманлиги эмас, балки Кришна ҳақидаги илми мукамал билишидир.

Ведаларнинг донишмандлик илми билан таниш бўлган кишини браҳман деб атайдилар, лекин фақат соф вайшнав бўлган ва Кришна

хақидаги илмни ҳар томонлама биладиган брахмангина руҳий устоз бўла олади.

Текст 31

Кейин, баҳайбат вираат-рупанинг қўлларидан ҳимоя қилиш қобилияти юзага келди, у билан бирга кшатрийлар дунёга келдилар, улар жамиятни ўғри ва ярамаслардан ҳимоя қилишлари лозим.

Изоҳ: Худди брахманлар ўзларидаги Ведаларда берилган илоҳий илмни ўрганишга бўлган мойиллик билан ажралиб тургани сингари, кшатрийлар ҳам жамиятни унинг тинчлигини бузадиган кишилар – ўғрилар ва бошқа жиноятчилардан ҳимоя қилиш қобилияти билан ажралиб туради. Бу шеърда анувратах ибораси муҳим аҳамиятга эга. Кшатрийнинг оиласида дунёга келган кишини эмас, балки кшатрийларнинг яшаш қонунларига асосан одамларни ўғри ва қароқчилардан ҳимоя қиладиган кишини кшатрий деб атайдилар. Одамнинг ижтимоий келиб чиқиши – иккинчи даражали кўрсаткич, жамиятни табақа ва ижтимоий қатламларга бўлишда у ҳал қилувчи аҳамиятга эга эмас. "Бҳагавад Гита"(18.41-44)да брахманларнинг, кшатрийларнинг, вайшьялар ва шудраларнинг сифатлари санаб ўтилган, у ёки бу ижтимоий табақага мансубликни даъво қилиш учун ўзида шу табақага мансуб кишилар учун талаб қилинадиган сифатларга эга бўлиши лозим.

Барча ведавий муқаддас китобларда Парвардигор Вишнуни пуруша деб атайдилар. Гарчи, аслини олганда тирик мавжудотлар ҳам пуруша-шакти, пурушанинг олий қувватига мансуб тоифага мансуб бўлса ҳам, баъзида уларни ҳам пуруша деб атайдилар. Пурушанинг ташқи алдамчи қуввати таъсири остида юрган тирик мавжудотлар ўзларида пурушага хос сифатлар бўлмаса ҳам ўзларини пуруша деб биладилар. Бошқа тирик мавжудотларни ҳимоя қилиш учун зарур бўлган қудрат фақат Парвардигорнинг ўзида бор. У Илоҳий Зот – Брахма, Вишну ва Махешварадан биринчиси яратиш, иккинчиси ҳимоя қилиш, учинчиси эса яксон қилиш қобилиятига эга. Мазкур шеърда ишлатилган пуруша иборасига эътибор бериш керак, бу ибора кшатрийлар Парвардигор-пурушанинг вакиллари бўлишлари ҳамда праджа, яъни сувда ва қуруқликда туғилган барча тирик мавжудотларни ҳимоя қилиши кераклигини кўрсатади. Шундай қилиб, одамлар ҳам, ҳайвонлар ҳам ҳимояга муҳтож. Ҳозирги жамиятда праджалар ҳимоясиз, ҳеч ким уларни ўғри ва ярамаслардан ҳимоя қилмайди. Ҳозирги демократик жамиятда ҳақиқий кшатрийлар қолмаган, жамиятни аввалгидай брахманлар ва кшатрийлар эмас, балки вайшья ва шудралар бошқаради. Жамиятдаги одамларни ҳам, ҳайвонларни ҳам бирдай ҳимоя қилган Махараж Юдхиштхира ва унинг невараси Махараж Парикшит ҳақиқий кшатрий шоҳлар эдилар. Кали-юганинг тимсоли бўлган қора одам сигирни

ўлдирмоқчи бўлганида Махараж Парикшит у ярамасни турган жойида ўлдиришга тайёр эди. шу тарика Кали унинг салтанатидан ҳайдаб чиқарилган эди. Парвардигор Вишнунинг вакили ўзини ана шундай тутиши лозим. Ведавий жамиятда муносиб шоҳ-кшатрийни Парвардигорнинг ўзи билан бир қаторда ҳурмат қилганлар, чунки праджаларни ҳимоя қилиш билан у Худонинг ҳақиқий вакили бўлиб ҳаракат қилган. Аммо, ҳозирги даврда демократик йўл билан сайланган президентлар фуқароларни ўғрилардан ҳимоя қилишга қодир эмаслар, шунинг учун жамиятдаги одамлар ҳар хил суғурта компанияларининг ҳимоясидан фойдаланадилар. Ҳозирги жамият олдида дуч келаётган муаммоларнинг асосида жамиятда ҳақиқий брахман ва кшатрийлар йўқлигида ва жамиятга умумий сайлов ҳуқуқи берилгани натижасида эришган мартабасидан фойдаланиб вайшья ва шудраларнинг жуда кучли таъсир ўтказётганидир.

Текст 32

Барча одамларнинг тирикчилик манбаи бўлган ғалла етиштириш ва уни праджалар орасида тақсимлаш Парвардигорнинг фазовий киёфасининг сонидан дунёга келди. Жамиятда маҳсулот ишлаб-чиқариш ва уларни тақсимлаш билан шуғулланадиган савдогар ва деҳқонлар вайшьялар деб аталади.

Изоҳ: Бу ерда аниқ айтилганки, инсонлар жамиятининг ҳаёти виша, яъни деҳқончилик ва деҳқончилик маҳсулотларини тақсимлаш билан боғлиқ фаолиятга асосланган бўлиши лозим; уларни манзилига етказиш, банк иши ва ҳоказо. Саноат, айниқса ҳозирги жамиятнинг барча мусибатларининг манбаи бўлган оғир саноат – тирикчилик қилишнинг ғайритабиий усулидир. "Бҳагавад Гита"да айтилганки, виша билан машғул бўлиб юрган вайшьялар сигирларга ғамхўрлик қилиши, деҳқончилик қилиши ва савдо билан шуғулланиши лозим. Аввал айтиб ўтганимиздай, одамлар тирикчилик қилиш, яшаш учун зарур бўлган барча эҳтиёжларини қондириш учун сигирларни парваришlash ва деҳқончилик билан шуғуллансалар, бас.

Транспорт ва банк ишлари билан боғлиқ бўлган мол айирбошлаш – ана шундай жамият учун зарур бўлган фаолиятнинг бир тури ҳисобланади. Вайшьяларнинг варна(табақа)си бир неча касталарга бўлинади: кшетри(ер эгалари), кришана(деҳқонлар), тила-ваник(ғалла сотувчилар), гандха-ваник(ширинлик сотувчилар) ва суварна-ваник(олтин сотувчилар ва банкирлар). Брахманлар жамиятнинг руҳий устозлари ва насихатчиларидир, кшатрийлар фуқароларни ўғри ва қароқчилардан ҳимоя қилади, вайшьялар эса, озик-овқат етиштириш ва уларни тақсимлаш билан шуғулланадилар. Шудралар, яъни чуқур тафаккурга эга бўлмаган, ўзи мустақил ҳаракат қилишга қодир бўлмаган кишилар юқорида

кўрсатилган фаолиятларнинг бирортаси билан шуғуллана олмайдилар; улар жамиятнинг юқори табақасидаги одамларга хизмат қилиш ва шу йўл билан тирикчилик қилиш учун яратилган.

Аввалги даврларда кшатрий ва вайшьялар брахманларни яшаш учун зарур бўлган ҳамма нарса билан таъминлаб турганлар, чунки ўзларини ҳаёт учун зарур нарсалар билан таъминлашга брахманларнинг вақти бўлмаган. Кшатрийлар фақат вайшья ва шудралардан солиқ олганлар, брахманлар ер солиғи ва даромад солиғи тўлашдан озод бўлганлар. Мукамал жамият тизими ана шундай. Ана шу тарзда қурилган жамиятда сиёсий, ижтимоий ёки иқтисодий можаролар юзага келмаган. Шундай қилиб, жамиятда тинчлик, осойишталик ҳукм сурарди. Жамиятда синфларга бўлиниш тизими қўллаб қувватланиши лозим.

Текст 33

Кейин, диний вазифаларни бажаришни охирига етказиш учун Худо Шахсининг оёғидан хизмат қилиш қобилияти юзага келди. Парвардигорнинг оёқлари – Уни ўзининг хизмати билан мамнун қиладиган шудраларнинг маконидир.

Изоҳ: Барча тирик мавжудотлар хизмат қилиш учун яратилган. Тирик мавжудотларнинг вазифаси – Худога хизмат қилиш. Худога хизмат қилиш билан улар диний фаолиятида баркамолликка эришадилар. Баркамолликка абстракт фалсафий фикрлашлар ёки назарий илм тўплаш орқали эришиб бўлмайди. Фалсафий изланишлар билан шуғулланиб илоҳиётчи-ғйанилар ўз олдига бир мақсад – модда билан руҳнинг фарқини билиб олишни кўядилар, лекин улар илмга эга бўлган ва озодликка чиққан руҳ нима билан шуғулланиши ҳақида ҳеч нарса билмайдилар. Фақат фалсафий изланишлар орқали ҳақиқатга интилиб юрган ва Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилмайдиган кишилар ўз умрини шунчаки бекорга хазон қиладилар дейилган.

Бу ерда аниқ айтилганки, диний фаолиятнинг мукамаллигига, яъни баркамолликка хизмат қилиш жараёнида эришилади, шунинг учун Парвардигорнинг оёқларидан хизмат қилиш қондаси пайдо бўлди, лекин бу ерда гап бораётган илоҳий хизмат моддий оламдаги одамлар тасаввуридаги хизмат қилишдан бутунлай фарқ қилади. Моддий оламда ҳеч ким хизматкор бўлишни истамайди, бу ерда ҳамма хўжайин бўлишга интилади, чунки сохта ҳукмрон бўлиш истаги – барча шартланган руҳлар чалинган асосий касалликдир. Моддий оламга тушиб қолган шартланган руҳ бошқаларни ўзига бўйсундиришга интилади, аммо Парвардигорнинг ташқи қуввати уни адаштиради ва бунинг ўрнига унинг ўзи моддий табиатнинг қули бўлиб қолади. Шартланган руҳнинг ҳақиқий ҳолати ана шундай. Бизнинг руҳий юксалиш йўлимизда ташқи, алдамчи қувватнинг кўядиган охириги тузоғи – алоҳида руҳ билан Парвардигор бир деган

тасаввурдир. Ана шундай тасаввур адашган руҳни моддий қувват исканжасида ушлаб туради, лекин бунда у ўзини озодликка чиққан, “Нараянага тенг бўлган” хис қилади.

Аслини олганда, Худога хизмат қилишни истамайдиган брахман бўлгандан шудра бўлган маъқул, чунки фақат хизмат қилиш истагигина Парвардигорни мамнун қилади. Парвардигорга илоҳий хизмат қилиш билан ҳамма, ҳатто брахман сифатига эга бўлганлар ҳам шуғулланиши лозим. "Бхагавад Гита"да ҳам, "Шримад Бхагаватам"да ҳам тасдиқланадики, тирик мавжудотнинг баркамоллиги - Худога хизмат қилш истагидир. Фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш орқали брахманлар, кшатрийлар, вайшья ва шудралар ўзларининг бурчини мукамал бажарган бўладилар. Ведавий донишмандлик илмини эгаллаган брахманлар буни яхши билишлари, жамиятнинг бошқа табақаларига мансуб кишилар эса, брахман-вайшнавларнинг кўрсатмаларига амал қилиб яшашлари лозим. Мана шундай тизим жамиятда мукамал ижтимоий тартиб ўрнатиш имконини беради. Ижтимоий тизимлар бузилиб кетган жамият на жамият азоларини, на Худони мамнун қилишга қодир эмас. Ҳатто инсон бенуқсон брахман, кшатрий, вайшья ёки шудра бўлмаса ҳам, лекин ўзининг ижтимоий бурчини мукамал бажариш ҳақида ўйламасдан Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган бўлса, у барибир ўзидаги Худога хизмат қилиш истаги шарофати билан руҳий баркамолликка эришади.

Текст 34

Жамиятнинг барча ижтимоий табақалари уларга белгиланган вазифалар ва яшаш шароитлари билан бирга Олий Шахс Худодан пайдо бўлди. Шунинг учун шартланган ҳаёт тутқунлигидан озодликка чиқиш ҳамда руҳий ўзлигини англаб етиши учун инсон руҳий устоз қабул қилиши ва унинг раҳбарлиги остида Худога садоқат билан хизмат қилиши лозим.

Изоҳ: Коинотдаги тирик мавжудотларнинг ҳаммаси Парвардигорнинг фазовий танасининг ҳар хил қисмларидан туғилган, шунинг учун улар бутун танага мангу хизмат қилишлари лозим. Танамизнинг барча органларининг вазифаси – хоҳ оғиз бўлсин, хоҳ қўллар, оёқлар ёки сонлар бўлсин – бутун танага хизмат қилишдан иборат. Улар шунинг учун яралган. Одамларга нисбатан қуйи ҳаёт шаклидаги тирик мавжудотлар ўзларининг вазифаси нимадан иборат эканини англаб ета олмайдилар, лекин инсон танасига эга бўлган тирик мавжудот варналар, яъни жамият табақалари тизимида ўзининг бурчини бажарар экан буни яхши тушуниши лозим. Юқорида айтилганидек, брахманлар қолган барча табақаларнинг руҳий устози ҳисобланади, шундай қилиб, руҳнинг покланиш жараёнининг асосини энг юксак поғонаси Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишдан иборат бўлган брахманлар маданияти ташкил этади.

Шартланган ҳаёт билан яшаб юрган руҳларга гўё улар оламга ҳукмрон бўлишга эриша оладигандай бўлиб туюлади, ана шу адашишнинг энг аҳмоқона кўриниши алоҳида руҳнинг Парвардигор билан тенглиги ғояси ҳисобланади. Шартланган нодон руҳнинг ҳаёлига келмайдики, Парвардигор алданиш, сароб домига тушиб қолиши мумкин эмас. Агар майя, сароб Парвардигорни ҳам алдаб кўядиган бўлса, Унинг Олий ҳукмдорлигининг маъноси нимада бўлади? Ундай ҳолда олий ҳукмдор деб майяни, алданишни ҳисоблаш керак бўлади. Шундай қилиб, тирик мавжудотлар ҳеч қачон Парвардигор бўла олмайдилар, чунки улар моддий қувват таъсирида шартланиб қолганлар. Шартланган руҳнинг ҳақиқий ҳолати мана шу шеърда аниқ таърифланган: барча шартланган руҳлар моддий табиатнинг уч гунасида иборат моддий қувват билан аралашгани сабабли булғаниб нопок бўлганлар. Шунинг учун улар браҳман сифатларига эга бўлишдан ташқари албатта вайшнав бўлган ҳақиқий руҳий устоз қабул қилиб покланишлари лозим. Бу ерда руҳни поклаш мумкин бўлган ягона усул таърифланган, бу усул – ҳақиқий руҳий устоз раҳбарлиги остида Парвардигорга хизмат қилиш, сиғинишдан иборат. Мана шу покланишнинг табиий усули ҳисобланади. Бошқа бирор покланиш усулини бунчалик самарали деб ҳисоблаб бўлмайди. Покланишнинг бошқа усуллари инсон ҳаётининг мана шу поғонасига кўтарилишига ёрдам бериши мумкин, лекин оқибат натижада руҳий баркамолликка эришиш учун у албатта Худога садоқат билан хизмат қилиш поғонасига кўтарилиши лозим. "Бҳагавад Гита"(7.19)да бу ҳақда шундай дейилган:

Текст 35

О Видура, ким ҳам илоҳий замоннинг, Олий Шахс Худонинг ички қуввати яратган фазовий қиёфанинг кудратини ва фаолиятини баҳолай ёки ўлчай оларди?

Изоҳ: “Қурбақалар фалсафаси”нинг издошлари Олий Шахс Худонинг ички қуввати йога-майя яратган фазовий қиёфаси – вират-рупа ҳақида истаганча фикр-мулоҳаза юритишлари мумкин, лекин аслида бирор тирик мавжудот ана шу баҳайбат фазовий қиёфанинг ўлчамларини аниқлашга қодир эмас. "Бҳагавад Гита"(11.16)да Худонинг содиқ хизматкори Аржуна шундай дейди:

“Эй Парвардигор, эй вишва-рупанинг баҳайбат қиёфаси, эй бутун олам ҳукмдори! Мен ҳамма жойда Сенинг сон-саноксиз сонларингни, кўлларингни, кўзларингни ва оғизларингни кўриб турибман. Мен кўриб турган бу мўжизанинг на боши, на ўртаси ва на охири кўринмайди”.

Парвардигор "Бҳагавад Гита"ни биринчи навбатда Аржунга айтган, айнан унинг илтимоси билан У Ўзининг вират-рупасини намойиш этган.

Парвардигор Аржунга вират-рупани кўриш имкониятини берадиган алоҳида назар ато этган, лекин Унинг сон-саноксиз кўлларини ва оғизларини кўргани билан Аржун Парвардигорнинг бутун танасини нигоҳи билан қамраб ололмади. Агар ҳатто Аржун Парвардигорнинг кудрати чегараларини аниқлай олмаган бўлса, бошқалар ҳақида нима дейиш мумкин? Бизларнинг бу йўлдаги барча уринишларимиз худди океанни ўлчашга уринган кудукдаги қурбақанинг уринишлари сингари бемаъни бўлиб қолаверади. Бир куни файласуф қурбақа океанни ўзи яшайдиган, атиги бир куб метр суви бўлган кудук билан тенглаштириб, Тинч океанининг ўлчамларини аниқлашга бел боғлабди. Тинч океанининг ўлчамларини тасаввур қилиш ниятида у бор кучи билан шишиб каттая бошлабди ва ниҳоят портлаб шу ернинг ўзида жон берибди. Мана шу масал Парвардигорнинг ташқи, алдамчи қуввати таъсири остида юрган ҳолда, Парвардигорнинг ўлчамларини аниқлашга уриниб юрган эмпирик файласуфларнинг ҳолатини жуда ўринли кўрсатиб беради. Биз қила олишимиз мумкин бўлган энг яхши иш – Парвардигорнинг камтарин, итоаткор ва фикр-мулоҳазали содиқ хизматкори бўлиш, ҳақиқий руҳий устознинг Парвардигор ҳақида айтган гапларини тинглаш ва шу йўл билан, аввалги шеърда берилган маслаҳатга қулоқ солиб, Парвардигорга илоҳий хизмат қилишдан иборат.

Текст 36

Парвардигорни пок нутқ билан олқишлаш учун, гарчи мен ҳатто бунга қодир бўлмасам ҳам, сенга ўзимнинг руҳий устозимдан эшитган ва ўзлаштириб олган ҳамма нарсаларни гапириб бераман. Акс ҳолда Парвардигорнинг менга ато этиб қўйган нутқ(гапира олиш) неъматини нопоклигича қолаверган бўларди.

Изоҳ: Шартланган руҳни поклаш деганда унинг онгини поклаш назарда тутилади. Онгининг мавжудлиги илоҳий табиатли жон, руҳнинг мавжудлигининг белгиси ҳисобланади; онг моддий танани тарк этиб кетган заҳоти тана ҳаракатдан тўхтаб қолади. Шундай қилиб, онг ўзини фаолиятда намоён этади. Эмпирик-файласуфлар кўллаб-қувватлайдиган, онг сушт ҳолда қолиши мумкинлигини назарда тутадиган таълимот уларнинг илми саёзлигини кўрсатиб турибди. Соф онгининг фаолиятини тўхтатишга уриниш руҳнинг булғанишига олиб келади. Агар соф онгининг фаолияти тўхтатиб қўйилса, онгга эга бўлган ҳаёт кучи албатта ўзига бошқа бир машғулот топади, чунки онг ҳаракатсиз мавжуд бўла олмайди. Онгининг фаолияти бир лаҳза ҳам тўхтамайди. Онг ҳатто тана ҳаракатсиз бўлганда ҳам ҳаракат қилишда давом этаверади, - унинг фаолияти ҳар хил туш кўришларда намоён бўлади. Онгсиз ҳолат – руҳ учун ғайритабиий ҳолат; ташқи куч таъсири остида бундай ҳолат чекланган вақт давомида мавжуд бўлади, ташқи таъсир

тамом бўлганида ёки инсон уйғонганида, онг янги куч билан яна фаолият кўрсата бошлайди.

Бу ерда Майтрея айтяптики, у онгни булғаб, нопок қиладиган фаолиятдан қочишни истаётганини, шу боис Видурага, гарчи бунга мукамал қодир бўлмаса ҳам, Парвардигорнинг чексиз улғворлиги ҳақида гапириб бераётганини айтяпти. Парвардигорни олқишлаш мустақил ҳолда бўладиган изланишлар натижаси эмас, бу ҳақиқий руҳий устознинг гапларини камтарин ҳолда тинглаш маҳсулидир. Бунинг устига, ҳеч ким руҳий устознинг гапларининг ҳаммасини такрорлашга қодир эмас, биз фақат камтарин ҳолда руҳий устоздан эшитган гапларимизнинг иложи борича кўпроқ қисмини бошқаларга гапириб беришга самимий интилишимиз лозим. Гап бу ерда Парвардигорнинг улғворлигини тўлиқ таърифлашда эмас. Асосийси – ўзимизнинг танамизни, ақлимизни ва нутқимизни Парвардигорни илоҳий олқишлаш билан машғул қилишда, акс ҳолда уларнинг фаолияти нопоклигича қолаверади. Шартланган руҳнинг ҳаётини фақат ақлимиз ва нутқимиз Парвардигорга хизмат қилиш билан машғул бўлганда поклаш мумкин. Вайшнавлар мактабига мансуб триданда-санньясилар уч таёқ фабул қиладилар, улар Парвардигорга танаси, ақли ва нутқи билан хизмат қилишга қасам ичганининг тимсоли ҳисобланади. Эқданда санньясилар эса, Парвардигор билан қўшилиб бир бўлиб кетишни мақсад қилиб қўядилар. Парвардигор мутлақ табиатли Зот, шунинг учун Унинг Ўзи билан Унинг улғворлиги орасида ҳеч қандай фарқ йўқ. Санньяси вайшнав Парвардигорнинг Ўзидан фарқ қилмайдиган улғворлигини шарафлаб куйлаганида у илоҳий истакларида Парвардигор билан бир бўлади, лекин бунда Унинг мангу илоҳий хизматкори бўлиб қолаверади. Бир вақтнинг ўзида ҳам Парвардигор билан бир, ҳам Ундан фарқ қиладиган ҳолатда эгаллаган содиқ хизматкор ҳамиша ўзининг поклигини сақлаб қолади ва шу тариқа инсон ҳаётининг олий мақсадига эришади.

Текст 37

Эзгу Ишлар Қилувчи Зотнинг кароматлари ва улғворлиги ҳақидаги суҳбатлар – инсониятнинг энг қиммат бойлигидир. Буюк донишманд ўзларининг асарларида Унинг кароматларини шунчалик мукамал таърифлаганларки, биз уларни тинглаганимизда кулоқларимиз ўзининг ҳақиқий вазифасини бажараётган бўлади.

Изоҳ: Имперсоналистлар Парвардигорнинг кароматлари ҳақида тинглашдан жуда кўрқадилар, чунки улар ўзларининг ҳаётининг олий мақсади Брахманнинг борлиги билан қўшилиб кетиш бахтига эришиш деб биладилар; улар ҳар қандай фаолиятни, ҳатто Худо Шахсининг фаолиятини ҳам моддий фаолият деб биладилар. Лекин бу ерда бошқа бахт ҳақида, илоҳий сифатларга эга бўлган Худо Шахсининг кароматлари билан боғлиқ

бўлган бахт ҳақида гап боради. Бу ерда ишлатилган гуна-вадам иборасига алоҳида эътибор бериш керак, чунки Парвардигорнинг сифатлари, Унинг кароматлари ва эрмаклари Худонинг содиқларининг суҳбатлари асосий мавзуси ҳисобланади. Майтрея сингари ришилар ҳеч қачон дунёвий мавзулардаги суҳбатлар даражасига тушиб қолмайдилар, лекин барибир, бу ерда у айтяптики, илоҳий ўзликни англашда эришиладиган баркамолликнинг олий поғонаси Парвардигорнинг кароматларини муҳокама қилиш ҳисобланади. Шунга асосланган ҳолда, Шрила Жива Госвами хулоса чиқарадики, Парвардигорнинг илоҳий кароматлари ҳақидаги ҳикояларни тинглаш илоҳий кайвалья бахтидан чексиз устун туради. Парвардигорнинг илоҳий кароматлари буюк донишмандларнинг асарларида шу қадар ажойиб таърифланганки, инсон ўзини тўлиқ англаб етиши учун бу асарларни шунчаки тингласа, бас. Фақат шундагина инсоннинг тинглаш ва гапириш қобилиятлари ўз вазифасини бажараётган бўлади. Ана шундай буюк асарлардан бири "Шримад Бхагаватам" ҳисобланади, уни тинглаган ва бошқаларга гапириб берган киши инсон ҳаётининг комил поғонасига кўтарилади.

Текст 38

Эй ўғлим, чуқур муроқабага берилиб самовий минг йил ўтказгандан кейин коинотнинг биринчи шоири Брахма Олий Руҳнинг улғворлигини англаб бўлмаслигини тушунди.

Изоҳ: “Қурбақалар фалсафаси”нинг баъзи бир издошлари Олий Руҳни фалсафий изланишлар ва ақлий тахминлар ёрдамида англаб етишга уринадилар. Парвардигор ҳақида бироз илмга эга бўлган содиқлар Парвардигорнинг улғворлигини англаб ва ўлчаб бўлмас деб айтсалар, ана шу файласуфлар уларни ғофилликда айблай бошлайдилар. Ўзи қудуқда яшаган ҳолда Тинч океанининг ўлчамини аниқлашга уринаётган қурбақа сингари, улар коинотнинг биринчи шоири Брахма сингари содиқларнинг насиҳатларига амал қилишдан кўра, вақтини натижасиз фалсафий изланишларга сарфлашни маъқул кўрадилар. Маъбуд Брахма чуқур муроқабага берилиб самовий минг йил умрини ўтказди, шунга қарамай у Парвардигорнинг улғворлиги англаб бўлмас деган хулосага келди. Шундай экан, доктор қурбақанинг издошлари ўзларининг чуқур мулоҳазали фалсафий изланишлари ёрдамида нимага эришишдан умидвор эканлар?

“Брахма-самхита”да айтилганки, ана шундай файласуфлар ҳатто юзлаб миллион йиллар давомида фалсафий изланишлар осмонида шамол ёки ақл тезлигида сайр қилсалар ҳам, улар барибир Парвардигорнинг улғворлигини англаб ета олмайдилар. Улардан фарқли равишда Худонинг содиқлари Парвардигорни англаб етишга уриниб вақтини кетказмайдилар, улар Парвардигорни олқишлайдиган содиқларнинг гапларига камтарин кулоқ соладилар.

Парвардигорнинг улуғворлиги ҳақидаги ҳикояларни тинглаш ва тинлаганларини такрорлашдан улар ҳақиқий илоҳий лаззат оладилар. Ана шундай махатма, содиқларнинг фаолиятини олқишлаб Парвардигор шундай дейди: "Баҳавад Гита"(9.13-14): Худонинг асл содиқлари ўзларини пара-пракрити, Парвардигорнинг Лакшмидеви, Ситадеви, Шримати Радхарани ёки Шримати Рукминидеви деб аталадиган ички қуввати ихтиёрига топширадилар. Шу тариқа улар ҳақиқий махатма, буюк зотлар даражасига эришадилар. махатмалар ўзларининг вақтини натижасиз фалсафий мулоҳазаларга кетказмайдилар, улар Худога садоқат билан хизмат қилиш йўлидан адашмай борадилар. Худога садоқат билан хизмат қилиш Парвардигорнинг кароматлари ҳақидаги ҳикояларни тинглаш ва гапириб беришдан бошланади. Ана шундай илоҳий фаолият билан шуғулланиб, махатмалар Парвардигор ҳақидаги зарур илмга эга бўладилар, чунки қандайдир даражада билиш мумкин бўлса, бунга фақат садоқат билан хизмат қилиш орқали эришиш мумкин. Ҳеч ким инсонга ўзининг нодир умрини хазон қилиб фалсафага берилишни таъқиқлаб қўя олмайди, лекин фалсафий изланишлар унга Худонинг даргоҳига эришишга ёрдам бера олмайди. Махатмалар Парвардигорни фалсафий йўл билан англаб етишни инкор этадилар, - улар Парвардигорнинг шарафли кароматлари ва Унинг содиқлар ҳамда иблислар билан ўзаро илоҳий муносабатлари ҳақидаги ҳикояларни тинглашдан лаззат оладилар. Парвардигорнинг кароматлари ҳақидаги ана шу ҳикоялар Худонинг содиқларига чексиз лаззат келтиради ва уларнинг ҳозирги ҳаётида ҳам, кейинги ҳаётида ҳам ҳақиқий бахтиёр бўлишини таъминлайди.

Текст 39

Олий Шахс Худонинг ғаройиб қудрати ҳатто сеҳргар ва жодугарларни ҳам ҳайратга солади. Ҳатто Ўзига тўла бутун Парвардигорнинг Ўзи Ўз қудратининг чегараларини билмаса, бошқалар ҳақида нима дейиш мумкин?

Изоҳ: “Қурбақа фалсафаси” издошлари, яъни баҳслашиш ёқтирадиган, илм-фан ва математик ҳисоб-китоблашлар билан шуғулланадиган дунёвий одамлар Олий Шахс Худонинг англаб бўлмас қудратига ишонмайдилар, аммо ҳатто уларни ҳам баъзан инсон ва табиат яратадиган мўъжизалар лол қилиб, боши берк кўчага киритиб қўяди. Ҳатто моддий оламнинг сеҳргар ва жодугарлари ҳам, Парвардигор Ўзининг эрмаклари пайтида намоён этадиган мўъжизаларни кўриб ҳайратга тушадилар, ўзларининг ана шу ҳолатини бироз бўлса ҳам яшириш учун улар буни шунчаки афсона деб айтадилар. Лекин Олий Шахс Худо учун амалга ошмайдиган ишнинг ўзи йўқ, Унинг барча кароматлари афсона эмас, ҳақиқатдир. Ана шундай одамларни кўпроқ ҳайратга соладиган

нарсаси шундан иборатки, улар Парвардигорнинг чексиз қудратини аниқлашга уриниб юрар экан, Худонинг самимий содиқ хизматкорлари шунчаки Парвардигорнинг кўрсатган, ўзларини кундалик фаолиятида гувоҳ бўлиб юрган мўъжизавий кароматларини шарафлаб куйлаш билан моддий олам тутқунлигидан озодликка чиқадиладар. Худонинг содиқлари Парвардигорнинг ажойиб санъатини ўзлари машғул бўлган ишларнинг ҳаммасида – овқатланишда, ухлашда ва бошқа ишларда кўриб юрадилар. Баньян дарахтининг кичкина мевасининг ичида минглаб кичик уруғлар мавжуд, уларнинг ҳар бирида янги бир дарахт яширинган, шу дарахтда эса, ўз навбатида миллионлаб ана шундай меваларни ҳосил қилиш имконияти бор, уларнинг ҳар бири бир вақтнинг ўзида ҳам сабаб, ҳам оқибат ҳисобланади. Шундай қилиб, ҳатто дарахт ва унинг уруғлари ҳам Худонинг содиқларини Парвардигорнинг ажойиб кароматлари ҳақидаги ўйларга олиб келади, айти пайтда дунёвий одамлар ўз вақтини на ҳозирги ҳаётида, на кейинги ҳаётида уларга бирор манфаат келтирмайдиган бекорчи мулоҳазаларга ва мантикий хулосаларга сарфлайдилар. Улар ўзлари ўйлаб топган ғоялар билан жуда мағрурланадилар, лекин айти пайтда баньян дарахтининг дунёга келиши мўъжизасини муносиб кадрлай олишга қодир эмаслар. Бу файласуфларнинг ҳаммаси моддий олам тутқунлигига мангу маҳкум бўлган бахтиқаро руҳлардир.

Текст 40

Нутқ, ақл ва ўзлик, уларни бошқарадиган фаришталар билан бирга Парвардигорни англаб етишга интилиб бирор муваффақиятга эриша олмадилар. Шунинг учун бизлар соғлом фикрга бўйсунган ҳолда чуқур эҳтиром билан Унинг олдида бош эгамиз.

Изоҳ: Ўша қурбақага ўхшаб, мустақил ҳолда Парвардигорнинг қудратини англашга интилиб вақтини кетказиб юрган кишилар эътироз билдириши мумкин: агар Мутлақ Зотни ҳатто нутқ, ақл ва ўзликни бошқарадиган фаришталар, яъни Ведалар, Брахма ва Рудра ҳамда, Брихаспати бошлиқ бошқа фаришталар ҳам англаб етишга қодир бўлмаса, нима сабабдан Худонинг содиқлари ана шу англаб бўлмас Зотга бунчалик қизиқадиладар? Бунга жавоб шундан иборатки, эмпирик-файласуфлар ва имонсизлар Худонинг содиқлари Парвардигорнинг эрмакларини таърифлаганда ҳис қиладиган илоҳий жазавали лаззатдан тотиб кўрмаганлар. Илоҳий лаззат нималигини билмайдиган эмпирик-файласуфлар тушунадиларки, уларнинг фикр-мулоҳазалари ва ўйлаб топган ғоялари умуман ҳақиқатдан йироқ эканини ва уларга ҳақиқий мамнуният олиб келмаслигини тушуниб етганларида, уларнинг бу ғояларга бўлган қизиқиши албатта сўниб кетади. Худонинг содиқлари Мутлақ Ҳақиқат – Олий Шахс Худо эканини биладилар, буни ведавий мадҳиялар ҳам тасдиқлайди: ом тад вишнох

парамам падам сада пашйанти сурайах. "Бхагавад Гита"(15.15)да ҳам шу ҳақда айтилган: ведаиш ча сарваир ахам эва ведйах. Ведавий донишмандлик илмини англаб етиш ахам("мен") деган иборанинг чалкаш тушунчаларига эмас, балки Парвардигор Шри Кришнани танишга олиб келади. "Бхагавад Гита"(18.55)да Парвардигор айтадики, Олий Ҳақиқатни англаб етиш мумкин бўлган ягона усул – Худога садоқат билан хизмат қилиш: бхактйа мам абхиджанати йаван йаш часми таттватах. Фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш инсонга олий ҳақиқат Худо Шахси, Браҳман ва Параматма – Парвардигорнинг қисман кўринишлари эканини англаш имкониятини беради. Мана шу Ҳақиқатни бу ерда буюк донишманд Майтрея ҳам тасдиқлайди. Қалби чуқур садоқатга тўлиб, у Олий Шахс Худо(бхагавата) олдида бош эгади. Парвардигорнинг Браҳман ва Параматмадан устун турадиган олий кўринишини англашни истаган киши Майтрея ва Видура, Махараж Парикшит ва Шукадева Госвами синагри Худонинг содиқлари изидан бориши ва ҳаётини Парвардигорга илоҳий садоқат билан хизмат қилишга бағишлаши лозим.

Бхактиведантанинг "Шримад Бхагаватам"нинг Учинчи қўшиқ "Ҳазовий қиёфани яратиши" деб аталадиган олтинчи бобига изоҳлари шундай яқунланади.

Еттинчи боб

Видура савол беришда давом этади

Текст 1

Шукадева Госвами шундай деди: Эй шох, буюк донишманд Майтрея бу гапларни гапирганида, Двайпаяна Вьясанинг ўғли, ўзининг донишмандлиги билан шуҳрат қозонган Видура одоб билан унга навбатдаги саволни берди.

Текст 2

Видура шундай деди: Эй буюк браҳман, агар Парвардигор, Олий Шахс Худо тўла бутун руҳий, ҳамиша ўзгармай қоладиган Зот бўлса, қандай қилиб У моддий табиат гуналари ва уларнинг фаолияти билан боғланган? Агар буларнинг ҳаммаси – Унинг эрмаклари бўлса, ўзгармас бўлган ҳолда У қандай қилиб Ўзининг кароматларини кўрсатади ва моддий табиат сифатларидан махрум бўлган ҳолда Ўзининг сифатларини намоён этади?

Изоҳ: Аввалги бобда айтилганидек, Олий Рух билан тирик мавжудотлар орасидаги фарқ шундан иборатки, Парвардигор Ўзининг сон-саноксиз қувватлари ёрдамида моддий оламни яратади, тирик мавжудотларни эса, У яратган олам йўлдан адаштиради. Демак, Парвардигор барча

қувватларни бошқариб туради, тирик мавжудот эса, уларнинг ҳукми остида. Парвардигорнинг илоҳий фаолияти ҳақидаги ўзининг саволлари билан Видура Парвардигор Ўзининг қиёфаларидан бири сифатида ерга тушганда ёки бу ерда Ўзининг қувватлари билан бирга Ўзи пайдо бўлганида, худди оддий тирик мавжудот сингари майя таъсири остига тушиб қолади деган нотўғри тасаввурни инкор этади. Бундай дунёқарашларни одатда, Парвардигор ҳам бошқа тирик мавжудотлар билан бир қаторда туради деб биладиган калтафаҳм файласуфлар қўллаб-қувватлайдилар. Кейинроқ Видура билиб оладики, буюк донишманд Майтрея бундай тасаввурларнинг бутунлай асоссиз эканини исботлаб беради. Мазкур шеърда Парвардигор чин-матра, яъни "мутлақо руҳий" деб аталган. Парвардигор кўплаб ўткинчи ва мангу ғаройиб оламлар яратиш имконини берадиган сон-саноксиз қувватларга эга. Моддий оламни Парвардигорнинг ташқи қуввати яратган, шу боис у ўткинчи, вақтинчалик бўлиб туюлади; "Бхагавад Гита"(8.19)да айтилганидек: бхутва бхутва пралийате, у маълум бир вақт оралиғида яратилади, маълум вақт мавжуд бўлиб туради, кейин яқсон бўлиб яна Парвардигор қувватига кўшилади. Аммо, Парвардигорнинг ички қуввати яратган руҳий олам, моддий оламдан фаркли равишда вақтинчалик яратилган эмас, - у мангу ва илоҳий илмга, бойликка, кучга, қувватга, гўзалликка ва ажойиботга тўла. Парвардигорнинг қувватларининг бундай намоён бўлишлари мангу, шунинг учун уларни ниргуна – моддий табиат гуналари, ҳатто моддий эзгулик гунаси аралашмаган деб атайдилар. Руҳий олам ҳатто моддий эзгулик гунасига нисбатан ҳам илоҳий табиатга эга, шунинг учун у ўзгармайди. Агар, сифатлари мангу ва ўзгармас Парвардигор моддий табиат қонунларига бўйсунмаса, Унинг кароматлари ва қиёфаси ҳам бошқа тирик мавжудотларнинг тана ва ҳаракатларига ўхшаб алдамчи қувват, майя таъсири остида бўлади деб тахмин қилишга бизда қандай асос бўлиши мумкин?

Моҳир жодугар ёки фокусчи кўплаб мўъжизалар кўрсатиши мумкин. сеҳрли ҳаракатлар билан у масалан сигирга айланиши мумкин, гарчи у ўзи сигирга айланмаса ҳам, у томошабинларга кўрсатган сигир унинг ўзидан фарқ қилмайди. Худди шундай, моддий қувват Парвардигорнинг Ўзидан фарқ қилмайди, чунки У шу қувватнинг манбаи ҳисобланади, лекин айни пайтда, ана шу қувватнинг намоён бўлиши Парвардигор эмас. Илоҳий илм ва Парвардигорнинг қуввати ҳамиша ўзгармас, Ҳатто Парвардигор уларни моддий оламда намоён қилганда ҳам улар ўзгармас бўлиб қолаверади. "Бхагавад Гита"да айтилганидек, Парвардигор моддий оламга Ўзининг ички қуввати ёрдамида келади, демак, Унинг ўзгариши, моддий иллатлар таъсири остига тушиб қолиши ёки моддий табиат гуналарининг таъсирини Ўзида ҳис қилиши

хақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас. Ўзининг ички қувватига нисбатан Парвардигор сагуна, лекин айни пайтда У - ниргуна, чунки ҳеч қачон моддий қувват билан аралашмайди. Қамокхонанинг қатъий қонунлари шоҳ қабул қилган қонунлар асосида қамалган маҳбусларга тааллуқли, аммо улар ҳатто шоҳ ўз хоҳиши билан қамокхонага келганда ҳам бу қонунлар унга таъсир қилмайди. “Вишну-пурана”га асосан, Парвардигорнинг олти фазилати Унинг Ўзидан фарқ қилмайди. Илоҳий илм, куч, бойлик, қудрат, гўзаллик ва таркидунёлик Олий Шахс Худо билан бир. Парвардигор моддий оламда ана шу фазилатларини намоён этганида улар моддий табиат гуналари билан боғлиқ бўлмайди. Чин-матратва ибораси шуни билдирадики, Парвардигорнинг қароматлари ҳамиша, ҳатто У уларни моддий оламда амалга оширса ҳам илоҳий табиатли бўлиб қолаверади. Парвардигорнинг қароматлари Унинг Ўзидан фарқ қилмайди, акс ҳолда улар Шукадева Госвами сингари озодликка чиққан содиқларга бунчалик қизиқарли бўлмасди. Видура бу ерда савол беряптики, баъзи ғофил одамлар айтганларидек, Парвардигорнинг қароматларига моддий табиат гуналари таъсир қиладими. Моддий сифатларнинг булғайдиган таъсирининг асосида моддий тананинг руҳий табиатга эга бўлган руҳдан фарқ қилишида. Шартланган руҳнинг фаолияти моддий табиат гуналари воситасида амалга ошади, шунинг учун бузилган кўринишда бўлади. Аммо, Парвардигорнинг танаси ва Парвардигорнинг Ўзи бир биридан фарқ қилмайди, шунинг учун Парвардигор кўрсатган қароматлар ҳам Унинг Ўзи билан бир. Шундай қилиб, Парвардигорнинг қароматларини моддий фаолият деб юрган кишилар албатта, адашадилар.

Текст 3

Болалар бир бирлари билан ўйнаб юрадилар, ҳар хил эрмак ва ўйинлар билан вақт ўтказадилар, бунга уларнинг истаклари ундайди. Аммо, Парвардигорда бундай истаклар пайдо бўлиши мумкин эмас, чунки У ҳамиша Ўзидан мамнун ва ҳеч нарсага боғланмаган.

Изоҳ: Олий Шахс Худо, Парвардигор бир ва ягона, бутун борлиқда Унинг Ўзидан бошқа ҳеч ким йўқ. Худди иссиқлик ва ёруғлик кўринишида ўзини тарқатадиган олов сингари, Ўзининг қувватлари ёрдамида У Ўзини жуда кўп қиёфаларда – шахсий ва ажралган экспансияларда тарқатади. Ягона Парвардигорнинг Ўзидан бошқа ҳеч нарса мавжуд бўлмагани туфайли бошқа нарсалар билан бўладиган муносабатининг моҳияти Унинг Ўзининг Ўзига бўлган муносабатидир. “Бҳагавад Гита”(9.4) Парвардигор шундай дейди: “Бутун борлиқ Парвардигорнинг шахсиятсиз кўринишдаги экспансиясидир. Бутун борлиқ Унда жойлашган, аммо У ҳамма нарсдан ташқарида”. Парвардигорнинг боғланиши ҳам, боғланмаслиги ҳам мана шунда намоён бўлган: У

бутун борлиқ билан боғланган, айни пайтда унга боғланмаган.

Текст 4

Моддий табиатнинг уч гунасида таркиб топган Ўзининг мустақил мавжуд қуввати ёрдамида Парвардигор мана шу оламни яратди. Шу қувват ёрдамида У оламнинг мавжудлигини таъминлаб туради, ҳаммасини қайтадан бошлаш учун У оламни яқсон қилади.

Изоҳ: Парвардигор моддий оламни Парвардигорга тақлид қилиб, Худо бўлишга интилиш истаги билан ёниб юрган тирик мавжудотлар учун яратади. Моддий табиатнинг уч гунаси шартланган руҳларни яна ҳам кўпроқ адаштириш учун зарур. Алдамчи қувват адаштириб қўйган ва ўзининг руҳий табиатини унутган тирик мавжудот ўзини моддий оламнинг бир қисми деб ҳисоблайди ва умрлар оша моддий фаолият тўрларига тобора кўпроқ ўралиб қолаверади. Парвардигор моддий оламни Ўзи учун яратган эмас, балки Парвардигорнинг бериб қўйган чекланган эркинлигини суистеъмол қилиб, ўзлари ҳукмдор бўлишни истаб қолган шартланган руҳлар учун яратган. Шу тариқа шартланган руҳ моддий оламга тушиб қолади ва бу ерда такрор ва такрор туғилиш ва ўлишга мажбур бўлади.

Текст 5

Пок руҳ соф онгдир, шунинг учун ҳеч қачон, ҳеч қандай вазиятда у соф онгини йўқотмайди. Руҳни на замон, на бирор вазият, на уйқу онгдан маҳрум қила олмайди. Унда қандай қилиб у ғофиллик таъсирига тушиб қолади?

Изоҳ: Бу шеърда айтилганки, онг тирик мавжудотнинг мангу ҳамроҳидир, ва у ҳамиша, ҳар қандай вазиятда ҳам ўзгармас бўлиб қолаверади. Бир жойдан иккинчи ўтиб юрар экан, одам ўзининг фазодаги ҳолати ўзгарганини англайди. Электр синагри у ҳамиша мавжуд – ўтмишда, ҳозир ва келажакда. Инсон ўзининг хотирасида аввал бошидан ўтган воқеаларни сақлаб қолади, ўзининг ўтмишдаги тажрибаси асосида келажакни олдиндан билиши мумкин. Ҳеч қачон, ҳатто энг қийин шароитларда ҳам у ўзининг “мен” деган онгини йўқотмайди. Ундай бўлса, тирик мавжудотни ўзининг ҳақиқий “мен”ини, у аслида руҳий табиатга эга пок жон эканини унутишга ва ўзини моддий тана деб ҳисоблашга нима мажбур қилади? Кўриниб турибдики, бу фақат қандайдир ташқи таъсирлар остида юзага келиши мумкин. Шундай қилиб, биз тирик мавжудот авидйа қувватининг таъсирига тушиб қолади деган хулосага келамиз. Бундай хулоса “Вишну-пурана”да ҳам, “Шримад Бҳагаватам”нинг бошида ҳам тасдиқланади. “Бҳагавад Гита”(7.5)да тирик мавжудот пара пракрити деб, “Вишну-пурана”да эса – пара шакти деб аталган. Парвардигорнинг қуввати сифатида тирик мавжудот Унинг ажалмас зарраси

ҳисобланади. Қувват манбаи ўзида кўплаб қувватларни мужассам қилиши мумкин, аммо улардан бирортаси қувват манбаига тенг бўла олмайди. Бир қувват ўзига бошқа бир қувватни бўйсундириши мумкин, лекин уларнинг ҳаммаси ҳар қандай ҳолатда ҳам қувват манбаининг ҳукми остидалигича қолаверади. Парвардигорнинг жива қуввати, яъни кшетрагья-шактиси авидья-карма-самджна деб аталадиган ташқи қувват таъсирига берилувчан бўлади. Шундай қилиб, жива моддий тирикчиликнинг оғир шароитларига тушиб қолади. Тирик мавжудот то авидья қувватининг таъсири остига тушиб қолмагунча ўзининг ҳақиқий табиатини унута олмайди. Тирик мавжудот авидья таъсирига берилувчан бўлгани боис, у ҳеч қачон қувватнинг олий манбаига тенг бўла олмайди.

Текст 6

Парвардигор Олий Рух киёфасида ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд. Унда нимага тирик мавжудотларнинг ҳаракатлари уларга фақат мусибат ва бахтсизлик келтиради?

Изоҳ: Видуранинг Майтреяга берган навбатдаги саволи шундай: “Парвардигор Олий Рух сифатида ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд бўлишига қарамай нимага тирик мавжудотларнинг бошига шунча бахтсизлик ва мусибатлар ёғилади?” Тирик мавжудотнинг танасини меваларга тўла дарахтга ўхшатадилар, тирик мавжудот ва Парвардигорнинг Параматма кўринишини эса – ана шу дарахт шохаларида ўтирган икки қушга ўхшатадилар. Алоҳида рух дарахт меваларидан ейди, Параматма, Парвардигор эса унинг ҳаракатларини кузатиб туради. Ҳукумат жамият тартибини назорат қилмай кўйганида фуқаролар бундан мусибат чекканлари тушунарли ҳол, лекин қандай қилиб бир фуқаро иккинчи фуқарога шохнинг кўзи олдида зарар етказиши мумкин? Бошқа томондан, жива, тирик мавжудот сифат жиҳатидан Парвардигор билан бир, шунинг учун ғофиллик унинг соф онгда бўлган пайтда эга бўлган илмини қоплаб ололмайди, айниқса Парвардигорнинг Ўзи иштирок этиб турганида бундай бўлиши мумкин эмас. Шундай экан қандай қилиб тирик мавжудот ғофиллик иллатига ботиши ва майя чангалига тушиб қолиши мумкин? Парвардигор – барча тирик мавжудотларнинг отаси ва ҳимоячиси, Уни бхута бхрит, яъни “барча тирик мавжудотларнинг посбони” деб атайдилар. Нимага унда тирик мавжудотлар бошига шунча мусибат ва бахтсизликлар ёғилади? Бундай бўлиши мумкин эмас, лекин аслида ҳамма жойда шундай бўляпти. Шунинг учун Видура Майтреядан шу саволга жавоб олишни истаяпти.

Текст 7

Эй буюк донишманд, ана шу ғофиллик сабабли юзага келган мусибатлар мени ақлдан адаштириб

кўйди, шунинг учун сендан менинг гумонларимни тарқатиб юборишингни илтимос қиламан.

Изоҳ: Видура бу ерда айтаётгандай, кўплар ана шундай аросатга тушиб қолиши мумкин, лекин ҳамма тирик мавжудотлар эмас. Агар ҳамма тирик мавжудотлар бирдай ақлдан адашсалар, бундай аҳволдан чиқишнинг иложи бўлмасди. Одатда одамларга бундай аҳволдан чиқиш йўлини буюк зотлар кўрсатади.

Текст 8

Шри Шукадева Госвами деди: Эй шох, қизиқувчан Видуранинг саволларидан ҳаяжонга тушган Майтрея, лол бўлиб қолгандай эди, лекин, сал вақтдан кейин у Видуранинг саволларига дадил жавоб бера бошлади, чунки бутунлай Худонинг онгида эди.

Изоҳ: Донишманд Майтрея бутунлай Худонинг онгида эди, шу боис у Видуранинг бир бирига зиддай бўлиб кўринган саволларидан ҳайратга тушишга асоси йўқ эди. Шунинг учун гарчи Майтрея, Парвардигорнинг камтарин содиқ хизматкори ўзини бу саволлар уни боши берк кўчага киритиб кўйгандай қилиб кўрсатса ҳам, дарров ўзига келиб Видуранинг саволларига аниқ жавоб бера бошлади. Йасмин виджнате сарвам эвам виджнатам бхавати. Ҳар қандай содиқ хизматкор Парвардигор ҳақида бироз илмга эга, Худога садоқат билан хизмат қилиш унга Худонинг марҳамати билан қолган ҳамма нарсани билиб олиш имконини беради. Гарчи баъзан содиқ хизматкор ўзини ғофил инсон деб атаса ҳам, у ҳамма нарсани, ҳатто энг мушкул муаммоларни ҳам ҳал қила олади.

Текст 9

Шри Майтрея деди: Баъзи шартланган рухлар шундай ғояни илгари сурадиларки, унга кўра Олий Браҳман, Худо Шахси майя, алданиш таъсири остида бўлади, айни пайтда улар Худони ҳеч нарса билан шартланмаган деб ҳисоблайдилар. Бундай тасаввурлар ҳар қандай мантиққа зид.

Изоҳ: Баъзан одамлар, табиатига кўра бутунлай руҳий бўлган Парвардигор алоҳида руҳни илмдан маҳрум қиладиган алдамчи қувватнинг манбаи бўлиши мумкин эмас, деб ҳисоблайдилар. Аслида эса, алдамчи, ташқи қувват албатта, Парвардигорнинг сифатларидан бири. Вьясадева Парвардигорни кўрганида Унинг ёнида у Парвардигорнинг алоҳида тирик мавжудотларнинг пок илмини қоплаб оладиган ташқи қувватини ҳам кўрди. Нимага ташқи қувват бошқача эмас, айнан шундай ҳаракат қилади, бунини "Шримад Бҳагаватам"га изоҳ ёзган буюк содиқлар Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакура ва Шрила Жива Госвामиларнинг таҳлилига асосланиб тушунтириш мумкин. Гарчи моддий, алдамчи қувват руҳий қувватдан фарқ қилса ҳам, барибир у Парвардигорнинг сон-саноксиз қувватларидан

бири, шунинг учун моддий табиат гуналари, шубҳасиз, Парвардигорнинг Ўзининг сифатлари ҳисобланади. Қувват ва унинг манбаи, Худо Шахси бир биридан фарқ қилмайди, аммо ташқи қувват ва Парвардигор бир бўлишига қарамай, Парвардигор ҳеч қачон Ўзида унинг таъсирини ҳис қилмайди. Тирик мавжудотлар Парвардигорнинг ажралмас зарраларидир, лекин улар Парвардигорнинг Ўзидан фарқли равишда моддий қувват ҳукми остида бўладилар. “Қурбақа фалсафаси”нинг издошлари Парвардигорнинг "Бҳагавад Гита"(9.5)да айтилган англаб бўлмас йогам ишварамини тўғри тушунишга қодир эмаслар. Ўзининг Нараяна гўё даридра-нараяна, кашшоқ одам бўлади деган ғоясини асослаш учун улар гўё Парвардигор моддий қувват таъсири остига тушиб қолади деб айтадилар. Шрила Жива Госвами ва Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакура мана шу тушунмовчиликка барҳам берадиган жуда ажойиб мисол келтирадилар. Улар айтадиларки, қуёш бутунлай ёруғликдан таркиб топган, шунга қарамай, булутлар, зулмат ва қор ҳам қуёшнинг ажралмас қисмларидир. Агар қуёш бўлмаса, осмонни булут қопламасди, туман тушмасди, қор ёғмасди. Қуёш ер юзида ҳаётни таъминлаб туради, аммо шу қуёш юзага келтирган зулмат ва қорлар баъзан ҳаёт оқимини тўхтатиб қўяди. Лекин, шуниси аниқки, на зулмат, на булутлар, на қорлар ўзлари учун ҳамиша узоқда бўлган Қуёшнинг ўзига ҳеч қандай таъсир ўтказмайдилар. Фақат ғофил одамлар қуёшни булут қоплади, ё қуёш зулматга ғарқ бўлди деб айтишлари мумкин. Худди шундай Олий Браҳман, Парабраҳман, Худо Шахси ҳеч қачон моддий қувват таъсири остига тушиб қолмайди, гарчи моддий қувват Унинг қувватларидан бири бўлса ҳам.

Олий Браҳман алдамчи қувват таъсири остига тушиб қолади деган ғоянинг ҳеч қандай асоси йўқ. Булутлар, зулмат ва қорлар фақат қуёш нурларининг арзимаган қисмини қоплаб олиши мумкин. Худди шундай моддий табиат гуналари фақат қуёш нурига ўхшаган тирик мавжудотларга таъсир қилиши мумкин. Моддий қувват тирик мавжудотнинг соф онгини қоплаб олиб уни мангу лаззатдан маҳрум қилганида, бу – тирик мавжудот учун энг оғир бахтсизликдир, албатта, бунинг бирор сабаби бўлади. Мана шу вазифани авидья-карма-самджна, ўзларининг чекланган эркинлигини суистеъмол қилган арзимаган кичик заррача бўлган тирик мавжудотларга таъсир қиладиган қувват бажаради. “Вишну-пурана”да, "Бҳагавад Гита"да ва бошқа ведавий муқаддас китобларда айтилганки, тирик мавжудотларни Парвардигорнинг қувватларидан бири, татастхашакти яратган, шу боис улар ҳамиша қувват бўлиб қолаверадилар ва ҳеч қачон қувват манбаи бўлолмайдилар. Тирик мавжудотлар худди қуёш нурларига ўхшайдилар. Биз айтган эдикки, гарчи қуёш ва унинг нурлари сифат жиҳатидан бир хил бўлса ҳам, баъзан қуёшнинг булут ёки қор кўринишидаги бошқа қувватлари унинг

нурларидан кучлироқ бўлади. Шунга ўхшаб, Парвардигорнинг олий қуввати билан бир бўлган тирик мавжудотлар баъзида Унинг қуйи, ташқи қуввати таъсири остига тушиб қоладилар. Ведавий мадҳиялар тирик мавжудотларни гулханнинг учқунларига ўхшатадилар. Учқунлар ҳам олов, лекин учқунларнинг ёниш кучини уларнинг манбаи бўлган гулханнинг олов кучи билан тенглаб бўлмайди. Лекин, бирор учқун ўзи учиб чиққан гулхан олови билан тенглаша олмайди. Ёнгининг зарралари сифатида учқунлар унинг ичида мангу қолишлари мумкин, аммо улар оловдан ажралган заҳоти, уларга мусибат ва кулфатлар ёғилади. Бу мисолдан кўриниб турибдики, бошланғич олов бўлган Парвардигор ҳеч қачон қандайдир бир зотнинг таъсири остига тушиб қолмайди, аммо ана шу оловнинг кичик учқунлари алдамчи қувват, майянинг ҳукми сотига тушиб қолиши мумкин. Парвардигор Ўзининг моддий қувватининг таъсири остига тушиб қолади деган ғоядан ҳам аҳмоқона ғоя йўқ. Парвардигор моддий қувватнинг ҳукмдори ҳисобланади, аммо тирик мавжудотлар унинг ҳукми остидалар. "Бҳагавад Гита" таълимоти шундай.

Парвардигор моддий эзгулик гунаси таъсири остида бўлади деб ҳисоблайдиган “қурбақа фалсафаси”нинг издошлари гарчи ўзларини озод жонлар деб ҳисобласалар ҳам, моддий қувват юзага келтирган алданиш домига тушиб қолганлар. Улар ўзларининг бу ғояларини уларга Парвардигорнинг ўша алдамчи қуввати шипшитиб турадиган мужмал, чалкаш мисоллар билан асослашга уринадилар. Лекин уларнинг ўзлари буни тушуниб етишга қодир эмаслар, чунки ўзларининг илми бенуқсон эканига жуда ишонадилар.

"Шримад Бҳагаватам"(6.9.34)да шундай дейилган: Парвардигорга қаратилган илтижоларида фаришталар Унинг кароматларини англаб етиш жуда мушкул эканини, лекин, Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан самимий хизмат қилиб юрган кишилар қандайдир даражада уларни тушуниши мумкин. Фаришталар тан оладиларки, Парвардигор модданинги ёки моддий оламнинг таъсирига берилмайди, шунга қарамай, фаришталар орқали ҳаракат қилиб, У моддий оламни яратади, мавждулигини таъминлаб туради ва яксон қилади.

Текст 10

Тирик мавжудот ўзини сохта қиёслаши оқибатида изтироб чекади. Аслида, худди тушида калласини олаётган кишининг бундан ташвишланиши ўринсиз бўлгани сингари, унинг ҳам ташвишланишга ҳеч қандай асос йўқ.

Изоҳ: Бир куни дарсда ўқитувчи ўқувчига пўписа қилиб, унинг калласини олиб, унга сабоқ бўлиши учун уни кўзининг олдида осиб қўйишини айтибди. Бола кўрқиб кетганидан шўхлик қилишни тарк этибди. Худди шундай, шартланган руҳнинг азобланишининг ва ўзини тана деб

билишининг сабаби – Худонинг амрига қарши чиққан итоатсиз тирик мавжудотни жиловлаб оладиган Парвардигорнинг ташқи қувватининг таъсиридир. Аслини олганда тирик мавжудотни тутқун қилишнинг, унга бирор озор беришнинг ёки уни соф ондан махрум қилишнинг иложи йўқ. У соф онда бўлган ҳолда ўзининг ҳозирги ҳолати ҳақида жиддий ўйлаб қараса, у шу заҳотиёқ ўзининг ҳамиша Парвардигорнинг марҳаматига муҳтож эканини ҳамда Худо билан қўшилиб бир бўлиб кетишга интилиши бемаъни эканини тушуниб етади. Тирик мавжудот умрлар оша ўзининг кучини моддий табиат устидан ҳукмронлик қилишга ва моддий оламнинг ҳукмдори бўлишга интилиб бекорга сарфлаб келади, аммо бунда бирор сезиларли натижага эришмайди. Ниҳоят ана шу мақсадга эришишдан ҳафсаласи пир бўлиб, у моддий фаолиятдан юз ўгиради ва вақтини катта топқирлик талаб қиладиган, лекин бирор муваффақият олиб келмайдиган фалсафий изланишлар билан ўтказиб, Парвардигор билан қўшилиб кетишга интилади.

Инсонни шундай ҳаракат қилишга Парвардигорнинг алдамчи қуввати мажбур қилади. Бунда унинг ҳолатини худди тушида биров калласини олаётган кишининг аҳволига киёслаш мумкин. Тушида бирор калласини олган киши ўзининг калласини кесилган кўради. Одамнинг калласини ҳақиқатан ҳам олиб ташлаганида у калласи билан бирга кўриш қобилятини ҳам йўқотади. Демак, ўзининг калласини олганини кўриб турган киши аслида шунчаки хом хаёлларга боради. Тирик мавжудот ҳам ана шундай аҳволда: у ҳамиша Парвардигорнинг ҳукми остида, бунинг устига қалбининг тўрида у буни ҳис қилиб юради, лекин шунга қарамай, ўзим аслида Худоман, лекин майя таъсири остида буни унутиб қўйганман, деб ўйлайди. Шу тариқа сароб тирик мавжудотнинг илмини қоплаб олади. Тирик мавжудотнинг ана шу ғайритабиий ҳолати унинг барча мусибатларига сабабчи бўлади: шунинг учун ҳамма инсонлар табиий ҳаётга қайтишлари, яъни Худонинг содиқлари бўлиши ва ўзларини Худо деб ҳисоблашдай сохта тасаввурлардан халос бўлиши жуда муҳим. Ўзини Худо деб ҳисоблайдиган кишининг эришган сохта озодлик туйғуси – авидйанинг унинг йўлида қўйган охирги тузоғидир. Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, Парвардигорга мангу илоҳий хизмат қилиш билан шуғулланмайдиган ҳар қандай тирик мавжудот Унинг алдамчи қуввати таъсири остига тушиб қолади. Аммо, ҳатто шартланган ҳаёт кечириб юриб ҳам, у барибир Парвардигорнинг мангу хизматкори бўлиб қолаверади. Майя чангалига тушган тирик мавжудотнинг шартланган ҳолатда машғул бўлиб юрган хизмати ҳам унинг ўзининг мангу табиатини, мангу хизматкор эканини намоён этишидир. Худога садоқат билан хизмат қилишга қарши чиқиб, у майянинг хизматкори бўлади. Тирик мавжудот барибир хизмат қилишда давом этади, лекин

унинг хизмати бузилган кўринишда бўлади. Охиروقибатда унга моддий тутқунликдан халос бўлиш ва унинг моддий оламда хизмат қилишни тарк этиш истаги келади, бу унинг Парвардигор билан қўшилиб кетишга интилишида намоён бўлади. Бу тирик мавжудотнинг навбатдаги алданиши бўлади. Биз қила олишимиз мумкин бўлган энг яхши иш – ўзимизни Худога бутунлай топшириш ва шу йўл билан алданишнинг, майянинг таъсирдан биратўла халос бўлишдан иборат. Бу ҳақда "Бҳагавад Гита"(7.14)да шундай дейилади:

Текст 11

Худди сув юзида акс этган ой унинг сифатларига эга бўлгани сингари сиртдан қараган кишига худди у чайқалаётгандай бўлиб кўринади, худди шундай, модда билан аралашган руҳ ҳам гўё моддий сифатларга эга бўлгандай бўлиб туюлади.

Изоҳ: Олий Руҳ, Худо шахси осмонда чарақлаб турган ойга ўхшайди, тирик мавжудотлар эса Унинг сувдаги акси. Осмондаги ой кўзғалмайди, аммо унинг сувдаги акси чайқалиб туради. Аслида сув юзида акс этиб турган ой ҳам осмондаги ой сингари чайқалмаслиги керак, лекин ҳақиқий ой кўзғалмай қолаётган бўлса ҳам, сувнинг чайқалиши сабабли ойнинг акси ҳам чайқалгандай бўлиб кўринади. Аслида ой эмас, сув чайқалади. Шунга ўхшаб, тирик мавжудотлар ҳам моддий сифатлар билан булгангандай бўлиб кўринадилар: алданиш, мусибат ва изтироб – буларнинг бирортаси пок руҳда йўқ нарсалар. Мазкур шеърдаги пратийате, яъни “бўлиб кўринган”, “алдамчи” ибораси муҳим аҳамиятга эга. Ойнинг сув юзидаги акси – ойнинг ўзи эмас, унинг айрим нурлари. Парвардигорнинг ажралган, моддий тирикчилик чангалига тушган заррачалари чайқалиш хусусиятига эга бўлади, лекин Парвардигорнинг Ўзи осмондаги сувга тегмайдиган ой сингари чарақлаб туради. Бирор нарсанинг юзида акс этганда қуёш ёки ойнинг нури уни ёритади ва ҳайратланса арзийдиган ҳолга келтиради. Ҳаётнинг намоён бўлиши қуёш ва ойнинг нурига ўхшайди, у моддий оламини – дарахтларни, тоғларни ёритади. Қалтафаҳм одамлар қуёш ва ойнинг аксини ҳақиқий ёритгич деб қабул қиладилар. Соф монизм фалсафаси асосида ана шундай тасаввур ётади. Лекин аслида қуёш ва ойнинг нури гарчи мангу боғланган бўлса ҳам, қуёш ва ойнинг ўздан фарқ қилади. Осмонда ёйилиб турган ой нури шахсиятсиз бўлиб туюлади, лекин ойнинг ўзи, унда яшайдиган тирик мавжудотлар сингари шахс сифатларига эга. Ой нури билан ёритилган ҳар хил моддий нарсалар турли кўринишга эга, уларнинг баъзилари бошқалардан яхшироқ бўлиб кўринади. Тожмаҳалда акс этаётган ой нури, бирор чўлда акс этган ўша нурдан яхшироқ бўлиб кўринади. Бир хил ой нури нимани ёритиб турганига қараб турли хил кўринишда бўлади. Парвардигор ҳам Ўз нури билан бутун борликни бирдай ёритиб туради, аммо ҳар хил нарсаларда акс этиб, бу нур ҳар хил

бўлиб кўринади. Шунинг учун сув юзида акс этиб турган ой нурини ҳақиқий ой деб қабул қилмаслик ва бизни ўраб турган моддий оламга монизм фалсафаси нуқтаи-назаридан қараб, уни нотўғри тушунмаслик керак. Ой ҳам турлича чайқалиши мумкин. Сув тинч турганида ундаги ой ҳам чайқалишдан тўхтайдди. Мустаҳкам ўрнашиб олган тирик мавжудот чайқалишларга берилмайди, лекин атрофини ўраб олган моддий муҳит сабабли бу дунёдаги ҳар бир тирик мавжудот у ёки бу даражада чайқалиш хусусиятига эга.

Текст 12

Лекин, Худо Шахси Васудеванинг марҳамати билан таркидунё қилиб, ҳаётини Худога садоқат билан хизмат қилишга бағишлаган киши аста-секин ўзининг “мен”ининг табиати ҳақидаги сохта тасаввурлардан халос бўлиши мумкин.

Изоҳ: Олий Шахс Худо, Васудеванинг марҳамати билан Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган киши шартланган руҳларга хос бўлган, манбаи нотўғри фалсафий фикрлардан келиб чиқадиган ўзини моддага қиёслаш ёки ўзини Худо деб ҳисоблаш бўлган чайқалиш хусусиятидан халос бўлиши мумкин. биринчи кўшиқда айтилган эдики, Парвардигор Васудевага, Худога садоқат билан хизмат қилиш инсонга соф илм беради ва ҳаёт ҳақидаги моддий тасаввурлардан тезроқ халос бўлишга ёрдам беради. Шу тариқа руҳ ҳозирги ҳаётининг ўзидаёқ ўзининг табиий руҳий ҳолатига эришиши ва уни чайқалишга мажбур қиладиган моддий олам шамоллари етиб боролмайдиган даражага етиши мумкин. Фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида олинган илм тирик мавжудотни озодликка чиқарадиган йўлга олиб чиқиши мумкин. Худога садоқат билан хизмат қилиш билан боғлиқ бўлмаган, фақат илм олиш учун ўрганишнинг ҳеч қандай маъноси йўқ. бундай ҳолис хизмат инсонга кутилган натижа бермайди. Парвардигор Васудевани фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш мамнун қилади, Унинг марҳаматига эришиш учун Худонинг асл содиқлари билан ҳамсуҳбат бўлиш лозим. Худонинг асл содиқларининг ҳеч қандай моддий ниятлари ҳам, кармали фаолияти ёки фалсафий изланишлар маҳсулига интилиш ҳам йўқ. Шунинг учун Парвардигорнинг марҳаматига эришишни истаган киши Унинг асл содиқлари билан ҳамсуҳбат бўлиши лозим. Фақат ана шундай суҳбатлар инсонни аста-секин унга хос бўлган чайқалишлардан халос этиши мумкин.

Текст 13

Тирик мавжудотнинг сезгилари унинг барча ҳаракатларини кузатиб турган Олий Руҳда, Худо Шахсида мамнуният ҳосил қилганида ва Парвардигорга кўшилиб кетганида, у худди қаттиқ уйқудан уйғонгандай, барча мусибатлардан халос бўлади.

Изоҳ: Юқорида айтилганидек, тирик мавжудотнинг ўзгарувчан бўлишига сабаб унинг сезгиларидир. Бутун моддий олам сезгиларни қаноатлантириш учун яратилганлиги сабабли, сезгилар моддий фаолият воситалари ҳисобланади ва мустаҳкам руҳни мувозанат ҳолатидан чиқариб юборади. Шунинг учун сезгиларни моддий фаолиятдан чалғитиш лозим. Имперсоналистлар руҳни Брахманга, Олий Руҳга ғарқ қилиш билан сезгиларнинг фаолиятини тўхтатадилар. Аммо Худонинг содиқлари моддий сезгиларнинг фаолиятини тўхтатмайдилар, бунинг ўрнига улар ўзларининг илоҳий сезгиларини Илоҳий Зот, Олий Шахс Худога хизмат қилиш билан машғул қиладилар. Ҳар қандай ҳолда ҳам илоҳийликни англаш сезгиларнинг моддий оламдаги фаолиятини тўхтатишга олиб келиши лозим. Агар иложи бўлса, шундан кейин сезгиларни Худога садоқат билан хизмат қилишда машғул қилиш лозим. Ўзининг табиатига кўра сезгилар илоҳий сифатга эга, аммо модда билан аралашгани сабабли уларнинг фаолияти булғанади. Имперсоналистлар таклиф қилганидек уларнинг фаолиятини тўхтатиш ўрнига биз сезгиларимизни моддийлик касалидан даволашимиз лозим. "Бҳагавад Гита"(2.59) айтилганки, инсон фақат юқорироқ поғонадаги фаолият билан шуғулланиб қалбида мамнуният ҳосил қилсагина ҳар қандай моддий фаолиятни тарк эта олади. Онг ўзининг табиатига кўра фаол, унинг фаолиятини тўхтатишнинг иложи йўқ. Шўх ўйинқароқ болани бир жойда тинч ўтиришга уриниш ҳеч қандай натижа бермайди. Унга бирор фойдали ва кизиқарли машғул топиб бериш лозим, шунда у барча шўхликларини тарк этади. Худди шундай, сезгиларимизнинг булғанган моддий фаолиятини фақат уларни мукаммал фаолияти – Олий Шахс Худо билан боғлиқ фаолият билан машғул қилиш орқали тўхтатиш мумкин. Кўзларимиз Парвардигорнинг ажойиб жамолини кўрганида, тилимиз – Парвардигорга тақдим этилган таом қолдиқлари – прасададан тоғганида, қулоқларимиз - Унинг шавкатли қароматлари ҳақидаги ҳикояларни тинглаганида, кўлларимиз – Парвардигорнинг эҳромларини тозаллаганида, оёқлар – бизни Унинг эҳромларига олиб бораётганида, яъни барча сезгиларимиз илоҳий фаолиятнинг турли хил ишлари билан машғул бўлса, фақат шундагина илоҳий сезгиларимиз мамнуният ҳосил қиладилар ва моддий фаолият тутқунлигидан биратўла озодликка чиқадилар. Олий Руҳ сифатида ҳар биримизнинг қалбимизда, Олий Шахс Худо қиёфасида эса - моддий оламдан ташқаридаги илоҳий салтанатда мавжуд бўлган Парвардигор, бизларнинг барча ҳатти-ҳаракатларимизни кузатиб туради, У бизларга Ўз марҳаматини кўрсатиб, Ўзининг меҳрибон нигоҳини ташлаши ва бизларга Унга илоҳий хизмат қилишга руҳсат бериши учун бизларнинг барча сезгиларимиз илоҳий фаолият билан машғул бўлиши лозим. Фақат шунда сезгиларимиз тўла

каноат ҳосил қиладилар ва уларни моддий оламнинг ҳар хил ишлари ўзига жалб қилмай қўяди.

Текст 14

Худо Шахси Парвардигор Шри Кришнанинг илоҳий номларини, шунингдек Унинг кароматлари ва бошқа нарсаларини таърифлайдиган ҳикояларни такрорлаш ва тинглаб юриш шарофати билан инсон ўзининг чексиз мусибатларидан қутула олади. Шундай экан, қалбида Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойининг анвойи гардига хизмат қилиш истаги туғилган одамлар ҳақида нима дейиш мумкин?

Изоҳ: Илоҳий донишмандлик илмининг жавоҳири бўлган Ведалар моддий сезгиларни жиловлаб олиш мумкин бўлган икки усулни таклиф этадилар. Улардан бири – ғйана усули, яъни Парвардигорни фалсафий йўл билан Брахман, Параматма ва Бхагаван сифатида англаш. Иккинчиси – Парвардигорга муҳаббат ва садоқат билан бевосита илоҳий хизмат қилиш. Мазкур шеърда, одамлар орасида кенг тарқалган мана шу икки йўлдан Худога садоқат билан хизмат қилиш афзаллиги айтилади, чунки Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган киши ўзининг аввалги савоб ишлари мева бера бошлашини ёки тўплаган илмлари бирор натижа беришини кутиб ўтирмайди. Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёни икки поғонада амалга ошади. Биринчи поғонада инсон ўзининг моддий сезгиларидан фойдаланиб, ишонарли муқаддас китобларда келтирилган қонун-қоидалар асосида хизмат қилади, иккинчи поғонада эса, унинг қалбида Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойи гардига хизмат қилишга қаттиқ боғланиш пайдо бўлади. Биринчи поғона садхана-бхакти деб аталади, бу поғонада янги содиқлар Парвардигорнинг асл содиғи раҳбарлиги остида Худога садоқат билан хизмат қиладилар. Иккинчи поғона рага-бхакти деб аталади, бу поғонада тажрибали содиқ табиий равишда ўзидан ўзи, қалбидаги Худога бўлган самимий муҳаббат сабабли хизмат қилади.

Бу ерда буюк донишманд Майтрея Видуранинг барча саволларига яқуний жавоб беради: Худога садоқат билан хизмат қилиш моддий тирикчилик билан боғлиқ бўлган барча мусибатлардан халос бўлишнинг энг ишончли йўли. Парвардигорни фалсафий изланиш ва сеҳрли йога билан шуғулланиш орқали англаб етиш йўллари фақат мақсадга эришиш учун восита бўлиб хизмат қилиши мумкин, аммо улар то Худога садоқат билан хизмат қилиш билан боғланмагунча кутилган натижани бермайди. Садхана-бхакти билан мунтазам шуғулланиб юрган содиқ хизматкор охир оқибатда рага-бхакти поғонасига кўтарилди, рага-бхакти, яъни Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш эса унга шунчалик илоҳий қудрат ато этадики, у ҳатто ҳар нарсага қодир қудратли

Парвардигорга ўз ҳукмини ўткази оладиган бўлади.

Текст 15

Видура шундай деди: Эй қудратли донишманд, эй ҳукмдор, сенинг ишончли гапларинг қалбимдаги Олий Шахс Худо ва тирик мавжудотларга нисбатан бўлган барча гумонларимни тарқатиб юборди. Энди менинг ақлим бу нарсаларни ҳеч қийналмай тушуна олади.

Изоҳ: Кришна, яъни Парвардигор ва тирик мавжудотлар ҳақидаги илмда нозик масалалар шунчалик кўпки, уларни тўғри тушуниб олиш учун ҳатто Видура сингари содиқ хизматкор ҳам Майтрея сингари буюк донишмандларга мурожаат қилиши лозим бўлади. Парвардигор ва тирик мавжудотларнинг ўзаро мангу муносабатларининг табиати эмпирик-файласуфларнинг ақлида минглаб гумонлар келтириб чиқаради, лекин ягона тўғри хулоса шундай: Парвардигор ва тирик мавжудотлар ўзаро хўжайин ва хизматкор муносабатида бўладилар. Парвардигор ҳамиша ҳукмдор бўлиб қолаверади, тирик мавжудотлар эса ҳамиша Унинг ҳукми остида. Ўзининг қалбида бир пайтлар йўқотиб қўйган ўзининг ҳамиша Худонинг содиқ хизматкори эканлиги ҳақидаги тушунча, онгни қайта тиклаган кишигина Парвардигор билан ўзининг ўзаро муносабатларини тўғри тушуниб етади, ана шундай онгни қайта тиклаш имконини берадиган усул эса Худога садоқат билан хизмат қилишдир. Шундай қилиб, Майтрея сингари мўътабар зотларнинг гапларини тинглаб, ҳақиқий илмга эга бўлиш ва ўзининг тиниб-тинчимас илмини руҳий озодликка олиб чиқадиган йўлда мужассам қилиш мумкин.

Текст 16

Эй буюк донишманд, ўзим кутганимдай, сен менинг саволларимга ажойиб жавоб бердинг. Шартланган руҳнинг барча қийинчиликларининг сабаби Парвардигорнинг ташқи қувватининг чайқалишларидан бошқа ҳеч нарса эмас.

Изоҳ: Тирик мавжудотнинг ҳар жиҳатдан Парвардигор билан тенглашишга интилиш гуноҳи – моддий олам яралишининг асосий сабабидир. Парвардигорнинг моддий оламини яратишида бундан бошқа ҳеч қандай сабаб йўқ, бу олам Унга ҳатто бу ерда Ўзининг эрмакларини намоён этиш учун ҳам керак эмас. Парвардигорнинг ташқи қувватининг таъсири остига тушиб қолган шартланган руҳ моддий оламда унга алдамчи азоб-уқубатлар келтирадиган минглаб мусибат ва бахтсизликларга дучор бўлади. Тирик мавжудот моддий оламда ташқи қувват, майянинг ҳукми остида бўлади, Парвардигор эса ана шу қувватнинг ҳукмдоридир. Тирик мавжудотнинг Худонинг ўрнини эгаллашга, яъни моддий қувватнинг ҳукмдори бўлишга бекорга уринишлари унинг моддий оламда тутқун бўлиб

юришига сабаб бўлади. Парвардигор билан бир бўлиб Унга кўшилиб кетиш эса – майянинг унга тайёрлаб қўйган охирги тузоғидир.

Текст 17

Моддий оламда фақат энг гофил нодонлар ва тафаккур поғонасидан юқори кўтарилган донишманд кишилар бахтиёрдирлар. Улар орасидаги поғонани эгаллаган тирик мавжудотларнинг ҳаммаси мусибат чекиб яшашга маҳкумдирлар.

Изоҳ: Гофил, нодон одамлар моддий мусибат нималигини билмайдилар, улар бу дунёда яшаш билан боғлиқ бўлган мусибатларнинг келиб чиқиш сабаблари ҳақида ўйламасдан, бошига тушганини кўриб умрини яшаб ўтиб кетадилар. Аслида ундай одамлар ҳайвонлардан фарқ қилмайдилар. Ривожланишнинг юқорироқ поғонасида турган кишилар учун ҳайвонларнинг ҳаёти мусибатларга тўла бўлиб кўринади, аммо ҳайвонларнинг ўзлари буни англамайдилар. Масалан, чўчка бахт ҳақида жуда оддий тасаввурга эга: у балчиқда яшайди, истаган пайтда жинсий алоқа қилиб, тирикчилик учун оғир кураш олиб боради, - лекин унинг ўзи буни сезмайди ҳам. Чўчкаларга ўхшаган одамлар, яъни моддий оламдаги ҳаётнинг мусибатлари ҳақида ўйламайдиган, жинсий алоқа қилиш ва кеча-кундуз тер тўкиб ишлаш имкониятини ўзи учун бахт деб биладиган одамлар – энг нодон одамлардир. Шунга қарамай, аслида мусибат нималигини билмагани сабабли, улар шундай алдамчи “бахт”дан лаззатланиб яшайдилар. Бу дунёда ҳақиқий бахтиёр одамлар – парамаҳамсалар, яъни озодликка эришган, онгнинг тафаккур сатҳидан юқори кўтарилиб, илоҳий поғонада юрган одамлардир. Улар орасидаги одамлар, яъни чўчка ва итларга ўхшаб яшамайдиган, лекин ҳали парамаҳамса даражасига етмаган одамлар сон-саноксиз моддий азоб-уқубатларга дучор бўладилар ва шу боис улар Мутлақ Ҳақиқат ҳақида савол беришлари керак бўлади. “Веданта-сутра”да шундай дейилган: атхато брахма-джджнаса – “Брахман ҳақида савол бериш вақти келди”. онгининг ривожланиш даражаси парамаҳамсалар билан ҳиссий лаззатланишлар уммонига фарқ бўлиб, руҳий ўзликни англаш нималигини бутунлай унутиб қўйган аҳмоқлар орасида турган кишиларнинг ҳаммаси Браҳман, Худо ҳақида савол беришлари лозим.

Текст 18

Лекин мен, эй ҳукмдорим, сенинг олдинда жуда қарздорман, чунки сен туфайли мен бизга шунчалик ҳақиқийдай бўлиб кўринган моддий олам аслида алдамчи, ўткинчи эканини тушуниб олдим. Сенинг нилуфар қадамларинг пойига хизмат қилиш билан мен ниҳоят бу адашишларимдан халос бўлишимга заррача шубҳа қилмайман.

Изоҳ: Шартланган руҳнинг азоб-уқубатлари худди тушида кимдир унинг калласини олаётганини кўраётган кишининг қийналишлари сингари алдамчи ва ҳеч қандай асосга эга эмас. Гарчи назарий жиҳатдан бу гоё – аниқ ҳақиқат бўлса ҳам, оддий инсон ёки илоҳий юксалишнинг бошида турган янги содиқнинг буни амалда англаб етиши жуда қийин. Лекин, Майтрея Муни сингари буюк илоҳиёт кишиларининг нилуфар қадамлари пойига хизмат қилиб, улар билан мунтазам суҳбат қилиб, инсон ўзини пок руҳ моддий мусибатилардан қийналади, деб ўйлашга мажбур қиладиган адашишдан халос бўла олади.

Текст 19

Руҳий устознинг нилуфар қадамлари пойига хизмат қилиб юрган киши иблис Мадхунинг ашаддий душмани, Парвардигорга хизмат қилишнинг илоҳий жазавали поғонасига кўтарилади. Унга садоқат билан хизмат қилиб барча моддий мусибатлардан халос бўлиш мумкин.

Изоҳ: Буюк донишманд Майтрея сингари ҳақиқий руҳий устоз билан ҳамсуҳбат бўлиш, шубҳасиз, инсоннинг қалбида Парвардигорга шахсан хизмат қилишга илоҳий боғланиш туйғусини ривожлантиришга қодир. Парвардигор иблис Мадхунинг душмани ҳисобланади, бошқача қилиб айтгандда, У – Ўзининг асл содиқ хизматкори дуч келадиган мусибатлар душмани. Бу шеърдаги рати-расах ибораси муҳим аҳамиятга эга. Парвардигорга ҳар хил илоҳий раса(муносабат)ларда хизмат қилиш мумкин. Бу муносабатлар ўзаро дахлсиз муносабатлар, хўжайин ва хизматкор, ўзаро дўстлик, қариндош ва ишқий муносабатлар бўлиши мумкин. Озодликка чиққан, Парвардигорга илоҳий хизмат қилиб юрган тирик мавжудот ана шу расаларнинг бирига боғланиб қолади, Худога илоҳий хизмат қилишга фарқ бўлиб, у табиий равишда моддий оламдаги хизмат турларига боғланишдан халос бўлади. "Бҳагавад Гита"(2.59)да шундай дейилган:

Текст 20

Риёзат чекишни истамайдиган кишилар Худонинг даргоҳига, Вайкунтха сайёраларига олиб борадиган йўлдан бораётган Худонинг асл содиқларига хизмат қилиш имкониятига эга бўлолмайдилар. Асл содиқлар Олий Шахс Худони, фаришталарнинг Парвардигори ва барча тирик мавжудотларнинг ҳукмдорини бетиним олқишлаб юрадилар.

Изоҳ: Барча мўътабар зотлар тан оладиларки, инсонни озодликка чиқарадиган йўл – махатмаларга хизмат қилишдан иборат. "Бҳагавад Гита"нинг таърифлаши бўйича Вайкунтхага, Худонинг даргоҳига элтувчи йўлдан бораётган асл содиқлар махатма ҳисобланадилар; улар тинмасдан Парвардигорни шарафлаб қуйлайдиган ҳикояларни тинглаб, бошқаларга такрорлаб

юрадилар ва бемаъни, натижасиз фалсафий таълимотларни муҳокама қилиш билан умуман қизиқмайдилар. Қадимдан барча донишманд ва авлиё зотлар Худонинг асл содиқлари билан ҳамсухбат бўлиш зарурлигини таъкидлаб келадилар, лекин Парвардигор Шри Чайтаня Махапрабху бундай суҳбатлар айниқса ҳозирги даврда – ўзаро жанжаллар, ёлгон ва иккиюзламачилик даврида жуда муҳимлигини алоҳида уқтиради. Ҳатто, ҳали етарлича риёзат чекиб савоб тўпламаган кишилар ҳам, агар Парвардигорнинг улуғворлиги ҳақида ҳикоя қиладиган асарларни тинглаб, такрорлаб юрадиган махатмалар билан ҳамсухбат бўлиб юрсалар Худонинг даргоҳига олиб борадиган йўлдан жадал юксала оладилар.

Текст 21

Моддиқ қувват бирикмаси, махат-таттвани яратиб, унинг ёрдамида сезгилар ва сезиш органларига эга бўлган баҳайбат фазовий киёфасини намоён этиб, Парвардигор унинг ичига кирди.

Изоҳ: Донишманд Майтреянинг жавобларидан тўла қаноат ҳосил қилган Видура Парвардигор оламни яратиш жараёнини қандай қилиб охирига етказганини билиб олмоқчи эди, шунинг учун у яна улар аввал муҳокама қилган мавзуга қайтди.

Текст 22

Сабаблар уммонида ётган Пурушанинг киёфасини моддий оламнинг бошланғич пурушаси деб атайдилар, ўзида яшайдиган барча тирик мавжудотлар билан бирга барча сайёраларни ичига олган вират-рупасининг минглаган кўл-оёқлари мавжуд.

Изоҳ: Биринчи пуруша – Каранодакашайи Вишну, иккинчи пуруша – Гарбходакашайи Вишну, учинчи – Кширодакашайи Вишну. Кширодакашайи Вишнуда барча тирик мавжудотлари ва табиий бойликлари билан бирга ҳамма сайёралардан тақриб топган фазовий киёфа – вират-пурушани кўриш мумкин.

Текст 23

Эй буюк браҳман, сен айтдингки, Парвардигорнинг баҳайбат вират-рупаси, Унинг сезги органлари, сезиладиган нарсалар ва ҳаёт нафасининг ўн оқими ҳаёт қувватининг уч тури билан бирлашади. Илтимос энди менга ана шу тоифа қувватларнинг ҳар бири эга бўлган кучлар ҳақида гапириб бер.

Текст 24

Менимча, эй ҳукмдор, ўғилларда, невараларда ва бошқа қариндошларда мужассам бўлган қувват турли хил ҳаёт шаклларида бутун коинот бўйлаб турқалиб кетган.

Текст 25

Эй билимдон браҳман, илтимос, менга қандай қилиб фаришталар сардори Праджапати, маъбуд Браҳма даврлар ҳукмдорлари бўлган Мануларни дунёга келтиришга қарор қилгани ҳақида гапириб бер. Илтимос, шунингдек ана шу Мануларни ва уларнинг авлодларини таърифлаб бер.

Изоҳ: Инсониятнинг, яъни манушья-саранинг бобокалони Манулар – Праджапати Браҳманинг Ману ўғил ва неваралари ҳисобланади. Манунинг авлодлари ҳар хил сайёраларда яшаб оламни бошқариб турадилар.

Текст 26

Эй Митранинг ўғли, менга Ер сайёрасидан юқорида ва пастда жойлашган сайёралар, уларнинг ўлчамлари ҳақида, шунингдек ерсимон сайёраларнинг ўлчамлари ҳақида гапириб бер.

Изоҳ: Йасмин виджнате сарвам эвам виджнатам бхавати. Бу ведавий мадҳияда айтилганки, Худонинг содиқ хизматкори бутун борликни Парвардигор билан боғлиқ ҳолда кўриб, ҳам моддий, ҳам руҳий оламдаги ҳамма нарсани билади. Баъзи бир калтафаҳм одамлар нотўғри тахмин қилганидай Худонинг содиқлари фақат ўзларининг туйғулари билан чекланиб қолмайдилар. Улар ҳар бир ишга амалий жиҳатдан ёндошадилар. Улар ҳамма нарсани биладилар, улар Парвардигор Ўзининг сон-саноксиз оламларини қандай қилиб бошқариб туришини ипидан игнасиғача биладилар.

Текст 27

Илтимос, менга тирик мавжудотларнинг ҳар хил турлари – ҳайвонлар, одамлар ҳақида, уруғликдан, тердан, иккибор туғиладиган(қуш)лар, ўсимликлар ва мевалар ҳақида гапириб бер. Уларнинг келиб чиқиши ва турлари ҳақида гапир.

Текст 28.

Менга моддий табиат гуналарининг тимсоллари – Браҳма, Вишну ва Махешвара ҳақида, шунингдек Олий Шахс Худонинг намоён этган киёфалари ва Унинг шавкатли кароматлари ҳақида гапириб бер.

Изоҳ: Браҳма, Вишну ва Махешвара, моддий табиат гуналарининг уч тимсоли – моддий оламни яратиш, мавжудлигин таъминлаб туриш ва яқсон қилиш жараёнларини бошқариб турадиган илоҳлардир, лекин улар бутун борлиқнинг олий ҳукмдор эмаслар. Олий мақсад, барча сабабларнинг сабабчиси Олий Шахс Худо, Парвардигор Шри Кришна бўлади. У – ашрайа, бутун борлиқнинг охирига нажот макони.

Текст 29

Эй буюк донишманд, менга инсонлар жамиятининг табақа ва турмуш-тарзи ҳақида, ана шу табақа ва турмуш-тарзига мансуб кишиларнинг асосий вазифа ва ҳаёти ҳақида, шунингдек улар қай даражада ақли ва ҳиссиётини жиловлаб олиши

хақида гапириб бер. Ведаларнинг турли бўлимлари ва буюк донишмандлар қандай пайдо бўлгани хақида ҳам гапириб бер.

Изоҳ: Инсонлар жамиятини тўрт табақа ва тўрт турмуш тарзига бўлиш одамларнинг сифатларига, уларнинг маданияти ва таълим-тарбиясининг даражаси, шунингдек уларнинг ақли ва хиссиётини жиловлаш орқали эришган рухий юксалиш поғонасига асосланган бўлади. Бундай бўлиниш ҳар бир одамнинг ижтимоий келиб чиқишига эмас, унинг сифатларига асосланган бўлади. Бу ерда ижтимоий келиб чиқиши хақида ҳеч нарса айтилмаган, чунки ижтимоий келиб чиқиш муҳим аҳамиятга эга эмас. тарихдан маълумки, Видура шудранинг ўғли эди, шунга карамай у брахманлардан ҳам улуғворроқ сифатларга эга эди, чунки бу шеърдан кўриниб турганидек, буюк донишманд Майтрея Мунининг шогирди эди. Ведавий мадҳияларнинг мазмунини англаб етиш учун ҳеч бўлмаганда инсон брахман сифатларига эга бўлиши лозим. "Маҳобҳорат" ҳам Ведаларнинг бир қисми ҳисобланади, лекин у аёллар, шудралар ва двиджа-бандхулар, жамиятнинг олий табақасига мансуб хонадонларнинг номуносиб фарзандлари учун мўлжалланган. "Маҳобҳорат"ни ўрганиб, чуқур тафаккурга эга бўлмаган кишилар Ведавий донишмандлик илми билан танишиш имкониятига эга бўладилар.

Текст 30

Илтимос, қурбонлик маросимларининг ҳар хил турлари ва шакллари, сеҳрли йога, назарий илм ўрганиш, Худога садоқат билан хизмат қилиш усуллари ҳамда бу усулларда амал қилинадиган қонун-қоидалар хақида гапириб бер.

Изоҳ: Мазкур шеърдаги тантрам ибораси муҳим аҳамиятга эга. Баъзан одамлар адашиб, тантрам – ҳиссий лаззатларга берилган дунёвий одамлар кўлланадиган жодугарлик илми деб тушунадилар, лекин бу ерда тантрам деганда Шрила Нарада Муни баён этган Худога садоқат билан хизмат қилиш илми назарда тутилади. Унинг Худога садоқат билан хизмат қилиш қонун-қоидалари таърифланган китобларидан фойдаланиб Худога садоқат билан хизмат қилишда муваффақиятга эришиш мумкин. Донишманд Майтрея кейинчалик тушунтириб берадики, илм ўрганиш жараёни санскхья фалсафий тизимига асосланган. Девахутининг ўғли Капиладева баён этган санскхья фалсафаси Олий Ҳақиқат хақидаги илмнинг ягона ишончли манбаи ҳисобланади. Санскхья фалсафасига асосланмаган ҳар қандай илм хом хаёл бўлиб, инсонга ҳеч қандай хақиқий бахт келтира олмайди.

Текст 31

Илтимос, менга ашаддий даҳрийларнинг дунёқарашларидаги камчилик ва зиддиятлар хақида, ҳайвонларни урчитиш олиб келадиган

окибатлар, кўрсатаётган фаолияти ва моддий табиатнинг қайси гунаси таъсири остидалигига асосан ҳар хил турларга мансуб бўлган тирик мавжудотларнинг жой алмашишлари хақида гапириб бер.

Изоҳ: Моддий табиатнинг ҳар хил гуналари таъсири остидаги ҳайвонларни ўзаро жуфтлаштириш урчитиш деб аталади. Ашаддий даҳрийлар Худонинг мавжудлигига ишонмайдилар, шунинг учун уларнинг фалсафий таълимотлари бир бирига зид. Даҳрий файласуфлар ҳеч қачон умумий бир хулосага кела олмайдилар. Ҳаётнинг турли шакллари мавжудлиги моддий табиат гуналарининг турли хил бирикмалари мавжудлигидан гувоҳлик беради.

Текст 32

Шунингдек, тақводорликнинг, иқтисодий тараққиётнинг, ҳиссий лаззатларнинг ва озодликка чиқишнинг бир бирига зид бўлмаган мақсадлари хақида, шунингдек тирикчилик қилишнинг турли усуллари ва шастраларда берилган қонун ва тартибни сақлаб туриш йўллари хақида гапириб бер.

Текст 33

Менга аждодларга сиғиниш қоидалари, Питрилоканинг яратилиши, ҳар хил сайёралардаги, юлдузлардаги, ёритгичлардаги вақт ўлчами ва уларнинг фазодаги ҳолати хақида гапириб бер.

Изоҳ: Ҳар хил сайёраларда, юлдузларда ва ёритгичларда кун ва тун, шунингдек ойлар ва йиллар турлича давом этади. Ой ва Венера сингари юқори сайёраларда вақт ўлчами ердаги вақт ўлчамидан фарқ қилади. Айтишларича, юқори сайёралардаги бир кун ердаги олти ойга тенг. "Бҳагавад Гита"да айтилганки, Брахмалоканинг бир куни ҳар бири тўрт югадан иборат минг циклга, яъни 4300 000 000 йилга тенг. Шунга асосланиб Брахмалокадаги ой ва йиллар қанча давом этишини аниқлаш мумкин.

Текст 34

Илтимос, менга айтиб берчи, садақа бериш, риёзат чекиш ва қудуқ қазиш инсонга қандай манфаат келтиради. Уйидан узоқда юрганларнинг ҳаёти хақида, қийин аҳволга тушиб қолган киши нима қилиши кераклиги хақида гапириб бер.

Изоҳ: Жамият эҳтиёжини қондириш учун қудуқ қазиш энг яхши савоб ишлардан бири ҳисобланади. Эллик ёшга етгандан кейин оилавий ҳаётни тарк этиш – фақат жиддий, соғлом фикрлай оладиган киши қилиши мумкин бўлган буюк риёзатдир.

Текст 35

Эй бегуноҳ зот, Худо Шахси, барча тирик мавжудотларнинг ҳукмдори бўлган Парвардигор диний қонунларнинг ва ўзини диний фаолиятга тайёрлаб юрганларнинг отаси бўлгани учун менга айтчи, инсон қандай қилиб Худони ўздан тўла мамнун қилиши мумкин?

Изоҳ: Диний фаолиятнинг барча турлари охир оқибатда Олий Шахс Худони рози қилиш учун мўлжалланган. Парвардигор барча диний қонун-қоидаларнинг отаси ҳисобланади. "Бҳагавад Гита"(7.16)да айтилганидек, тўрт тоифадаги одамлар Худога мурожаат қиладилар: пулга муҳтож одамлар, бошига мусибат тушганлар, донишмандлар ва қизиқувчанлар. Гарчи уларнинг садоқати у ёки бу даражада моддий боғланишлар билан булганган бўлса ҳам, ана шундай одамлар Худога садоқат билан хизмат қила бошлайдилар. Худога бўлган садоқатида кармали фаолият ёки фалсафий изланишлардан асар ҳам бўлмаган соф садоқатли содиқлар улардан устун турадилар. Бутун умри давомида фақат гуноҳдан бошқа иш қилмайдиган одамларни Кришна иблислар деб атайди(Б.г.7.15). Улар илм-фан соҳасида қандай муваффақиятга эришган бўлмасин, уларни ғофил одамлар деб ҳисоблаш лозим. Ундай гуноҳкорлар Худони рози қила олмайдилар.

Текст 36

Эй брахманлар аълоси, руҳий устозлар муҳтож одамларга жуда меҳрибон бўладилар. Улар ҳамиша ўзларининг издошларига, шогирдларига ва ўғилларига ғамхўрлик қиладилар; руҳий устоз уларнинг савол беришини кутиб ўтирмай уларга ҳамма илмни ўргатадилар.

Ҳақиқий руҳий устоз инсонга жуда кўп нарса ўргатиши мумкин. Руҳий устоз назарида издошлар, шогирдлар ва ўғиллар ҳаммаси баробар; руҳий устоз уларга ҳамиша меҳрибон ва уларнинг илтимос қилишини кутиб ўтирмасдан ҳамиша уларга илоҳий нарсалар ҳақида гапириб беради. Ҳақиқий руҳий устознинг табиати шундай. Бу шеърда Видура Майтрея Мунидан унга ўзи сўрашни эсдан чиқарган бўлиши мумкин бўлган нарсалар ҳақида гапириб беришни илтимос қиляпти.

Текст 37

Илтимос, менга айтиб берчи, моддий табиатнинг таркибий унсурлари неча марта яксон қилинади, бунда Парвардигор ухлаб ётганида Унга хизмат қилиш учун кимлар тирик қолади?

Изоҳ: "Брахма-самхита"(5.47-48)да айтилганки, бутун моддий олам, ундаги сон-саноксиз коинотлар билан бирга йога-нидра, сирли уйкуга ғарқ бўлган Маха-Вишнунинг нафас чиқариши билан дунёга келади, нафас олганда яксон бўлади: "Мангу уйкуга ғарқ бўлган азалий Олий Шахс Худо, Говинда, уйкусида сон-саноксиз коинотларни яратиш учун сабаблар Уммони

сувларида ястаниб ётади. У бу сувларда Ўзининг ички қувватида жойлашиб ётади, мен ана шу ягона Парвардигорга сажда қиламан.

У нафас чиқарганида сон-саноксиз коинотлар дунёга келади, Унинг нафас олиши эса, оламнинг барча ҳукмдорларига ҳалокат олиб келади. Парвардигорнинг ана шу тўла қисмини Маха Вишну деб атайдилар, У Парвардигор Шри Кришнанинг экспансияси бўлади. Мен ана шу азалий Парвардигорга сиғинаман".

Моддий олам яксон бўлгандан кейин Парвардигор ҳам, Унинг Сабаблар уммонидан ташқаридаги салтанати ҳам ўзининг бутун аҳолиси ҳамда Парвардигорнинг яқин ҳамроҳлари ва хизматкорлари билан биргаликда мавжудликда давом этаверади. Парвардигорнинг хизматкор ва яқин ҳамроҳлари моддий қувват таъсири остига тушиб қолиб Уни эсдан чиқарган тирик мавжудотларга қараганда анча кўп. Бу шеър имперсоналистларнинг "Шримад Бҳагаватам"нинг бошланғич тўрт шеъридаги ахам иборасига берадиган нотўғри изоҳларини инкор этади(ахам эвасам эвагре...). Парвардигор ва Унинг яқин ҳамроҳлари ҳатто моддий олам яксон бўлгандан кейин ҳам мавжуд бўлиб қолаверадилар. Видуранинг бу саволи аниқ кўрсатиб турибдики, Парвардигорнинг барча яқин ҳамроҳлари моддий олам яксон бўлганда ҳам мавжуд бўлиб қоладилар. Бу ҳақиқат Шрила Шридхара Сваמידан кейин Жива Госвами ва Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакура мисол келтирган "Каши-кханда"да ҳам тасдиқланган:

"Худонинг содиқлари ҳатто моддий олам яксон бўлганда ҳам мавжудликда давом этаверадилар. Парвардигор ва Унга бевосита хизмат қилиб юрган содиқлари моддий оламда ҳам, руҳий оламда ҳам мангу яшайдилар".

Текст 38

Тирик мавжудотлар ва Олий Шахс Худонинг ҳақиқий ҳолати қандай? Уларнинг табиати қандай? Ведаларда берилган илмнинг алоҳида аҳамияти нимада, руҳий устоз ва унинг шогирдари нимага керак?

Изоҳ: Ўзларининг асл табиатига кўра тирик мавжудотлар ким бўлишидан қатъий назар ҳар кимнинг хизматини қабул қиладиган Парвардигорнинг хизматкорлари ҳисобланадилар. "Бҳагавад Гита"(5.29)да аниқ айтилганки, Парвардигор – Олий лаззатланувчи, барча қурбонлик маросимлари ва риёзатларнинг меваси Уники, У – бутун борлиқнинг эгаси ва барча тирик мавжудотларнинг дўсти. Парвардигорнинг ҳолати ана шундай. Шунинг учун тирик мавжудот ҳамма нарса Худоники эканини тан олса ва шу тушунчага асосан ҳаракат қилса, у ўзининг табиий ҳолатига қайтади. Ана шундай илмга эга бўлиши учун тирик мавжудотга руҳий мавзудаги суҳбатлар керак. Ҳақиқий руҳий устоз ўзининг шогирдларига қандай қилиб Худога хизмат қилиш мумкинлиги ҳақидаги илмни ўргатишга интилади,

шогирдлар эса ўз навбатида Парвардигор билан тирик мавжудотнинг ўзаро мангу муносабатлари ҳақидаги илмни руҳий ўзлигини англаб етган зотдан ўрганиш кераклигини тушунадилар. Одамларга илоҳий илм нурини етказиш учун Ведавий донишмандлик илмини эгаллаш ва дунёвий фаолиятни тарк этиш лозим. Бу шеърда берилган саволларнинг асосий мазмуни шундан иборат.

Текст 39

Бу илм манбаини бизларга Парвардигорнинг бегуноҳ содиқари кўрсатдилар. Шундай экан ана шундай содиқларнинг ёрдамисиз инсон Худога садоқат билан хизмат қилиш илмини ўрганиши ва қалбида таркидунёлик руҳини ривожлантира оладими?

Изоҳ: Кўплаб ғофил одамлар шундай фикрга борадиларки, руҳий устознинг ёрдамисиз ҳам инсон ўзининг руҳий табиатини англай олади. Улар руҳий устознинг зарурлигини инкор этадилар ва ўзларининг шу нуқтаи назарини тарғибот қилиб, аслида ўзлари бошқаларга руҳий устозлик қилишга уринаётган бўладилар. лекин "Шримад Бхагаватам" бундай дунёқарашни кўллаб-қувватламайди. Ҳатто буюк илоҳиётчи олим Вьясадевага ҳам руҳий устоз керак бўлди, у ўзининг руҳий устози Нарада Мунининг кўрсатмаси асосида "Шримад Бхагаватам"дай улуғвор асар яратди. Ҳатто, Парвардигор Шри Кришнанинг Ўзи бўлган Парвардигор Чайтаня Махапрабху ҳам руҳий устоз қабул қилди, Парвардигор Шри Кришнанинг Ўзи ҳам руҳий илм ўрганиш учун руҳий устозга, Сандипани Мунига мурожаат қилди; барча ачарьялар ва авлиё зотлар руҳий устозга мурожаат қилганлар. "Бхагавад Гита"да Аржун гарчи бундай расмиятчиликнинг ҳожати бўлмаса ҳам, Парвардигор Шри Кришнани ўзига руҳий устоз қилиб қабул қилди. Шундай қилиб, руҳий устознинг зарурлигига ҳеч ким шубҳа қилмаслиги лозим. Бунда талаб қилинадиган ягона шарт шундан иборатки, руҳий устоз парампара деб аталадиган ишонарли шогирдлар силсиласида турган ҳақиқий руҳий устоз бўлиши лозим.

Сури, буюк файласуф-олимларни ҳамиша бирдай бегуноҳ зот(анагха)лар деб бўлмайди. Анагха-сури – Парвардигорнинг асл содиғи. Парвардигорнинг асл содиғи бўлмаган ёки Парвардигор билан тенглашишга интилиб юрган одамлар анагха-сурилар қаторига киролмайди. Худонинг асл содиқлари одамларга ишонарли муқаддас китобларда берилган илм сирларини очиб берадиган жуда кўп китоблар ёзиб қолдирганлар. Парвардигор Шри Чайтаня Махапрабхунинг кўрсатмаси билан Шрила Рупа Госвами ва унинг ёрдамчилари жуда кўп китоб ва кўлланмалар ёздилар, уларда янги содиқлар учун

насихатлар тўпланган бўлиб, Парвардигорнинг асл содиғи бўлишга жиддий интилиб юрган ҳар

бир содиқ уларнинг шу асарларини ўрганишлари лозим.

Текст 40

Эй ҳурматли донишманд, мен Олий Шахс Худо, Парвардигор Харининг эрмаклари ҳақидаги ҳикояларни тинглаш учун сенга бу саволларни бердим. Сен ҳар бир тирик мавжудотнинг дўстисан, шунинг учун илтимос, кўриш қобилиятини йўқотган одамларнинг ҳаммасига улар ҳақида гапириб бер.

Изоҳ: Видура Худога муҳаббат билан илоҳий хизмат қилишнинг қонун-қоидалари ҳақида унинг фикрини тинглаш ниятида Майтреяга кўплаб саволлар берди. "Бхагавад Гита"(2.41)да айтилганидек, Худога садоқат билан хизмат қилиш – содиқнинг ягона мақсади, шунинг учун унинг ақли бошқа нарсаларга чалғимайди ва ҳеч қандай гумонга бормайди. Видура ҳеч нарсага чалғимасдан Худога садоқат билан хизмат қилишга бутунлай фарқ бўлишни истарди. Бу шеърда у Майтрея Мунини ўзининг дўсти деб айтяпти. У Майтреяни унинг ўғли бўлгани учун эмас, булки Майтрея ҳақиқатан ҳам моддий табиат таъсири остида руҳий кўриш қобилиятини йўқотган барча одамларнинг дўсти бўлгани учун дўстим деб айтяпти.

Текст 41

Эй бегуноҳ зот, сенинг жавобларинг бизларни барча моддий мусибатлардан ҳимоя қилади. Ведалар тавсия қиладиган хайр-эҳсонлар, риёзатлар ва қурбонлик маросимларининг бирортаси сенинг одамларга берадиган бу неъматинг билан тенглаша олмайди.

Изоҳ: Одамларга қилиш мумкин бўлган энг буюк яхшилик – уларни моддий ҳаётда учрайдиган барча мусибатлардан ҳимоя қилишдан иборат. Барча ташвишлардан фақат Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган кишигина халос бўла олади. Мана шу илм инсониятга совға қилиш мумкин бўлган энг бебаҳо неъматдир. Ведаларни ўрганиш, қурбонлик маросими ўтказиш, саховат билан садақа улашиш – буларнинг ҳаммаси биргаликда инсонни моддий мусибатларнинг ҳатто бир қисмидан ҳам ҳимоя қила олмайди, Худога садоқат билан хизмат қилиш эса уларнинг ҳаммасидан озод этади. Ўзининг ана шундай бебаҳо неъматини Майтрея биргина Видурга бериб қўймади; бутун инсониятга мўлжалланган унинг мана шу неъматини қайси даврда яшашидан қатъий назар ҳаммани озодликка чиқаради. Мана шу неъматини Майтреяга мангу ҳаёт бағишлади.

Текст 42

Шри Шукадева Госвами деди: Видуранинг саволларидан илҳомланган Майтрея, Олий Шахс Худо ҳақида гапиришга ҳамиша тайёр юрадиган донишмандлар сардори унга Пураналарда келтирилган ҳикояларни гапириб бера бошлади.

Парвардигорнинг илохий кароматлари ҳақида гапирар экан, у бундан чуқур лаззат оларди.

Изоҳ: Майтрея Муни сингари буюк донишманд-олимлар ҳамиша Парвардигорнинг илохий кароматлари ҳақида гапиришга тайёр юрадилар. Видуранинг саволларига жавоб берар экан, Майтрея бундан ҳақиқий илохий лаззат олаётгани сабабли кулиб турарди.

*Бхактиведантанинг "Шримад Бҳагаватам"нинг
Учинчи қўшиқ "Видура савол беришида давом
этади" деб аталадиган еттинчи бобида изоҳлари
шундай яқунланади.*

Саккизинчи боб Гарбходакашайи Вишнудан Брахманинг дунёга келиши

Текст 1

Видурага қараб, буюк донишманд Майтрея Муни деди: Шоҳ Пурунинг авлодлари Худонинг асл содиқларига хизмат қилишга муносиб зотлардир, чунки уларнинг ҳаммаси Худонинг содиқларидирлар. Сен ҳам ана шу авлодга мансубсан, шуниси ажойибки, сенинг шарофатинг билан Парвардигорнинг илохий эрмаклари ҳамиша янги мазмун билан тўлиб боради.

Изоҳ: Буюк донишманд Майтрея Видурага миннатдорчилик билдирда ва унинг қандай шавкатли авлодга мансублигини эслатиб, унга ҳурмат-эътиром кўрсатди. Пурулар авлоди жаҳонга Худонинг жуда кўп содиқларини бергани билан шуҳрат қозонди. Бу авлодга мансуб зотларнинг ҳаммасининг фикру-хаёли шахсиятсиз Браҳман ёки Параматмада эмас, балки Бҳагаван, Худо Шахсида жамланган эди, шунинг учун уларнинг ҳаммаси Парвардигорга ва Унинг асл содиқларига хизмат қилишга муносиб бўлган зотлар эди. Ўз авлодларининг урф-одатларига риоя қилган ҳолда Видура ҳамиша ҳамма жойда Парвардигорнинг сўнмас шуҳратини шарафлаб куйлаб юрарди. Шунинг учун Майтрея Виудра сингари ана шундай ажойиб инсон билан ҳамсухбат бўлаётганидан бахтиёр эди. Ана шундай шахс билан ҳамсухбат бўлиш инсонга ҳақиқий бахт келтиришини у яхши биларди, чунки бундай суҳбатлар туфайли инсон қалбида Худога садоқат билан хизмат қилиш истаги уйғонади.

Текст 2

Энди менга, арзимаган ҳиссий лаззатга эришиш ниятида ўзини оғир мусибатларга дучор қилиб юрган одамларга ғамхўрлик қилиб буюк донишмандларга Олий Шахс Худо, Парвардигорнинг Ўзи бевосита гапириб берган

“Бҳагавата-пурана”ни баён этишга киришишга рухсат бер.

Изоҳ: Майтрея "Шримад Бҳагаватам"ни баён этишга киришишга қарор қилди, чунки бу асар ягона мақсад – инсонлар жамиятининг барча муаммоларини ҳал қилиш мақсадида яратилган ва шогирдлар силсиласи орқали авлоддан-авлодга ўтиб келарди. Фақат энг омадли инсонларгина "Шримад Бҳагаватам"ни Парвардигорнинг асл содиқлари оғзидан тинглаш имкониятига эга бўладилар. моддий қувват таъсири остида алданиб юрган тирик мавжудотлар моддий бахтнинг арзимас заррачаси билан лаззатланиш мақсадида ўзининг елкасига сон-саноксиз кийинчиликлар юқини ортиб оладилар. Улар ўзларини қандай оқибатлар кутиб турганини билмасдан кармали фаолият билан шуғулланадилар. Нодонлиги сабабли ўзларини танасига қиёслаб, улар ўзларининг сон-саноксиз сохта боғланишларига ёпишиб оладилар. Улар атрофидаги одамлар ва нарсалар ўзлари билан мангу бирга бўлади деб ўйлайдилар. Бундай аҳмоқона тасаввурлар тирик мавжудотнинг онгида шунчалик мустаҳкам ўрнашиб олганки, улар Парвардигорнинг ташқи қуввати ҳукми остидан чиқа олмай, умрлар оша чексиз мусибатларга дучор бўлиб юрадилар. Аммо, бирор сабаб билан "Шримад Бҳагаватам"ни ёки "Шримад Бҳагаватам"нинг мазмунини англаб етган содиқ бҳагаватани учратган омадли киши моддий олам тутқунлигидан озодликка чиқа олади. Шунинг учун Майтрея Муни бу дунёда изтироб чекиб юрган барча одамларга ачинганидан биринчи навбатда "Шримад Бҳагаватам"ни гапириб беришга қарор қилди.

Текст 3

Биз замонларда авлиё болалар сардори Санат-кумар бошқа буюк донишманд ҳамроҳлигида Васудева, яъни Парвардигор ҳақидаги Ҳақиқатни билиб олиш мақсадида худди шундай саволлар билан коинот қаърида ётган Парвардигор Санкаршанага мурожаат қилган эдилар.

Изоҳ: Бу шеър олдинги шеърдаги хабарни тушунтиради, унда "Шримад Бҳагаватам"ни Парвардигорнинг Ўзи айтиб берган дейилган эди. Бу ерда Парвардигор уни қачон ва кимга гапириб бергани айтилган. Санат-кумар бошлиқ буюк донишмандлар Парвардигор Васудеванинг тўлиқ экспансияси бўлган Парвардигор Санкаршанага Видуранинг саволларига ўхшаган саволлар билан мурожаат қилган эдилар, шунда Парвардигор шу саволларга жавоб берди.

Текст 4

Ўша пайтда Парвардигор Санкаршана Ўзининг ҳукмдори бўлган, донишмандлар Парвардигор Васудева деб атайдиган ягона Парвардигор ҳақидаги фикр мулоҳазаларга ғарқ бўлиб ётган эди, лекин буюк донишмандларнинг баркамолликка эришишларига ёрдам бериш

ниятида У Ўзининг нилуфарсимон кўзларини очиб гапира бошлади.

Текст 5

Донишмандлар олий сайёралардан Ганга сувлари бўйлаб коинотнинг қаърига тушдилар, шу боис уларнинг бошидаги сочлари нам эди. Улар илонлар шоҳининг ўзларига яхши қайлик топишни истаган қизлари эҳсон қурбонлик қилиб сажда қиладиган Парвардигорнинг нилуфар пойи қадамларига бош эгдилар.

Изоҳ: Ганга Парвардигор Вишнунинг нилуфар қадамлари пойидан оқиб чиқади ва сувларини бутун коинот бўйлаб – олий сайёралардан қуйи сайёраларга олиб ўтади. Донишмандлар Сатъялокадан Ганга оқимлари бўйлаб сеҳрли йога усулларига асосланган имкониятлардан фойдаланиб тушдилар. Ҳатто дарёнинг узунлиги кўп минг километр бўлса ҳам, комил йог унинг сувларига қўмилиб бир лаҳзада унинг оқими бўйлаб бир жойдан иккинчи жойга ўтиши мумкин. Ганга – бутун коинот бўйлаб оқиб ўтадиган ягона дарё, буюк донишманд бутун коинот бўйлаб саёҳат қилиш учун мана шу муқаддас дарёдан фойдаланадилар. Бу ерда айтилганки, уларнинг сочлари нам эди, бу улар сочларини Парвардигор Вишнунинг нилуфар қадамлари пойидан оқиб чиқадиган дарё(Ганга) сувларида намлаганини билдиради. Бошини Ганганинг сувларидан намлаган ҳар қандай инсон шубҳасиз Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойига бошини теккизган ва ўзининг барча гуноҳлари оқибатидан покланган бўлади. Ганга сувларида чўмилган ва шу тариқа барча гуноҳларидан покланган, бошқа бирор гуноҳ қилишга интилмайдиган киши албатта руҳий озодликка эришади. Агар инсон яна гуноҳ қила бошласа, унинг Ганга сувларида чўмилиши худди дарё сувларида яхшилаб ювиниб чиқиб, қирғоққа чиққан заҳоти устига чанг соча бошлайдиган филнинг ювинишидан фарқ қилмайди.

Текст 6

Парвардигорнинг илоҳий эрмаклари ҳақида кўп эшитган Санат-кумар бошлиқ тўрт кумар чуқур муҳаббат синган улуғвор шеърларда Парвардигорни самимий олқишлай бошладилар. Уларни тинглаб туриб Парвардигор Санкаршана Ўзининг минг капгирини кўтарди, Унинг каллаларида ярқираб турган гавҳартошлар бутун атрофни ғаройиб нурга тўлдирди.

Изоҳ: Парвардигорни баъзан уттамашлока деб атайдилар, бу “содиқлари улуғвор мадҳияларда олқишлайдиган Зот” деганни англатади. Бундай мадҳиялар қалбини Худога муҳаббат ва Унга садоқат билан хизмат қилишга боғланиш туйғуси тўлдирган содиқнинг оғзидан ўзидан ўзи тинмай оқа бошлайди. Ҳатто Худонинг буюк содиқлари бўлган кичкина болалар ҳам Унга ажойиб илтижолар қилгани ва Унинг кароматларини

чиройли шеърларда олқишлаганига жуда кўп мисоллар бор. Бошқача қилиб айтганда, қалбида Худога нисбатан чуқур муҳаббат ва боғланиш ривожлантирмаган киши Унга муносиб илтижо қила олмайди.

Текст 7

Кейин Парвардигор Санкаршана "Шримад Бҳагаватам"нинг мазмунини бу пайтга келиб таркидунё қилишга қасам ичган буюк донишманд Санат-кумарга гапириб берди. Ўз навбатида Санат-кумар Санкаршанадан тинглаган "Шримад Бҳагаватам"ни Санкхья Мунининг саволларига жавоб берганда такрорлади.

Изоҳ: Парампара тизими шундай ҳаракат қилади. Гарчи машҳур буюк авлий Санат-кумар ўша даврга келиб руҳий баркамолликка эришган зот бўлса ҳам, барибир Парвардигор Санкаршанадан "Шримад Бҳагаватам"ни тинглади. Кейин, Санкхья Ришининг саволларига жавоб берар экан, унга Парвардигор Санкаршанадан эшитганларини такрор гапириб берди. Бошқача қилиб айтганда ҳақиқий мўътабар зотларнинг гапларини диққат билан тинглаган кишигина бошқаларга тарғибот қила олади. Шундай қилиб, тинглаш ва такрорлаш Худога садоқат билан хизмат қилишни ташкил этадиган жараёнлар ичида энг муҳими ҳисобланади. Диққат билан тинглашни билмайдиган киши ведалар илмини тарғибот қила олмайди.

Текст 8

Буюк донишманд Санкхья барча илоҳиёт кишиларининг сардори эди. Брихаспати ва менинг руҳий устозим Парашара Муни унинг "Шримад Бҳагаватам"да Парвардигорни қандай олқишлаганини эшитиш бахтига муяссар бўлганлар.

Текст 9

Юқорида айтилган буюк донишманд Парашара буюк донишманд Пуластьянинг маслаҳати билан Пураналар аълоси("Шримад Бҳагаватам")ни менга гапириб берди, энди эса, эй ўғлим, мен сенга Парашарадан эшитганларимни гапириб бераман, чунки сен чуқур имон ва садоқат билан менга эргашяпсан.

Изоҳ: Буюк донишманд Пуластья барча иблисларнинг бобокалони ҳисобланади. Бир куни Парашара қурбонлик маросими ўтказмоқчи бўлди, унинг оловида дунёдаги барча иблислар ёниб кетиши лозим эди, чунки уларнинг биттаси унинг отасини ўлдириб еган эди. Буюк донишманд Васиштха Муни қурбонлик маросими ўтказилаётган жойга келиб, Парашарадан бу ёвуз ишдан тўхташни илтимос қилди. Васиштханинг мартабасини ва мўътабарлигини ҳурмат қилиб, Парашара унинг илтимосини рад этолмади. Парашара қурбонлик маросимини тўхтатганида иблисларнинг отаси Пуластья, унинг ҳақиқий

брахманларга хос фазилатидан хайратга тушиб, уни дуо қилди, бу дуога асосан у келажакда Ведаларни тўлдирадиган муқаддас китоблар - Пураналарни ҳикоя қиладиган буюк зот бўлиб етишиши лозим эди. Пуластыя Парашаранинг қилган ишидан хайратга тушган эди, чунки у брахманларга хос олижаноблик билан иблисларнинг гуноҳини кечириб юборган эди. Қурбонлик маросимида Парашара Муни барча иблисларни ёқиб юбориши мумкин эди, лекин у ўйланиб қолди: “Ибилслар бошқа мавжудотларни, одамларни ва ҳайвонларни ейдилар, чунки уларнинг табиати шундай, лекин бу брахманларга хос бўлган кечиримли бўлиш фазилатидан юз ўгиришга сабаб бўлолмайди-ку!” Пураналарнинг буюк ҳикоячиси бўлиб, Парашара биринчи навбатда оламга Пураналарнинг аълоси бўлган "Шримад Бҳагаватам"ни гапириб берди. Майтрея Муни "Шримад Бҳагаватам"ни ўзи Парашарадан қандай эшитган бўлса, шундайлигича гапириб бермоқчи эди, буни учун у катталарнинг барча кўрсатмаларига қулоқ соладиган ва уларнинг садоқатли итоаткор хизматкори бўлган Видурани муносиб тингловчи деб топди. Шундай қилиб, "Шримад Бҳагаватам" оғзаки усулда шогирдлар силсиласи орқали Вьясадевадан анча олдин қадим замонлардан бери авлоддан авлодга ўтиб келяпти. Тарихшунослар, Пураналар бир неча юз йил аввал яратилган деб айтадилар, лекин аслида Пураналар қадимдан мавжуд бўлиб, дунёвий тарихшунослар ва файласуф сафсатабозлар айтган даврдан анча олдин пайдо бўлган.

Текст 10

Бутун уч олам сув остида қолганда Ўзининг тўшаги – буюк аждар Анантада ётган Гарбходакашайи Вишнудан бошқа ҳеч ким йўқ эди. У Ўзининг ички қувватига ғарқ бўлган ҳолда ухлаб ётгандай кўринарди, Унинг ташқи қуввати эса, ҳаракатсиз эди. Парвардигорнинг кўзлари сал очилган ҳолатда эди.

Изоҳ: Парвардигор Ўзининг ички қувватидан мангу илоҳий лаззат олади, Унинг ташқи қуввати эса моддий олам яқсон бўлганида ҳаракатсиз ҳолатда бўлади.

Текст 11

Ўтинда яширинган оловнинг қуввати сингари Парвардигор тошқин сувлари устида ётарди, ўзларининг нафис таналарида бўлган барча тирик мавжудотлар Унинг ичида паноҳ топган эди. у Ўзининг мустақил намоён бўладиган, кала деб аталадиган қувватига ғарқ бўлиб ётган эди.

Изоҳ: Бутун уч олам – юқори, ўрта ва қуйи сайёралар тизими – тшоқин сувларга ғарқ бўлгандан кейин ана шу сайёраларда яшайдиган тирик мавжудотлар кала деб аталадиган қувват ёрдамида ўзларининг нафис таналарида қолдилар. Бутун олам сувга ғарқ бўлганида тирик мавжудотларнинг кўпол таналари намоён

бўлмаган ҳолатга ўтадилар, лекин моддий оламнинг сувлари сингари, уларнинг нафис таналари мавжудликда давом этаверади. Шундай қилиб, коинот қисман яқсон бўлганда Парвардигор моддий олам тўла яқсон бўлгандагидай бутун моддий қувватни Ўз ичига олмайди.

Текст 12

Парвардигор шу ҳолатда, Ўзининг ички қувватига ғарқ бўлиб, тўрт юз юга давомида ётди, Унинг ташқи қувватига гўё У тошқин сувларга ғарқ бўлиб ухлаётгандай туюларди. Кала–шакти уйғотган тирик мавжудотлар ўзларининг кармали фаолиятини давом эттириш учун дунёга кела бошлаганида, Парвардигор кўрдик, Унинг илоҳий танаси кўкимтир тус олибди.

Изоҳ: “Вишну-пурана”да кала-шакти қуввати авидья деб аталган. Ккала-шактининг ҳаракатлари шунда намоён бўладик, у моддий оламдаги тирик мавжудотларни ўз меҳнатининг натижасидан лаззатланиш мақсадида меҳнат қилишга мажбур қилади. Ўз меҳнатининг натижаларидан лаззатланиш учун ишлаб юрган кишилар "Бҳагавад Гита"да мудха, нодонлар деб аталган. Шундай нодон одамлар мангу кул бўлиб қолган ҳолда у ёки бу турдаги ўткинчи арзимаган лаззатга эришиш учун вақтини ва кучини аямай меҳнат қиладилар. Инсон агар болаларига каттароқ бойлик мерос қолдира олган бўлса, ўзидан ва яшаган ҳаётдан мағрурлана бошлайди, ана шу ўткинчи, алдамчи мақсадга эришиш учун у ҳар қандай гуноҳ ишга қўл уришга тайёр, у ана шу гуноҳ ишлари уни моддий олам тутқунлигида мангу ушлаб қолишини тушунмайди ҳам. Тирик мавжудотларнинг онги ҳамда улар тўплаган дунёвий гуноҳлар тирик мавжудотлар бирикмасига кўкимтир ранг бердилар. Ўз меҳнатининг натижаларидан лаззатланиш учун меҳнат қилиш истаги тирик мавжудотда Парвардигорнинг кала деб аталадиган ташқи қуввати таъсири остида юзага келади.

Текст 13

Моддий эҳтирос гунаси Парвардигорнинг нигоҳи тушиб турган олам яралишининг нафис шаклини ҳаракатга келтирди ва уни Парвардигорнинг қорнидан ташқарига чиқишга мажбур қилди.

Текст 14

Парвардигорнинг қорнидан чиқиб, тирик мавжудотларнинг кармали фаолияти бирикмаси Вишну Шахси яратган нилуфар гулининг ғунчаси шаклига кирди. Унинг олий амрига итоат этиб, ана шу нилуфар гули худди куёшдай атрофидаги ҳамма нарсени ёрқин нур билан ёритди ва чексиз тошқин сувларини қуритди.

Текст 15

Парвардигор Вишну Олий Рух қиёфасида фазовий нилуфар гули ичига кирди ва унга барча моддий

табиат гуналарини жойлади. Шундан кейин нилуфар гулида ведалар донишмандлигининг тимсоли бўлган, биз ўзи туғилган деб атайдиган зот туғилди.

Изоҳ: Бу ерда гап бораётган нилуфар гули – коинотнинг вират-рупаси, яъни Парвардигорнинг моддий оламда мавжуд бўлган баҳайбат қиёфаси. Олам яксон бўлганида фазовий қиёфа навбатдаги яралиш жараёнида яна дунёга келиш учун Парвардигор Вишнунинг қорнига киради. бунинг сабаби ҳар бир коинот ичига кирадиган Гарбходакашайи Вишну бўлади. Вират-рупада моддий табиат билан шартланган барча тирик мавжудотларнинг кармали фаолияти бирикмаси жамланган. Улардан биринчи бўлиб коинот нилуфаридан туғиладиган коинот ҳукмдори Брахма дунёга келади. Бошқалардан фарқли равишда биринчи тирик мавжудотнинг моддий отаси йўқ, шунинг учун уни свайамбху, яъни “ўзи туғилган” деб атайдилар. Олам яксон бўлганида Брахма Нараяна билан биргаликда уйқуга кетади, яратишнинг янги цикли бошланганида эса, у юқорида айтилганидай қайтадан туғилади. Бу гаплардан уч тушунча ҳақида тасаввур ҳосил қилиш мумкин – кўпол вират-рупа, нафис Хираньягарбха ва моддий яратувчи куч, Брахма ҳақида.

Текст 16

Нилуфар гулида туғилган Брахма, гарчи гулнинг энг тепасида штирган бўлса ҳам, уни ўраб турган оламни кўрмасди, шунинг учун кўзларини ҳамма томонга айлантириб, бутун космик фазони айланиб чиқди. Шу тариқа унда оламнинг тўрт тарафига қараган тўрт калла пайдо бўлди.

Текст 17

Нилуфар гулида ўтирган маъбуд Брахма барибир на оламни, на нилуфар гулини, на ўзини охиригача англаб етолмади. Давр охирига келиб катта тўлқинларни кўтариб, нилуфарни чайқатиб, йўқотиш шамоли эса бошлади.

Изоҳ: Брахма куёш вақт ўлчами бўйича таърифлаб бўлмайдиган узоқ вақт, бир юга давомида англаб олишга қанча уринса ҳам, барибир яратиш, нилуфар гули ва уни ўраб олган олам маъбуд Брахма учун жумбоклигича қолаверди. Бундан шундай хулоса чиқариш мумкинки, бирор тирик мавжудот фақат ўз ақлининг кучига ишониб моддий оламнинг ва яралишнинг сирини англаб етишга қодир эмас. инсоннинг қобилияти шу қадар чекланганки, Парвардигорнинг ёрдамисиз у Худонинг моддий оламни яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яксон қилиш ишларини англаб етиш имкониятидан маҳрум.

Текст 18

Ғофилликда бўлган маъбуд Брахма фикр юрита бошлади: “Бу нилуфар гулида ўтирган мен кимман ўзи? У қаерда ўсиб турибди? Пастда, мана шу

нилуфар ўсиб турган бирор зот бўлиши керак, у албатта сув остида бўлса керак?”

Изоҳ: Олам яралиши аввалида маъбуд Брахма фикр юритган моддий олам яралишининг сабаби ҳали ҳозиргача олим ва файласуфларнинг фикрлаш мавзуси бўлиб келмоқда. Чуқурроқ фикрлаш қобилиятига эга бўлган кишилар ўзининг дунёга келиши ва бутун моддий оламнинг яралишининг сабабини – бутун борлиқнинг олий сабабини аниқлашга интиладилар. Агар улар шу саволига жавоб излаб риёзатлар чекса ва жиддий интилишда давом этсалар, улар албатта муваффақиятга эришадилар.

Текст 19

Бу ҳақда бош қотириб, маъбуд Брахма нилуфар гули поясидаги канал бўйлаб сув тагига тушди. Лекин нилуфар пояси ичига кириб ва Вишнунинг киндигига яқинлашса ҳам, у барибир нилуфар гулининг илдизини топа олмади.

Изоҳ: Ўзининг уринишлари ёрдамида инсон Парвардигорга бироз яқинлашиши мумкин, аммо Парвардигорни фақат Унинг марҳамати билан тўла англаб етиш мумкин. Худони англаб етишга олиб келадиган ягона йўл – Худога садоқат билан хизмат қилиш. Бу "Бҳагавад Гита"(18.55)да ҳам тасдиқланади: бхактйа мам абхиджанати йаван йаш часми таттватах.

Текст 20

О Видура, ўзининг дунёга келиши сабабини излаб маъбуд брахма ҳаёти узиладиган чегарага бориб етди. Ана шу чегара тирик мавжудотларнинг ақлида намоён бўлган кўринишларидан бири ўлимдан кўркиш бўлган кўрқув туйғусини келтириб чиқарадиган, Вишнунинг кўлидаги мангулик ғилдирагини билдиради.

Изоҳ: Самадҳи ҳолатига эришиш учун инсон, ҳатто бу сабаб қандай табиатга - шахсий, шахсиятсиз ва жамланган табиатга эғалигини билмас ҳам, ақлини бутун борлиқнинг олий сабабида жамлаши лозим. Парвардигорни мууроқаб қилиш албатта Худога садоқат билан хизмат қилишнинг бир тури ҳисобланади. Ўзининг ақли, ҳиссиёти ёрдамида Худони англаб етишдан бош тортиш ва олий сабабни излаб мууроқаб қила бошлаш инсоннинг камтаринлигини билдиради, бу эса ўз навбатида Худога садоқат билан хизмат қилишнинг аломати ҳисобланади. Шундай қилиб, ўзининг бу дунёда мавжудлигининг сабабини англаб етишга интилаётган ҳар бир инсон Худога садоқат билан хизмат қила бошлаши лозим.

Текст 22

Орадан юз йил ўтганда унинг мууроқабаси мақсадига эришди, Брахма зарур илмга эга бўлди ва ўзининг қалбида шунча уринса ҳам кўра олмаётган Парвардигорни кўрди.

Изоҳ: Фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш орқали Парвардигорни кўриш мумкин, ҳеч қандай аклий интилишлар бунда бизга ёрдам бера олмайди. Брахманинг ёши одамларнинг ёши ҳисобланадиган қуёш йилларидан фарқ қиладиган дивья ҳисобида ўлчанади. Дивья йилининг ўлчами "Бхагавад Гита"(8.17)да кўрсатилган: сахасрайуга-парйантам ахар йад брахmano видух. Брахманинг бир кунда Ерда тўрт югадан иборат минг цикл вақт ўтади. Мана шу ўлчам тизими бўйича Брахманинг муроқабаси юз йил давом этди. Муроқаба қилишни тамомлаб, барча сабабларнинг олий сабабини англаб етди ва Парвардигор Чайтанья тан олган ва маъқуллаган "Брахма-самхита" асарини яратди. Унда: говиндам ади-пурушам там ахам бхаджами дейилган. Худога садоқат билан хизмат қилиш имкониятига эга бўлиш ва Унинг ҳақиқий табиатини англаб етиш учун аввал Худонинг марҳаматига эришиш лозим.

Текст 23

Брахма сувда нилуфарга ўхшаган катта оқ тўшакни – Шеша-наганинг танасини кўрди, унда Худо Шахси, Парвардигор ёлғиз ётарди. Бутун атроф Шеша-наганинг капгиридаги гавҳартошлардан таралаётган ёғду билан ёритилган, шу жойдаги зулматни тарқатиб турарди.

Текст 24

Парвардигорнинг танасининг ажойиблиги коралл тоғининг гўзаллигини сўндириб кўярди. Кечкурунлари коралл тоғлари ботаётган қуёш нуруларидан тикилган ажойиб либос кийиб олади. аммо ана шу либоснинг гўзаллиги ҳам Парвардигорнинг ажойиб сариқ либоси олдида сўниб қоларди. Коралл тоғининг олтин чўққиси бор, аммо Парвардигорнинг бошидаги яркироқ гавҳарлардан безаклар тақилган тожи ҳатто унинг нуруни ҳам сўндириб кўярди. Тоғнинг танаси шаршаралар, майса ва гуллар билан безанган, аммо уларнинг гўзаллиги Парвардигорнинг баҳайбат танасининг, қимматбаҳо тошлар, марваридлар, туласи барглари ва гулчамбарлар билан безанган кўлларининг ва оёқларининг ғаройиблиги олдида сўниб қоларди.

Изоҳ: Бизнинг ақлимизни баъзида ҳаёратга солиб кўядиган табиатнинг гўزل манзараси – аслида Парвардигорнинг илоҳий танасининг бузилган акси холос, шунинг учун Парвардигорнинг гўзаллиги мафтун этган киши гарчи моддий табиатнинг гўзаллигини инкор этмаса ҳам, унга нисбатан бепарво бўлиб қолади. "Бхагавад Гита"(2.59)да айтилганки, парам, яъни Парвардигор Ўзига мафтун қилган кишининг қуйи нарсаларга нисбатан бўлган қизиқиши умуман йўқолиб кетади.

Текст 25

Парвардигорнинг бепоён илоҳий танаси уч сайёралар тизимини – олий, ўрта ва қуйи – тизимларни қоплаб олган эди. қимматбаҳо безаклар тақиб олган Парвардигор ўзидан ғаройиб нур таратиб турган ва илоҳий ранг-барангликка эга ажойиб либослар кийиб олганди.

Изоҳ: Олий Шахс Худонинг танасининг узун, бўйи ва энини фақат Парвардигорнинг Ўзи билади, чунки У бутун борлиққа сингиб кетган. Моддий табиат гўзаллигининг манбаи Парвардигорнинг гўзаллиги ҳисобланади, аммо бунда У ҳамиша ажойиб либослар кийган, ғаройиб безаклар билан безанган, бубилан У Мутлак Зотнинг илоҳий ранг-баранглигини намоён этади. Руҳий илми эгаллаш учун ҳамиша шуни эслаб юриш жуда муҳим.

Текст 26

Парвардигор Ўзининг оёқларини биров кўтариб уларни Брахмага кўрсатди. Парвардигорнинг нилуфар пойқадамлари – моддий иллатлардан Унга пок садоқат билан хизмат қилиш келтирадиган барча саодатлар манбаидир. Парвардигор Ўзига соф садоқат билан хизмат қилиб юрган содиқларига ана шу саодатларни ато этади. Унинг оёқ ва кўлларининг бармоқларидаги ойга ўхшаган тирноқлардан таралаётган илоҳий ёғду энди очилган нилуфар гулининг гулбарглари эслатарди.

Изоҳ: Парвардигор барча тирик мавжудотларнинг истагини амалга оширади, бунда У ҳар кимга ўзининг истаган нарсасини беради. Асл содиқлар Парвардигорнинг Ўзидан фарқ қилмайдиган Унга илоҳий хизмат қилиш бахтига эга бўлишга интиладилар. Шундай қилиб, асл содиқларнинг барча истақларининг ягона мақсади Парвардигор ҳисобланади, Худога садоқат билан хизмат қилиш эса – Унинг марҳаматига эришиш имконини берадиган бенуксон усулдир. "Бхакти-расамрита-сндху"(1.1.11)да Шрила Рупа Госвами айтганки, соф садоқатли хизмат джнана-кармадй-анавритам, яъни соф садоқат билан хизмат қилиш фалсафа ёки кармали фаолият билан аралашмаслиги лозим. Ана шундай садоқат билан хизмат қилиш асл содиққа энг олий саодат – Олий Шахс Худо, Парвардигор Шри Кришна билан бевосита мулоқот қилиш имкониятини беради. "Гопалатанани-упанишада"га кўра, Парвардигор Брахманинг кўзига Ўзининг нилуфар қадамлари пойининг фақат биттасини кўрсатган. Брахmano 'сав анаваратам ме дхйатах стутах парардханте со 'будхйата гопавешо ме пурастат авирбабхува. Бир неча миллион йил муроқабада ўтириб, Брахма Парвардигорнинг Шри Кришна кўринишидаги подачи бола либосини кийиб олган илоҳий қиёфасини кўрди, бу ҳақда у ўзининг машҳур "Брахма-самхита" асарида ёзган.

Текст 27

У миннатдорчилик билан Ўзининг содиқларининг хизматини қабул қилди ва чиройли табассуми билан уларнинг барча қайғуларини тарқатиб юборди. Парвардигорнинг сирғалар билан безатилган юзи Унинг оғзидан таралиб турган нурдан ёришиб турар, бурун ва қошлари бенуксон эди; буларнинг ҳаммаси Унинг юзини бетакрор гўзал қилиб кўрсатарди.

Изох: Худога садоқат билан хизмат қилиш Парвардигорда чуқур миннатдорчилик туйғусини уйғотади. Кўплаб илоҳиёт кишилари шуғулланадиган турли руҳий фаолиятлар бор, аммо Худога садоқат билан хизмат қилиш уларнинг орасида алоҳида ўрин эгаллайди. Худонинг содиқлари ўзларининг хизмати эвазига Худодан ҳеч нарса тиламайдилар. Ҳатто Парвардигор уларга ўзининг энг олий неъматини – руҳий озодликка чиқишни таклиф этганда ҳам, содиқлар уни рад этадилар. Шундай қилиб, Парвардигор Ўзининг содиқлари олдида қарздор бўлиб қолади, шу боис У қила олиши мумкин бўлган ягона иш – қилган хизматлари учун ссодиқларини Ўзининг мафтункор мангу латофатли табассуми билан мукофолаш. Парвардигорнинг ширин табассум билан порлаган юзи Унинг содиқларига чексиз лаззат олиб келади ва уларни илҳомлантириб юборади. Парвардигор Ўзининг содиқларининг қувонганини кўрганида бундан яна ҳам кўпроқ лаззат олади. шу тариқа Парвардигор ва Унинг содиқлари ҳаминиша бир бирларига хизмат қилиш ва ўзининг миннатдорчилигини билдиришда мусобақа қиладилар.

Текст 28

Азизим Видура, Парвардигорнинг сонига кадамба гулининг чангини эслатадиган сариқ рангли мато ўралган ва қимматбаҳо гавҳарлар билан безатилган камар билан тортиб қўйилган эди. Унинг кўксини шриватса белгиси ҳамда бебаҳо маржон безаб турарди.

Текст 29

Шохалари анвойи гуллар билан тўлиб ётган сандал дарахти сингари Парвардигор кўплаб марварид ва гавҳарлар билан безанган эди. У Ўзини Ўзи таъминлаб турадиган дарахт, борлиқдаги барча мавжудотларнинг Эгаси эди. сандал дарахтининг шохаларини кўплаб

илонлар ўраб олгани сингари, Парвардигорнинг танасини Анантанинг капгирлари ўраб турарди.

Изох: Бу шеърдаги авйакта-мулам ибораси муҳим аҳамиятга эга. одатда дарахтнинг илдизлари бизнинг кўзимизга кўринмайди, лекин Парвардигор ҳақида гапирсак, У Ўзининг илдизи ҳисобланади, чунки Ўзидан бошқа ҳеч кимга суянмайди. Ведаларда Парвардигор Ўзи Ўзининг асоси бўлгани ва бошқа асоси бўлмагани учун

свашрайашрайа деб аталади. Демак, авйакта иборасини бошқа ҳеч кимга эмас, фақат Парвардигор қўллаш мумкин.

Текст 30

Худди катта тоғдай баланд кўтарилиб турган Парвардигор барча кўзгалувчан ва кўзгалмас тирик мавжудотлар учун нажот макони ҳисобланади. У – илонларнинг дўсти, чунки Парвардигор Ананта Унинг яқин дўсти ҳисобланади. Тепасида Ананта-наганинг минг калласи турган Парвардигор худди минг олтин чўққиси бор тоғни эслатарди. Баъзан тоғларда қимматбаҳо тошлар сочилиб ётгани сингари, Парвардигорнинг илоҳий танаси ҳам бошдан-оёқ қимматбаҳо гавҳарлар билан безанган, баъзан тоғлар денгиз сувларига чўмгани сингари, Парвардигор вақти-вақти билан тошқин сувларда кўринмай қоларди.

Текст 31

Тоғ сингари баланд турган Парвардигорга қараб туриб Браҳма У – Хари, Худо Шахси эканини тушунди. У Парвардигорнинг кўксидagi таърифлаб бўлмас даражадаги чиройли гулчамбар Уни ведавий донишмандликка тўла маъноли ширин мадҳиялар билан олқишлаётганини эшитди. Уни жанговор Сударшана чакра ҳимоя қилиб турар, на куёш, на ой, на ҳаво, на олов ҳатто Унга яқинлаша олмасди.

Текст 32

Парвардигорни кўриб, коинот тақдирини ҳал қилувчи маъбуд Браҳма бутун оламга кўз ташлади. Унинг кўз олдида Парвардигор Вишнунинг киндик чуқурлигидаги кўлмак, ундан ўсиб чиққан нилуфар гули, шуннигдек ҳаво ва осмонни қуритадиган тошқин сувлари намоён бўлди. Буларнинг ҳаммаси унинг кўз олдида турарди.

Текст 33

(Буларни кўриб) Маъбуд Браҳмада эҳтирос гунаси таъсири остида яратиш истаги пайдо бўлди. Оламнинг Олий Шахс Худо Парвардигор кўрсатган беш сабабини кўриб, у ақлини яратиш жараёнида мужассам қилиб, кўркув аралаш ҳаяжон билан Парвардигорга илтижо қила бошлади.

Изох: Бу дунёда бирор нарсани яратиш учун, ҳатто моддий эҳтирос гунасидаги одам ҳам ўзига бунинг учун зарур бўлган куч-қудрат ато этишни тилаб Парвардигорга илтижо қилиши лозим. Фақат шу йўл билан ҳар қандай ишда муваффақиятга эришиш мумкин.

Бхактиведантанинг "Шримад Бҳагаватам"нинг Учинчи қўшиқ "Гарбходакашайи Вишнудан Браҳманинг дунёга келиши" деб аталадиган саккизинчи бобига изоҳлари шундай яқунланади.

Тўққизинчи боб

Брахманинг яратиш қудрати тилаб қилган илтижолари

Текст 1

Маъбуд Браҳма шундай деди: Узоқ йиллар давомида риёзат чеккандан кейин мен бугун ниҳоят Сени англаб етдим, эй Парвардигор. Ҳақиқатан ҳам моддий тана олган тирик мавжудотлар жуда бахтиқародирлар, чунки улар Сенинг шахсингни англаб етиш имкониятидан маҳрумдирлар! Эй Худойим, Сен – билиш керак бўлган ягона зот – Сен Ўзингсан, чунки бутун оламда Сендан устунроқ Зот йўқ. бир қараганда Сендан устунроқ бўлиб кўринган нарсаларнинг ҳаммаси аслида Мутлақ Зот эмас. модданинг яратиш кучини намоён этиш билан Сен бутун борлик устидан устивор эканингни тасдиқлайсан.

Изоҳ: Моддий тана билан шартланиб қолган тирик мавжудотларнинг ғофиллиги уларнинг моддий оламнинг олий сабаби нимада эканидан беҳабарлигида ёрқин намоён бўлади. Олий сабабнинг табиати ҳақида ҳар хил одамлар турли таълимотларни ўртага ташлайдилар, аммо уларнинг бирортаси ҳақиқатга тўғри келмайди. Олий сабаб битта – Вишну, аммо Парвардигорнинг алдамчи қуввати одамларнинг шуни англаб етишига халақит беради. Ажойиб моддий табиат Парвардигорнинг амри билан моддий оламда сон-саноксиз ғаройиб нарсаларни яратади, улар шартланган руҳларнинг диккатини чалғитади. Шу тариқа моддий қувват адаштириб қўйган шартланган руҳлар борлиқнинг олий сабабини кўриш қобилятидан маҳрум бўладилар. шунинг учун ҳатто энг машҳур олим ва файласуфларни ҳам билимдон донишманд деб бўлмайди. Улар фақат шундай бўлиб кўринадилар, чунки улар Парвардигорнинг алдамчи қуввати кўлидаги куроллар ҳисобланадилар. Алданиш домида юриб, одамларнинг аксарият кўпчилиги Парвардигорнинг мавжудлигини инкор этадилар ва борлиқнинг сабабчиси деб алдамчи қувват яратган арзимас нарсаларни биладилар.

Олий сабаб, Худо Шахсини фақат Парвардигорнинг бесабаб марҳамати билан англаб етиш мумкин, У Ўзининг шундай марҳаматини Браҳма ва шогирдлар силсиласида турган унинг издошлари сингари асл содиқларга кўрсатади. Фақат чеккан риёзатлари эвазига Браҳма Гарбходакашайи Вишнуни кўришга муваффақ бўлди, фақат Уни кўргандан кейин Браҳма ҳақиқатан ҳам Парвардигорни англаб етди. Парвардигорнинг шоҳона гўзаллигини ва ажойиблигини томоша қилиб, Браҳма чуқур мамнуният ҳосил қилди ва Унинг олдида бошқа ҳамма нарса сўниб, арзимас бўлиб қолишини тан олди. Парвардигорнинг ғаройиблиги ва гўзаллиги фақат риёзат чеккан кишига очилади, Унинг гўзаллиги ва ғаройиблиги очилган киши учун эса

бошқа ҳамма нарса ўзининг жалб қилувчи қадрини йўқотиб арзимас нарсага айланиб қолади. Буни "Бҳагавад Гита"(2.59) ҳам тасдиқлайди: парам дрштва нивартате

Бу ерда Браҳма Парвардигорнинг олий гўзаллигини ва ажойиблигини англаб етишга интилмайдиган аҳмоқларни қоралапти. Худони англаб етишга интилиш – ҳар бир инсоннинг бурчи, агар инсон шунга интилмаса, унинг умри бекорга ўтаётган бўлади. Моддий гўзаллик ва бойлик фақат қарғага ўхшаган тирик мавжудотларни ўзига жалб этади. қарғаларнинг қиладиган иши ахлат ташланган жойларни титкилашдан иборат, шунинг учун оппоқ оккушлар улардан узоқ юрадилар. Қарғалар билан ҳамсухбат бўлгандан кўра оккушлар нилуфар гуллари қоплаган, атрофида чиройли боғлар ўсиб турган кўлларнинг мусаффо тоза сувларида сузиб лаззатланадилар. Албатта, қарғалар ҳам, оккушлар ҳам барибир қушлар, лекин улар ҳар хил баландликда учадилар.

Текст 2

Мен кўриб турган қиёфага моддий иллат ҳеч қачон яқинлаша олмайди. Бу қиёфа бу дунёга Худонинг содиқларига Унинг марҳаматини намоён этиш учун Парвардигорнинг ички қуввати сифатида ташриф буюрди. Бу қиёфа – бошқа сон-саноксиз қиёфаларнинг манбаи, мен ҳам макони Сенинг киндигинг бўлган нилуфар углидан дунёга келаман.

Изоҳ: Моддий табиат гуналари бошқарадиган уч Илоҳ – Браҳма, Вишну ва Махешвара бу ерда Браҳма таърифлаётган Гарбходакашайи Вишнудан дунёга келадилар. Кширодакашайи Вишну ҳар хил замонларга моддий оламга келадиган сон-саноксиз Вишнуларнинг манбаидир. Уларнинг ҳаммаси бу оламга Парвардигорнинг асл содиқларига илоҳий лаззат бағишлаш учун келадилар. Ҳар хил эпоха ва даврларда келадиган Вишнунинг қиёфаларини ҳеч қачон шартланган руҳларга тенглаштирамаслик керак. Вишну-таттваларни ҳатто Браҳма ва Шива сингари фаришталар билан ҳам бир қаторда қўймаслик керак. Ана шундай қилган кишиларни пашанди, имонсиз деб атайдилар. Бу шеърда ишлатилган тамасаҳ ибораси моддий табиатни билдиради. Руҳий табиат тамаҳдан бутунлай мустақил ҳолда мавжуд, шунинг учун уни авабодха-раса ёки авародха-раса деб атайдилар. Авародха ибораси “бутунлай йўққа чиқарадиган зот” деган маънони англатади. Илоҳийликда модда билан аралашининг бирор имконияти йўқ. Браҳма коинотдаги биринчи тирик мавжудот, шунинг учун бу ерда у айтяптики, Гарбходакашайи Вишнунинг қорнидан ўсиб чиққан нилуфар гули ғунчасидан дунёга келган.

Текст 3

Эй Парвардигор, Сенинг мана шу мангу илмга ва лаззатга тўла қиёфандан устун турадиган бирор

киёфа кўрмайпман. Сенинг рухий оламни қоплаб олган шахсиятсиз Брахман нурунда тасодифий ўзгаришларга сабаб йўқ, Сенинг ички қувватинг ҳеч қачон тамом бўлмайди. Мен ўзимни бутунлай Сенга топшираман, чунки, гарчи мен ўзимнинг танам ва сезгиларим билан мағрурланиб юрсам ҳам, моддий котинотнинг яралишининг бошланғич сабабчиси Сенсан. Аммо, ҳатто моддий олам яралишининг сабабчиси бўлиб ҳам, Сен ўзингда модданинг таъсирини сезмайсан.

Изоҳ: "Бхагавад Гита"(18.55)да айтилганки, бхактйа мам абхиджанати йаван йаш часми таттватах – Олий Шахс Худони фақат Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида маълум даражада англаб етиш мумкин. Маъбуд Брахман тушундики, Парвардигор Шри Кришна кўлаб мангу, илм ва лаззатга тўла киёфаларга эга. Парвардигор Говинданинг ана шу экспансияларини у "Брахма-самхита"(5.33)да таърифлаган.

"Мен Говиндага, зиддиятлардан пок ва бегуноҳ азалий Парвардигорга сажда қиламан. Ўзини сонсаноксиз киёфаларда атрқатиб, У барча сабабларнинг бошланғич сабабчиси бўлиб қолаверади. У бутун борлиқда ҳаммадан катта, шунга қарамай, У мангу ёш ва замон ҳукмига бўйсунмай қолаверади. Ведаларни назарий ўрганиш билан Олий Шахс Худони англаб етишнинг иложи йўқ; Парвардигорни тушуниш учун Унинг содиқ хизматкорининг ёрдамидан фойдаланиш керак".

Парвардигорни асл холида ҳамиша Уни қалбиди олиб юрадиган содиқ хизматкорининг раҳбарлиги остида Унга садоқат билан хизмат қилиш жараёнида англаб етиш мумкин. Худога садоқат билан хизмат қилишда баркамолликка эришиб, инсон англаб етадики, брахмажйоти – Олий Шахс Худо, Парвардигор Шри Кришнанинг қисман намоён бўлган кўриниши, моддий оламдаги уч пуруша-аватара эса, - Унинг тўла қисмлари. Брахмажйоти порлаб турган рухий оламда қалпа(давр)лар алмашмайди, Вайкунтха олами яралмайди ҳам, йўқолмайди ҳам. замон у жойда ўзининг йўқлиги билан намоён бўлади. Парвардигорнинг илохий танасидан тарлаиб турган ёғду, чексиз брахмажйотига моддий қувват ўз таъсирини ўтказа олмайди. Моддий оламнинг бошланғич яратувчиси Парвардигорнинг Ўзи ҳисобланади. У иккинчи яратувчи вазифасини бажарадиган маъбуд Брахмани дунёга келтиради, Унинг Ўзи унга яратиш қобилятини ато этади.

Текст 4

Олий Шахс Худо Парвардигор Шри Кришнанинг мана шу ва бошқа хар қандай илохий киёфаси бутун оламларга саодат келтиради. Мен Сенинг содиқларинг муруқабани қиладиган мана шу мангу шахсий киёфани намоён этган Сенинг олдинда чуқур эътиром билан сажда қиламан. Аммо, тақдир дўзахдан жой ҳозирлаб қўйган омадсиз

одамлар Сенинг шахсий киёфангни инкор этадилар, чунки улар моддий нарсалар ҳақидаги ўйларга ғарқ бўлганлар.

Изоҳ: Парвардигорнинг шахсий ва шахсиятсиз киёфалари ҳақида гапирар эканмиш, шунини алоҳида таъкидлаш лозимки, Парвардигор Ўзининг тўлиқ экспансияларида намоён этган шахсий экспансиялари бутун оламларга саодат келтиради. Олий Рухга, Параматмага муруқабани қилиш Парвардигорнинг шахсий киёфасига сиғинишнинг бир кўриниши бўлиб, шахсиятсиз брахмажйоти ҳеч қачон сиғинадиган Зот бўлиши мумкин эмас. Парвардигорнинг шахсиятсиз жиҳатига муруқабани қиладиган ё ўзларининг унга боғланишини қандайдир бошқа йўллар билан намоён этадиган кишилар ўзларига дўзахдан жой тайёрлайдилар; "Бхагавад Гита"(12.5)да айтилганки, имперсоналистлар ўз вақтини моддий нарсалар ҳақидаги бемаъни ўйларга сарфлайдилар, чунки уларни аниқ ҳақиқатдан кўра кўпроқ бекорчи сафсаталар кизиктиради. Шунинг учун бу ерда маъбуд Брахма имперсоналистлар билан ҳамсуҳбат бўлишни қоралайди.

Парвардигорнинг барча тўлиқ экспансиялари бир хил қудратга эга, буни "Брахма-самхита"(5.46) тасдиқлайди: Парвардигор Ўзининг экспансияларини худди шуъласидан бошқа шамлар ёндириладиган шамчирок сингари биринкетин намоён этади. гарчи бошланғич шамчирок, Шри Кришнани Говинда, Олий Шахс деб атасалар ҳам, Унинг барча экспансиялари – Рама, Нрисимха, Вараха ва бошқалар – бошланғич Парвардигор билан бир хил қудратга эга. унинг барча экспансиялари илохий табиатга эга. "Шримад Бхагаватам"нинг энг бошида айтилганки, Олий Ҳақиқатга моддий иллат яқинлаша олмайди. Парвардигорнинг илохий салтанатида на сўзда, на амалда ёлғонга ўрин йўқ. Парвардигорнинг барча экспансиялари илохий, уларнинг ҳаммаси бир бирига тенг. Содиқ хизматкор олдида намоён бўладиган Парвардигорнинг киёфаси, гарчи ҳали содиқнинг қандайдир моддий истаклари қолган бўлса ҳам, моддий киёфа эмас. Қалтафаҳм имперсоналистларнинг фикрларига қарши ўларок, моддий оламда намоён бўлар экан, бу киёфа моддий қувват таъсирини берилмайди. Парвардигорнинг илохий киёфасини моддий қувватнинг маҳсули деб ҳисоблайдиган имперсоналистларга эса, дўзахдан жой тайёрлаб қўйилган.

Текст 5

Эй Парвардигор, ўзларининг қулоқлари ёрдамида ҳавони ведавий мадҳиялар билан тўлдирган Сенинг нилуфар қадамларинг пойини тинглаб юрган кишилар Сенга муҳаббат ва садоқат билан хизмат қила бошлайдилар, Сен ҳеч қачон уларнинг қалбини тарқ этмайсан.

Изоҳ: Худонинг асл содиғи учун Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойидан бошқа ҳеч нарса мавжуд эмас, Парвардигор ҳам ана шундай содиқларига бошқа ҳеч нарса керак эмаслигини яхши билади. Буни шеърда ишлатилган ту ибораси тасдиқлаб турибди. Парвардигор Ўз навбатида Ўзининг содиқ хизматкорининг қалбини тарк этишни

истамайди. Олий Шахс Худо, Парвардигор билан Унинг асл содиқларининг ўзаро муносабатлари ана шундай. Парвардигор Ўзининг содиқ хизматкорларининг қалбини тарк этмаслигининг ўзи шуни кўрсатиб турибдики, Худонинг содиқлари Парвардигорга имперсоналистлардан кўра азизроқ. Асл содиқларнинг Парвардигор билан ўзаро муносабатлари мустаҳкам ведалар илмига асосланган Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида юзага келади. Парвардигорнинг асл содиқларини ҳиссиётга берилган ақидапарастлар деб ўйламаслик керак, улар – амалиётчи инсонлар, чунки ўз фаолиятида улар ўзининг рухий устозининг гапларини тинглаб Ведалар илмини эгаллаган ишонарли мўътабар зотларнинг кўрсатмаларига амал қиладилар.

Мазкур шеърда ишлатилган парайа ибораси муҳим аҳамиятга эга. содиқларнинг Парвардигор билан ўзаро яқин муносабатлари асосида пара ҳақти, яъни Худога нисбатан бўлган табиий муҳаббат ётади; Парвардигор билан ўзаро муносабатлардаги ана шундай юқори поғонага кўтарилиш учун шунчаки Парвардигор ҳақида Унинг соф содиқлари "Бҳагавад Гита" ва "Шримад Бҳагаватам"ни тушунтириш жараёнида айтган гапларини тинглашнинг ўзи кифоя.

Текст 6

Эй Парвардигор, бу дунёда турли муаммо ва ҳаёт ташвишларига фарқ бўлиб юрган одамлар ҳамиша кўркув остида яшайдилар. Улар ҳамиша ўзларининг танасини, бойлигини, дўстларини ҳимоя қилишга ва бошқаларнинг ҳақоратларига чидашга мажбур; уларнинг қалби гуноҳ истаклар ва қайғу-алам билан тўла; очкўзлик билан ўзларининг бутун фаолиятини “мен” ва “меники” деган алдамчи тасаввурлар асосида курадилар. То улар Сенинг ишончли, мустаҳкам нилуфар қадамларинг пойидан нажот топмагунча мана шу ташвишлар уларни қийнаб юраверади.

Изоҳ: Шундай савол туғилиши мумкин: Оиласи ҳақидаги ўй ва ташвишлар билан банд бўлиб юрган киши қандай қилиб ҳамиша Парвардигор ҳақида, Унинг номи, шон-шухрати, сифатлари ўйлаб юриши мумкин? Моддий оламда яшаётганларнинг ҳаммаси оиласини қандай боқиш, бойлигини ҳимоя қилиш, дўстларидан, қариндошларидан кам бўлмаслик ҳақидаги ташвишлар билан банд, ўзининг ҳозирги ҳолатини ва мартабасини сақлаб қолиш учун инсон ҳамиша кўркиб безовта бўлиб юради. Маъбуд Брахманинг гаплари мана шу саволларга жавоб беради.

Худонинг асл содиғи ҳеч қачон ўзини уйининг эгаси деб ҳисобламайди. У ҳамма нарсада Парвардигорга таваккал қилади, чунки ҳамма нарса Унинг қўлида эканини яхши билади, шунинг учун у ўзининг оиласи учун хавотирланмайди, оиласини сақлаш ва унинг манфаатларини ҳимоя қилишни ўйлаб ташвишланмайди. Ўзини бутунлай Парвардигорга топшириб, у бойликка ҳам умуман қизиқмай кўяди. ҳатто унда бойлик орттиришга бўлган интилиш сақланиб қолган бўлса ҳам, у бунга ўз ҳиссиётини лаззатлантириш учун эмас, балки Худога садоқат билан хизмат қилиш учун интилади. Баъзан Худонинг соф содиғи худди дунёвий одамлар сингари бойлик тўплай бошлайди, лекин у бу пулларни Худога хизмат қилишда ишлатиш учун тўплайди, оддий одам эса ҳиссий лаззатланиш учун мол-дунё орттиради. Шунинг учун дунёвий одамдан фарқли равишда Худонинг содиқ хизматкори учун пул ташвиш манбаи ҳисобланмайди. Ҳамма нарсани Худога садоқат билан хизмат қилишда ишлатиш билан содиқ хизматкор бойлик орттириш илонининг заҳарли тишларини олиб ташлаган бўлади. Агар илоннинг заҳарли тишлари олиб ташланса, унинг чақиши одамни ўлдирмайди. Худога садоқат билан хизмат қилишда ишлатиладиган бойлик илонининг барча заҳарли тишлари юлиб олинган, шунинг учун бойлик содиқ хизматкорга ҳеч қандай муаммо келтирмайди. Асл содиқ ғатто у бу дунёда худди оддий одамлардай яшаётган бўлса ҳам ҳеч қачон дунёвий моддий фаолиятга фарқ бўлиб кетмайди.

Текст 7

Эй Парвардигор, Сенинг илоҳий кароматларингни шарафлаб куйлашдан ва улар ҳақидаги ҳикояларни тингладан бош тортиб, ўзини барча саодатлардан маҳрум қиладиган одамлар - ҳақиқатан ҳам, ақлдан озган, омадсиз кишилардир. Улар турли гуноҳ ва иллатларга ботиб кетган, ўткинчи арзимас моддий лаззатланиш учун ҳар қандай гуноҳдан юз ўгирмайдилар.

Изоҳ: Яна бир савол туғилиши мумкин: одамларни бу дунёнинг барча ташвиш ва кўркувлардан халос этишга қодир бўлган Парвардигорнинг улуғворлиги ва эрмакларини тинглаш ва такрорлашдай савоб ишлар нимага одамларни ўзига жалб қилмайди? Бу саволга ягона жавоб шундан иборатки, тақдирнинг иши шундай, унга эса, одамларнинг ҳиссий лаззатлар изидан қувиб содир этадиган гуноҳлари сабаб бўлади. Шунга қарамай, Парвардигорнинг асл содиқлари ўзларининг ҳаётининг мазмуни шундан иборат деб билган ҳолда ана шу бахтиқаро одамларга ачинганидан уларни Худога садоқат билан хизмат қилишга жалб қилишга интиладилар. Фақат Парвардигорнинг асл содиқларининг марҳамати билан тақдир қийнаб кўйган ана шу бахтиқаро одамлар Парвардигорга илоҳий хизмат қилиш поғонасига кўтарилишлари мумкин.

Текст 8

Эй буюк ишларни амалга оширувчи Зот. Эй Худойим! Бу бахтиқаро мавжудотлар ҳамиша очлик ва чанқоқлик азобидан, шамоллаш, сафро ва меъда??? бузилишдан, қишнинг совуғидан, ёзнинг жазирама иссиғидан, ёмғирдан ва бошқа кўплаб офатлардан қийналадилар, ҳамиша енгиб бўлмас шахвоний эҳтирос ва ғазаб ҳукми остида юрадилар. Бу мавжудотларга ачинганимдан юрагим сиқилиб кетади.

Изоҳ: Браҳма ва унинг шогирдлари силсиласида турган шогирдлари сингари Худонинг асл содиқ хизматкори учун моддий оламда танаси ва ақли, табиий офатлар ҳамда бошқа нарсалар сабабли уч турли азоб-укубат чекиб юрган шартланган руҳларнинг мусибатларини кўриш ҳамиша азоб бўлган. Ана шундай ҳамдард одамларнинг баъзилари, гарчи инсониятнинг муаммоларин қандай ҳал қилишни билмасалар ҳам, ўзларини жамиятнинг йўлбошчилари деб атайдилар. Ана шундай калтафаҳм одамларнинг раҳбарлиги остида уларнинг бахтиқаро издошлари яна каттароқ муаммоларга дуч келадилар. Улар худди кўзи кўр одамга эргашиб кетаётган кўр одамларга ўхшайдилар, натижада ҳаммаси биргаликда жарга кулайдилар. Шунинг учун токи уларга ҳақиқий ҳамдард бўлган Худонинг содиқлари уларга тўғри йўлни кўрсатмас экан, одамлар қалбида бу дунёнинг мусибатларидан халос бўлишга умид пайдо бўлмайди. Парвардигорнинг ўз ихтиёри билан ҳиссийлаззатланишга интилиб юрган нодон дунёвий одамларни қутқаришни ўз зиммасига олган содиқлари Парвардигорга маъбуд Браҳма сингари азиздир.

Текст 9

Эй Парвардигор, аслида руҳ ҳеч қачон моддий мусибатлардан изтироб чекмайди. Лекин, то шартланган руҳ ўзининг танаси ҳиссий лаззатланиш учун яратилган деб ҳисоблар экан, у Сенинг ташқи қувватинг ҳукми остида қолаверади ва моддий мусибатлар чанғалидан халос бўла олмайди.

Изоҳ: Моддий оламда яшаётган тирик мавжудотнинг барча мусибатларининг манбаи унинг ўз мустақиллиги ҳақидаги сохта тасаввурдир. Тирик мавжудот ҳамиша, шартланган ҳолатда ҳам, озодликка эришгандан кейин ҳам Парвардигорнинг қонунлари ҳукми остида бўлади, лекин ташқи қувват таъсири остида у ўзини Худо Шахсидан мустақил ва Унинг олий ҳукмига бўйсунмайдиган зот деб билади. Ўзининг азалий бошланғич табиий ҳолатида тирик мавжудот ўзининг истакларини Худонинг амрига мослайди, бунини истамаган тирик мавжудот эса, моддий оламга тушади, бу ерда у моддий оламда тутқун бўлиб ачинарли ҳаёт кечиради. "Бҳагавад Гита"(2.55)да айтилганидай, праджахати йада каман сарван партха мано-гата: тирик мавжудот ўзининг ақлида пайдо бўлган барчарежаларидан

воз кечиши ва Худонинг олий амрига бўйсунуши лозим. Фақат шу йўл билан у моддий тирикчилик чанғалидан қутулиши мумкин.

Текст 10

Ана шундай имонсизлар кундузи ўзларини ва ўзининг ҳиссиётини оғир ва ёқимсиз меҳнат билан қийнайдилар, тунлари эса уларга уйқусизлик дарди азоб беради, чунки улар ўзлари ақлида пайдо қилган сохта тасаввурларидан иборат тушлари сабабли тез-тез уйқудан уйғониб кетадилар. Ғайритабиий куч уларнинг турли хил режаларининг ҳаммасини бирин-кетин чиппака чиқаради. Агар Сенинг илоҳий кароматларинг ҳақидаги ҳикояларни тинглашдан бош тортсалар, ҳатто буюк донишмандлар моддий оламда туғилиш ва ўлишлар чархпалагидан озодликка чиқолмайдилар.

Изоҳ: Аввалги шеърда айтилганидек, Худога садоқат билан хизмат қилиш билан қизиқмайдиган кишилар моддий фаолиятга ғарқ бўлиб кетадилар. Шундай кишиларнинг аксарият кўпчилиги кундуз кунлари оғир жисмоний меҳнат билан машғул бўладилар. Улар кун бўйи катта саноат корхоналарида каттиқ чарчагунча меҳнат қиладилар. Ана шу фабрикаларнинг эгалари ўзлари ишлаб чиқарган маҳсулотни сотиш учун харидор излаш билан шуғулланадилар, ишчилар эса ана шундай маҳсулотларни ҳар хил станок ва механизмлар билан жиҳозланган завод ва фабрикаларда белини кўтармасдан оғир меҳнат қилиб ишлаб чиқарадилар. “Завод” – дўзахнинг бошқача номи. Ўзларининг дўзахий азоб берадиган ишларидан келган одамлар ўзларининг чарчаган ҳиссиётига бирор нима билан лаззат бериш ниятида кечқурунлари ўзларини ароқ ва аёллар билан овутадилар, лекин улар ҳатто кечалари хотиржам ухлашга ҳам қодир эмаслар, чунки ҳаёлида пайдо бўладиган турли режалари уларга тинчлик бермайди. Уйқусизлик туфайли улар кечаси яхши ҳордиқ чиқара олмайдилар, шунинг учун эрталаб улар уйқусираб юрадилар. Ғайритабиий куч уларнинг барча режаларини чиппака чиқаради, ҳатто буюк олимлар ва мутафаккирлар умрлар оша моддий оламда аянчли шароитда тирикчилик қилишга мажбур бўладилар. буюк олим бутун оламни бир зумда яқсон қиладиган атом бомбаси кашф қилиши ва инсоният олдида қилган бу “хизмати” учун энг мартабали мукофотга эга бўлиши мумкин, лекин ҳатто у ҳам қилган гуноҳи учун моддий табиатнинг олий қонуни асосида ҳукм қилинган жазосини олишдан қутулиб қолишга ва туғилиш ва ўлишлар чархпалагидан озодликка чиқишга қодир эмас. Худога садоқат билан хизмат қилишни инкор этадиган кишиларнинг ҳаммаси моддий оламда такрор ва такрор туғилишга ва ўлишга маҳкум.

Мазкур шеърда алоҳида таъкидланганки, агар Худога садоқат билан хизмат қилишни инкор этсалар, ҳатто донишмандлар ҳам моддий олам

зиндонида азоб чекишга мажбур. Кўплаб донишмандлар ҳозирги даврда эмас, ҳатто ўтмишда ҳам ўзларининг Худога садоқат билан хизмат қилишга мутлақо боғлиқ бўлмаган диний тизимини яратишга уринганлар, лекин аслида Худога садоқат билан хизмат қилишдан ташқарида ҳеч қандай дин ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас. Парвардигор барча тирик мавжудотларнинг ҳукмдори. Бутун борлиқда Унга тенг ёки Ундан буюкроқ зот йўқ. Ҳатто Парвардигорнинг шахсиятсиз кўриниши ва Унинг бир жойга жамланган жиҳатини Олий Шахс Худо билан бир қаторга қўйиш мумкин эмас, шунинг учун, агар Худога садоқат билан хизмат қилиш қоидаларига асосланмаган бўлса, ҳеч қандай дин ёки фалсафа одамларнинг руҳий юксалишига ёрдам бермайди. Озодликка чиқиш учун қаттиқ риёзатларга берилиб юрган имперсоналистлар шахсиятсиз брахмажйотига эришишлари мумкин, аммо Худога садоқат билан хизмат қилмагани сабабли улар охир оқибатда яна бир марта моддий оламда тирикчилик қилиш учун моддий оламга қайтиб келадилар. Буни "Шримад Бхагаватам"(10.2.33) ҳам тасдиқлайди:

“Худога садоқат билан хизмат қилмай туриб озодликка эришдим деб ўйлаб юрганлар брахмажйотига эришишлари мумкин, аммо уларнинг онги булганган бўлгани сабабли улар Вайкунтхалокага кира олмайдилар, бу озодликка чиққан жонлар яна моддий оламга тушадилар”

Шундай қилиб, ҳеч ким Худога садоқат билан хизмат қилишга асосланмаган диний қоидалар тизимини ярата олмайди. "Шримад Бхагаватам"нинг олтинчи кўшиғидан билиб оламизки, дин қонунларини ягона Парвардигорнинг Ўзи яратади. "Бхагавад Гита" ҳам шуни тасдиқлайди, унда Парвардигор диннинг инсонни ўз ихтиёрини Худога топширишга ундамайдиган барча турларини инкор этади. фақат инсонни Худога садоқат билан хизмат қилишга олиб келадиган фалсафа ёки таълимот ҳақиқий дин деб ҳисобланиши мумкин. "Шримад Бхагаватам"нинг олтинчи кўшиғи(6.3.19-21)да барча имонсизларнинг ҳукмдори Ямараж шундай дейди:

“Дин қонунларини Парвардигорнинг Ўзи ўрнатиб қўйган, уларни бошқ ҳеч икм, шу жумладан фаришталар ва буюк донишмандлар ҳам ўрнатишга қодир эмас. Агар ҳатто буюк донишмандлар ва фаришталар янги дин қоидаларини киритишга ҳаққи бўлмаса, қандайдир сеҳргар, иблислар, одамлар, видьядхаралар ва чараналар ҳақида нима дейиш мумкин? Ўн икки шахс – Браҳма, Нарада, маъбуд Шива, Кумарлар, Капила, Ману, Прахлада Махараж, Джанака, Бхишма, Бали, Шукадева Госвами ва Ямараджа – Парвардигор ҳақиқий дин қонунларини тушунтириш ва тарғибот қилиш учун ваколат бериб қўйган ҳақиқий вакиллариدير”

Дин қонунлари ҳамма тирик мавжудотларга бирдай тушунарли эмас. бу қонунлар шунчаки инсонни юқори маданиятли, ахлоқ-одобли қилиш учун мўлжалланган эмас. Албатта, адашган одамлар ахимса ва бошқа алоқ қоидаларига риоя қилиб яшашлари лозим, чунки ахлоқ қоидаларига риоя қилмайдиган ва бошқа тирик мавжудотларга зарар етказадиган киши дин қонунларининг мазмунини англашга қодир бўлмайди. Лекин, ҳатто барча ахлоқ-одоб қоидаларига қатъий риоя қилиб юрган ва бошқа тирик мавжудотларга зарар етказмай юрган кишининг ҳам ҳаққий дин нима эканини тушуниши жуда қийин. Мана шу энг махфий сир ҳисобланади, чунки ҳақиқий дин қонунларини англаб етган ҳар қандай инсон шу захотёқ озодликка чиқади ва илм ва лаззатга тўла мангу ҳаётга эришади. Шунинг учун Худога садоқат билан хизмат қилиш қоидаларига риоя қилмай юрган киши ўзини дин арбоби деб эълон қилишга ва бу билан соддадил одамларни йўлдан адаштиришга ҳаққи йўқ. “Ишопанишад” мантраларидан бири буни қатъий ман қилиб қўйибди(12):

“Дин қонунларини билмайдиган, шу боис диний фаолият билан шуғулланмайдиган киши ўзи ўйлаб топган нарсаларни ҳақиқий дин деб, одамларга ҳақиқий дин қоидаларини – Худога садоқат билан хизмат қилиш қоидаларини бермай, уларни йўлдан адаштириб юрган кишидан минг марта афзал”. Маъбуд Браҳма ва бошқа мўътабар зотлар ана шундай ўзбилармон дин арбобларини қаттиқ қоралайдилар.

Текст 11

Эй Худойим, асл содиқларинг Сен ҳақингда ҳикоялар тинглаганида Сени қулоқлари билан кўрадилар. Тинглаш жараёнида ана шундай содиқларнинг қалби покланади, Сен эса шу ерга жойлашиб оласан. Сен Ўзингнинг содиқларингга шу қадар меҳрибонсанки, улар ҳамиша Сен ҳақингда ўйлаб, Сенинг қайси бир мангу қиёфангга муроқаба қилиб юрган бўлса, уларнинг кўзи олдида Сен ўша қиёфада намоён бўласан.

Изоҳ: Бу ерда айтилганки, содиқ хизматкор Худога қайси қиёфада сифинишни истаса, Парвардигор унинг олдида шу қиёфада намоён бўлади. Демак, Парвардигор Ўзининг содиқ хизматкорининг истагига шу қадар бўйсундики, у Худони қандай қиёфада кўришни истаса У унинг олдида шу қиёфада намоён бўлади. Парвардигор содиқ хизматкорининг бундай истагини бажаради, чунки У ҳамиша содиқ хизматкорининг Ўзига муҳаббат билан қилиб юрган хизматига муносиб жавоб беради. Бу ҳақда "Бхагавад Гита"(4.11)да ҳам айтилган: йе йатха мам прападйанте тамс татхаивабхаджамй ахам. Лекин шуни таъкидлаб ўтиш лозимки, ҳеч қачон Парвардигор содиқ хизматкорининг инжикликларига жавоб бермайди. бу шеърда яна айтилганки, твам бхакти-йога-парибхавита – яни, бу ерда гап Худога садоқат билан хизмат қилишда барқамолликка, айнан

Худога муҳаббат, према поғонасига эришган содиқ нимага эришиши ҳақида гап боради. Према содиқ хизматкорга унинг имони аста-секин ривожлана бориб ниҳят муҳаббатга айланиш жараёнида келади. Имон, Худога ишонч инсонни Худонинг содиқлари билан учрашишга ундайди, улар билан бўладиган суҳбатлар унга Худога садоқат билан хизмат қилишга киришиш имконини беради: у шогирдикка фотиҳа олиб, содиқ хизматкорнинг муқаддас китобларда буюрилган асосий вазифаларини бажара бошлайди. Мазкур шеърда ана шундай жараён шрутешита ибораси билан ифодаланган. Шрутешита – Ведалар донишмандлик илмини англаб етган ва моддий тасаввурлардан халос бўлган Худонинг асл содиқларини тинглаш жараёни.

Тинглаш жараёнида янги содиқнинг қалби моддий иллатлардан покланади, унда Парвардигорнинг Ведаларда келтирилган сон-саноксиз мангу қиёфаларидан бирига боғланиш туйғуси ривожланади.

Содиқ хизматкорнинг Парвардигорнинг у ёки бу қиёфасига боғланиши унинг шахсий табиатига боғлиқ бўлади. Худонинг мангу содиқ хизматкорлари бўлган ҳолда тирик мавжудот табиий равишда азалдан Унга илоҳий хизмат қилишнинг маълум бир турига боғланган бўлади. Парвардигор Чайтанья айтадики, тирик мавжудот - Олий Шахс Худо Парвардигор Шри Кришнанинг мангу хизматкоридир. Демак, ҳар бир тирик мавжудот Парвардигор билан хизмат қилишда намоён бўладиган маълум бир муносабатлар асосида мангу боғланган. Қонун-қоидалар асосида Худога садоқат билан хизмат қилиш содиқнинг қалбида Парвардигор билан ўзаро ана шу аниқ муносабатга боғланиш туйғусини юзага келтиради, натижада содиқнинг қалбида мангу озод жонларнинг қалбидагига ўхшаган Парвардигорнинг мангу қиёфаларидан бирига боғланиш туйғуси ривожлана бошлайди. Парвардигорнинг аниқ бир қиёфасига боғланиш туйғуси сварупа-сиддхи деб аталади. Парвардигор соф содиқнинг қалби нилуфарида содиқ хизматкор Уни қайси қиёфада кўришни истаса, шу қиёфада ўтиради, шунинг учун, аввалги шеърда айтилганидек, Парвардигор ҳеч қачон ўзининг содиқ хизматкоридан ажралмайди. Аммо, сохта содиқларга, шунингдек Худога вақти-вақти билан сиғиниб юрган одамларга Парвардигор ўзини ошкор этмайди ва уларга ўзини қисташларига йўл қўймайди. Буни "Бҳагавад Гита"(7.25) ҳам тасдиқлайди: нахам пракаша сарвасйа йога-майа-самавртах. Йога-майя ёрдамида Парвардигор ўзини имонсизлар ёки фақат ўзининг ҳиссиётига хизмат қиладиган чала содиқлар кўзидан яшириб қўяди. Парвардигор моддий оламни бошқариб турган фаришталарга сиғинадиган сохта содиқлар учун кўринмай қолаверади. Шундай қилиб, Парвардигор сохта содиқларнинг талабларини бажармайди, лекин ўзининг холис, қалбида

моддий иллатдан асар ҳам қолмаган асл хизматкоридан ҳеч нарсасини аямайди.

Текст 12

Эй Парвардигор, Сенга турли анжомлар таклиф қилиб, дабдабали сиғиниш маросимлари ўтказадиган лекин қалбида жуда кўп моддий истаклари бўлган фаришталарнинг сиғинишлари унчалик мамнуният бағишламайди. Ўзининг бесабаб марҳаматинг билан Сен Олий Рух сифатида ҳар кимнинг юрагида мавжудсан ва барча тирик мавжудотларга ҳамиша яхшилик қилишга интиласан, лекин имонсизлар Сенга ҳеч қачон эриша олмайдилар.

Изоҳ: Жаннатий сайёраларда яшайдиган ва оламнинг ишларини бошқариб турган фаришталар ҳам Худонинг содиқлари ҳисобланади, лекин айна пайтда уларнинг қалбида моддий бойликка ва ҳиссий лаззатланишга интилиш истаги мавжуд. Чексиз меҳрибонлиги туфайли Парвардигор уларга моддий лаззатларнинг тирик мавжудот орзу қилиши мумкин бўлган энг нозик турлари билан лаззатланиш имконини бериб қўйибди, лекин Парвардигор улардан тўла мамнун эмас, чунки улар Худонинг асл соф содиқлари эмас. Парвардигор ўзининг фарзанд(тирик мавжудот)ларидан кимдир уч хил мусибатларга тўла моддий оламда ўзини туғилиш, ўлиш, касаллик ва кексалик азобларига дучор қилиб мангу қолишини истамайди. Жаннатий сайёраларда яшайдиган фаришталар, шунингдек ерда яшайдиган содиқларнинг кўплари моддий оламда яшашни давом эттириш, шу ернинг ўзида Худога хизмат қилиш ва шу билан бирга моддий бахтдан ҳам лаззатланиб юришни истайдилар. Лекин, моддий оламда қолар экан, улар тубанликка юз тутишлари ва ҳаётнинг қуйи турларида туғилишлари мумкин, шунинг учун Парвардигор улардан мамнун эмас.

Асл содиқлар моддий лаззатларга интилмайдилар, лекин уларни инкор ҳам қилмайдилар. Улар ўзларининг истагини Худонинг истаги билан мослаштирадилар ва лаззатланиш учун ўзлари шахсан интилмайдилар. Бунга Аржун ёрқин мисол бўла олади. Ўзининг яқинлари ва қариндошларига нисбатан шахсан боғланиб қолгани сабабли у жангда иштирок этишдан бош тортди, лекин "Бҳагавад Гита"ни тинглагандан кейин, Худонинг амрини бажариб жанг қилишга рози бўлди. Шунинг учун Парвардигор ўзининг шахсий истакларини бажариш учун эмас, балки фақат Худонинг хоҳишини бажаришни истайдиган асл содиқларидан ҳамиша мамнун бўлиб юради. Павраматма яъни Олий Рух кўринишида Парвардигор ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд бўлиб, ҳаммага тўғри маслаҳат бериб юради. Шунинг учун ҳар биримиз ана шу имкониятдан фойдаланишимиз ва ҳаётимизни Худога илоҳий хизмат қилишга бағишлашимиз лозим.

Ана шу икки тоифа тирик мавжудотлардан ташқари, фаришталарга ҳам, Худонинг асл содиқларига ҳам ўхшамайдиган имонсизлар ҳам бор, чунки улар Парвардигор билан ҳеч қандай муносабат ўрнатишни истамайдилар. Худога қарши чиқиб, улар мана шу оламда ўзларини кўрсатиб юрган фаолияти натижаларини мангу тотиб юришга маҳкум этганлар. "Бҳавад Гита"(4.11)да шундай дейилган: йе йатха мам прападйанте тамс татхаива бхаджамй ахам - "Гарчи Парвардигор барча тирик мавжудотларга бир хилда меҳрибон бўлса ҳам, улар ўз навбатида Парвардигорни турлича мамнун қиладилар – бировлар кўпроқ, бошқалари озроқ". Фаришталарни сакама, яъни қалбида моддий истаклар қолган содиқлар деб айтадилар, ҳеч қандай шахсий истак ва интилиши қолмаган асл содиқларни эса нишкама содиқлар деб айтадилар. Сакама содиқлар эгоист, чунки фақат ўзини ўйлайдилар, бошқаларни ўйламайдилар, шунинг учун улар Парвардигорни тўла мамнун қила олмайдилар. Аммо Парвардигорнинг асл содиқлари имонсизларни Худонинг содиқларига айлантириб, миссионерлик билан шуғулланадилар, шунинг учун Парвардигор фаришталарга қараганда улардан кўпроқ мамнун. Имонсизларга келсак, гарчи Олий Рух киёфасида ҳар кимнинг қалбида эзгу ниятли маслаҳатчи сифатида мавжуд бўлса ҳам, Парвардигор уларга алоҳида эътибор бермайди. лекин У ҳатто имонсизларга ҳам Ўзининг тарғибот билан шуғулланиб юрган содиқ хизматкорларини юбориб, Ўзининг марҳаматига эришиш имконини беради. Баъзан Парвардигорнинг Ўзи моддий оламга келади ва Парвардигор Чайтанья қилганидай одамларга илоҳий илм тарғибот қилади, лекин аслида У кўпинча Ўзининг бесабаб марҳаматини намоён қилиб бу дунёга ҳақиқий вакилларини юборади. Парвардигор Ўзининг асл содиқларини шу қадар севадики, улар Худонинг хабарини одамларга етказиб шон-шуҳрат қозонишини истади, шунинг учун У Ўзининг содиқларини юборади, аслида бу ишни Унинг Ўзи бемалол қила оларди. Сакама содиқлар учун англаб етолмайдиган, Парвардигорнинг Ўзининг нишкама содиқларига кўрсатадиган алоҳида марҳамати ана шундан иборат. Ана шундай илоҳий фаолият Парвардигорга Ўзини кимларгадир қаттиқ боғланган деб айбашларидан Ўзини ҳимоя қилиш, айна пайтда Ўзини нишкама содиқларидан қанчалик мамнун эканини кўрсатиш имконини беради.

Шундай савол туғилиши мумкин: агар Парвардигор имонсизлар қалбида ҳам мавжуд бўлса, нимага улар ҳам Худонинг содиқ хизматкори бўлмайдилар? Бу саволга жавоб бериб шуни айтиш мумкинки, ўжар имонсизларнинг қалби бирор гиёҳ ўса олмайдиган худди чўл ёки шўрлоқ ерга ўхшайди. Парвардигорнинг бир заррачаси бўлган ҳолда ҳар бир тирик мавжудот маълум даражада эркинликка эга, ўзининг ана шу эркинлигидан нотўғри фойдаланиб, имонсизлар

ҳамиша Худони ва Унинг таълимотини тарғибот қилиб юрган асл содиқларини ҳақорат қиладилар. Ана шу ҳақоратлар уларнинг қалбини экилган урағлар ўса олмайдиган шўр ва чўл ерга ўхшатиб қотириб ташлайди.

Текст 13

Аммо одамларнинг савоб ишлари – ведавий урф-одатларга риоя қилиш, хайр-эҳсон улашиш, риёзат чекиш ва Худога илоҳий хизмат қилиш ҳам, агар улар бунини Сенга сиғинишнинг бир тури деб билиб, шу билан Сени мамнун қилишга интилиб, бу ишларнинг маҳсулини Сенга бағишлаб қилсалар, жуда яхши самара беради. Бундай такводорлик фаолияти ҳеч қачон бекор кетмайди.

Изоҳ: Рухий фаолиятнинг тинглаш, такрорлаш, эслаш, сажда қилиш ва бошқалар сингари тўққиз турини ичига олган Худога мутлақ садоқат билан хизмат қилиш ҳар бир ишда дабдаба, томошаларга ўрганиб қолган одамларни ҳамиша ўзига жалб қилавермайди. Шундай одамларга ташқаридан қараганда чиройли ва дабдабали, кўплаб одамлар тўпланадиган диний маросимлар кўпроқ ёқади. Лекин шуни эсда тутиш лозимки, Ведаларнинг кўрсатмаларига асосан, барча савоб ишларнинг маҳсули Парвардигорга бағишланиши лозим. "Бҳавад Гита"(9.27)да Парвардигор талаб қиладикки, ҳар хил удумлар, қурбонлик маросими ўтказар экан, эҳсон садақа қилиб ёки риёзат чекиб, инсон ўзининг қудалик қиладиган барча савоб ишларининг маҳсулини фақат Худога бағишлаши лозим. Ўзининг савоб ишлари маҳсулини Парвардигорга бағишлаш билан инсон Худога садоқат билан хизмат қилаётган бўлади, бу унга мангу саодат келтиради, лекин, ўзининг савоб ишлари натижасидан ўзи лаззатланиб юрган киши уларнинг заҳираларини дарров сарфлаб бўлади. Инсоннинг Худо учун қилган барча ишлари у билан мангу бирга қолади, тўпланиб тобора кўпайиб, савоб ишларнинг кўринмас заҳирасига айланади, ана шу заҳира унга аста-секин Худога соф садоқат билан хизмат қилиш поғонасига кўтарилиш имконини беради. Шунинг учун бу ерда маъбуд Браҳма ҳар қандай савоб ишни маъқуллайди ва уни Худонинг асл содиғи бўлмаган кишиларга тавсия қилади.

Текст 14

Мен чуқур эҳтиром билан ички қуввати яратган мангу киёфаси Уни бошқа мавжудотлардан ажратиб турадиган Олий Илоҳий Азал олдида эътиром билан бош эгаман. Унинг шакл-шамойилга эга бўлмаган шахсиятсиз киёфаси ўзлигини англаб етган кишилар тафаккурига аён бўлади. Мен Ўзининг эрмаклари билан лаззатланиб, моддий оламни яратадиган, мавжудлигини таъминлаб турадиган ва яқсон қиладиган Зотга сажда қиламан.

Изоҳ: Гарчи ўзининг руҳий ўзлигини англаб етган кишиларнинг тафаккурига Худонинг шахсиятсиз

жихати аён бўлса ҳам, Унинг ички қуввати Уни бошқа тирик мавжудотлардан ажратиб туради. Шунинг учун Худонинг содиқлари Унинг шахсиятсиз жихати олдида ҳурмат билан бош эгадилар. Бу шеърда раса ибораси алоҳида аҳамиятга эга. Парвардигор Шри Кришна Вриндаванлик подачи қизлар билан раса-раксига тушиб лаззатланади, Худо Шахси Гарбходакашайи Вишну Ўзининг моддий оламни яратиш, мавжудлигини таъминлаш ва яқсон қилиш имконини берадиган ташқи қуввати билан бўладиган расада лаззатланади. Бу ерда маъбуд Браҳма гопилар билан раса раксига мангу лаззатланиб юрадиган Парвардигор Шри Кришнага эҳтиром кўрсатапти, буни “Гопала-тапана-упанишад” ҳам тасдиқлайди: парардханте со 'будхйата гопавешо ме пурушах пурастад авирбабхува. Парвардигор ва тирик мавжудотлар орасидаги фарқни фақат Парвардигорнинг ички қуввати билан Унинг моддий оламни яратадиган ташқи қуввати орасидаги фарқни тушуна олишга қодир бўлган чуқур тафаккурга эга одамларгина ҳис қила оладилар.

Текст 15

Мен қиёфалари, сифатлари ва қароматлари англаб бўлмайдиган йўллар билан бу дунёнинг қиёфаларини, сифатларини ва фаолиятини келтириб чиқарадиган Зотнинг нилуфар қадамлари пойи паноҳига қираман. Танасини тарк этиб кетаётганда ҳатто ўзи билмаган ҳолда Унинг илоҳий номини тилига олган киши шу заҳотиёқ барча кўплаб умрлар давомида қилган гуноҳлари оқибатидан покланади ва Унинг даргоҳига эришади.

Изоҳ: Олий Шахс Худонинг қиёфаларининг кўрсатган қароматлари қайсидир маънода моддий оламда яшаётган тирик мавжудотларнинг фаолиятига тақлид қилишга ўхшаб кетади. Парвардигорнинг моддий оламда мужассам бўладиган қиёфаларини саҳнадаги актерга ўхшатиш мумкин. Ўзининг ролин ижро этар экан, актер шоҳнинг ҳаракатларига тақлид қилади, лекин аслида у шоҳ эмас. Худди шунга ўхшаб, бу дунёда мужассам бўлар экан, Парвардигор умуман Ўзига бегона бўлган ишларни амалга оширади. "Бхагавад Гита"(4.14)да айтилганки, Парвардигор Ўзи шуғулланиб юрган фаолиятга умуман бефарқ: на мам кармани лимпанте на ме карма-пхале спрха. Парвардигор ҳар нарсага қодир; агар У истаса бас, Унинг ҳар қандай истаги шу заҳотиёқ ўзидан ўзи амалга ошади. Парвардигор Шри Кришна қиёфасида ер юзига келиб, У Яшода билан Нанданинг ўғли ролин ийнади, Ўзининг ана шу эрмақлари давомида У Говардхана тоғини кўтарди, гарчи У бундай қилиши умуман шарт эмасди. Агар У истаса Говардхана сингари миллион тоғлар ўзидан ўзи осмонга кўтарилади, - Парвардигор уларни қўли билан кўтариб юриши шарт эмас. тоғни кўтариш билан Парвардигор оддий тирик мавжудотнинг ҳаракатларига тақлид

қилади, айна пайтда Ўзининг ғайритабиий қудратини намоён этади. шунинг учун Унинг номларидан бири – Шри Говардханадхари – “Говардхана тоғини кўтарган Зот”. Шундай қилиб, бу дунёда мужассам бўлар экан, Унинг кўрсатган қароматлари ва Ўзининг содиқларига кўрсатган алоҳида марҳаматлари – худди саҳнадаги артистнинг ҳаракатлари сингари тақлиддан бошқа ҳеч нарса эмас. Лекин, Парвардигор қандай вазифа бажармасин, Унинг ҳамма ҳаракатлари ҳартнарсига қодир Парвардигорнинг ҳаракатлари бўлиб қолаверади, шунинг учун Олий Шахс Худонинг бу дунёда мужассам бўлган қиёфаларининг қароматларини эсалаш Парвардигорнинг Ўзи билан бир хил қудратга эга бўлади. Аджамила Нараяян деган ўғлини чақириб, Парвардигорнинг Нараяна деган муқаддас номини тилга олди, мана шунинг ўзи унинг руҳий барқамолликка эришиши учун қифоя бўлди.

Текст 16

Сен – сайёралар тизими дарахтининг бошланғич илдизисан. Ана шу дарахт моддий табиат орқали уч илдизпоя бўлиб ўсиб чиқди, улар – коинотни яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яқсон қилишга маъсул бўлган мен, Шива ва ҳар нарсага қодир бўлган Сенсан, бизлардан эса сон-саноксиз шохалар ўсиб чиқади. Шунинг учун мен моддий олам дарахти бўлган Сенинг олдинда эҳтиром билан бош эгаман.

Изоҳ: Аввалига моддий олам уч оламга тақсимланади – олий, қуйи ва ўрта сайёралар тизими, кейин улар ўн тўрт сайёралар тизимига бўлинади, бутун оламнинг илдизи Олий Шахс Худо ҳисобланади. Бир қарашда моддий олам яралишининг сабабчиси бўлиб кўринадиган моддий табиат – шунчаки восита, Парвардигорнинг қуввати. Бу ҳақиқатнинг тасдиғини биз "Бхагавад Гита"(9.10)да учратишимиз мумкин: майадхйакшена пракртих суйате са-чарачарам – “моддий табиатнинг бутун фаолиятини Парвардигор бошқариб туради, фақат шу туфайли моддий табиат моддий оламнинг яралиш, мавжудлик ва яқсон бўлиш сабабчиси бўлиб кўринади”. Моддий оламни яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яқсон қилиш учун Парвардигор уч қиёфада мужассам бўлади: Вишну, Браҳма ва Шива. Моддий табиат гуналарини бошқаришда Парвардигорнинг уч асосий воситасичи ичида Вишну – Парвардигордир; ҳатто моддий оламда бўлиб, унинг мавжудлигини таъминлаб туриб ҳам, У моддий табиат қонунларига бўйсунмайди. Бошқа икки Илоҳ – маъбуд Браҳма ва Шива худди Вишну сингари қудратга эга бўлсалар ҳам, барибир Парвардигорнинг моддий қуввати ҳукми остида бўлади. Қалтафаҳм пантеистлар моддий табиатнинг турли соҳаларининг фаолиятини бошқариб турадиган фаришталарнинг

мавжудлигини нотўғри тушунадилар. Парвардигор битта ва ягона, У барча сабабларнинг бошланғич сабабчиси. лекин, давлат ишларини кўплаб вазирлардан ва бошқа ҳукмдорлардан таркиб топган ҳукумат бошқаргани сингари, оламни ҳам ҳукмдор фаришталар бошқариб туради.

Фақат ўзининг ғофиллиги сабабли имперсоналист оламнинг барча ишларини алоҳида шахслар бошқариб туришига ишона олмайди. Лекин мазкур шеърда аниқ айтилганки, бутун борлиқ шахсий табиатга эга ва бутун борлиқда шахсиятсиз бирор нарса йўқ. биз буҳақда "Шримад Бҳагаватам"нинг кириш қисмида гапирган эдик, бу шеърда ҳам шу ҳақда айтиляпти.

Моддий олам дарахти ҳақида "Бҳагавад Гита"нинг ўн бешинчи бобида айтилган. Парвардигор Шри Кришна моддий олам дарахтини илдизи юқорига қараб ўсадиган ашваттха дарахтига киёслайди. Бундай дарахтни бирор сув ҳавзаси соҳилида турган дарахтнинг сувдаги аксига қараганда кўриш мумкин. Сувда акс этган дарахт пастга қараб ўсаётгандай, илдизи эса – юқорига қарагандай бўлиб туюлади. Бу ерда айтилган яратиш дарахти – ҳақиқатнинг, Парабрахман, Вишнунинг аксидан бошқа нарса эмас. Ҳақиқий дарахт Унинг ички қуввати яратган Вайкунтхалокада ўсади, моддий табиат сувларида акс этган дарахт эса – шунчаки ҳақиқий дарахтнинг акси. Имперсоналистларнинг Брахманда ранг-баранглик мавжуд эмас деган тасавури эса, ҳақиқатга тўғри келмайди, чунки "Бҳагавад Гита"да таърифланган соя-дарахт ўздан ўзи эмас, балки ҳақиқий дарахтнинг сояси сифатида мавжуд, ҳақиқий дарахт илоҳий ранг-барангликка тўла руҳий табиатнинг мангу оламида жойлашган, ана шу дарахтнинг илдизи Парвардигор Вишну. Ҳақиқий дарахт билан унинг акси бўлган соя дарахтнинг илдизи бир – Парвардигор, аммо алдамчи дарахт – аслида ҳақиқий дарахтнинг бузилган акси. Ҳақиқий дарахт бўлган ана Парвардигор олдида маъбуд Брахма ҳам ўзининг, ҳам Шиванинг номидан эҳтиром билан сажда қиляпти.

Текст 17

Одамларнинг аксарият кўпчилиги бутунлай бемаъни фаолият билан шуғулланадилар. Сен Ўзинг ҳар бир инсонга манфаат келтирадиган амалларни тавсия қилиб қўйгансан, лекин улар Сенинг маслаҳатларингни инкор этадилар. Токи одамлар бемаъни фаолият билан шуғулланишга интилишни тарк этмас эканлар, уларнинг тирикчилик учун курашиб тузган барча режалари чиппакка чиқаверади. Шунинг учун мен мангу замон киёфасида ҳаракат қиладиган сенинг олдингда эҳтиром билан бош эгаман.

Изоҳ: Одатда одамлар асосан умуман фойдасиз бўлган фаолият билан шуғулланадилар. Бунда улар онгли равишда ўзлари учун ҳақиқий манфаат келтирадиган фаолиятни –

Худога садоқат билан хизмат қилишни четлаб ўтадилар, бу фаолият муқаддас китоблар тилида арчана қоидалари тўплами деб аталади. Парвардигорнинг Ўзи ўрнатиб қўйган арчана қоидалари "Нарада-Панчаратра"да нозил қилинган, ақл-идрокка эга, инсон ҳаётининг олий мақсади ва инсоннинг баркамоллиги – Парвардигор Вишнуга – моддий олам дарахтининг илдизига эришишдан иборат эканини биладиган кишилар ана шу қоидаларга амал қилиб яшайдилар. Бундан ташқаришб ва "Бҳагавад Гита"да ҳам ана шундай қоидалар асосида тартибга солинган фаолият зарурлиги ҳақида айтилган. Лекин нодон одамлар уларга фақат Парвардигор Вишнуга эришишга ҳақиқий бахт келтиришини тушунмайдилар. "Шримад Бҳагаватам"(7.5.30-32)да шундай дейилган: "Ўзини алдамчи моддий бахт зиндонида чиритишга қатъий қарор қилган кишилар ҳеч қачон Кришнани англаб етолмайдилар, - бунда уларга на руҳий устознинг насиҳатлари, на ўзлигини англаш, на биргалиқда муҳокама қилишлар ёрдам беролмайди. Жиловланмаган сезгилари ундай одамларни ғофилликнинг энг тубан жойларига тортади, шунинг учун улар ақлдан озганидан чайналган нарсани қайта чайнашдан бошқа иш билан шуғулланмайдилар.

Ўзларининг бемаъни фаолиятига ғарк бўлиб, улар инсон ҳаётининг олий мақсади Вишнуга, бутун борлиқнинг Парвардигорига эришиш эканини билмайдилар. Шунинг учун уларнинг барча уринишлари Парвардигорнинг ташқи қувватининг ҳукми остидаги адашган дунёвий маданият ичида тирикчилик учун курашга қаратилган. Худди бир кўр кишини иккинчи кўр етаклаб кетаётгани сингари уларга уларнинг ўзларига ўхшаган нодон раҳбарлар йўлбошчилик қиладилар, натижада улар ҳаммаси жарга қулайдилар. Ана шундай аҳмоқларни қилган барча гуноҳлари оқибатидан битта Ўзи қутқариб қолишга қодир бўлган Парвардигорнинг кароматлари қизиқтирмайди. Токи улар барча моддий боғланишлардан халос бўлган буюк зотларнинг насиҳатларига қулоқ соладиган даражада ақл-фаросатга эга бўлмагунча аҳвол шундай давом этаверади".

"Бҳагавад Гита"да Парвардигор бизларнинг ҳар биримизга мурожаат қилиб, бошқа ҳар қандай машғулотларни тарк этиб, ўзимизни бутунлай арчанага, Парвардигорни мамнун қиладиган фаолиятга бағишлашни илтимос қилади. Лекин, арчана қоидалари асосида тартибга солинган фаолият одамларни ўзига жалб қилмайди. Бу дунёдагиларнинг ҳаммаси у ёки бу даражада Худонинг амрига зид бўлган фаолиятга боғланиб қолган. Гяна ёки йога билан шуғулланиш ҳам билвосита Олий Шахс Худонинг ҳокимлигини инкор этади. инсонга ҳақиқий саодат олиб келадиган ягона фаолият арчана, Худога сиғиниш ҳисобланади. Баъзан гяна ва йогани ҳам арчана тизими таркибига киритадилар, лекин бунда

уларни инсоннинг якуний натижага – Парвардигор Вишнуга эришишига ёрдам берадиган воситалар сифатида қаралади. Юқорида айтилган гапларнинг ҳаммасидан шундай хулосага келиш мумкинки, фақат Худонинг содиқларигина ҳақиқий инсон деб аталишга ва озодликка чиқишга муносиб зотлардир, қолган одамларнинг барчаси ўзларининг куч-қудратини ўзларига ҳеч қандай манфаат келтирмайдиган тирикчилик учун бўлган бемаъни курашишга сарфлайдилар.

Текст 18

Эй ҳаммага бирдай меҳрибон Парвардигор, мен сенинг олдинда эҳтиром билан бош эгаман, чунки Сен тиним билмас Замонсан ва барча қурбонлик маросимларидан лаззатланасан. Мен оламнинг барча сайёраларига ҳукмронлик қиламан ва икки парардха мобайнида мавжуд бўлиб турадиган маконда истиқомат қиламан; руҳий ўзлгимни англашга эришиш учун мен узоқ йиллар риёзатга берилдим, лекин шунга қарамай мен Сенинг олдинда чуқур эҳтиром билан бош эгаман.

Изоҳ: Брахма коинотдаги энг буюк шахс ҳисобланади, чунки у ҳаммадан узоқ умр кўради. Бир вақтлар чеккан риёзатлари туфайли ўзининг ҳолати ва мартабаси бўйича маъбуд

Брахма коинотда катта ҳурмат-эҳтиборга эга, лекин ҳатто у ҳам Парвардигор олдида эҳтиром билан бош эгади. Шунинг учун маъбуд Брахмадан анча паст поғонада турган бошқа барча тирик мавжудотлар ундан ўртак олишлари ва Олий Шахс Худога муносиб ҳурмат кўрсатишлари лозим.

Текст 19

Эй Парвардигор, Ўзининг илоҳий эрмакларини намоеън этиш учун одамлардан ҳам қуйи поғонада турадиган хайвонлар орасида ҳам, фаришталар орасида ҳам мужассам бўлиб, Сен ўз истагинг билан ҳар хил тирик мавжудотларнинг қиёфасига кирасан. Моддий иллатлар Сени нопок қила олмайди. Сен бу дунёга фақат Ўзинг ўрнатиб қўйган диний қонун-қоидаларда кўрсатилган вазибаларни бажариш учун келасан, шунинг учун эй Парвардигор, мен ана шундай сон-саноксиз қиёфаларда мужассам бўладиган Сенинг олдинда чуқур эҳтиром билан сажда қиламан.

Изоҳ: Парвардигор ҳар хил тирик мавжудот турлари орасида мужассам бўладиган қиёфаларнинг ҳаммаси илоҳий. Парвардигор Ўзининг намоеън этган Қришна, Рама ва бошқа кўплаган қиёфаларида инсонга ўхшайди, лекин бу У ҳам инсон дегани эмас. Унинг оддий инсон деб қабул қиладиган кишилар ҳақиқатни кўра олмайдиган ақли саёз одамлардир. Бу "Бҳагавад Гита"(9.11)да тасдиқланади: аваджананти мам мудха манушим танум ашритам. Парвардигор тўнғиз ёки балиқ қиёфасида мужассам бўлганда ҳам худди шундай қоида амал қилади. Буларнинг

ҳаммаси – Парвардигорнинг илоҳий қиёфалари бўлиб, Парвардигор лаззатланиш ва Ўзининг эрмакларини намоеън этиш учун маълум бир ҳолатларда уларда мужассам бўлади. Парвардигор мана шу илоҳий қиёфаларда асосан Ўзининг содиқ хизматкорларига ёрдамга келиш ниятида мужассам бўлади. Ҳар гал, Худонинг содиқларини озодликка чиқариш ва жамиятда Худонинг ўрнатган дин қонунларини қайта тиклаш зарурати юзага келганда У Ўзининг истаги билан бу дунёга келади.

Текст 20

Эй, ширин уйқуга ғарқ бўлган Парвардигор, Сен тошқин сувларда ором олиб ётибсан, Сенинг атрофингда катта тўлқинлар қутуриб юрибди. Сен ақл-идрокли одамларга Сенинг уйқунг қанчалик ширин эканини кўрсатиш учун илонлардан бўлган тўшак устида ором олиб лаззатланиб ётасан. Шу пайтда оламнинг барча сайёралари Сенинг қорнингда бўлади.

Изоҳ: Ҳамма нарса ҳақида ўзларининг чекланган тажрибалари асосида фикр юритадиган кишилар қудукда яшайдиган, Тинч океанининг чексиз ўлчамларини тасаввур қила олмайдиган қурбақаларга ўхшайдилар. Ана шундай одамлар Парвардигор Ўзининг борлиқ уммонининг ўртасида жойлашган, илонлардан ясалган тўшагида ётади деган гапларни эшитганида, бу гапларни шунчаки афсона деб ҳисоблайдилар. Уларни кимдир сув устида бемалол ором олиб ухлаши мумкинлиги хайратга солади. Лекин, агар салгина фикр-мулоҳаза юритсалар, бу унчалик ғалати ҳолат эмас. Уммон қаърида ўзлаининг моддий фаолияти натижасидан лаззатланиб овқатланиш, ухлаш, зурёд кодириш ва ўзини ҳимоя қилиш билан шуғулланадиган сон-саноксиз тирик мавжудотлар яшайди. Агар ҳатто шундай арзимас кичик тирик мавжудотлар сувда яшаб лаззатлана оладиган бўлса, нимага энди ҳар нарсага кодир бўлган Парвардигор қутурган уммон ўртасида илоннинг салқин танаси устида ётиб уйқудан лаззатлана олмас эан. Парвардигорни бошқа тирик мавжудотлардан ажратиб турадиган нарса шуки, Унинг барча кароматлари илоҳий табиатга эга, У хоҳлаган ишни амалга ошириши мумкин, чунки замон ва макон билан чекланмаган. У моддий шароитлардан бутунлай мустақил ҳолда, ҳар қандай шароитда ҳам илоҳий лаззатлана олади.

Текст 21

Эй мен сиғинадиган Зот, Сенинг марҳаматинг билан мен коинотни яратиш учун Сенинг нилуфар киндигинг маконидан дунёга келдим. Сен хотиржам ухлаб ётганинда коинотдаги ҳамма сайёралар Сенинг илоҳий қорнингда жой олган эдилар. Энди эса, Сен уйқудан уйғондинг, худди куёш чиққанда очиладиган нилуфар гули сингари кўзларинг очилди.

Изоҳ: Бу ерда маъбуд Браҳма бизга арчананинг биринчи қоидасини ўргатяпти, Худонинг содиқ хизматкорининг кун тартиби – эрталаб соат тўртдан то кеч соат ўнгача ана шу қоида асосида тузилиши лозим. Эрта туриб содиқ хизматкор Парвардигорга илтижо қилиши лозим. Бошқа кўп қоидалар ҳам бор, уларга асосан эрталаб мангаларати ўтказилади. Арчананинг мазмунини тушунмасдан имонсиз нодон одамлар ана шу қоидалар устидан куладилар. Парвардигор шахсиятсиз, шахс эмас, деган тасаввур инсоннинг Худога садоқат билан хизмат қилишга яқинлашишини шу қадар қийинлаштириб юборадики, амалда ҳамма нарсага моддий тасаввурлар нуктаи-назаридан қарайдиган ўжар дунёвий одамлар билан умуман суҳбатлашининг иложи бўлмай қолади.

Имперсоналистлар ҳамма нарса ҳақида салбий фикрга эга. уларнинг фикрича, модда шаклга эга экан, демак руҳнинг шакли бўлмаслиги керак, моддий оламда уйку бор экан, руҳий оламда уйку бўлмаслиги керак, арчана тизимида кўра Илоҳ ухлаши мумкин экан, демак арчана – майя, алданишдир. Бундай тасаввурлар аслида ўзининг моҳиятига кўра моддий тасаввурлардир. Ҳаёт ҳақидаги моддий тасаввур – ижобийми, салбийми –барибир моддий тасаввурлигича қолаверади. Фақат олий манбадан, яъни Ведалардан олинган илмгина бенуқсон илм ҳисобланади. "Шримад Бҳагаватам"нинг бу шеърлари одамларга арчана қоидаларига риоя қилишни тавсия қилади. Оламни яратишга киришишдан олдин маъбуд Браҳма Парвардигорнинг олам тошқини сувлари устида чайқалиб турган, илонлардан иборат тўшак устида ухлаб ётганини кўрди. Шундай қилиб, Парвардигорнинг ички қувватида уйкуга ҳам ўрин бор, маъбуд Браҳма ва унинг шогирдлар силсиласида турган издошлари сингари Худонинг содиқлари бундан тан оладилар. Мазкур шеърда аниқ айтилганки, Парвардигор қутурган тўлқинлар орасида хотиржам ухлаб ётарди, бу билан У истаган ишини қила олишини намоён ётарди. Унинг илоҳий истагини амалга ошириш учун ҳеч нарса тўсқинлик қила олмайди. Майявади-файласуфларнинг фикр-мулоҳазалари уларнинг моддий тажрибалари чегарасидан чиқолмай билан чекланиб қолган. Уларнинг хатолиги шундаки, улар Парвардигорни ўзига тенглайдилар, бундай қиёслашнинг ўзиёқ ҳаёт ҳақидаги моддий тасаввурларнинг маҳсули ҳисобланади. Майявадиларнинг нети нети, яъни “бу эмас, бу эмас” қоидаси асосида шаклланган бутун фалсафаси моддий тасаввурларга асосланган. Масалага бундай ёндошиш инсонни Олий Шахс Худонинг ҳақиқий табиатини англаб олиш имкониятидан маҳрум қилади.

Текст 22

Илоё Парвардигор мендан Ўз марҳамати аямасин! У – барча тирик мавжудотларнинг ягона дўсти ва жони; Ўзининг олти илоҳий фазилати ёрдамида У бу дунёда яшаётган тирик мавжудотларнинг

мавжудлигини таъминлаб туради ва уларга олий бахтга эришиш имконини беради. У Ўз марҳаматини аямай менга оламни яратиш имконини берадиган ўзимни англаш қобилиятини ато этсин, чунки мен – Парвардигорга жуда азиз бўлган, ўз ихтиёрини Унга топширган жонлардан бириман.

Изоҳ: Парвардигор Пурушоттама, яъни Парвардигор Шри Кришна илоҳий ва моддий оламда яшайдиган барча тирик мавжудотларнинг мавжудлигини таъминлаб туради. У – ҳар кимнинг жони ва дўсти, чунки тирик мавжудотларнинг ҳаммаси азалдан Парвардигор билан мангу муҳаббат ва боғланиш ришталари билан боғланган. У – барча тирик мавжудотларнинг дўсти ва ҳожатбарори; У – бир ва ягона. Уни бҳагаван, Олий Шахс Худо деб атайдилар, чунки У олти илоҳий фазилатга эга бўлиб, улар ёрдамида барча оламларда яшайдиган барча тирик мавжудотларнинг ҳаётини таъминлаб туради. Маъбуд Браҳма Парвардигордан унга коинотни аввал қандай бўлса шундайлигича қайтадан яратиш имкониятини ато этишни илтимос қиляпти; фақат Парвардигорнинг бебабаб марҳамати билан маъбуд Браҳма Маричи ва Нарада сингари дунёвий ва руҳий табиатли шахсларни дунёга келтира олди. Маъбуд Браҳма илтижо билан Парвардигорга мурожаат қилди, чунки Парвардигор ўз ихтиёрини Худога топширган жонлар учун жуда азиз. Ўзини Унга топширган кишининг барча ўй-фикрлари фақат Парвардигорда бўлади, шунинг учун Парвардигор ҳам унга чуқур муҳаббат тўла муносабатда бўлади.

Текст 23

Парвардигор, Худо Шахси, ўзини Унга топширган жонларнинг мангу саодатманди. У Ўз кароматларини ички қуввати, Рама, равақ фариштаси ёрдамида кўрсатади. Мен Унга илтижо қилиб, менга моддий оламни яратиш имконини бериб, фақат Унинг Ўзига хизмат қилишимга имкон беришини, бу фаолият менга моддий таъсир кўрсатмаслигини тилайман, чунки фақат Унинг марҳамати билан мен сохта мағрурликдан ҳалос бўла оламан ва ўзимни яратувчи деб ҳисобламайман.

Рама – Парвардигорнинг ички лаззатланиш қувватининг тимсоли, Лакшмининг исмларидан бири. Рама – Парвардигорнинг мужассам бўлган қиёфалардан бири билан адаштирмаслик керак.(тарж).

Изоҳ: Моддий оламни яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яқсон қилиш жараёнини моддий табиат гуналарининг уч тимсоли – маъбуд Браҳма, Парвардигор Вишну ва Махешвара бошқариб туради. Улар орасида Парвардигорнинг Вишну қиёфаси, Парвардигорнинг ички қувватга

эга бўлган экспансияси коинотнинг бутун фаолиятини таъминлаб турадиган олий қувват ҳисобланади. Маъбуд Браҳма коинотни яратиш жараёнида Парвардигорнинг ёрдамчиларидан бирининг вазифасини бажаради, шу боис бу ерда Браҳма мағрурланиб кетмаслик ва ўзини ҳақиқий яратувчи деб адашмаслик учун Парвардигордан унга ҳамиша у – Парвардигорнинг кўлидаги қурол эканини эслаб юришга имконият беришини тилайди. Маъбуд Браҳмадан ўртак олган киши Парвардигор учун жуда азиз бўлади ва Унинг марҳаматига эришади. Бирор нарсани яратиб, нодон одамлар уни ўзим мустақил яратдим деб ҳисоблайдилар, лекин фаросатли одам биладик, агар Худо хоҳламаса, ҳатто дарахтнинг барги ҳам кимирамайди, шунинг учун ҳар қандай ғаройибот ва ажойиботни яратишга фақат ягона Парвардигорнинг Ўзигина қодир ва буларнинг ҳаммаси фақат Унинг иши. Фақат руҳий илмга эга бўлган кишигина моддий боғланишлардан халос бўлишга ва Парвардигорнинг марҳаматига эришишга қодир бўла олади.

Текст 24

Парвардигорнинг қувватларининг сон-саноғи йўқ. У тошқин сувлари устида ётганида Унинг киндигидаги кўлмақдан нилуфар гули ўсиб чиқади, ана шу нилуфар гулида мен – коинот қувватларининг бирикмаси пайдо бўламан. Мен ҳозир Унинг моддий коинот шаклига кираётган турли қувватларини намоён этиш билан машғулман. Шунинг учун мен моддий фаолият билан машғул бўлиб, ведавий мадҳиялар товушидан четга чиқиб кетмасликни тилаб илтижо қиламан.

Изоҳ: Моддий оламда Парвардигорга илоҳий хизмат қилиш билан шуғулланадиган кишиларнинг ҳаммаси айни пайтда моддий фаолият билан ҳам шуғулланишга мажбур бўладилар, агар содиқ хизматкор ўзини моддий табиатнинг таъсиридан ишончли ҳимоя қилиш учун етарли кучга эга бўлмаса, у руҳий қувват билан алоқасини йўқотиб қўйиши мумкин. Коинотни яратиш жараёнида маъбуд Браҳма ҳар хил тирик мавжудотларни дунёга келтиришга, уларни яшаш шароитига мос келадиган таналар билан таъминлашга мажбур бўлади. Маъбуд Браҳма Парвардигордан уни ҳимоя қилишини тилаяпти, чунки ўз фаолияти давомида у жуда кўп нопок тирик мавжудотлар билан бирга бўлиши керак бўлади. Тубан шартланган руҳлар билан ҳамсухбат бўлиб, оддий браҳман ўзининг браҳма-теджасидан, браҳманлик кудратидан маҳрум бўлиши мумкин. Ана шундай тубанликдан қўриқиб, браҳманларнинг аълоси маъбуд Браҳма Парвардигордан ҳимоя сўраяпти. Мана шу руҳий юксалиш йўлидан бораётган ҳар бир инсон учун огоҳлантирувчи сабоқ бўлиши лозим. Парвардигор етарлича ҳимоя қилмаган киши руҳий юксалиш йўлидан адашиб тубанликка кулаши мумкин; шу боис биз ҳаммамиз ҳамиша

Худога илтижо қилиб, бизларни ҳимоя қилишини, ҳамиша ўз бурчимизни мукамал бажариб юришимизга имкон беришини тилашимиз лозим. Парвардигор Чайтанья ҳам Ўзининг содиқларига ҳамма жойда Унинг таълимотини тарғибот қилишни буюрган ва уларни моддий оламнинг салбий таъсиридан ҳимоя қилишни ваъда берган. Ведаларда руҳий ўзликни англаш йўлини пичоқнинг тиғида юриш билан тенглайди. Озгина эҳтиётсизлик ҳам дарров қон оқишига олиб келади. Лекин, Худога ўзини Худога бутунлай топширган ва ўзига буюрилган вазифани барарар экан ҳамиша Худонинг паноҳидан нажот излаб юрадиган зот ҳеч қачон моддий иллат уммонига куламайди.

Текст 25

Олий Зот, кексаларнинг энг кексаси бўлган Парвардигорнинг марҳамати чексиз. Мен У қачон Ўзининг нилуфарсимон кўзларини очиб, юзида табассум билан Менга фотиҳа беришини кутиб турибман. У марҳамат кўрсатиб берган Ўзининг кўрсатмалари билан яралган оламга жон бериши ва бизларнинг маъносиғимизни тарқатиб юборишга қодир.

Изоҳ: Парвардигор моддий оламда яшайдиган адашган жонларга чексиз меҳрибон. Моддий олам барча тирик мавжудотларга Худога садоқат билан хизмат қилиш орқали тўғри йўлга кириш имкониятини бериш учун яратилган, ҳар биримиз ана шу имкониятдан фойдаланишимиз лозим. Парвардигор кўплаб шахсий ва ажралган экспансияларда мужассам бўлиб Ўзини тарқатади. Парвардигорнинг ажралган экспансиялари – шахсий табиатга эга бўлган алоҳида жонлар, Парвардигорнинг шахсий экспансиялари эса – Унинг Ўзи. Парвардигорнинг шахсий экспансиялари ҳукмдорлар вазифасини бажарадилар, Унинг ажралган экспансияларига уларнинг ҳукми остида бўлиш ҳамда лаззат ва илмнинг олий тимсоли билан ўзаро илоҳий лаззат алмашиш вазифаси топширилган. Озод жонлар Парвардигор билан ўзаро ана шундай лаззатли муносабатда бўладилар ва уларни моддий тасаввурлар билан булғамайдилар. Ҳукмдор билан унинг ҳукми остидаги зот орасидаги ана шундай ўзаро илоҳий лаззат алмашишга Парвардигорнинг гопилар билан бўладиган раса-лиласи мисол бўлиш мумкин. Гопилар – Парвардигорнинг ички қувватининг хизматкор ролини бажарётган экспансияси, шунинг учун Парвардигорнинг раса рақсини ҳеч қачон эркак билан аёл орасида бўладиган жинсий муносабат қарама-қарши керак. Бу эрмаклар – Парвардигор билан тирик мавжудотлар орасида бўладиган ўзаро туйғулар алмашишнинг энг юксак ва энг мукамал даражада намоён бўлишидир. Парвардигор ҳар бир тирик мавжудотга руҳий баркамолликнинг ана шу олий поғонасига кўтарилиш имконини беради. Шунинг учун бутун моддий коинотни бошқариш вазифаси топширилган маъбуд Браҳма

Парвардигорга илтижо қилиб, Ундан олам яралишидан кўзланаётган мақсадига эришишига фотиҳа беришни илтижо қилади.

Текст 26

Донишманд Майтрея деди: Эй Видура, маъбуд Браҳма ўзининг дунёга келиш сабабини – Худо Шасини кўрганида, ўзининг бутун ақлини ва гапириш қобилиятини шга солиб,

Парвардигорга илтижо қила бошлади. Илтижо қилиб бўлиб у худди ўзини англашга интилиб чеккан риёзатлардан ва муроқаба қилишдан чарчагандай, жим бўлиб қолди.

Изоҳ: Маъбуд Браҳма ичидан, қалбида мавжуд бўлган Парвардигордан илм оларди. Дунёга келгандан кейин Браҳма уни дунёга келтирган зотни топа олмади, аммо риёзат ва муроқаба ёрдамида у қалбидан илм олиб мукамал илмга эга бўлди. Ташқаридан ҳаракат қиладиган руҳий устоз ҳам, инсон қалбидаги руҳий устоз ҳам Парвардигорнинг вакиллари ҳисобланади. Парвардигорнинг ана шу ҳақиқий вакиллари билан боғланмаган кишининг ўзини руҳий устоз деб аташга ҳаққи йўқ. Маъбуд Браҳма ташқаридаги руҳий устоздан илм олиш имконияти йўқ эди, чунки ўша даврда у бутун коинотдаги ягона тирик мавжудот эди. Шунинг учун маъбуд Браҳманинг илтижоларидан мамнун бўлган Парвардигор унга бутун борлиқ ҳақидаги илмни ошкор этди.

Текст 27-28

Маъбуд Браҳма турли сайёралар тизимини яратишга киришишга шошилиб турганини, сув тошқини остида қолган коинотни кўриб у жуда маюс бўлиб турганини Парвардигор тушунди. Унинг истагини англаб, Парвардигор алданиш туманини тарқатиб юборадиган чуқур маъноли гапларни гапирди.

Изоҳ: Кутурган сув тошқинининг кўриниши шу қадар даҳшатли эдики, ҳатто маъбуд Браҳма ҳам хавотирга туша бошлади. У коинотда иложи борича тезроқ кўплаб турли сайёралар тизимини жойлаб, уларни ҳар хил тирик мавжудотлар – одамлар ҳамда ривожланиш зинапоясида улардан юқорида ва пастда турадиган зотлар билан тўлдирмоқчи эди. Моддий табиатнинг уч гунаси мавжуд. Ўзаро бирикиб, улар тўққиз турли аралашма ҳосил қиладилар. Тўққиз аралашма ҳар хил муносабатда ўзаро бирикиб саксон бир бирикма ҳосил қилади, улар ҳам ўзаро аралашиб кетадилар, натижада алданиш турларининг қанчалик тарқалиб кетишини аниқлашнинг иложи бўлмай қолади. Маъбуд Браҳма олдида ҳар хил таналарга эга бўлган шартланган руҳларни ўзларига мос бўлган макон ва шароит яратиш вазифаси турарди. Бундай вазифани фақат маъбуд Браҳма бажара оларди, коинотдаги бошқа бирор тирик мавжудот унинг олдида турган бу

масаланинг қанчалик қийин эканини ҳатто тасаввур ҳам қилолмасди. Лекин Парвардигорнинг марҳамати билан маъбуд Браҳма ана шу қийин вазифани ажойиб равишда амалга оширдик, коинотда яшайдиган барча тирик мавжудотлар ҳалигача ана шу видхата, яратувчининг санъатидан ҳайратга тушиб қойил қоладилар.

Текст 29

Олий Шахс Худо, Парвардигор деди: Эй Браҳма, ведавий донишмандлик илмининг манбаи, сенинг тушқунликка ёки коинотни қандай қилиб яратишни ўйлаб ташвишга тушишингга ҳожат йўқ. Мен илтимос қилган ҳамма нарсаларингни аллақачон сенга ато этганман.

Изоҳ: Парвардигор ёки Унинг ҳақиқий вакили ишониб бирор вазифани топширган киши айни пайтда ана шу вазифани бажаришга ёрдам берадиган дуои-фотиҳа ҳам олади. Албатта, ана шундай маъсулият юкланган киши бу ишни ўзи амалга ошира олмаслигини англаб етиши ва ўз бурчини муваффақият билан адо этишга ёрдам беришни сўраб Худога илтижо қилиши лозим. У ўзига у ёки бу турдаги маъсулиятли иш буюрилганидан мағрурланиб кетмаслиги керак. Парвардигор ана шундай ишонч билдирган кишининг тақдирида жуда катта омад кулиб бокқан бўлади, агар у ҳамиша Парвардигорнинг амрини бажарувчи хизматкор эканини эсида сақлаб юрса, албатта муваффақият қозонади. Аржунага Курукшетра жанг майдонида жанг қилишни буюриб, Парвардигор ҳали унга бу вазифани топширмасдан олдин унинг ғалабасини таъминлаб қўйган эди. Лекин Аржун ҳамиша ўзининг фақат Парвардигорга боғлиқ эканини англаб етган ва Унинг барча кўрсатмаларига сўзсиз амал қиларди. Парвардигорга муносиб имон келтирмасдан ўзига топширилган маъсулиятли ишдан мағрурланиб кетадиган кишини албатта, ўзи ҳақида сохта фикрга эга ва шу боис ўзининг вазифаларини муносиб бажара олмайди. Аммо маъбуд Браҳма ва унинг шогирдлар силсиласида турган издошлари Парвардигорга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишда ҳамиша муваффақиятга эришадилар.

Текст 30

О Браҳма, ўзингни риёзат чекишга ва муроқабага бағишла, олган илмларингга асосланиб ҳаракат қил, шунда сен Менинг марҳаматимга эришасан. Шу тариқа ҳаракат қилиб, сен бутун борлиқни англаб етишинг мумкин, чунки илм сенинг қалбингда ўзидан ўзи очилади.

Изоҳ: Парвардигор бирор маъсулиятли вазифа бериш билан тирик мавжудотга ўзининг қанчалик марҳамат кўрсатишини ҳатто тасаввур ҳам қилиб бўлмайди. Лекин, Унинг марҳаматига эришиш учун инсон риёзат чекиши ва Худога садоқат билан хизмат қилишда ихлос билан қатъий ҳаракат қилиши лозим. Парвардигор маъбуд

Брахмага сайёралар тизимини яратишни буюрди ва уни ишонтириб айтдики, мураккаб ёрдамида у қийналмасдан у ёки бу сайёралар тизимини қаерда ва қандай жойлаштириш кераклигини тушуниб олади. Илм унга қалбидан ўзидан-ўзи келади, шунинг учун у ташвишга тушишининг ҳожати йўқ. "Бхагавад Гита"(10.10) айтилганидек, ҳаётини буддхи-йогога бағишлаган киши қалбида мавжуд бўлган Парвардигорнинг Ўзидан насихат олади.

Текст 31

О Браҳма, коинотни яратар экансан сен Худога садоқат билан хизмат қилишга бутунлай ғарқ бўлганингда сен Мени ўз қалбингда кўрасанки, Мен бутун коинотга ва шу жумладан сенга ҳам сингиб кетганман, коинот ҳам барча тирик мавжудотлар ҳам Менда жойлашган.

Изоҳ: Бу ерда Парвардигор шуни назарда тутяптики, маъбуд Браҳма ўзининг куни давомида Уни Парвардигор Шри Кришна қиёфасида кўради. Ўзининг Вриндавандаги болалик ўйинлари давомида Парвардигор подачи-болалар ва бузоқлар танасида мужассам бўлиб, сон-саноксиз экспансияларини намоён этади. Браҳма билиб оладики, Яшода она болалик ўйинлари билан хотиржам лаззатланиб юрган Кришнанинг оғзида барча коинотларни ва барча сайёралар тизимини кўради. Браҳманинг Парвардигор Шри Кришна ер юзида бўладиган ана шу куни давомида маъбуд Браҳма ундан бошқа миллионлаб Браҳмалар борлигига ишонч ҳосил қилади. Ҳамма жойда Ўзининг мангу илоҳий қиёфаларда тарқатадиган Парвардигорнинг намоён бўлган бундай қиёфаларини фақат ҳамиша Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган ва У ҳақидаги ўйларга ғарқ бўлиб юрган асл содиқлари англаб етадилар. Шунингдек мазкур шеърда ана шу улғувор сифатларнинг ҳаммаси тўлалигича маъбуд Браҳмада мавжуд эди.

Текст 32

Сен Менинг ҳар бир тирик мавжудот қалбида мавжуд эканимни ва худди ўтинда яширинган олов сингари бутун оламга сингиб кетганимни кўрасан. Фақат ана шундай илоҳий назарга эга бўлганингдан кейин сен ҳар хил кўринишда намоён бўладиган алданиш таъсиридан халос бўласан.

Изоҳ: Маъбуд Браҳма қилган илтижоларида Парвардигордан унга моддий фаолият жараёнида ҳамиша ўзининг У билан ўзаро мангу муносабатларини эслаб туриш қобилиятини ато этишни тилайди. Маъбуд Браҳманинг илтижосига жавобан Парвардигор шундай дейди: “Сен бутун борлиқ Менинг ҳар нарсага кодир бўлган кудратли қувватим

билан боғлиқ эканини ҳеч қачон эсингдан чиқармаслигинг керак!” Кейин ўтинда яширинган оловни мисол келтиради. Гарчи ўтинлар ҳар хил

бўлса ҳам, ёнадиган оловнинг сифати бир хил. Худди шундай, гарчи танадаги руҳлар бир биридан фарқ қилмаса ҳам, моддий оламда бир биридан шакли ва сифатлари билан бир биридан фарқ қилади. Оловнинг хусусияти сифатида иссиқлик ҳамма жойда бир хил, руҳий зарра, яъни Олий Руҳнинг учкуни ҳам барча тирик мавжудотларда бир хил. Шундай қилиб, Парвардигорнинг қуввати бутун борлиққа сингиб кетган. Фақат мана шу илоҳий илм тирик мавжудотни дунёвий алданишнинг салбий, йўлдан адаштирувчи таъсиридан қутқара олади. Парвардигорнинг қуввати бутун коинотга сингиб кетгани туфайли, пок руҳ, Худонинг содиқ хизматкори бу дунёдаги ҳамма нарса Парвардигор билан боғланган эканини кўриб юради, шунинг учун уни моддий қобиклар ўзига жалб этолмайди. Ана шундай соф руҳий назар содиқни модданинг йўлдан адаштирадиган таъсиридан ҳимоя қилиб юради, шунинг учун у ҳеч қачон, ҳеч қандай вазиятда ўзининг Парвардигор билан ўзаро муносабатини унутмайди.

Текст 33

Сен ўзингни кўпол ва нафис моддий таналар билан қиёслашни тарк этганингда ва сезгиларинг моддий табиат гуналари таъсиридан биратўла халос бўлганида сен Мен билан мулоқот қилиб ўзининг асл ҳолатингни англаб етасан ва соф илмга эга бўласан.

Изоҳ: "Бхакти-расамрита-синдху"да айтилганки, фақат бир нарсага – Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишга интилиб юрган киши, қандай моддий шароитда юрган бўлишидан қатъий назар озодликка чиққан жондир. Худога ана шундай хизмат қилиш – сварупа, яъни тирик мавжудотнинг асл ҳолати. "Чайтанья-чаритамрита"да Парвардигор Чайтанья Махапрабху буни тасдиқлаб айтадики, тирик мавжудотнинг асл руҳий ҳолати Парвардигорга аангу хизмат қилишдан иборат. Илоҳий оламда Худога садоқат билан хизмат қилиш илоҳий муҳаббатга асосланган эканини тушунмасдан майявади фалсафасининг издошлари тирик мавжудотнинг хизматкор экани ҳақидаги фикрнинг ўзидан титраб кетадилар. Моддий оламда ҳатто ҳеч кимга хизмат қилмайман деб юрган киши ҳам моддий табиат гуналари ҳукми остида юрган ўз ҳиссиётининг қули ҳисобланади. Аслини олганда моддий оламдаги бирор тирик мавжудот ҳукмдор бўла олмайди, шунинг учун ҳиссиётига хизмат қилиш одамларга фақат мусибат келтиради. Улар хизмат қилиш деган гапни эшитган заҳоти чўчиб кетадилар, чунки илоҳий хизматнинг табиати ҳақида ҳеч нарса билмадилар. Ўзаро илоҳий хизматда хизматкор ҳам худди Парвардигор сингари эркинликка эга. Парвардигорни сварат, яъни “мутлақо мустақил” деб атайдилар, Унинг хизматкори ҳам мустақил, сварат, чунки руҳий оламда ҳеч ким мажбуран хизмат қилмайди. Руҳий оламда илоҳий хизмат

килишга ундайдиган куч табиий муҳаббат туйғуси ҳисобланади. Ана шундай хизматнинг моддий оламдаги аксини она билан боланинг, икки дўстнинг, эр билан хотиннинг ўзаро муносабатларида кўриш мумкин. Дўстлар, ота-она ёки хотинлар мажбур бўлганидан эмас, фақат ўз яқинларига муҳаббат юзасидан хизмат қиладилар. Лекин моддий оламдаги муҳаббатга асосланган бундай хизмат ҳақиқий хизматнинг кучсиз акси, сояси, холос. Ҳақиқий хизмат, яъни сварупадаги хизмат – рухий оламда, Парвардигор билан ўзаро алоқада бўлади. Худди шундай хизмат билан бу ерда, моддий олам оламда ҳам – бхакти-його конун-қоидалари асосида шуғулланиш мумкин. бу шеърда айтилган гапларни гйана мактаби издошларига ҳам тааллуқли. Гйанада ҳақиқий камолотга эришган киши моддий иллатлардан бутунлай, яъни моддий табиат гуналари билан боғланган сезгилари билан бирга кўпол ва нафис танасидан покланганида у Парвардигорга кўшилади ва шу тариқа моддий олам тутқунлигидан озодликка чиқади. Гйанилар ва Худонинг содиқлари аслида бир йўлдан борадилар. Улар ҳам булар ҳам озодликка эришадиар ва моддий иллатлардан покланадилар. Улар орасидаги фарқ шундан иборатки, гйанилар оддий илм билан қаноатланиб ана шу поғонада қолиб кетадилар, Худонинг содиқлари эса Парвардигорга илоҳий хизмат қилиб рухий юксалишда давом этадилар. Худого садоқат билан хизмат қилишга табиий интилиш натижасида содиқлар ўзининг рухий шахсиятини ривожлантирадилар, уларнинг хизмати то мадхурья-раса – ошиқларнинг ўзаро хизмати даражасига етмагунча тобора ривожланиб бораверади.

Текст 34

Сен коинотнинг аҳолисини чексиз кўпайтиришга ва Менга ҳар хил кўринишларда тобора кўпроқ хизмат қилишга интилаётганинг учун Мен сенга бунинг учун ҳамма имкониятларни яратиб бераман, чунки Менинг бесабаб марҳаматим ҳар лаҳзада кучая бориб, ҳамиша сен билан бирга бўлади.

Изоҳ: Замон, аниқ вазифалар ва шароитга қараб, Худонинг асл содиқ хизматкори ҳамиша бирор йўл билан Худонинг содиқлари сонини кўпайтиришга интилади. Дунёвий одамлар илоҳий хизмат доирасини ана шундай кенгайтиришни моддий фаолият деб ҳисоблаши мумкин, лекин аслида бунда Парвардигорнинг Ўз содиғига кўрсатаётган, тобора ортиб бораётган марҳамати намоён бўлади. Кимгадир тарғибот ишларини кенгайтиришни моддий фаолият бўлиб туюлиши мумкин, лекин бу фаолият умуман бошқа табиатга эга, чунки Парвардигорнинг илоҳий сезгиларини лаззатлантиришга хизмат қилади.

Текст 35

Сен – ришилардан биринчисан, ақлинг ҳамиша Менда мужассам бўлгани учун сен ҳатто сон-саноксиз тирик мавжудотларни дунёга келтирганингда ҳам гуоҳли эҳтирос гунаси сенга ўз таъсирини ўтказа олмайди.

Изоҳ: "Шримад Бҳагаватам"(2.9.36)да ҳам Парвардигор маъбуд Браҳмага худди шуни ваъда беради. Парвардигорнинг ана шу фотиҳаси билан маъбуд Браҳманинг барча режа ва лойиҳаларини мукамал ҳолга келади. Ҳатто баъзи пайтларда, "Шримад Бҳагаватам"нинг ўнинчи бобида келтирилган лавҳадагидай, маъбуд Браҳма адашгандай бўлиб кўринса ҳам, унинг адашиши Парвардигорнинг ички қувватининг фаолияти сабабли бўлади, оқибат-натижада бу адашиш унинг Худого илоҳий садоқат билан хизмат қилишда юксалишиги ёрдам беради. Аржун билан ҳам ана шундай ҳолат бўлган эди. Худонинг асл содиқ хизматкорларининг ҳар қандай адашиши уларнинг Парвардигорни яна ҳам чуқуроқ билиб олишларига ёрдам беради.

Текст 36

Гарчи шартланган руҳларнинг Мени англаб етиши осон бўлмаса ҳам, сен бугун Мени англаб етдинг, чунки сен Менда моддадан асар ҳам, шу жумладан кўпол ва нафис унсурлар йўқлигини англаб етдинг.

Изоҳ: Мутлақ Ҳақиқатни англаб етиш учун моддий оламнинг ҳар қандай кўринишини инкор этишни ўзи кифоя эмас, бунинг учун рухий мавжудликнинг ҳақиқий табиатини англаб етиш лозим. Моддий мавжудлик шаклларда намоён бўлгани учун рухий мавжудлик шакл-шамойилсиз бўлиши керак, деб ўйлайдиган киши руҳнинг салбий моддий тасаввурлари асосида фикрлайди. Ҳақиқий рухий тасаввур руҳ ҳақида моддий қиёфа-шакллардан бутунлай фарқ қиладиган рухий қиёфа ни назарда тутаяди. Маъбуд Браҳма ўзи кўрган Парвардигорнинг мангу қиёфасини худди шундай қабул қилди, Парвардигор ҳам унинг руҳ ҳақидаги тасаввурини тасдиқлади. "Бҳагавад Гита"да Парвардигор Кришнанинг танаси ҳақидаги, Унинг ер юзига инсон қиёфасида келгани сабабли юзага келган моддий тасаввурларни қаттиқ қоралайди. Парвардигор ер юзига Ўзининг сон-саноксиз рухий қиёфаларининг бирортасида келиши мумкин, аммо уларнинг бирортасида модадан асар ҳам йўқ, бунинг устига Унинг танаси билан руҳи орасида ҳеч қандай фарқ йўқ. Парвардигорнинг рухий қиёфасини англаб етишнинг йўли шундан иборат.

Текст 37

Ўзинг дунёга келган нилуфар гулининг қаердан ўсиб чиққани ҳақида ўйлаб, сен ҳатто унинг пояси ичига ҳам кириб чиқдинг, лекин барибир ҳеч нарсани аниқлай олмадинг. Ана шу пайтда Мен қалбингда сенга Ўзимнинг қиёфамни кўрсатдим.

Изоҳ: Худо Шахсини фақат Унинг Ўзининг бесабаб марҳамати билан кўриш мумкин. бунга на фалсафий изланишлар ёрдамида, на моддий сезгилар ёрдамида эришиб бўлмайди. Олий Шахс Худонинг илоҳий қиёфасини моддий сезгиларнинг қабул қилиш чегарасидан ташқарида. Парвардигорни фақат камтарин ҳолда Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида, қачон У Ўзини содиқ хизматкорига намоён этганда кўриш мумкин. худони фақат Уни севадиган киши тушуна олади. Парвардигорни моддий кўзлар билан кўришнинг иложи йўқ, лекин Уни ҳар ким ўзининг қалбида, Худога муҳаббат малҳами сурилганда очиладиган руҳий кўзлар билан кўриш мумкин. токи бизларнинг руҳий кўзларимиз моддий иллатлар пардаси билан тўсилган экан, биз Худони кўра олмаймиз, лекин Худога садоқат билан хизмат қилиш жараёнида улар етарли даражада поклаганида Парвардигорнинг Ўзи олимизда намоён бўлади. Маъбуд Браҳманинг нилуфар гулининг иллизини топишга уриниб қилган ҳаракатлари бирор натижа бермади, лекин, у чеккан риёзатлари ва садоқати билан Парвардигорни мамнун қилганида, маъбуд Браҳманинг бирор ҳаракатисиз Парвардигорнинг Ўзи унга Ўзини ошкор этди.

Текст 38

Эй Браҳма, Менинг илоҳий кароматларимнинг улуғворлигини олқишлаб қилган илтижоларинг, Мени англаш йўлида чеккан риёзатларинг ҳамда сенинг Мен чуқур имон билан ишонганинг – буларнинг ҳаммаси Менинг сенга кўрсатаётган бесабаб марҳаматимнинг мевасидир.

Изоҳ: Тирик мавжудот Худога илоҳий хизмат қилишга интилаганида унинг қалбида чайтъя –гуру сифатида мавжуд бўлган Парвардигор ҳар томонлама унга ёрдам бера бошлайди, Унинг ёрдами билан содиқ хизматкор кўплаб ажойиб, моддий нуқтаи-назардан ишониб бўлмайдиган ишларни амалга ошириши мумкин. Худонинг марҳамати билан ҳатто саводсиз одам ҳам руҳий баркамоллик чўққиси бўлган илтижолар билан Худога мурожаат қилиши мумкин. Моддий сифатлар руҳий юксалишга ёрдам бермайди; Худога садоқат билан хизмат қилишга самимий интилаётган ҳар қандай инсон руҳий юксалишга эриша олади. Руҳий баркамолликка эришиш учун талаб қилинадиган ягона нарса – самимий интилиш. Бойлик, илм сингари моддий сифатларнинг бунга умуман аҳамияти йўқ.

Текст 39

Сен Менинг дунёвий одамларга дунёвий сифатлар бўлиб кўринадиган илоҳий сифатларим ҳақида гапириб Мени таърифлаб берганингдан жуда мамнун бўлдим, шунинг учун Мен сени дуо қиламан: сенинг барча истакларинг амалга ошсин, сен ўз ишларинг билан коинотнинг барча сайёраларига машхур бўласан.

Изоҳ: Парвардигорнинг асл содиқлари маъбуд Браҳма ва унинг шогирдлар силсиласида турган издошларига ўхшайдилар, улар коинотнинг ҳама жойидаги тирик мавжудотлар Парвардигор ҳақида билишларини истайдилар, Парвардигор албатта ана шундай содиқларининг истагини бажариб, албатта уларни дуои-фотиҳа қилади. Имперсоналистлар ҳам баъзан моддий эзгулик тимсоли деб биладиган Худо Шахси Нараянага илтижо қиладилар, аммо уларнинг илтижолари Парвардигорга мамнуният олиб келмайди, чунки бу илтижоларда Парвардигорнинг ҳақиқий илоҳий сифатлари ҳақида ҳеч нарса айтилмайди. Гарчи Парвардигор барча тирик мавжудотларга бир хилда меҳрибон бўлса ҳам, У Ўзининг асл содиқдарига алоҳида меҳрибонлик қилади. Бу ерда Парвардигор илоҳий сифатларга эга эканини кўрсатадиган гунамайам ибораси муҳим аҳамиятга эга.

Текст 40

Маъбуд Браҳманинг илтижоларига ўхшаган илтижолар билан Менга сажда қилган ҳар бир инсоннинг барча истакларини дарров амалга ошираман, чунки Мен барча дуои-фотиҳалар Парвардигориман.

Изоҳ: Ўзининг ҳиссиётини лаззатлантиришга интилиб юрган киши Худога маъбуд Браҳманинг илтижоларига ўхшаган илтижолар билан мурожаат қил олмайди. Бундай илтижолар билан Парвардигорга фақат Уни ўзининг хизмати билан мамнун қилишга интилиб юрган киши илтижо қила олади. Парвардигор Ўзи билан ўзаро илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш ришталари билан боғланган содиқларининг барча истакларини албатта амалга оширади, лекин У, имонсизлар ҳатто тасодифий вазиятга тушиб қолиб, энг яхши илтижолар билан Унга мурожаат қилсалар ҳам ҳеч қачон имонсизларнинг талабларини қондирмайди.

Текст 41

Мўътабар илоҳиётчи кишиларнинг фикрига кўра барча савоб ишлардан, риёзатлардан, қурбонлик маросимларидан, сеҳрли йога ва муроқабалардан кўзланадиган олий мақсад – Мени мамнун қилишдан иборат.

Изоҳ: Инсонлар жамиятида одатда савоб ишлар деб аталадиган фаолият турлари жуда кўп. Булар: альтруизм, филантропия, ватанпарварлик ва байналминал фаолият, хайр-саховат, қурбонлик маросимлари, риёзат, ҳатто транс ҳолатида муроқабача қилиш, лекин уларнинг ҳаммаси инсонга фақат улар агар Олий Шахс Худони мамнун қилиш мақсадида амалга оширилгандагина мутлақ манфаат келтиради. Ҳар қандай – ижтимоий, сиёсий, диний ва альтруистик фаолиятнинг энг муваффақиятга эришишининг ана шу сирини Худонинг содиқлари яхши биладилар, бунга Аржуннинг жанг майдонидаги ҳатти-ҳаракати

мисол бўла олади. Аржун имонли, эзгу ниятли, ҳар қандай зулмга қариши киши эди, шу боис у ўзининг қариндошлари билан жанг қилишдан бош тортган эди, лекин Курукшетрадаги жанг Кришнани мамнун қилишини англаб етганида, у ўзининг шахсий манфаатларини қурбон қилиб, Парвардигорни мамнун қилиш учун жангга кирди. У тўғри қарор қабул қилди, ҳар бир фаросатли киши ундан ўрнак олиши керак. Биз ҳаётда интилишимиз лозим бўлган ягона нарса – қилаётган ҳар бир ишимиз билан Худони мамнун қилишдан иборат бўлиши лозим. Бизларнинг ҳар қандай фаолиятда эришган муваффақиятимиз Худони қанчалик мамнун қилганимиз билан ўлчанади. Агар қилаётган ишимиздан Худо мамнун бўлмаса, бизнинг барча интилишларимиз – шунчаки вақтимизни бекорга сарфлашдан бошқа нарса эмас. Ўтказиладиган барча қурбонлик маросимларига, чекадиган риёзатларимизга ва бошқа ҳар қандай ишларимизга биз ана шу мезон билан баҳо беришимиз лозим.

Текст 42

Мен – ҳар бир алоҳида тирик мавжудотнинг Олий Рухиман. Мен – олий ҳукмдор ва тирик мавжудотларда бор бўлган энг азиз Зотман, фақат адашганидан одамлар кўпол ва нафис таналарига боғланиб қолганлар, чунки аслида улар фақат Менга боғланган бўлишлари лозим.

Изоҳ: Худо Шахси, Парвардигор руҳ қайси ҳолатда – хоҳ шартланган, хоҳ озодликка эришган ҳолатда бўлишдан қатъий назар, унинг учун энг азиз Зотдир. Парвардигор ўзи учун энг азиз, энг кадрли Зот эканини билмайдиган руҳлар шартланган ҳолатда бўладилар, ана шу ҳақиқатни охиригача англаб етган зотларни эса, озод жонлар деб айтадилар. Инсоннинг Парвардигор билан ўзаро муносабатларини англаб етиш даражаси унинг нимага тирик мавжудот учун Парвардигордан ҳам яқинроқ, кадрлироқ зот йўқлигини қанчалик чуқур англаб етишига боғлиқ. Бунинг ҳақиқий сабаби "Бҳагавад Гита"(15.7)да айтилган: *мамаивамшо джива-локе джива-бхутах санатанах – тирик мавжудотлар ўзининг табиатига кўра Парвардигорнинг ажралмас заррачаларидир. Тирик мавжудот атма деб аталади, Парвардигор эса, - Параматма. Тирик мавжудот Брахман, Парвардигорни эса Парабрахман, ёки Парамешвара деб аталади. Ишварах парамах кришнах. Рухий ўзлигини англаб етмаган шартланган руҳлар улар учун энг кадрли, азиз нарса – ўзларининг моддий танаси деб биладилар. Бундай тасаввур бутун танага, яъни тананинг ўзига ҳамда тана билан боғлиқ бўлган нарсаларнинг ҳаммасига тааллуқли. Ўзининг танасига ҳамда тананинг бола-чақа ва қариндошлар кўринишидаги давомига боғланиш аслида тирик жонга боғланишга асосланган бўлади. Тирик жон танани тарк этиб кетган захоти, ҳатто агар бу тана суюкли ўғлимизнинг*

танаси бўлса ҳам, бизни умуман қизиқтирмай қўяди. Шундай қилиб, бизларнинг боғланидиган ва муҳаббат билан севадиган нарсамиз аслида моддий тана эмас, балки тирик жон, Парвардигорнинг мангу заррачасидир. Барча тирик мавжудотлар аслида яхлит тирик мавжудотнинг таркибий қисмларибўлгани боис, ана шу олий тирик мавжудот биз ҳақиқий севишимиз лозим бўлган Зотдир. Мана шу қондани унутган кишининг ундаги бутун борлиққа бўлган борлиққа бўлган боғланиш туйғусига асосланган муҳаббати доимий, мангу бўла олмайди, чунки ундай одам майя, алданиш чангалида бўлади. Майянинг инсонга кўрсатаётган таъсири қанчалик кучли бўлса, унинг ҳақиқий севиш лозим бўлган Зот билан алоқаси шунчалик ожиз бўлади. Аслини олганда, токи Худога садоқат билан хизмат қилишда баркамолликка эришмагунча инсон ҳеч кимни ҳақиқий муҳаббат билан севишга қодир бўлолмайди.

Мазкур шеърда биз ўз муҳаббатимизни Олий Шахс Худога йўналтиришимиз лозимлиги айтилган. Бу ерда қурйат, яъни “эга бўлиши керак” деган ибора муҳим аҳамиятга эга. У бизнинг ҳақиқий муҳаббат билан севишимиз лозим бўлган Зотга боғланишимиз тобора кучайиб болриши лозимлигини билдиради. Майя ўз таъсирини фақат кичик руҳий заррача бўлган тирик мавжудотга ўтказа олади, лекин у Олий Рух, Параматмага таъсир қилмайди. Тирик мавжудот майя таъсири остида эканини тан олиб, майявади-файласуфлар Параматма билан қўшилиб кетигна интиладилар. Лекин уларда Параматга нисбатан ҳақиқий муҳаббат туйғуси бўлмгани сабабли майя чангалидан қутулишга ва Параматмага яқинлашишга қодир эмаслар. бунга сабаб уларда Параматмага нисбатан муҳаббатнинг йўқлигидир. Ўзи хасис бўлган бадавлат киши ўз бойлигидан тўғри фойдалана олмайди, шунинг учун шунча бой бўлишига қарамай у ҳамиша қашшоқлик чангалида қолаверади. Аксинча, пулни тўғри ишлатиш йўлини биладиган киши, ҳатто аввалига озгина пули бўлса ҳам тезда бойиб кетиши мумкин.

Кўзлар ва қуёш бир бири билан чамбарчас боғлиқ, чунки қуёш нурларисиз кўзлар кўриш қобилиятига эга эмас. лекин, тананинг қуёшга иссиқлик манбаи сифатида боғланган қисмлари ундан кўзларга қараганда кўпроқ манфаат кўрадилар. Қуёшни севмайдиган кўзлар тўғри тушган қуёш нурларининг фойдали таъсирини ҳис қила олмайдилар, яъни ундай кўзлар қуёш нурларининг фойдали таъсирини ҳис қила олмайдилар. Шунга ўхшаб, эмпирик-файласуфлар гарчи Брахман ҳақида назарий илмга эга бўлсалар ҳам, Олий Брахманнинг марҳаматидан фойдаланиш имкониятидан маҳрумдирлар, чунки уларда Унга нисбатан муҳаббат йўқ. Имперсоналистлар фалсафасининг кўплаб издошлари гарчи Брахманнинг табиатини назарий жиҳатдан ўрганиб юрган бўлсалар ҳам, майя ҳукми остида мангу қоладилар. Бунга сабаб

Ўнинчи боб Яратиш босқичлари

шундан иборатки, улар ўзларида Брахманга нисбатан муҳаббатни ривожлантирмайдилар, чунки улар қўлланаётган мукамал бўлмаган ўрганиш усули уларга қалбида Унга нисбатан муҳаббат туйғусини ривожлантиришга имкон бермайди. қуёшга сажда қилиб юрган киши, ҳатто кўзи кўр ва Ерда яшаётган бўлса ҳам, қуёш фариштасини яққол кўра олади, аммо қуёшга сиғинмай юрган киши, ҳатто ёрқин қуёш нуруларининг таъсирига ҳам чидай олмайди. Шунга ўхшаб, Худога садоқат билан хизмат қилиш билан қалбида Худога нисбатан соф муҳаббат туйғусини ривожлантириб юрган киши, ҳатто гйана поғонасига кўтарилмаган бўлса ҳам, Олий Шахс Худони ўзининг қалбида кўра олиш имкониятига эга бўлади. Шунинг учун ҳар қандай шароитда ҳам инсон ўзининг қалбида Худога муҳаббат туйғусини ривожлантиришга ҳаракат қилиши лозим, ана шу муҳаббат бизга барча зиддиятларни сусайтириш ҳамда барча муаммоларни ҳал қилишга ёрдам беради.

Текст 43

Менинг насиҳатларимга амал қилиб, энди сен худди аввалгидай, ўзининг мутлақ ведавий донишмандлик илмингдан ва бутун борлиқнинг олий сабабчиси бўлган Мендан олган танангдан фойдаланиб тирик мавжудотларни дунёга келтиришинг мумкин.

Текст 44

Донишманд Майтрея деди: Коинотни яратувчи Брахмага оламини яратишга киришини буюриб, унга Ўзининг шахсий Нараяна қиёфасини намоён этган Худо Шахси, Парвардигор кўздан ғойиб бўлди.

Изоҳ: Брахма оламини яратишга киришишдан олдин Парвардигорни кўрди. Мана шу "Шримад Бхагаватам"нинг матух-шлокасини тушуниш калити бўлади. Брахма Парвардигорни ҳали коинот унинг яратиш фаолиятига киришини кутиб турганда кўрди, демак, Парвардигор Ўзининг шахсий қиёфасида ҳали олам яралмасдан олдин мавжуд эди. Баъзибир калтафаҳи одамлар айтганидек, унинг шахсий қиёфасини маъбуд Брахма яратган эмасди. Худо Шахси, Парвардигор маъбуд Брахма олдида Ўзининг моддий иллат яқинлаша олмайдиган мангу қиёфасида намоён бўлди, кейин эса кўздан ғойиб бўлди.

Бхактиведантаннинг "Шримад Бхагаватам"нинг Учинчи қўшиқ "Брахманинг яратиш қудрати тилаб қилган илтижолари" деб аталадиган тўққизинчи бобига изоҳлари шундай яқунланади.

Текст 1

Шри Видура деди: Эй буюк донишманд, энди менга Олий Шахс Худо кетгандан кейин олам аҳлининг бобокалони маъбуд Брахма қандай қилиб ўзининг танаси ва ақлидан ҳар хил тирик мавжудотларни яратгани ҳақида гапириб бер.

Текст 2

Сенга ҳамма нарса маълум, шунинг учун илтимос, мен сенга берган саволларнинг бошидан охиригача ҳаммасига жавоб бериб, менинг гумонларимни тарқатиб юбор.

Изоҳ: Видура Майтреяга ҳамма муҳим саволларни берди, чунки уларнинг ҳар бирига Майтрея батафсил жавоб бера олишини биларди. Руҳий устозимизнинг мукамал илмга эга эканига бизнинг ишончимиз комил бўлиши лозим; руҳий илмга тааллуқли саволлар билан ғофил одамга мурожаат қилмаслик керак. Саволларга жавоб бера олмайдиган ўқитувчига савол бериб, унинг ҳар хил фикр-мулоҳазаларини тинглаб ўтириш – ўзининг кадрли вақтини бекорга сарфлаш демакдир.

Текст 3

Сута Госвами деди: Эй Бхригунинг ўғли, Видуранинг гапларини тинглаб туриб, буюк донишманд Майтрея ғайритабиий равишда илҳомланиб кетди. Барча илмлар унинг қалбида сақланарди, шунинг учун у Видуранинг саволларига навбат билан жавоб бера бошлади.

Изоҳ: сута увача деган ибора Махараж Парикшит билан Шукадева Госвамининг суҳбатида узилиш бўлганини билдиради. Улар суҳбатлашаётган пайтда Сута Госвами кўплаган тингловчиларнинг биттаси эди, холос. Лекин ҳозир Сута Госвами "Шримад Бхагаватам"ни Наймишаранядаги Шаунака бошлиқ донишмандларга, Шукадева Госвамининг авлодларига гапириб берапти. Лекин буларнинг ҳаммаси бу ерда муҳокама қилинаётган мавзу учун муҳим аҳамиятга эга эмас.

Текст 4

Буюк донишманд Майтрея деди: Шундай қилиб, эй Видура, самовий юз йил мобайнида маъбуд Брахма Худо Шахсининг амри билан Худога садоқат билан хизмат қилиб риёзат чекди.

Изоҳ: Маъбуд Брахма ўзининг бутун фаолиятини Худо Шахси Нараянага бағишлади, деганда, унинг Худога садоқат билан хизмат қилгани назарда тутилади. Худога хизмат қилиш – тирик мавжудот чекиши мумкин бўлган риёзатлар ичида энг катта риёзатдир, бундай риёзат билан истаган вақт давомида шуғулланиш мумкин. Мангу ва ҳамиша илҳомлантириб турадиган Парвардигорга хизмат

килиб юрган бирор тирик мавжудот дам олишни хатто хаёлига ҳам келтирмайди.

Текст 5

Кейин маъбуд Браҳма нилуфар гули ўсиб турган сув юзида кўтарилган кучли шамол таъсирида катта тўлқинлар юзага келганини, нилуфар гули ҳар томонга чайкала бошлаганини кўрди.

Изоҳ: Моддий оламни алдамчи дунё деб атайдилар, бу ерда Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиш унутилиб кетган. Шунинг учун моддий оламда Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган киши вақти-вақти билан жуда қийин аҳволга тушиб қолади. Бир-бирига рақиб икки томон – алдамчи қувват ва содиқ хизматкор – ҳамиша ўзаро уруш ҳолатида юрадилар, ожиз содиқ кудратли алдамчи қувватнинг бардош бериб бўлмайдиган кучли таъсирининг қурбони бўлиши мумкин. Лекин, гарчи моддий қувват маъбуд Браҳмага анча ташвиш келтириб, унинг ҳолатини жуда хатарли қилиб қўйган бўлса ҳам, Парвардигорнинг беабаб марҳамати билан моддий қувватнинг зарбаларига бардош беришга маъбуд Браҳманинг кучи етди.

Текст 6

Риёзат чеккан ва ўзликни англашнинг илоҳий илмини англаб етиш билан машғул бўлиб ўтган узоқ вақт давомида маъбуд Браҳма катта ҳаёт тажрибасига эга бўлган эди, шунинг учун у шамолнинг ҳаммасини, у билан бирга сувни ҳам ичига тортиб олди.

Изоҳ: Маъбуд Браҳманинг тирикчилик учун олиб борган кураши – моддий оламдаги тирик мавжудотлар билан алдамчи қувват, майянинг ўзаро бетиним кураш олиб боришига ёрқин мисол бўла олади. Маъбуд Браҳма даврдан бери то ҳозирги кунгача барча тирик мавжудотлар моддий табиат кучлари билан кураш олиб боради. Илм ва илоҳий ўзликни англаш инсоннинг унга қаршилик кўрсатадиган моддий қувватни бўйсундириш учун курашида ёрдам беради. Ҳозирги дунёвий илм-фан ҳамда инсониятнинг чеккан риёзатлари унга моддий табиат кучларини жиловлаб олишда ажойиб натижаларга эришиш имконини берди. Лекин, ўз ихтиёрини Худога топширган ва ҳаётини Худога илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб, Унинг амрини бажариб юрган киши Парвардигорнинг моддий қувватини бошқаришда энг катта муваффақиятга эришади.

Текст 7

Ўзи ўтирган нилуфар гули коинотнинг ҳамма жойини эгаллаб турганини кўриб, маъбуд Браҳма шу пайтгача нилуфар гулига жойланган сайёраларни қандай яратиш устида фикр юрита бошлади.

Изоҳ: Маъбуд Браҳма ўтирган нилуфар гулида коинотдаги барча сайёраларнинг уруғи жойлашган

эди. Парвардигор барча сайёраларни яратиб қўйган, барча тирик мавжудотлар Браҳмада туғилган эди. Олий Шахс Худо моддий олам ва тирик мавжудотларни уруғлик шаклида яратиб қўйган эди, маъбуд Браҳма шу уруғларни бутун коинот бўйлаб сочиб чиқиши лозим эди. Шунинг учун ҳақиқий яратиш сарга, унинг навбатдаги, маъбуд Браҳма амалга оширадиган намоён ҳолатга ўтиши жараёнини висарга деб аталади.

Текст 8

Худо Шахсига хизмат қилишга ғарқ бўлиб, маъбуд Браҳма бутун коинотни эгаллаб турган нилуфар гули ичига кирди, кейин уни аввал уч оламга, кейин ўн тўрт сатҳга бўлди.

Текст 9

Маъбуд Браҳма коинотдаги энг улуғвор шахсдир, чунки у ҳамиша Худога садоқат билан холис хизмат қилади ва илоҳий илм чўққисига эришган зот. Шунинг учун маъбуд Браҳма ҳар хил турдаги тирик мавжудотлар билан тўлдириш учун сайёраларнинг ўн тўрт тизимини яратди.

Изоҳ: Тирик мавжудотлар эга бўладиган барча сифатларнинг манбаи Парвардигор ҳисобланади. Моддий оламда яшайдиган шартланган руҳлар Унинг сифатларининг фақат бир қисмини акс эттирадилар, холос, шунинг учун уларни баъзан пратибимба деб атайдилар. Парвардигорнинг ажралмас заррачалари, тирик мавжудот – пратибимбалар, ҳар хил даражада Унинг бошланғич сифатларига эга, ўзларининг ана шу сифатларига қараб, улар маъбуд Браҳманинг режаси асосида у ёки бу ҳаёт турида дунёга келадилар ва коинотнинг у ёки бу сайёрасида яшайдилар. Маъбуд Браҳма уч оламни яратади: қуйи сайёралар – Паталалокалар, ўрта сайёралар, яъни Бхурлокалар ва олий сайёралар – Сварлокалар. Сварлокадан юқорида жойлашган – сайёралар Махарлока, таполока ва Сатьялока, яъни Браҳмалока – тошқин сувларига ғарқ бўлмайдилар. Бунинг сабаби шундаки, уларда яшайдиган аҳоли Худога садоқат билан холис хизмат қилиб яшайдилар; уларнинг ҳаммаси два-парардханинг охиригача яшайдилар ва кейин, одатда моддий оламдаги туғилиш ва ўлишлар чархпалагидан озодликка чиқади.

Текст 10

Видура Майтреядан сўради: Эй ҳукмдор, эй буюк донишманд, энди менга ғаройиб ишлар қилувчи Парвардигор мужассам бўлган қиёфалардан бири бўлган мангу вақт ҳақида гапириб бер. Мангу вақтнинг аломатлари қандай? Илтимос, улар ҳақида иложи борича батафсилроқ гапириб бер.

Изоҳ: Моддий олам атомдан бошлаб то энг катта коинотгача бўлган ҳар хил жисм ва зотлар тўплами бўлиб, уларнинг ҳаммаси кала, мангу вақт қиёфасидаги Парвардигор ҳукми остида. Ҳар нарсага қодир замон ҳар хил турдаги жисмоний

таналарнинг мавжудлик вақтини белгилайди. Маълум вақт чегаралари билан атомларнинг мавжудлик вақти, маълум вақт чегаралари билан бутун коинотнинг мавжудлик вақти белгилаб қўйилган. Аниқ белгиланган вақтда инсоннинг танаси, аниқ белгиланган вақтда коинотнинг танаси яқсон бўлади. Бунинг устига қўшимча махсулотларнинг пайдо бўлиши, ривожланиши ҳам бутунлай вақт амрига боғлиқ. Видура Майтреядан моддий оламдаги ҳар хил жисмларни таърифларини ва уларнинг мавжудлик вақтини билиб олишни истаган эди.

Текст 11

Майтрея деди: Мангу вақт моддий табиатнинг уч гунасининг ўзаро ҳаракатга келишининг бошланғич сабаби ҳисобланади. Мангу вақт ўзгармас ва чексиз, у – Парвардигорнинг кўлидаги қурол бўлиб, вақт ёрдамида У моддий оламдаги Ўзининг эрмакларини намоён этади.

Изоҳ: Парвардигорнинг кўлида қурол бўлган вақт бутун моддий олам атрофида айланиб турадиган ўқ вазифасини бажаради. Вақт – Парвардигорнинг моддий табиатга чўзадиган ёрдам кўлидир. Вақтнинг қаерда бошланиб, қаерда тамом бўлишини ҳеч ким билмайди; моддий оламнинг яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яқсон қилиш ҳақидаги ахборотни фақат вақт сақлашга қодир. Вақт мезони олам яралишининг ашёвий сабаби, демак, Худо Шахсининг бевосита экспансияси ҳисобланади. Вақт Парвардигорнинг шахсиятсиз кўриниши ҳисобланади.

Ҳозирги даврда вақт мезонининг табиати ҳақида кўплаб ҳар хил тасаввурлар мавжуд. Ана шу тасаввурларнинг баъзилари вақтнинг "Шримад Бхагаватам"даги таърифи билан деярли мос келади. Масалан, яхудийларнинг муқаддас китобларида ҳам вақт - Парвардигорнинг вакили деб айтилган. У ерда шундай дейилган: "Қадимда бизнинг ота-боболаримизга ҳар хил замонларда Ўзининг пайғамбарлари орқали турлича хабар берган Парвардигор ..." Метафизикада мутлақ ва аниқ вақт тушунчалари мавжуд. Мутлақ вақт узлуксиз бўлиб, у моддий жараёнларнинг тезлигига боғлиқ эмас. Астроном ва математиклар вақтни у ёки бу жисмнинг тезлиги билан ёки жисмнинг мавжудлик даври билан боғлаб ўлчайдилар. Лекин, аслини олганда вақт табиатан нисбий бўлган жисм ва ҳодисаларга боғлиқ эмас, аксинча, бу дунёдаги барча жисмлар фақат вақт оралиғида мавжудлиги туфайли ўзларининг шаклига эга ва уларни ўлчаш имконияти мавжуд. Вақт – бизнинг ҳиссиётимиз фаолиятининг асосида ётган шкала бўлиб, гарчи аслида вақтнинг на боши, на охири бўлмаса ҳам, биз вақт ёрдамида ўтмиш, ҳозир ва келажакни ўлчаймиз. Чанакья Пандит айтадики, ҳатто бир лаҳза вақтни ҳам ҳеч қандай бойликка сотиб олишнинг иложи йўқ, шунинг учун бекорга кетган ҳар бир лаҳза вақтни энг катта йўқотиш деб ҳисоблаш керак. Вақт сезгиларимизнинг субъектив қабул қилишига

боғлиқ эмас, лекин айти пайтда унинг бир лаҳзаси ўзи мустақил ҳолда объектив мавжудлик эмас, - улар бизнинг сезгиларимиз билан боғлиқ.

Шунинг учун Шрила Жива Госвами хулоса қиладики, вақт мезони фаолият – ҳаракат ва қарши ҳаракат, яъни Парвардигорнинг ташқи қуввати билан чамбарчас боғлиқ. Ташқи қувват ёки моддий табиат Парвардигорнинг Ўзи бўлган вақт назорати остида ҳаракат қилади, шунинг учун бизларга моддий табиат моддий оламда сон-саноксиз ғаройиб нарсаларни яратадигандай бўлиб кўринади. "Бхагавад Гита"(9.10)да бу хулоса қуйидагича тасдиқланади:

Текст 12

Кала – Парвардигорнинг намоён бўлмаган шахсиятсиз кўриниши - моддий оламни Парвардигорнинг Ўзидан ажратиб туради. Моддий олам Парвардигорнинг объектив намоён бўлган кўриниши сифатида мавжуд ва Парвардигор Вишнунинг моддий қувватининг ҳукми остида бўлади.

Изоҳ: Аввал, Вьясадевага мурожаат қилиб("Шримад Бхагаватам"1.5.20), Нарада Муни шундай деганди: идам хи вишвам бхагаван иветарах – намоён бўлган олам Олий Шахс Худонинг Ўзидир, лекин бизга у гўё Парвардигордан мустақил ҳолда мавжуддай туюлади. Бунинг сабаби шундаки, моддий оламни Парвардигордан кала(вақт) ажратиб туради. У худди одамнинг магнит лентасига ёзилган ва ундан алоҳида турган овозига ўхшайди. Худди овоз товушлари магнит лентасига ёзилгани сингари, бутун моддий олам моддий қувватга жамланган, у кала туфайли Парвардигордан ажралгандай бўлиб кўринади. Демак, моддий олам – Парвардигорнинг объектив намоён бўлиши, Унинг имперсоналист-файласуфлар шунча эътибор берадиган шахсиятсиз кўринишидир.

Текст 13

Моддий коинот ҳозирги кўринишида аввал ҳам мавжуд бўлган, келажакда ҳам шундай мавжуд бўлиб қолади.

Изоҳ: Моддий оламни яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яқсон қилиш жараёнлари аниқ маълум бир вақтдан кейин яна такрорланадиган тартибда бўлиб ўтади, бу ҳақда (9.8)да айтилган: бхуга-грамам имам кртснам авашам пракртер вашат. Моддий олам биз ҳозир кўриб турган кўринишда аввал ҳам мавжуд бўлиб, кейин яқсон бўлган, худди шундай биз яшаётган олам ҳам вақти келиб яқсон бўлади, кейин у яна яратилади, яна қандайдир вақт давомида мавжуд бўлиб туради ва яна яқсон қилинади. Шундай қилиб, вақт мезонининг даврий фаолияти узлуксиз, мангу ва уни алдамчи деб аташ мумкин эмас. Намоён бўлган моддий олам ўтқинчи, ўзгарувчан, лекин, майявади-файласуфларнинг фикрига қарши у алдамчи, рўё эмас.

Текст 14

Моддий табиат гуналарининг ўзаро фаолияти натижасида табиий равишда амалга ошадиган яратишдан бошқа яратишнинг тўққиз тури мавжуд. Яксон бўлиш уч турли бўлади: у мангу замон таъсирида, моддий унсурлар туфайли ёки тирик мавжудот фаолиятининг сифат кўрсаткичлари сабабли.

Изоҳ: Моддий оламни яратиш ва яксон қилишнинг даврий жараёнлари Худонинг амрига боғлиқ. Улардан ташқари коинотда яратишнинг бошқа жараёнлари ҳам рўй беради, уларга моддий унсурларнинг ўзаро фаолияти сабаб бўлади. Ана шу жараёнларни ҳаракатга келтирувчи куч Брахманинг тафаккури ҳисобланади. Улар ҳақида кейинроқ батафсил ҳикоя қилинади, бу ерда бу жараёнлар ҳақида фақат умумий маълумотлар берилган. Коинотнинг яксон бўлишининг уч тури: 1) Коинотнинг мавжудлик даври тугаганда унинг бутунлай яксон қилиниши; 2) Коинотнинг Анантанинг оғзидан чиқадиган олов сабабли яксон бўлиши; 3) тирик мавжудот фаолиятининг сифат кўрсаткичлари ва ана шу фаолиятнинг оқибатлари натижасида яксон бўлиши.

Текст 15

Яратишнинг тўққиз босқичининг биринчисида махат-таттва – барча моддий унсурлар бирикмаси яратилади, унда Парвардигор иштирок этаётгани сабабли моддий табиат гуналарининг ўзаро фаолияти юзага келади. Иккинчи босқичда сохта ўзлик юзага келади ва унда моддий унсурлар, моддий илм ва моддий фаолият юзага келади.

Изоҳ: Моддий оламни яратиш жараёнида Парвардигордан чиқадиган биринчи эманация махат-таттва деб аталади. Моддий табиат гуналарининг ўзаро фаолияти сохта ўзликнинг, яъни “тирик мавжудот моддий унсурлардан таркиб топган” деган тассавурнинг юзага келишига олиб келади. Сохта ўзлик тирик мавжудотни моддий тана ва ақлини рух(жон)га қиёслашга мажбур қилади. Моддий унсурлар, ҳаракат қилиш қобилияти ва фаолият кўрсатиш учун зарур бўлган илм махат-таттва пайдо бўлгандан кейин яратишнинг иккинчи босқичида шаклланади. Бу шеърдаги джнана ибораси бизни ўраб турган олам ҳақидаги илм манбаи бўлган сезги органларини ҳамда уларни бошқариб турган илоҳларни билдиради. Бу ерда фаолият деганда фаолият кўрсатиш органлари ва уларни бошқарадиган илоҳлар назарда тутилади. Буларнинг ҳаммаси оламни яратишнинг иккинчи босқичида яратилади.

Текст 16

Оламни яратишнинг учинчи босқичида сезгилар қабул қиладиган жисмлар, ўз навбатида улар юзага келтирадиган моддий унсурлар яратилади.

Яратишнинг тўртинчи босқичида илм ва ҳаракат қилиш қобилияти юзага келади.

Текст 17

Яратишнинг бешинчи босқичида ақли юзага келтирган эзгулик гунаси оламни бошқарувчи фаришталарни дунёга келтиради. Олтинчи босқичда тирик мавжудотни қоплаб оладиган ғофиллик зулмати юзага келади, унинг таъсири остида хўжайин худди аҳмоқдай ҳаракат қила бошлайди.

Изоҳ: Олий сайёраларда яшайдиган фаришталарни дева деб атайдилар, чунки уларнинг ҳаммаси Парвардигор Вишнунинг содиқлари ҳисобланади. Вишну-бхактах смрто даива асурас тад-випарйайах: Парвардигор Вишнунинг содиқлари – девалар, яъни фаришталар деб аталади, қолганларнинг ҳаммаси – асурлар ҳисобланади. Шундай қилиб, барча тирик мавжудотлар девалар ва асурларга бўлинади. Девалар моддий эзгулик гунаси таъсири остида бўладилар, асурлар эса – эҳтирос ва ғафлат гунаси таъсири остида. Моддий оламда рўй берадиган барча жаарёнларни фаришталар бошқаради. Масалан, сезиш органи бўлган кўзни ёруғлик бошқариб туради, ёруғликнинг манбаи куёш нурлари, куёш нурларини эса куёш фариштаси бошқаради. Худди шундай ақли Ой бошқариб туради. Бошқа барча сезги органларини – фаолият кўрсатиш органларини ҳам, ахборот олувчи органларни ҳам – ҳар хил фаришталар бошқариб туради. Фаришталар – Парвардигорнинг вакиллари бўлиб, улар Унга моддий оламни бошқаришда ёрдам берадилар.

Фаришталар пайдо бўлгандан кейин, яратишнинг навбатдаги босқичида барча тирик мавжудотлар ғофиллик зулматига ғарқ бўладилар. Моддий оламдаги ҳар бир тирик мавжудот моддий табиат бойликлари устидан ҳукмронлик қилиш истаги билан шартланиб қолган. Гарчи тирик мавжудот ҳақиқатан моддий оламнинг хўжайини бўлса ҳам, у адашганидан моддий бойликларни ўзиники деб ҳисоблаб, ғофилликда юради.

Шартланган рухларни Парвардигорнинг авидья деб аталадиган қуввати адаштириб кўяди. Авидья, яъни ғофиллик деб моддий қувватни айтадилар, лекин Худога садоқат билан холис хизмат қилиб юрган Худонинг содиқлари учун шу қувватнинг ўзи видья, пок илм бўлади. Буни "Бҳагавад Гита" ҳам тасдиқлайди. Парвардигорнинг маха-майя қуввати йогамайяга айланади ва Худонинг асл содиқ хизматкори олдида ўзининг асл қиёфасида намоён бўлади. Шундай қилиб, моддий қувват бир вақтнинг ўзида уч кўринишда ҳаракат қилади: моддий оламни яратувчи принцип; ғофиллик ва илм. Аввалги шеърда айтилган эдики, оламни яратишнинг тўртинчи босқичида бошқа нарсалар билан бирга илм ҳам яратилади. Бошланғич ҳолатида тирик мавжудотлар ғофил ва нодон эмас, аммо моддий қувват таъсири остида улар фикрлаш

қобилиятини, шу билан бирга ўз илмидан тўғр фойдаланиш қобилиятини йўқотадилар.

Ғофиллик гунаси таъсири остида шартланган рух ўзининг Парвардигор билан ўзаро муносабатларини унутади ва боғланиш, нафрат, мағрурлик, ғафлат ва ўзини сохта қийслаш – унинг моддий оламда тутқун бўлишига сабаб бўладиган алданишнинг беш тури ҳукми остига тушиб қолади.

Текст 18

Юқорида таърифланган барча поғоналар – Парвардигорнинг ташқи қуввати амалга оширадиган яратиш жараёнининг табиий босқичларидир. Энди мен сенга эҳтирос гунасининг тимсоли бўлган ва оламни яратиш учун Худо Шахсининг тафаккурига ўхшаш тафаккур ато этилган маъбуд Браҳма яратган зотлар ҳақида гапириб бераман.

Текст 19

Оламни яратишнинг еттинчи босқичида олти турли кўзғалмас тирик мавжудотлар яратилади: гулламайдиган мевали дарахтлар; фақат меваси пишгунча яшайдиган дарахт ва ўсимликлар; тирмашиб ўсадиган; пояси трубасимон; тўшалиб ўсадиган ўсимликлар ва гуллайдиган мевали дарахтлар.

Текст 20

Кўзғалмас дарахт ва ўсимликларнинг ҳаммаси озуқа манбаини излаб юқорига интиладилар. Ўсимликлар онг аломатларини намоён этмайдилар, лекин уларда оғриқни ҳис қилиш қобилияти бор. Уларнинг хилма-хил тур ва шакллари яратилган.

Текст 21

Оламни яратишнинг саккизинчи босқичида ҳаётнинг қуйи шакллари яратилади. Улар йигирма саккиз турга бўлинадилар. Уларнинг ҳаммаси жуда ғофил ва нодон. Улар ўзи истаган нарсаларни хиди орқали топадилар, уларда қалб хотираси бўлмайди.

Изоҳ: Қуйи турдаги ҳайвонларнинг аломатлари Ведаларда қуйидагича таърифланади: атхетарешам пашунах ашанапипасе эвабхивиджнанам на виджнатам ваданти на виджнатам пашйанти на видух швастанам на локалокав ити; йад ва, бхури-тамасо баху- рушах гхраненаива джананти хрдйам прати сваприям ваств эва винданти бходжана-шайанадй-артхам грхнанти – “Қуйи турдаги ҳайвонларда фақат очлик ва чанқоқлик туйғуси бўлади. Улар илм олишга кодир эмаслар ва кўриш қобилиятидан маҳрум. Улар ҳеч қандай қоидага амал қилмайдилар. Бутунлай ғофил бўлган ғолда, улар истаган нарсаларни уларнинг хиди орқали топадилар ва фақат шунга асосланиб ўзлари учун нима яхши, нима ёмон экани ҳақида фикр юритадилар. Уларнинг бутун илми ухлаш ва

овқатланишдан ташқари чикмайди”. Шунинг учун агар мунтазам равишда қорнини тўйгазиб ва ухлаш учун жой ҳозирлаб турилса, ҳатто қуйи турдаги энг ваҳший ҳайвонларни ҳам, масалан йўлбарсни ҳам қўлга ўргатиб олиш мумкин. Бундай йўл билан қўлга ўргатиб бўлмайдиган ягона мавжудот илонлар ҳисобланади.

Текст 22

Эй покдомон Видура, сигир, эчки, қўтос, қора антилопа, чўчка, гавая, кийик, қўй ва туя сингари қуйи ҳайвонлар жуфт туёқлилар туркумига киради.

Текст 23

От, ҳачир, эшак, гаура, шарабха бизони ва ёввойи сигир жуфттуёқлимастар туркумига киради. Энди мендан бер тирноқли ҳайвонлар ҳақида эшит.

Текст 24

Ит, шоғол, йўлбарс, тулки, мушук, қуён, сажару, арслон, маймун, фил, тошбақа, тимсоҳ, госапа ва бошқаларнинг панжасида беш тирноғи бор. Улар панча-накха – бер тирноқли ҳайвонлар деб аталадилар.

Текст 25

Цапля, гриф, лайлак, бургут, бхаса, бхаллука, товус, окқуш, сараса, чакравака, қарға, укки ва бошқалар қушлар туркумига киради.

Текст 26

Фақат бир турга мансуб бўлган ва еган овқатини ошқозонида сақлайдиган инсонни яратиш олам яратилишининг тўққизинчи босқичида амалга оширилади. Одамлар асосан эҳтирос гунаси таъсири остида бўладилар. Улар ҳамиша энг оғир мусибатлар ичида бирор иш билан машғул бўлиб юрадилар, лекин айна пайтда ўзларини бахтли зотлар деб ҳисоблайдилар.

Изоҳ: Одамлар ҳайвонларга қараганда эҳтирос гунаси таъсирига кўпроқ берилган бўладилар, шунинг учун уларнинг жинсий ҳаёти тартибга солилмаган. Ҳайвонлар аниқ маълум бир вақда жинсий алоқа қиладилар, лекин одамлар истаган вақтида жинсий алоқа билан шуғулланиши мумкин. Моддий оламда яшаш билан боғлиқ бўлган мусибатлардан қутула олиши учун инсонга ривожланган онг ато этилган, аммо одамлар ғофиллиги сабабли ривожланган онг уларга ўзлари учун янги-янги моддий қулайликлар яратиш учун берилган деб ўйлайдилар. Шунинг учун улар ўзининг ақл-идрокидан руҳий ўзлигини англаш учун фойдаланиш ўрнига, ундан ўзларининг овқатланиш, ухлаш, бола-чақа қилиш ва ўзини ҳимоя қилиш сингари ҳайвоний эҳтиёжларини қондириш учун фойдаланадилар. Одамда моддий қулайликлар қанча кўп бўлса, у шунчалик бахтсизроқ бўлиб бораверади, лекин, моддий қувват таъсири остида адашганидан, ҳатто энг оғир мусибатлар ичида юрган бўлса ҳам, у ўзини

бахтли деб ҳисоблайди. Инсон ҳаётида мавжуд бўлган мусибатлар унинг ҳаётини ҳайвонлар лаззатланиб яшайдиган оддий ва содда ҳаётдан ажратиб туради.

Текст 27

Эй олижаноб Видура, оламни яратишнинг охириги уч босқичи ва фаришталарни яратиш(ўнинчи босқич) ваикрита деб аталади. Улар яратишнинг юқорида таърифланган табиий босқичларидан фарқ қилади. Кумарлар дунёга у йўл билан ҳам, бу йўл билан ҳам келаверадилар.

Текст 28-29

Оламни яратишнинг навбатдаги босқичида тирик мавжудотларнинг фаришталар туркумига кирадиган саккиз тури яратилади: 1) фаришталар; 2) аждодлар; 3) асурлар ёки иблислар; 4) гандхарвалар ва апсарлар, ёки парилар; 5) якшалар ва рақшаслар; 6) сиддхилар, чараналар ва видьядхаралар; 7) бхуталар, преталар ва пишачилар; 8) киннарлар, самовий машшоқлар ва ҳоказо. Уларнинг ҳаммасини коинотнинг яратувчиси маъбуд Брахма яратди.

Изоҳ: "Шримад Бҳагаватам"нинг Иккинчи кўшиғида айтилган эдики, Сиддхалокада яшайдиган зотлар сиддхилар деб аталади. Сиддхилар коинот бўйлаб учиш механизмларисиз сайр қилиб юриш қобилятига эга. Улар ўзлари истаган захоти бир сайёрадан иккинчи сайёрага бора оладилар. Шундай қилиб, олий сайёраларда яшайдиган тирик мавжудотлар санъатнинг, маданиятнинг ва илм-фаннинг барча соҳаларида ер аҳолисидан устун турадилар, чунки уларга анча ривожланган тафаккур ато этилган. Бу

ерда санаб ўтилган арвоҳ ва жинларни ҳам фаришталар туркумига мансуб деб ҳисоблайдилар, чунки улар инсонлардан бирортаси эга бўлмаган қобилятга эга.

Текст 30

Энди мен сенга Манунинг авлодлари ҳақида гапириб бераман. Ҳар бир калпанинг бошида Парвардигор қудрат ато этган маъбуд Брахма ўзгармас қатъият билан коинотни яратади.

Изоҳ: Моддий коинот Олий Шахс Худонинг сон-саноксиз қувватларидан бирининг экспансияси ҳисобланади; яратувчи ҳам, яралган олам ҳам ягона Олий Ҳақиқатнинг эманацияси ҳисобланади, бу ҳақда "Шримад Бҳагаватам"нинг бошида айтилган: джанмадй асйа йатах.

Бхактиведантанинг "Шримад Бҳагаватам"нинг Учинчи кўшиқ "Яратиш поғоналари" деб аталадиган ўнинчи бобига изоҳлари шундай яқунланади.

Ўн биринчи боб Вақтнинг ҳар хил ўлчамлари. Атом вақти.

Текст 1

Моддий коинотнинг энг кичик, бўлинмас ва алоҳида тана ҳосил қилмайдиган заррачаси атом деб аталади. Атом кўзга кўринмайди, ҳамиша мавжуд, барча шакл, қиёфалар яксон бўлганда ҳам мавжудлигича қолаверади. Моддий тана – ана шу атомларнинг маълум бирикмасидан бошқа нарса эмас, лекин оддий одам унинг табиатини нотўғри тушунади.

Изоҳ: Атомнинг "Шримад Бҳагаватам"да келтирилган таърифи ҳозирги замонавий атом назариясининг қоидалари билан деярли бир хил; бу масала парамана-вада, Канада таълимотида батафсил муҳокама қилинган. Замонавий олимлар ҳам атомни коинот таркиб топган энг кичик бўлинмас заррачалар деб ҳисоблайдилар. "Шримад Бҳагаватам"да илм-фаннинг жуда кўп соҳаларига, шу жумладан атом таълимотига оид маълумотлар бор. Атом – мангу вақтнинг энг кичик нафис шакли.

Текст 2

Атом – намоён бўлган коинотнинг энг кичик бирлиги. Соф ҳолда, у ёки бу жисмоний танага бирикмаган атомларни чексиз бирлик деб аталади. Албатта, сон-саноксиз ҳар хил жисмоний таналар мавжуд, аммо бутун борлиқнинг асосини атомлар ташкил этади.

Текст 3

Вақтни атомлардан таркиб топган жисмоний таналарнинг ҳаракати билан боғлаб ўлчаш мумкин. Вақт – ҳар нарсага қодир Худо Шахси, гарчи Ўзи моддий оламда кўзга кўринмас бўлиб қолса ҳам, жисмоний таналарнинг барча ҳаракатларини бошқариб турадиган Харининг қуввати.

Текст 4

Атомар вақт аниқ бир атом эгаллаб турган фазо билан боғланган. Намоён бўлмаган барча атомлар бирикмасини қамраб оладиган вақт буюк вақт деб аталади.

Изоҳ: Макон ва замон, фазо ва вақт – ўзаро боғлиқ бўлган икки тушунча. Вақт ўлчамига асос қилиб атомлар эгаллаган фазо олинган. Эталон вақтни Қуёш ҳаракати бўйича

ҳисоблайдилар. Қуёш ўз ҳаракати давомида битта атом эгаллаган фазони босиб ўтадиган вақт атомар вақт деб аталади. Энг катта вақт ўлчами барча атомлар бирикмасини қамраб олади. Ўз орбиталари бўйлаб ҳаракат қилар экан, сайёралар коинотда маълум бир фазони эгаллайдилар,

фазонинг ўлчам бирлиги эса, атомнинг ўлчами ҳисобланади. Ҳар бир сайёра белгиланган орбитадан четга чикмай ҳаракат қилади. Ана шундай орбита қуёшда ҳам мавжуд. Коинот яратилганидан то у яқсон қилингунча ўтадиган вақт коинотдаги барча сайёралар тизимининг ўз ўқи атрофида улар мавжуд бўлиб турган бутун даври мобайнидаги айланишлари сони билан ўлчанади. Ана шу вақт “олий кала” деб аталади.

Текст 5

Қўпол вақт ўлчами бирлиги қуйидагича аниқланади. Икки атом бирикиб жуфт атомни ташкил қилади; ана шундай уч жуфтлик – бир гекзатом. Дераза тирқишидан хонага тушиб турган қуёш нурида гекзатомларни кўриш мумкин. Бунда уларнинг осмонга кўтарилаётганини аниқ кўриш мумкин.

Изоҳ: Атом кўринмас заррача ҳисобланади. Лекин, олти атом бирикканида бу атомлар бирикмаси трасарену деб аталади, уни дераза тирқишидан хонага тушаётган қуёш нурларида кўриш мумкин.

Текст 6

Уч трасарену бирикиши учун кетадиган вақт трути деб аталади. Юз трути бит ведхани ташкил этади, уч ведха бир лавага тенг.

Изоҳ: Агар бир секунд(лаҳза)ни 1687,5 қисмга тақсимласак, ана шу вақт ораллигининг ҳар бири бир трутига тенг бўлади. Трути – ўн саккиз атом бирикиши учун кетадиган вақт. Атомларнинг ҳар хил жисмоний таналарга ана шундай бирикиши моддий вақт ўлчамининг асосини ташкил этади. барча ҳисоб-китобларда бошланғич нуқта Қуёш ҳисобланади.

Текст 7

Уч лава давом этадиган вақт бирлиги бир нимеша, уч нимеша – бир кшана, беш кшана – бир каштха, ўн беш каштха – бир лагху бўлади.

Изоҳ: Ҳисоб-китоблар шуни кўрсатадики, бир лагху икки минут(дақиқа)га тенг. Бундан фойдаланиб вақтнинг атомга нисбатан ҳисобланган ведавий бирлигини ҳозирги замонавий вақт ўлчамлари билан боғлаш мумкин.

Текст 8

Ўн беш лагху бир надикага тенг, уни баъзан данда деб атайдилар. Икки данда – бир мухуртага тенг, олти ёки етти данда одамлар ҳисоби бўйича кун ёки туннинг тўртдан бир(чорак) қисмини ташкил этади.

Текст 9

Бир надика(данда) вақт ўлчамини аниқлайдиган идиш олти пал(366гр) оғирликдаги мисдан ясалган бўлиши лозим. Унда оғирлиги тўрт маш, узунлиги тўрт бармоқ олтин бурғи(сверло) ёрдамида тешиқ қилинади. Ана шу идиш сувга ботирилади, идиш

охиригача сув билан тўлиши учун кетадиган вақт бир данда деб аталади.

Изоҳ: Бу ерда айтилганки, мисдан ясалган ўлчаш идишидаги тешиқ тўрт бармоқ узунликдаги ва оғирлиги тўрт маш бўлган бурғи ёрдамида тешилиши керак. Ана шу ўлчамлар орқали тешиқнинг диаметрини аниқлаш мумкин. Идишни сувга туширадилар,

унинг ичига сув тўлгунча ўтадиган вақт бир данда деб аталади. Бу – данданинг қанча вақт давом этишини аниқлашнинг яна бир усули. Бу ҳисоб-китоблар шуни кўрсатадики, ведалар маданияти даврида одамлар физика, химия ва олий математика бўйича чуқур илмга эга бўлганлар. Ўлчаш ишлари амалда қўллаш осон бўлган турли усуллар ёрдамида олиб борилган.

Текст 10

Инсоннинг бир куни тўрт праҳара давом этади, праҳара баъзан яма деб аталади, унинг тунни ҳам шунча давом этади. Ўн беш кун ва тун ярим ойни ташкил этади, ҳар ой икки - ёруғ ва қоронғу ярим ойдан ташкил топган.

Текст 12

Икки ярим ой Пита сайёралар тизимида бир суткани ташкил этади. Йилнинг бир фасли икки ой давом этади, олти ой давомида қуёш жанубдан шимолга тўлиқ ўтиб бўлади.

Текст 12

Қуёшнинг икки ўтиши фаришталар сайёрасида бир суткага, ёки инсоннинг тўлиқ бир календарь йилига тенг. Одамларнинг умри юз йилга тенг.

Текст 13

Коинотдаги таъсир кучига эга бўлган юлдузлар, сайёралар, ёритгичлар ва атомларнинг ҳаммаси ўз орбиталари бўйлаб, мангу вақт(кала) тимсоли бўлган Парвардигорнинг амрига итоат этиб, ҳаракат қиладилар.

Изоҳ: "Брахма-самхита"да айтилганки, Қуёш Парвардигорнинг кўзи ҳисобланади ва у ўзининг вақт орбитасида айланиб туради. Худди шундай, Қуёшдан тортиб то атомгача барча жисмлар кала-чакра, яъни мангу вақт ғилдирагининг таъсири остида бўладилар, уларнинг ҳар бири аниқ белгиланган айланиш вақтига эга, бу вақт самватсара деб аталади.

Текст 14

Осмондаги Қуёш, Ой, юлдузлар ва бошқа ёритгичларнинг номини белгилайдиган беш турли номлар бор. Бу самовий жисмларнинг ҳар бири ўз самватсарасига эга.

Изоҳ: "Шримад Бҳагаватам"нинг юқоридаги шеърларида келтирилган физика, химия, математика, астрономия ҳақидаги, шунингдек вақт

ва фазо ҳақидаги маълумотлар ана шу фан соҳаларини ўрганиб юрган одамлар учун жуда қизиқарли, лекин биз ана шу фанлар тилида уларни етарлича таърифлашдан ожизмиз. Айтилган гапларнинг ҳаммасига аввалги шеърда яқун ясалган, унда айтилганки, маълум бўлган барча илм-фан соҳалари Олий Шахс Худонинг тўла намоён бўлган қиёфаси, каланинг ҳукмига бўйсунди. Ундан ташқарида мавжуд бўлган бирор зот йўқ. Чекланган илмимиз сабабли бизларга мўъжиза бўлиб кўринадиган нарсаларнинг ҳаммаси Парвардигорнинг қўлидаги сеҳрли таёқчанинг бир ҳаракати билан амалга ошади. Вақт ҳақидаги гапларга қайтиб, вақтнинг ведавий ўлчам бирликларини замонавий вақт бирликларига ўтказиш жадвалини келтираемиз:

Бир трути - 8/13500 сек;

Бир ведха - 8/135 сек;

Бир лава – 8/45 сек;

Бир нимеша – 8/15 сек;

Бир кшана – 8/5 сек;

Бир каштха – 8 сек;

Бир лагху – 2 мин;

Бир данда – 30 мин;

Бир прахара – 3 соат;

Бир тун – 12 соат.

Икки пакша бир ой, ўн икки ой – бир календар йилига тенг бўлиб, унда қуёш ўзининг орбитасини бир марта тўлиқ айланиб чиқади. Инсоннинг умри юз йилга тенг қилиб белгиланган. Шу тарика мангу вақт бутун борликни ўз ҳукми остида ушлаб туради.

"Брахма-самхита"(5.52)да шундай дейилган:

“Мен азалий Парвардигор Говиндага, Олий Шахс Худога сажда қиламан. Унинг назорати остида ҳатто Парвардигорнинг кўзлари деб ҳисобланадиган Қуёш ҳам мангу вақтнинг аниқ белгиланган орбитаси бўйлаб ҳаракат қилади. Қуёш барча сайёраларнинг шоҳи, у иссиқлик ва ёруғликнинг чексиз захирасига эга”.

Текст 15

О Видура, Қуёш ўзининг чексиз захирасидан саховат билан иссиқлик ва ёруғлик бериб коинотдаги барча тирик мавжудотларнинг мавжудлигини таъминлаб туради. У, тирик мавжудотларни алдамчи моддий боғланишлардан халос этиш ниятида уларнинг умрини қисқартиради, ҳамда уларга самовий салтанатга олиб борадиган кенг йўл тайёрлайди. У ўзининг самовий йўли бўйлаб катта тезликда ҳаракат қилади, шунинг учун ҳар бир тирик мавжудотнинг бурчи – ҳар беш йилда бир марта қуёшга ҳурмат-эҳтиром кўрсатиб, барча зарур анжомлар тақдим этиб, унга сиғиниш маросими ўтказишдан иборат.

Текст 16

Видура деди: Сен менга Питрилокада яшайдиганларнинг, жаннатий сайёраларда яшайдиган зотларнинг ҳамда одамларнинг умри қанча бўлишини гапириб бердинг. Энди айтчи,

калпа қонуни ҳукмига бўйсунмайдиган буюк зотлар ва донишманд тирик мавжудотлар қанча умр кўрадилар.

Изоҳ: Браҳманинг ҳар бир куни охирида рўй берадиган коинотнинг қисман яқсон бўлиши барча сайёралар тизимига таъсир қилмайди. Санака ва Бхригу сингари буюк донишмандлар яшайдиган сайёралар калпа охирида яқсон бўлмайдилар. Ҳар хил сайёралар турли кала-чакраларга бўйсундилар, яъни уларга мангу вақтнинг турли ҳисоб тизимлари таъсир қилади. Ер сайёрасида вақт бошқа юқори сайёралардаги вақтга нисбатан бошқача тезликда ўтади. Шунинг учун бу ерда Видура бошқа сайёраларда яшайдиган аҳолининг умри қанчаллиги ҳақида савол берапти.

Текст 17

Эй рухий қудрат ато этилган зот, сенга Олий Шахс Худо ҳокимлигининг тимсоли бўлган мангу вақтнинг қандай ўтиши маълум. Ўзини англаб етган жон сифатида сен сеҳрли назарга эгасан, шу боис сен ҳар нарсани кўра оласан.

Изоҳ: Сеҳрли йогада баркамолликка эришган ва ўтмиш, ҳозир ва келажакни кўриш қобилиятига эга бўлган кишиларни три-кала-ғяа деб айтадилар. Шунга ўхшаб, Худонинг содиқлари муқаддас китобларда айтилган нарсаларнинг ҳаммасини яққол кўрадилар. Парвардигор Кришнанинг содиқлари ҳеч қийналмасдан Кришна ҳақидаги, моддий ва рухий оламнинг табиати ҳақидаги илмга эга бўладилар. Уларнинг қандайдир йога-сиддхи, сеҳр кучига эга бўлишларининг ҳожати йўқ. Қалбида мавжуд бўлган Парвардигорнинг марҳамати билан уларга бутун борлиқнинг моҳияти ўзидан ўзи очилади.

Текст 18

Майтрея деди: О Видура, тўрт давр Сатья-юга, Трета-юга, Двапара-юга ва Кали-юга деб аталади. Уларнинг умумий даври фаришталар ҳисоби бўйича ўн икки минг йил давом этади.

Изоҳ: Фаришталарнинг бир йили Ер сайёрасида 360 йил давом этади. Кейинги шеърлардан маълум бўладики, юқорида санаб ўтилган тўрт даврнинг умумий узунлиги ўтиш даврлари – юга-сандхьялар билан биргаликда фаришталарнинг ҳисоби бўйича 12.000 йилни, яъни тўрт югадан иборат тўлиқ цикл 4.320.000 йилни ташкил этади.

Текст 19

Сатья-юга фаришталар ҳисоби билан 4.800 йил, Трета-юга -3.600 йил, Двапара-юга – 2.400 йил, Кали-юга – 1.200 йил давом этади.

Изоҳ: Аввал айтганимиздай, фаришталарнинг бир йили одамлар ҳисоби билан 360 йилга тенг. Демак, Сатья-юга 4.800x360, яъни 1.728.000 йил, Трета-юга 3.600x360, яъни 1.296.000 йил давом этади. Двапара-юга 2.400x360, яъни 864.000 йил, Кали-юга 1200x360, яъни 432.000 йил давом этади.

Текст 20

Ҳар бир даврнинг бошида ва охирида келадиган ўтиш даврлари фаришталар ҳисоби билан бир неча юз йил давом этади. Билимдон астрономлар бу даврларни юга-сандхья, яъни икки давр ораси деб атайдилар. Икки давр орасидаги ўтиш даврлари ҳар хил диний маросимлар ўтказилади.

Текст 21

Эй Видура, Сатья-югада одамлар барча дин қонунларига тўла риоя қилиб яшаганлар, кейинги даврларда диннинг одамларга таъсири тобора камайиб борган ва шунга мос равишда худосизлик(атеизм)нинг таъсири кучайиб борган.

Изоҳ: Сатья-югада инсоният диний қонун-қоидаларнинг ҳаммасига амал қилиб яшаганлар. Кейинги югаларда ҳар бир навбатдаги даврда дин ўз қудратиининг чорак қисмини йўқотиб, аста-секин таназзулга юз тута борди. Бошқача қилиб айтганда, ҳозирги даврга келиб дин ўзининг бошланғич қудратининг чорак қисмини сақлаб қолган, унинг тўртдан уч қисмининг ўрнини атеизм эгаллаган. Шунинг учун ҳозирги даврда яшаётган одамлар жуда бахтсиз ҳаёт кечиряптилар

Текст 22

Уч хил сайёралар тизимидан ташқарида жойлашган Браҳманинг сайёрасида бир кун ҳар бири тўрт югадан иборат бўлган минг цикл давом этади, маъбуд Браҳманинг туни ҳам шунча давом этади, унда коинотнинг яратувчиси уйқуга ғарқ бўлади.

Изоҳ: Тун кириши билан маъбуд Браҳма уйқуга кетади, Браҳмамоладан пастда жойлашган уч хил сайёралар тизими бутун олам тошқини сувларига ғарқ бўлади. Браҳма тушида Гарбходакашайи Вишнуни кўради, Парвардигор унга коинотнинг сувга ғарқ бўлган қисмини қайта тиклашни тушунтириб насиҳатлар беради.

Текст 23

Маъбуд Браҳманинг туни тугаб, кундузи бошланганида у бутун уч оламни қайтадан яратади. Уч олам мавжуд бўлиб турган вақт мобайнида уларда инсониятнинг бобоқалони бўлган ўн тўрт Ману алмашади.

Изоҳ: Ҳар бир Манунинг умрининг охирида ҳам коинотнинг бир қисми яқсон бўлади.

Текст 24

Ҳар бир Ману ҳар бири тўрт югадан таркиб топган етмиш бир цикл давомида ҳаётдан лаззатланиб яшайди.

Изоҳ: “Вишну-пурана”да ҳам айтилганки, Манунинг умри ҳар бири тўрт югадан иборат бўлган етмиш бир цикл давом этади, яъни Манунинг умри фаришталар ҳисоби билан 852.000

йил, ердаги вақт ҳисоби бўйича 306.720.000 йил давом этади.

Текст 25

Бир Ману ўлгандан кейин унинг ўрнига навбатдаги Ману келади. Ҳар бир Манунинг авлодлари коинотнинг турли сайёраларига ҳукмдор бўлади, лекин етти машҳур донишманд, Индра сингари фаришталар ва уларнинг гандхарвалар сингари яқин ҳамроҳлари Ману билан бир вақтда дунёга келадилар.

Изоҳ: Маъбуд Браҳманинг бир куни давомида ўн тўрт Ману алмашади, уларнинг ҳар бирининг ўз авлод-аждоди бўлади.

Текст 26

Оламни яратишнинг Браҳманинг куни давомида рўй берадиган босқичида уч сайёралар тизими – Сварга, Мартъя ва Патала – вақти-вақти билан даврий равишда яратилиб, яқсон қилиниб туради, уларда яшайдиган тирик мавжудотлар(қуйи турларга мансуб хайвонлар, одамлар, фаришталар ва питалар) эса, такрор ва такрор туғилиб, ўзларининг қилган ишлари оқибат-натижаларини бошидан кечириб, ўлиб юрадилар.

Текст 27

Ҳар бир Манунинг ҳукмронлик даврида Олий Шахс Худо Ўзининг ички қувватини Ману ва бошқалар сингари турли қиёфаларда намоён этиб, моддий оламга ташриф буюради. Парвардигор шу тарика Ўзининг илоҳий қудратини намойиш этиб, оламнинг мавжудлигини таъминлаб туради.

Текст 28

Маъбуд Браҳманинг куни охирига етганида ғофиллик гунасининг арзимаган таъсири остида баҳайбат коинот тун қаърига ғарқ бўлади. Мангу вақт ҳукмига бўйсуниб, сон-саноксиз тирик мавжудотлар қиёмат(яқсон бўлиш) уммонида ғойиб бўладилар, коинотда жимжитлик ҳукм сура бошлайди.

Изоҳ: Мазкур шеърда маъбуд Браҳманинг, моддий табиатнинг ғафлат гунасининг арзимаган бир қисми билан аралашган мангу вақт таъсири остида кириб келадиган туни таърифланган. Уч оламни зулмат тимсоли бўлган фаришта Рудра амалга оширади, у мангу вақт олови қиёфасига киради, ана шу оловнинг аланганси бутун уч оламни ютиб юборади. Ана шу уч олам Бхух, Бхувах ва Свах, яъни Патала, Мартъя ва Сварга деб аталади. Сув тошқинида сон-саноксиз тирик мавжудотлар яқсон бўладилар, ҳозиргина Парвардигорнинг қуввати намоён бўлиб турган коинот сахнасини энди қоронғулик пардаси қолаб олади, оламда жимжитлик ҳукм сура бошлайди.

Текст 29

Маъбуд Браҳманинг туни кирганида бутун уч олам кўзга кўринмай қолади, худди қоронғу тундагидай Куёш ва Ой нур таратишдан тўхтади.

Изоҳ: Маъбуд Браҳманинг туни кириб келганида гарчи Куёш ва Ой мавжуд бўлиб қолаверса ҳам, уч олам Куёш ва Ойнинг нурларидан маҳрум бўлади. Улар уч оламдан ташқарида, коинотнинг яқсон бўлмай қолган қисмида пайдо бўладилар. Коинотнинг яқсон бўлган қисмига куёш ва ой нурлари тушмайди. Улар зулмат қаърига, сув остига ғарқ бўлган, у ерда эса, кейин таърифланганидек, кучли шамол эсиб туради.

Текст 30

Уч оламини Парвардигор Санкаршананинг оғзидан чиқиб турган олов яқсон қилади, буюк донишмандлар пастда ловуллаб ёниб, бутун уч оламини ютиб бораётган оловнинг тафтига бардош беролмасдан Жаналокага кўтариладилар.

Текст 31

Коинотни яқсон қилиш шундан бошланадики, денгиз ва океанлар қирғоғидан чиқиб кетади. Денгизларда қудратли тўлқинларни юқори кўтарадиган кучли бўронлар эса бошлайди, бир неча лахза ичида бутун уч олам сув остида қолади.

Изоҳ: Санкаршананинг оғзидан чиқаётган кучли олов фаришталар ҳисоби билан юз йил, яъни одамлар ҳисоби билан 36000 йил давомида ловуллаб ёниб туради. Кейинги 36.000 йил давомида коинотда жала қуяди, кучли бўронлар денгиз ва океанларда катта-катта тўлқинларни юзага келтиради, океанлар тошиб қирғоқдан чиқиб кетади. 72.000 йил давом этадиган бу жараёнлар уч оламнинг қисман яқсон бўлишининг бошланишидан хабар беради. Одамлар қиёмат-қойимнинг даҳшатларини эсдан чиқариб юборганлар ва ўзларини дунёвий маданиятнинг ривожланиши натижасида бахтиёр яшайпмиз деб ўйлайдилар. Мана шу майя, яъри рўё, аслида йўқ нарсани бор деб алданиш ҳисобланади.

Текст 32

Худо Шахси, Парвардигор кўзларини юмган ҳолда коинотнинг тошқин сувлари устида чайқалиб турган Анантанинг тахтида ўтиради, Жаналока сайёралар тизимида яшайдиган зотлар эса, қўл қовуштириб ўзларининг илтижоларида Парвардигорни олқишлайдилар.

Изоҳ: Парвардигорнинг уйқусини оддий инсоннинг уйқуси билан тенгламаслик керак. Бу ерда Парвардигорнинг уйқуси Унинг ички қувватининг намоён бўлган кўринишларидан бири эканини кўрсатадиган йога-нидра ибораси ишлатилган. Йога ибораси ишлатилган жойда ҳаммиша илоҳий нарсалар назарда тутилади. Илоҳий поғонада фаолиятнинг ҳамма турига ўрин бор, Бхригу сингари буюк донишмандлар

ўзларининг илтижоларида Парвардигорнинг ана шундай илоҳий фаолиятини олқишлайдилар.

Текст 33

Шундай қилиб, ҳар бир тирик мавжудотнинг, шу жумладан маъбуд Браҳманинг умри тўхтамасдан тобора охирига яқинлашиб бораверади. Ҳар бир тирик мавжудот ўзи яшайдиган сайёрада ҳукм сурадиган вақт ўлчами билан юз йил ҳукм суради.

Изоҳ: Ҳар бир тирик мавжудот ўзи яшаб турган сайёра вақти билан юз йил яшайди. Ана шу юз йилнинг ўлчами турлича бўлади. Энг узун умр маъбуд Браҳманики, лекин, гарчи маъбуд Браҳма шунча узоқ яшаса ҳам, унинг умри ҳам эртами, кечми барибир ниҳоясига етади. Бошқа тирик мавжудотлар сингари маъбуд Браҳма ҳам ўлимдан кўркади, шунинг учун у алдамчи қувват чангалидан озодликка чиқиш учун Худога садоқат билан хизмат қилади. Албатта, ҳайвонларда маъсулият туйғуси йўқ, аммо, маъсулият туйғуси ато этилган инсонлар ҳам ўзларининг қимматли вақтини бекорга кетказадилар, Худога садоқат билан хизмат қилмайдилар; улар тобора яқинлашиб келаётган ажалидан кўрмасдан хотиржам яшашда давом этаверадилар. Мана шу одамларнинг ақлдан озганлигини кўрсатади. Ақлдан озган киши ўз ҳаёти учун маъсулият ҳис қилмайди. Худди шундай, умри давомида ўзида маъсулият туйғусини ривожлантириб бормайдиган кишининг, келажаги ҳақида қайғурмасдан, қилаётган ишлари оқибатини ўйламасдан бу дунёдаги умридан лаззатланиб юрган жиннидан фарқи йўқ. Ҳатто умри коинотдаги энг буюк тирик мавжудот бўлган маъбуд Браҳманинг умридай узун бўлса ҳам, ҳар бир фаросатли инсон чуқур маъсулият ҳис қилган ҳолда ўзини кейинги ҳаётга тайёрлаши керак.

Текст 34

Маъбуд Браҳманинг юз йил давом этадиган умри икки қисмга бўлинади – биринчи ва иккинчи ярим. Маъбуд Браҳманинг умрининг биринчи ярми ўтиб бўлди, ҳозир унинг умрининг иккинчи ярми ўтапти.

Изоҳ: Маъбуд Браҳманинг юз йил давом этадиган умри ҳақида бу асарнинг кўп жойларида таъкидланган эди. Бу ҳақда "Бхагавад Гита"(8.17)да ҳам айтилган. Маъбуд Браҳманинг биринчи эллик йили ўтиб бўлди, унинг яна эллик йил умри қолди, шундан кейин у ҳам, худди бошқалар сингари ўзининг муқаррар ажалини кутиб олади.

Текст 35

Маъбуд Браҳманинг умрининг биринчи ярми Браҳма-калпадан бошлангани, ана шу калпада маъбуд Браҳма дунёга келди. Маъбуд Браҳма билан бирга Ведалар пайдо бўлди.

Изоҳ: “Падма-пурана”(Прабхаса-кханда)га асосан, маъбуд Браҳманинг ўттиз куни мобайнида жуда кўп калпалар алмашинади, масалан, Вараха-кала ва Питри-калпа. Маъбуд Браҳманинг ўттиз куни унинг бир тўлин ой кунидан то кейинги тўлин ойгача бўлган бир ойини ташкил этади. Ана шундай ўн икки ой бир йилни ташкил этади, эллик йил бир парардхани, яъни маъбуд Браҳманнинг умрининг ярмини ташкил этади. Маъбуд Браҳманинг биринчи кунидан Парвардигор Швета-вараха киёфасида Ўзини намоён этади. Ҳиндларнинг астрономик календари бўйича маъбуд Браҳманнинг туғилган куни март ойида нишонланади. Бу ердаги гаплар Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакуранинг изоҳидан олинди.

Текст 36

Браҳма-калпадан кейин Падма-калпа деб аталадиган давр келади, чунки бу даврда Худо Шахси Харининг киндигидаги кўлмакда коинот нилуфар гули ўсиб чиқади.

Изоҳ: Браҳма-калпадан кейин келадиган давр Падма-калпа деб аталади, чунки ана шу даврда коинот нилуфар гули пайдо бўлади. Баъзи бир Пураналарда Падма-калпа Питри-калпа деб ҳам аталади.

Текст 37

Эй Бхарат авлоди, маъбуд Браҳманинг умрининг иккинчи ярмининг биринчи даври ҳам Вараха-калпа деб аталади, чунки ана шу калпада Парвардигор тўнғиз киёфасида пайдо бўлади.

Изоҳ: Браҳма-калпа, Падма-калпа ва Вараха-калпа сингари ҳар хил даврларни эслатиш оддий одамларнинг ақлини адаштириб қўйиши мумкин. Баъзи бир олимларнинг фикрига кўра буларнинг ҳаммаси бир калпанинг ҳар хил номлари ҳисобланади. Шрила Вишванатха Чакраварти Тхакуранинг фикрига кўра маъбуд Браҳманинг умри бошланадиган Браҳма-калпа Падма-калпа деб аталади. Бизга эса "Шримад Бҳагаватам"да айтилган, ҳозирги калпа маъбуд Браҳманинг умрининг иккинчи ярмида эканини билишнинг ўзи кифоя.

Текст 38

Юқорида айтиб ўтилган, маъбуд Браҳманинг умрининг икки ярми Олий Шахс Худо, ўзгармас, чексиз ҳамда барча сабабларнинг сабабчиси бўлган ягона Парвардигорнинг вақт шкаласи бўйича бир нимеша(лаҳзанинг бир қисми)га тенг.

Изоҳ: Буюк донишманд Майтрея атомар вақтдан бошлаб то маъбуд Браҳманинг умригача бўлган вақт ўлчамларини батафсил гапириб берди. Энди у бизларда чексиз Парвардигорнинг вақти ҳақида озгина бўлса ҳам тасаввур ҳосил қилмоқчи бўляпти. У маъбуд Браҳманинг умри билан таққослаб, бизларга Парвардигорнинг чексиз

вақтининг қанчалик чексиз эканини кўрсатмаоқчи. Олий Шахс Худонинг вақт шкаласи бўйича маъбуд Браҳманинг бутун умри лаҳзанинг бир қисмига тенг. Бу ҳақда "Браҳма-самхита"(5.48)да айтилган:

“Мен Говиндага, тўла қисми Маха-Вишну бўлган барча сабабларнинг сабабчиси Олий Шахс Худога сажда қиламан. Сон-саноксиз коинотларнинг барча ҳукмдорлари фақат Унинг биргина нафас олиши давомида мавжуд бўлиб турадилар”.

Имперсоналистлар Парвардигорнинг киёфаси борлигига ишонмайдилар, шунинг учун уларнинг Парвардигор ҳам ухлаши мумкинлигига ишониши жуда қийин. Имперсоналистларнинг тасаввурлари уларнинг илми саъзлигининг оқибатидир. Улар ҳамма нарса ҳақида оддий инсоннинг имкониятлари чегарасида фикр юритадилар. Уларнинг фикрига кўра, Парвардигорнинг мавжудлиги, ҳаёти – инсоннинг фаол турмуш тарзига қарама-қарши кўринишда бўлиши керак: агар инсоннинг сезгилари бўлса, Худо Шахсининг сезгилари бўлмаслиги керак, агар инсоннинг киёфаси бўлса – Парвардигорнинг шакл-шамойили бўлмаслиги керак, агар инсон ухласа, Парвардигор ухламаслиги керак. Лекин "Шримад Бҳагаватам" имперсоналистларнинг фикрини маъқулламайди. Юқоридаги шеърларнинг бирида Парвардигор йога-нидра уйқусига ғарқ бўлган деб айтилган эди. Парвардигор ухлаяптими, демак У нафас олади, буни "Браҳма-самхита" ҳам У бир марта нафас олганида сон-саноксиз Браҳмалар туғилиб-ўлишини айтиб тасдиқляпти.

"Шримад Бҳагаватам" билан "Браҳма-самхита"даги гаплар бир бирига зид эмас. Маъбуд Браҳманинг ажали етганида мангу вақт узилиб қолмайди. Вақт ўз йўлида давом этаверади, лекин у Олий Шахс Худога ўз таъсирини ўтказа олмайди, чунки Парвардигорнинг Ўзи вақтнинг ҳукмдоридир. Албатта, руҳий оламда ҳам вақт мавжуд, лекин у жойдаги воқеа-ҳодисалар унинг ҳукмига бўйсунмайди. Вақт ҳам ҳамма нарса мутлақ табиатга эга бўлган руҳий олам сингари чексиз.

Текст 39

Мангу вақт атомдан то умри тасаввур қилиб бўлмас даражада узун бўлган Браҳмагача ҳамманинг устидан ҳукмронлик қилади, шунга қарамай, у Парвардигорнинг ҳукми остида. Ҳатто Сатья-локада ёки коинотнинг бошқа олий сайёраларда яшаса ҳам, вақт фақат ўзини тана деб биладиган кишиларга ўз ҳукмини ўтказа олади.

Текст 40

Сезгилар ёрдамида қабул қилиш мумкин бўлган моддий оламнинг диаметри олти миллиард километр. Бу олам саккиз моддий унсурнинг бирикмасидир, бу унсурлар кейинчалик коинот ичида жойлашган ва ундан ташқарида бўлган ўн олти нафис унсур - табиат(начал???)га айланадилар.

Изоҳ: Аввал айтилганидек, моддий олам саккиз моддий унсур ва ўн олти сифат(табиат)дан таркиб топган. Моддий оламни таҳлилий ўрганиш билан санкхья фалсафаси шуғулланади. Ўн олти сифатга ўн бир сезги ва беш сезиладиган нарсалар киради, кўпол ва нафис саккиз моддий унсур эса – ер, сув, олов, ҳаво, осмон, ақл, тафаккур ва ўзлик. Ўзаро бирикиб, улар диаметри олти миллиард километр бўлган бутун коинот бўйлаб тарқалдилар. Биз яшаётган коинотдан бошқа сон-саноксиз бошқа коинотлар мавжуд, уларнинг баъзиларининг ўлчамлари бизнинг коинотдан бир неча марта катта. Кейин айтиладики, уларнинг ҳаммаси бир жойга тўпланган, уларнинг ҳар бири саккиз моддий унсурдан иборат қобиклар билан ўралган.

Текст 41

Коинотнинг саккиз моддий унсурдан таркиб топган қобигининг ҳар бир қатлами ўзидан аввалги қатламдан ўн марта қалинроқ, бир жойга тўпланган коинотлар худди атомларнинг катта бирикмасини эслатади.

Изоҳ: Коинотнинг қобигини ташкил этувчи қатламлар ҳам моддий унсурлардан иборат: ер, сув, олов, ҳаво, эфир. Ҳар бир қатлам ўзидан аввалги қатламдан ўн марта қалинроқ. Биринчи қатлам коинотнинг диаметридан ўн марта қалинликда бўлиб, ердан таркиб топган. Агар коинотнинг диаметри олти миллиард километр бўлса, ердан таркиб топган биринчи қобикнинг қалинлиги олти млрд км бўлади. Сувдан иборат қатлам ер қатлампидан ўн марта қалинроқ, ҳаво қатлами сув қатлампидан ўн марта қалинроқ ва ҳоказо. Моддий қобиклар билан қопланган коинот шу қобикларга нисбатан атомга ўхшаган кичик бўлиб кўринади. Бундай коинотларнинг сонини ҳатто ана шу қобикларнинг қалинлигини биладиган киши ҳам билмайди.

Текст 42

Мана шунинг учун Олий Шахс Худо, Парвардигор Шри Кришнани барча сабабларнинг бошланғич сабаби деб атайдилар. Шундай қилиб, Парвардигор Вишнунинг илоҳий даргоҳи мангу, бунга ҳеч қандай шубҳа бўлиши мумкин эмас, ана шу даргоҳ Маха-Вишнунинг, бутун борлик манбаининг ҳам маконидир.

Изоҳ: Сабаблар уммонида ястаниб йога-нидрага фарқ бўлиб ётган Парвардигор Маха-Вишну Ўзининг нафас олиши билан сон-саноксиз коинотларни яратади, фақат ўткинчи моддий коинотларни яратишга кетадиган вақт давомидагина махат-таттва ичида пайдо бўлади. Маха-Вишну Парвардигор Шри Кришнанинг тўла намоён бўлган қиёфаси, шунинг учун Парвардигор Шри Кришнадан фарқ қилмаса ҳам Унинг моддий оламда Парвардигор мужассам бўлган қиёфа сифатида пайдо бўлиши вақтинчалик характерга эга. Аслида Худо Шахсининг бошланғич қиёфаси Парвардигорнинг сварупаси, яъни Унинг мангу

Вайкунтха(Вишнулока) оламида бўладиган ҳақиқий қиёфасидир. Бу ерда ишлатилган махат-манах ибораси Маха-Вишнуга тааллуқли, Маха-Вишнунинг бошланғич қиёфаси парама деб аталадиган Парвардигор Шри Кришна ҳисобланади, буни "Брахма-самхита"(5.1) ҳам тасдиқлайди:

“Ягона Парвардигор – Кришна, Говинда деб аталадиган бошланғич Худо Шахси. Унинг танаси мангу, илм ва лаззатга тўла, Унинг Ўзи эса барча сабабларнинг бошланғич сабабчисидир”.

*Бхактиведантанинг "Шримад Бҳагаватам"нинг
Учинчи қўшиқ "Вақтнинг ҳар хил ўлчамлари.
Атом вақти" деб аталадиган ўн биринчи бобида
ёзган изоҳлари шундай яқунланади.*

Ўн иккинчи боб

Кумарлар ва бошқаларни яратиш

Текст 1

Шри Майтрея деди: Эй донишманд Видура, шу пайтгача мен сенга қала кўринишидаги Олий Шахс Худонинг улуғворлиги ҳақида гапириб бердим. Энди мен сенга ведавий донишмандлик тимсоли бўлган Браҳма яратган нарсалар ҳақида гапириб бераман.

Текст 2

Аввалига маъбуд Браҳма ғофилликнинг ўз-ўзини алдаш, ўлимдан кўркиш, умидлари пучга чиққанидан ғазабланиш, сохта эгалик туйғуси, шунингдек ҳаёт ҳақида алдамчи моддий тасаввурга эга бўлиш, яъни ўзининг асл моҳиятини унутиш сингари кўринишларини яратди.

Изоҳ: Ҳар хил тур ва қиёфалардаги сон-саноксиз тирик мавжудотларни дунёга келтиришдан олдин маъбуд Браҳма тирик мавжудотлар моддий оламда яшаши шарт бўлган шароитларни яратди. Токи тирик мавжудот ўзининг ҳақиқий табиатини эслар экан у моддий олам шароитида яшай олмайди. Шундай қилиб, моддий оламда яшашнинг асосини ўзининг асл моҳиятини унутиш ташкил этади. Ўзининг асл моҳиятини унутиш эса ўлимдан кўркув туйғусини юзага келтиради, чунки аслида пок руҳ туғилмайди, ўлмайди. Ўзини моддий табиатга ана шундай қиёслаш шунга олиб келдики, тирик мавжудотда сохта эгалик туйғуси юзага келади, ана шу туйғу уни олий ҳукмдор унга фойдаланиш учун бериб қўйган нарсаларнинг ҳаммасини “меники” деб ҳисоблашга мажбур қилади. Моддий бойликлар тирик мавжудотларга улар моддий оламда ҳеч қандай муҳтожлик сезмасдан руҳий ўзлигини англаб етишга интилиш йўлида ўз бурчларини бажариб яшашлари учун бериб қўйилган. Лекин ўзини сохта қиёслаш шартланган руҳга сохта эгалик туйғусини сингдиради ва уни аслида Парвардигорники

бўлган нарсаларни “меники” деб ҳисоблашга мажбур қилади. Мазкур шеърдан маълум бўладики, Парвардигор маъбуд Браҳмани яратган, моддий оламдаги барча тирик мавжудотларни қоплаб оладиган беш турли ғофилликни маъбуд Браҳма яратган. Маъбуд Браҳма шартланган руҳларни алдаб қўйганини англаб етган киши ҳаёт ҳақидаги “тирик мавжудот Парвардигор билан тенг” деган тасаввур қанчалик нодонлик эканини тушуна олади. Патанжали ҳам мазкур шеърда келтирилган ғофилликнинг намоён бўлган беш кўриниши мавжудлигини тан олади.

Текст 3

Ғофилликнинг мана шу шакллари яратиш гуноҳ деб ҳисоблаб, маъбуд Браҳма ўз фаолиятдан қаноат ҳосил қилмади ва покланиш учун Олий Шахс Худога муроқаба қила бошлади. Кейин у яратишнинг навбатдаги босқичини амалга оширишга киришди.

Изоҳ: Ғофиллик асосларини яратиб, маъбуд Браҳма мамнуният ҳосил қилмади, аксинча, лекин барибир ана шу номуносиб иш билан шуғулланишга мажбур эди, чунки шартланган руҳларнинг аксарият кўпчилиги ғофилликда бўлишга интиларди. "Бхагавад Гита"(15.15)да Парвардигор Шри Кришна айтадики, ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида туриб, У тирик мавжудотга ё хотира, ё унутиш юбориб туради. Шундай савол туғилиши мумкин: нимага ҳаммага меҳрибон Парвардигор бировга унутишга ёрдам беради, бировга эса унутишга ёрдам беради? Аслини олганда Парвардигорнинг марҳамати Унинг бировларга яхшилик қилиб, бировларга душманлик қилишида намоён бўлмайди. Парвардигорнинг бир заррачалари бўлган ҳолда тирик мавжудот маълум даражада эркинлик, мустақилликка эга, чунки уларнинг ҳар бири маълум даражада Парвардигорнинг сифатларига эга. маълум даражада мустақилликка эга бўлган ҳар бир инсон ғофиллиги сабабли ундан нотўғри фойдалана олади. Тирик мавжудотда ўз эркинлигидан нотўғри фойдаланиб, ғофилликка ғарқ бўлиш истаги юзага келганида, Парвардигор аввалига уни огоҳлантиришга ҳаракат қилади, лекин, агар тирик мавжудот ўжарлик билан дўзахга тушишга интилишда давом этаверса, Парвардигор унинг ўзининг асл ҳолатини унутишига ёрдам беради. Парвардигор фақат тирик мавжудотнинг ўзи ўз эркинлигидан нотўғри фойдаланган киши ҳеч қачон бахтли бўлолмаслигига тўлиқ ишонч ҳосил қилиши учунгина тубанликка юз тутган тирик мавжудотга ғофилликнинг охириги чегарасигача боришига ёрдам беради.

Моддий оламда ачинарли ҳаёт кечираётган шартланган руҳларнинг деярли барчаси ўз эркинлигидан нотўғри фойдаланадилар ва шунинг учун ғофилликнинг беш тури ҳукми остида бўладилар. Парвардигорнинг итоаткор хизматкори сифатида маъбуд Браҳма зарурат юзасидан

ғофиллик асосларини яратади, лекин бундан мамнуният ҳосил қилмайди, чунки Худонинг содиқ хизматкори учун ўзининг асл моҳиятини унутган тирик мавжудотнинг тубанликка юз тутишини кўриш жуда оғир. Ўзлигини англаб етишга интилмайдиган кишилар Парвардигордан ўз ниятларига эришиш учун зарур бўлган ҳамма нарса оладилар, мана шу жиҳатдан маъбуд Браҳма ҳаммиша Парвардигорнинг ишончли ёрдамчиси ҳисобланади.

Текст 4

Аввалига маъбуд Браҳма тўрт буюк донишмандни дунёга келтирди: Санака, Сананда, Санатана ва Санат-кумар. Уларнинг бирортаси моддий фаолият билан шуғулланишга озгина бўлса ҳам истақ билдирмади – уларнинг ҳаммаси ғайритабиий равишда улуғвор зотлар эди, чунки уларнинг уруғлиги юқорига интиларди.

Изоҳ: Маъбуд Браҳма зарурат юзасидан Худонинг хоҳиши билан ғофиллик уммонига ғарқ бўлишга маҳкум этилган тирик мавжудотлар учун мўлжалланган ғофиллик қоидаларини яратди, лекин бундай хайрсиз вазифани бажариш унга ҳеч қандай мамнуният олиб келмади. Шунда маъбуд Браҳма илмнинг тўрт асосини яратди: санкхья, яъни моддий олам шароитларини назарий жиҳатдан ўрганадиган шуғулланадиган эмпирик фалсафа; йога, яъни пок руҳни модда тутқунлигидан озодликка чиқариш учун мўлжалланган сеҳрли машғуллотлар; вайрагья – моддий лаззатлардан бутунлай воз кечиш, бунинг натижасида инсон руҳий илм чўққисига эришади; тапас – инсон руҳий баркамолликка эришиш учун ўз ихтиёри билан чекадиган риёзатлари. Маъбуд Браҳма тўрт буюк донишмандни – Санака, Сананда, Санатана ва Санатани дунёга келтирди, кейин уларга руҳий юксалишнинг ана шу тўрт асосини ишониб топширди. Улар эса, ўз навбатида одамлар орасида бхакти таълимотини тарғибот қилиш учун руҳий қариндошлик, яъни сампрадая ташкил этдилар. Бу сампрадая аввалига Кумара-сампрадая деб аталарди, кейинчалик Нимбарка-сампрадая деб атала бошлади. Ана шу буюк донишмандлар Парвардигорнинг буюк содиқлари бўлиб етишдилар, чунки Худога садоқат билан хизмат қилмасдан туриб, руҳий фаолиятнинг бирор соҳасида муваффақиятга эришиб бўлмайди.

Текст 5

Ўғиллари дунёга келганида маъбуд Браҳма уларга шундай деди: “Эй ўғилларим, энди сизлар зурёд қолдиришингиз лозим”. Лекин, Кумарлар Васудевага, Олий Шахс Худога боғланган бўлгани учун руҳий озодликка чиқишдан бошқа бирор нарсани истамасдилар, шу боис отасининг илтимосини бажаришдан бош тортдилар.

Изоҳ: Буюк отасининг илтимос қилганига қарамай, Браҳманинг тўрт ўғли, Кумарлар оила қуришни истамасдилар. Моддий олам

тутқунлигидан озодликка чиқишга интилиб юрган киши ўзини бу дунёга алдамчи оилавий ришталар билан боғлаб қўймаслиги керак. Шундай савол туғилиши мумкин: қандай қилиб Кумарлар нафақат ўзларининг отаси, коинотнинг яратувчиси бўлган маъбуд Браҳманинг буйруғини рад этишга журъат қилдилар? Бунга шундай жавоб шундай бўлади: васудева-парайана, Худо Шахси Васудевага садоқат билан хизмат қилиб юрган кишининг бу дунёда ҳеч кимдан ҳеч қандай қарзи бўлмайди. Бу ҳақда "Шримад Бҳагаватам"(11.5.41)да айтилган:

“Барча дунёвий боғланишлардан воз кечган ва озодликка чиқарадиган Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойидан паноҳ топган киши бу дунёда ўзининг барча қарзларидан – фаришталар, аждодлар, донишмандлар, қариндошлари ва ватандошлари олдидаги ҳамма қарзларидан кутулган бўлади”. Шунинг учун гарчи Кумарлар улардан оила қуришни илтимос қилган буюк отасининг амрини бажаришдан бош тортган бўлсалар ҳам ҳеч қандай гуноҳ иш қилмаган бўладилар.

Текст 6

Ўғиллари отасининг амрини бажаришдан бош тортганида маъбуд Браҳманинг ақлини қаттиқ ғазаб қамраб олди, лекин у ғазабини босишга ва ўзида унинг таъсирини сезмасликка ҳаракат қилди.

Изоҳ: Маъбуд Браҳма моддий эҳтирос гунасининг ҳукмдори ҳисобланади, шунинг учун ўғиллари унинг амрига бўйсунушдан бош тортганини кўриб, унинг ғазаби келгани кишини ҳайратга соладиган иш эмас. Унинг илтимосини бажаришдан бош тортиб, Кумарлар тўғри иш қилдилар, лекин барибир эҳтирос гунаси таъсири остида бўлган Браҳма ўзининг ғазабини жиловлаб ололмади. Аммо у ўзининг сезгиларига эрк бермади, чунки ўғиллари руҳий илм чўққисига эришганини ва уларга ғазабини тўкиб солиш керак эмаслигини яхши биларди.

Текст 7

Маъбуд Браҳма ғазабини жиловлаб олишга қанчалик уринмасин, бунинг уддасидан чиқа олмади. Ғазаб унинг қошлари ўртасидан отилиб чиқди ва танаси кўкимтир-қизғиш рангли бола қиёфасига кирди.

Изоҳ: Ғазабнинг келиб чиқишига нима сабаб бўлишидан қатъий назар унинг қиёфаси бир хил. Браҳма ғазабини жиловлашга қанчалик ҳаракат қилмасин, коинотдаги энг улўғвор тирик мавжудот бўлишига қарамай, унинг уринишлари бирор натижа бермади. Эҳтирос ва ғофилликнинг маҳсули бўлган ҳолда ғазаб ўзининг асл ҳолида Рудра қиёфасида кўк(ғофиллик) ва қизил(эҳтирос) рангли танада маъбуд Браҳманинг қошлари ўртасидан чиқди

Текст 8

Дунёга келган заҳоти болакай қичкира бошлади: “Ҳой инсон тақдирини белгилайдиган зот, ҳой олам аҳлининг устози, менинг исмимни айт ва яшаш жойимни кўрсат!”

Текст 9

Нилуфар гулидан туғилган қудратли маъбуд Браҳма ширин сўзлар билан болани овутиди ва унинг илтимосига кўра шундай деди: “Йиғлама! Мен албатта сенинг истагингни бажараман!”

Текст 10

Маъбуд Браҳма давом этди: “Эй фаришталар сардори! Сен жон-жаҳдинг билан қаттиқ чинқирганинг ва йиғлаганинг учун одамлар сени Рудра деб чақирадилар.

Текст 11

Эй ўғлим, мен сен яшайдиган жойларни белгилаб қўйганман. Сен яшайдиган жойлар юрак, ҳаёт нафаси, осмон, ҳаво, олов, сув, ер, қуёш, ой ва риёзатлар бўлади.

Изоҳ: Маъбуд Браҳманинг қошлари ўртасидан эҳтирос ва ғафлат гуналари туфайли юзага келган ғазаб тимсоли сифатида Рудранинг яратилиши чуқур маънога эга. Рудранинг қонун-қоидалари "Бҳагавад Гита"(3.37)да таърифланган. Кродха, яъни ғазаб эҳтирос гунасининг маҳсули бўлган камадан, яъни шахвоний эҳтиросдан келиб чиқади. Шахвоний эҳтирос қондирилмаса ва истаклар амалга ошмаса, кродха – шартланган руҳнинг энг ашаддий душмани юзага келади. Эҳтирос келтириб чиқарадиган мана шу энг оғир гуноҳ ва ҳалокат келтирадиган туйғу ўзини аханкара, яъни ўзини оламнинг маркази деб сохта тасаввур қилиш кўринишида намоён этади. "Бҳагавад Гита" моддий табиат ҳукми остидаги шартланган руҳнинг ана шундай сохта тасаввурини аҳмоқона нодонлик деб таърифлайди. Эгоцентризм, яъни ўзини оламнинг маркази деб билиш иллоти тирик мавжудотнинг кродха, ғазаб юзага келадиган юрагидаги Рудра қоидасининг намоён бўлишидир. Ғазаби қайнаган кишининг кўзлари қизаради, баъзан у муштини қисади ёки ер тепкилай бошлайди. Рудранинг бундай намоён бўлиши инсон танасининг ана шу қисмларида Рудранинг мавжудлигидан далолат беради. Ғазаби келганда инсон тез-тез нафас ола бошлайди, ҳаёт нафасида, яъни инсоннинг нафасида мавжуд бўлган Рудра ўзини шундай намоён этади. Осмонни қора булутлар қоплаганида, момоқалди роқ гумбурлаб кучли бўрон турганида ҳам Рудра намоён бўлади. Денгизда тўфон туриб, кутурган, оддий одамларга даҳшат соладиган сувда ҳам Рудранинг кўркинчли қиёфаси намоён бўлади. Сув тошқини пайтида ҳамма жойни босиб кетадиган сувда ва ҳамма нарсани ўз домига ютиб юборадиган оловда ҳам Рудра қоидасининг мавжудлигини кузатиш мумкин.

Ер юзида Рудра коидасини ўзида мужассам қилган тирик мавжудотлар ҳам бор. Рудранинг доимий вакиллари илон, йўлбарс ва арслон ҳисобланади. Ёзнинг жазирама иссиғида инсон иссиқ қуёш таъсирида иссиқ уриб касалланади, ерга ой юборадиган изғирин совуқда эса одамлар баъзан хушидан кетиб қоладилар. Инсоният тарихида қаттиқ риёзатларга берилган буюк донишмандлар, йоглар, файласуф ва таркидунё қилган кишилар Рудранинг чангалига тушиб қолгани ҳақидаги маълумотлар жуда кўп. Ғазаб ва эҳтирос домига тушиб қолиб, улар ўзлари эришган қудратини намойиш этадилар. Рудра таъсири остида буюк сеҳргар йог Дурваса Махараж Амбариша билан жанжаллашиб қолди, браҳман бола эса, ўзининг ғазабини намойиш этиб Махараж Парикшитни дуои-бад қилди. Олий Шахс Худога садоқат билан хизмат қилиб юрган кишилар Рудра коидасини намойиш этганларида ана шу ғазаб уларнинг тубанликка юз тутишига сабаб бўлади. Буни "Шримад Бхагаватам"(10.2.32)нинг ушбу шеъри ҳам тасдиқлайди:

Имперсоналистнинг ачинарли тубанликка юз тутишига унинг ҳеч нарсага асосланмаган ҳолда ўзини Худо деб биладиган сохта тасаввури сабаб бўлади.

Текст 12

Маъбуд Браҳма давом этди: “Эй ўғлим, сенинг бундан бошқа яна ўн бир исминг бўлади: Манью, Ману, Махинаса, Махан, Шива, Ратадхваджа, Уграрета, Бхава, Кала, Вамадева ва Дхритаврата.

Текст 13

О Рудра, бундан ташқари сенинг ўн бир хотининг, ўн бир Рудрани бўлади: Дхи, Дхрити, Расала, Ума, Ниют, Сарпи, Ила, Амбика, Иравати, Свадха ва Дикша.

Текст 14

Эй ўғлим, мана шу исмларни қабул қилиб ол, хотинларингни олиб ўзингга ажратилган жойларга йўл ол; сен – тирик мавжудотларнинг ҳукмдорларидан бири бўлганинг учун энди сен коинот аҳолисини сезиларли даражада кўпайтиришинг керак.

Изоҳ: Рудранинг отаси бўлгани сабабли маъбуд Браҳма ўғли учун хотинлар танлади, яшаш жойини кўрсатди ва унга ном қўйди. Ўғил фарзанд отаси қўйган номни ва отаси унга берадиган мол-мулкни қабул қилгани сингари, отаси унинг учун танлаган қизга уйланиши керак. Оламнинг аҳолиси шу тариқа кўпаяди. Кумарлар отасининг таклифини қабул қилишдан бош тортдилар, чунки улар бола-чақа қилиш сингари тубан ишлар билан шуғулланишни истамадилар. Худди юксакрок, олий мақсадга интилиш йўлида фарзанд отасининг амрини бажаришдан бош тортиши мумкин бўлгани сингари, ота ҳам олий мақсадга эришиш

учун ўзининг фақат насл қолдириш билан машғул бўлиб юрган фарзандларининг тирикчилигини таъминлашдан бош тортиши мумкин.

Текст 15

Танаси кўкимтир-қизғиш рангда бўлган чексиз қудратли Рудра сон-саноксиз авлодларни дунёга келтирди, унинг барча авлодлари ташқи кўриниши, куч-қуввати ва қайсар таибати билан худди унинг ўзига ўхшарди.

Текст 16

Рудранинг сон-саноксиз авлодлари, унинг ўғиллари ва неваралари бир жойга тўпланиб, коинотни ютиб юборишга уриндилар. Барча тирик мавжудотларнинг отаси маъбуд Браҳма буни кўриб қаттиқ хавотирланиб ташвишга туша бошлади.

Изоҳ: Ғазаб тимсоли бўлган Рудранинг авлодлари коинотнинг мавжудлигига шу қадар кучли таҳдид сола бошладиларки, бундан ҳатто барча тирик мавжудотларнинг отаси маъбуд Браҳма ҳам хавотирга туша бошлади. Ўзларини Рудранинг издошлари ёки содиқлари деб атайдиган одамларнинг таҳдиди ҳам бундан кам эмас. баъзан улар ҳатто Рудранинг ҳаётига ҳам суикасд қиладилар. Унинг ўзидан фотиҳа олиб, Рудранинг авлодлари баъзан унинг ўзини яқсон қилишга ҳаракат қиладилар. Рудрага сиғиниб юрган кишиларнинг табиати ана шундай.

Текст 17

Рудрага мурожаат қилиб маъбуд Браҳма деди: Эй фаришталар ичида аълоси, сен энди бундай мавжудотларни дунёга келтирмаслигинг керак. Кўзларидан олов чиқариб, улар теварак-атрофдаги ҳамма нарсани яқсон қила бошладилар, улар ҳатто менга хужум қилишга журъат қилдилар.

Текст 18

Эй ўғлим, сен риёзат чекишга берилсанг яхши бўларди. Шу ишинг барча тирик мавжудотларга саодат келтиради, сенинг ўзингни ҳам бахтиёр қилади. Фақат риёзат чекиш билан сен оламни аввал у қандай бўлса шундайлигича ярата оласан.

Изоҳ: Моддий оламни яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яқсон қилиш ишларини уч илоҳ – Браҳма, Вишну ва Махешвара, яъни Шива бошқаради. Маъбуд Браҳма Рудрадан коинотни яратиш ва мавжудлигини таъминлаб туриш даврида уни яқсон қилишга олиб келадиган фаолият билан шуғулланмасликни, коинотнинг мавжудлик даври тугаб, унинг яқсон қилиш бўйича хизмати керак бўладиган замонлар келгунча риёзатга берилиб кутишни илтимос қилди.

Текст 19

Фақат риёзат чекиш билан Худо Шахсига, ҳар бир тирик мавжудотнинг қалбида мавжуд бўлган ва

айни пайтда сезгилар ёрдамида кўриб бўлмайдиган Парвардигорга яқинлашиш мумкин.

Изоҳ: Брахма Рудрага риёзатга берилишни ва ўзининг ҳаёти мисолида ўғиллари ва издошларига Олий Шахс Худонинг марҳаматига эришишга интилиб юрган ҳар қандай инсон албатта риёзат чекиши кераклигини кўрсатишни илтимос қилди. "Бхагавад Гита"да айтилганки, одатда оддий одамлар мўътабар буюк зотлар кўрсатган йўлдан борадилар. Шунинг учун Рудранинг авлодларининг жирканч қилиқларидан норози бўлган ҳамда коинотда ана шундай аҳолининг кўпайиб кетиши унинг ўзини ҳалокатга олиб келишидан кўркиб маъбуд Брахма Рудрадан бундай ёқимсиз авлодни бошқа яратмаслики, бунинг ўрнига риёзатга берилишни ва шу иши билан Худонинг марҳаматига эришишни илтимос қилди. Шунинг учун Рудранинг тасвирини ҳаммиша Худонинг марҳаматига эришти мақсадида чуқур муроқаблага берилган ҳолатда чизадилар. Бу билан маъбуд Брахма Рудранинг авлодларидан ва издошларидан ўзларининг Рудра қондасига асосланган, оламнинг яқсон бўлишига олиб келадиган фаолиятини тўхтатишни ва унга коинотни яратишга ҳалақит бермасликни илтимос қилади.

Текст 20

Шри Майтрея деди: Маъбуд Брахмадан шундай буйруқ олиб, Рудра Ведалар ҳукмдори бўлган отасининг атрофини айланиб ўтди. Рудра унинг гапларига розилик билдириб ўрмонга йўл олди ва қаттиқ риёзатларга берилди бошлади.

Текст 21

Шундан кейин, ўз кудратини Олий Шахс Худодан олган маъбуд Брахма авлодини давом эттириш учун тирик мавжудотларни дунёга келтиришга қарор қилди ва ўнта фарзандни дунёга келтирди.

Текст 22

Шу тарзда Маричи, Атри, Ангира, Пуластья, Пулаха, Қрату, Бхригу, Васиштха ва Дакша дунёга келди. Ўнинчи фарзанд бўлиб Нарада дунёга келди.

Изоҳ: Моддий оламни яратиш, мавжудлигини таъминлаб туриш ва яқсон қилиш фаолиятининг ҳаммаси шартланган рухларнинг ўз уйига, Худонинг даргоҳига қайтиш имкониятини яратиш учун мўлжалланган. Маъбуд Брахма ўзининг яратиш фаолиятида ёрдам берар деган умид билан Рудрани дунёга келтирган эди, лекин Рудра шу захотиёқ оламни яқсон қила бошлади, шунинг учун Брахма ўзининг қутуриб кетган бу ўғлини тинчитишга мажбур бўлди. Шунинг учун маъбуд Брахма дунёвий кармали фаолият билан шуғулланишга ихлоси бўлган бир неча яхши тарбтибли фарзандни дунёга келтиришга қарор қилди. Лекин у шартланган рухлар Худого садоқат билан хизмат қилмай туриб ҳақиқий бахтга эриша

олмаслигини жуда яхши биларди, шунинг учун у охирида фарзандларининг ичида энг аълоси бўлган Нарада Мунини, барча илоҳиётчиларнинг буюк рухий устозини дунёга келтирди. Гарчи Худого садоқат билан хизмат қилишнинг ўзи ҳар қандай моддий фаолиятга боғлиқ бўлмаган ҳолда мутлақо мустақил бўлса ҳам, Худого садоқат билан хизмат қилмай туриб бирор фаолият бирор соҳасида муваффақият қозонишнинг илоҳи йўқ. Фақат Худого илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишгина инсонни ҳаётнинг ҳақиқий мақсадига олиб келишга қодир, Шриман Нарада Мунининг қилиб юргани хизмати – маъбуд Брахманинг ўғиллари шуғулланиб юрган барча фаолият турлари ичида энг олий хизматдир.

Текст 23

Нарада Муни маъбуд Брахманинг танасининг энг яхши қисми бўлган тафаккуридан дунёга келди. Васиштха Брахманинг нафасидан, Дакша – унинг қўлининг катта бармоғидан, Бхригу – унинг терисидан, Қрату эса – унинг қўлларидан туғилди.

Изоҳ: Нарада Муни Брахманинг танасининг энг яхши қисми – тафаккуридан дунёга келди, шунинг учун у ўзи истаган кишиларнинг ҳаммасига Худони бера олади. На Ведалар илмини ўрганиш, на чеккан риёзатларимиз бизга Олий Шахс Худони англаб етишда ёрдам бера олмайди. Аммо, Парвардигорнинг Нарада Муни сингари содиқ хизматкори ўзи истаган кишига Худони бера олади. Нарада деган номнинг ўзиёқ унинг истаган тирик мавжудотга Худони беришга қодирлигини кўрсатиб турибди. Нара дегани “Парвардигор”, да ибораси эса – “бера оладиган зот” деган маънони билдиради. Лекин, Нарада Муни тирик мавжудотга Худони бера олади деганда, худди бирор жисмни бергандай Худони истаган кишига бериш мумкин эканда деб тушунмаслик керак. Нарада Муни ҳар қандай тирик мавжудотга унинг Худого бўлган илоҳий муҳаббатига мос равишда Худонинг содиқ хизматкори, дўсти, отаси, онаси ёки севгилиси сифатида Парвардигорга илоҳий хизмат қилиш билан шуғулланиш имкониятини бера олади. Бошқача қилиб айтганда, фақат Нарада Муни инсонни бхакти-йога йўлига бошлаши, яъни унга Парвардигорни англаб етиш имконини берадиган энг махфий олий сирни ошкор этиши мумкин.

Текст 24

Пуластья Брахманинг қулоқларидан дунёга келди, Ангира – унинг оғзидан, Атри – кўзларидан, Маричи – аклидан, Пулаха – Брахманинг киндигидан дунёга келди.

Текст 25

Дин маъбуд Брахманинг Олий Шахс Худо Нараяна жой олган қалбидан дунёга келди, имон(Худо)сизлик эса – унинг орқасидан чиқди, тирик мавжудотга ажал унинг орқасидан келади.

Изоҳ: Дин маъбуд Браҳманинг танасининг Худо Шахси жой олган қисмидан дунёга келиши чуқур маънога эга, чунки дин – Худога садоқат билан хизмат қилиш демакдир, буни "Бҳагавад Гита" ва "Шримад Бҳагаватам" ҳам тасдиқлайди. "Бҳагавад Гита"нинг якуний хулосасида Парвардигор Шри Кришна айтадики, биз бошқа ҳар қандай диний фаолиятни тарк этиб, ўз ихтиёримизни бутунлай Худога топширишимиз лозим. "Шримад Бҳагаватам"да ҳам тирик мавжудотни Худога садоқат билан, ҳеч қандай моддий тўсиқларсиз ҳолис хизмат қилишга олиб келадиган дин энг яхши дин деб айтилган. Энг комил дин – Худога садоқат билан ҳолис хизмат қилиш, унинг акси эса – динсизлик, Худосизликдир. Юрак – тананинг энг муҳим қисми, орқа(елка) эса, тананинг энг кам эътибор бериладиган жойидир. Душманнинг ҳамласига дуч келган киши унга елкасини кўйишдан кўркмайди, лекин кўксини ҳамиша химоя қилишга ҳаракат қилади. Худосизликнинг ҳамма турлари Браҳманинг елкасидан келиб чиқади, ҳақиқий дин, Худога садоқат билан хизмат қилиш эса, унинг Парвардигор Нараяна жой олган кўксидан юзага келади. Инсонни Худога садоқат билан хизмат қилишдан чалғитадиган нарсаларнинг ҳаммаси динсизлик, Худога садоқат билан хизмат қилишга олиб келадиган амалларнинг ҳаммаси дин деб аталади.

Текст 26

Шаҳвоний эҳтирос ва истаклар маъбуд Браҳманинг юрагидан пайдо бўлди, ғазаб – унинг қошлари ўртасидан, очкўзлик – унинг лабларидан, нутқ – унинг оғзидан, океан – унинг жинсий аъзосидан, фаолиятнинг жирканч ва гуноҳ турлари – унинг барча гуноҳлар манбаи бўлган ануси(йўғон ичаги)дан юзага келди.

Изоҳ: Шартланган руҳ ўз ақлининг ҳукми остида бўлади. Дунёвий нуқтаи-назар билан қараганда буюк олим бўлиб кўринган кишилар ҳам, ўзларининг ақлий фаолияти таъсиридан қутула олмайдилар. Шунинг учун Худога садоқат билан хизмат қилиш билан шуғулланмайдиган кишининг шаҳвоний эҳтирос ва бошқа гуноҳ истаклардан қутулиши жуда қийин. Қондирилмаган шаҳвоний эҳтирос ва амалга ошмаган истаклар ақлда юзага келадиган ва қошлар ўртасидан чиқадиган ғазабни юзага келтиради. Шунинг учун оддий одамларга диққатини қошлари ўртасида жамлаш тавсия қилинади, лекин Худонинг содиқлари ўз ақлининг тахтиравонига Олий Шахс Худони ўтказадилар. "Инсон аввал барча истакларидан халос бўлиши керак" деган таълимот мутлақо асоссиздир, чунки ақли истаклардан бутунлай поклашнинг иложи йўқ. Муқаддас китобларда истаклардан покланиш деганда инсоннинг руҳий юксалиши учун тўсиқ бўладиган истаклар назарда тутилади. Худонинг содиқ хизматкорининг ақли ҳамиша Парвардигор ҳақидаги ўйлар билан банд, шунинг учун унинг истаклардан халос бўлиши шарт эмас, унинг барча истаклари фақат Худога садоқат билан хизмат

қилиш билан боғлиқ. Нутқ неъматини Сарасвати, яъни таълим фариштаси деб аталади. У маъбуд Браҳманинг оғзидан дунёга келади. Ҳатто инсон таълим фариштасининг паноҳи остида бўлса ҳам, унинг қалбида шаҳвоний эҳтирос ва моддий истаклар қолиши ва қошлар ўртасида ғазаб аломатлари пайдо бўлиши мумкин. Бу дунёда инсон буюк олим сифатида шуҳрат қозониши мумкин, лекин бу ҳали у ўзи учун гуноҳ бўлган шаҳват ва ғазаб ҳукмидан халос бўлди дегани эмас. Фақат ҳамиша чуқур имон билан Худо ҳақида ўйлаб юрадиган, яъни ҳамиша самадҳи ҳолатида юрадиган Худонинг асл содиқ хизматкоригина ҳақиқий тақводор инсон бўла олади.

Текст 27

Донишманд Кардама, Девахутиннинг буюк эри Браҳманинг соясидан дунёга келди. Шу тарзда бутун борлиқ ё Браҳманинг танасидан, ё унинг ақлидан дунёга келди.

Изоҳ: Гарчи моддий оламда ҳар бир аниқ вақт мобайнида моддий табиат гуналарининг бирортаси устивор бўлса ҳам, улар ҳеч қачон соф ҳолда мавжуд бўлмайди. Ҳатто икки қуйи гуналар таъсири устивор бўлган жойда ҳам барибир ҳамиша озгина эзгулик гунаси аралашган бўлади. Шунинг учун Браҳманинг танаси ва ақлидан дунёга келган фарзандлари эҳтирос ва ғафлат гунаси таъсири остида бўлишларига қарамай, уларнинг баъзилари, масалан, Кардама, эзгулик гунаси таъсири остида дунёга келди. Народа Муни маъбуд Браҳма илоҳий ҳолатда бўлган вақтда дунёга келди.

Текст 28

О Видура, мен эшитганманки, маъбуд Браҳманинг танасидан пайдо бўлган Вак деган қизи ҳам бўлган, гарчи қизининг ўзи у билан яқинлик қилишга интилмаसा ҳам, Браҳманинг ақлида шаҳвоний эҳтирос уйғотган.

Изоҳ: Балаван индрийа-грамо видвамсам апи каршати (Бхаг., 9.19.17). Сезгилар шу қадар кучли ва бебошки, ҳатто энг билимдон ва донишманд кишининг ҳам ақлини бузиши мумкин. Шунинг учун эркак кишига ҳатто ўзининг онаси, синглиси ёки қизи билан ҳам ёлғиз қолмаслик тавсия қилинади. Видвамсам апи каршати – ҳатто буюк донишманд ҳам шаҳвоний эҳтирос қурбони бўлиши мумкин. Майтрея ўзининг қизи билан яқинлик қилишни истаган Браҳманинг одоб доирасидан четга чиққани ҳақида Видурага гапириш керакми, йўқми, билмасдан бироз иккиланиб қолди. Лекин шунда ҳам у бу ҳақда эслатиб ўтди, чунки барибир бундай ҳоллар учраб туради. Бунга коинотдаги энг биринчи ва энг донишманд мавжудот бўлган Браҳманинг ўзи яққол мисол бўла олади. Агар ҳатто маъбуд Браҳманинг ўзи шаҳвоний эҳтироснинг қурбони бўлган бўлса, шунча камчилик ва ожизликлари

бўлган бошқа одамлар ҳақида нима дейиш мумкин? Бу воқеа маъбуд Браҳма

"Шримад Бҳагаватам"нинг бошланғич тўрт шлокасини гапириб берган даврда эмас, балки кўплаган калпаларнинг бирида юз берган эди, чунки маъбуд Браҳмага "Шримад Бҳагаватам"ни гапириб бергандан кейин Парвардигор уни дуо қилиб, кейинги калпаларнинг бирортасида ҳам у гуноҳ қилмаслигини ва тўғри йўлдан йўлдан адашмаслигини ваъда берган эди. Демак, маъбуд Браҳма Парвардигордан "Шримад Бҳагаватам"ни тинглагунга қадар шахвоний эҳтирос қурбони бўлган, "Шримад Бҳагаватам"ни тинглагандан кейин у ҳеч қачон тўғри йўлдан адашмаган.

Лекин барибир биз бу воқеадан ўзимизга хулоса чиқариб олишимиз лозим. Инсон – ижтимоий тирик мавжудот, бошқа жинс вакили билан эркин алоқа қилиш эркакнинг тубанликка юз тутишига олиб келади. Эркак билан аёлнинг, айниқса ёшларнинг бир бирлари билан ўзаро эркин муносабатда бўлиб юришлари руҳий юксалиш йўлида катта тўсиқ бўлишига шубҳа йўқ. Жинсий алоқа тўрларига илиниб қолган тирик мавжудот моддий олам тутқунлигига тушиб қолади, шунинг учун эркак билан аёлнинг чекланмаган тарзда ўзаро муносабатлари албатта, руҳий ҳаёт кечириш учун энг катта тўсиқ ҳисобланади. Майтрея фақат бизларга бундай хатарнинг қанчалик жиддий эканини кўрсатиш учун маъбуд Браҳма билан бўлиб ўтган воқеани гапириб берди.

Текст 29

Отаси алданиш домига тушиб шундай одобсиз иш қилиб қўйганини билган Браҳманинг Маричи бошлиқ ўғиллари хурмат-эҳтиром билан отасига шундай гаплар билан мурожаат қилдилар.

Изоҳ: Ҳатто отасининг қилган ишини қоралаб мурожаат қилганда ҳам, Маричи бошлиқ донишмандлар одоб-ахлоқ қоидаларини бузмадилар. Улар, гарчи маъбуд Браҳма хатога йўл қўйган бўлса ҳам, бу ишнинг заминидан қандайдир чуқур маъно борлигини жуда яхши билардилар, акс ҳолда уларнинг буюк отаси ҳеч қачон бундай қилмаган бўларди. Браҳма буни ўзининг қўл остидагиларга инсоннинг табиатига азалдан ато этилган, аёллар билан ҳамсухбат бўлганда ўзини намоён этадиган заиф жиҳатлардан огоҳлантириб қўйиш учун қилган бўлиши ҳам эҳтимолдан узоқ эмас. Ўзликни англаш йўлидан бораётган кишилар учун бундай алоқалар ҳамиша жуда хатарли ҳисобланади. Маъбуд Браҳма сингари буюк зотларга, ҳатто улар қандайдир хатога йўл қўйсалар ҳам, ҳеч қачон менсимаслик назари билан қарамаслик керак, шунинг учун Маричи бошлиқ донишмандлар, Браҳманинг ғалати ҳатти-ҳаракатларига қарамай, унга хурмат-эҳтиром кўрсатишда давом этдилар.

Текст 30

Ота, на бошқа Браҳмалар, на сенинг ўзинг бошқа калпаларнинг бирортасида сен қилмоқчи бўлаётган ишни қилмаганлар, келажакда ҳам ҳеч ким бундай ишни қилишга журъат қилолмайди. Сен – бутун коинотдаги энг қудратли зотсан. Қандай қилиб сенинг миянгга ўз қизинг билан яқинлик қилиш фикри келиб қолди, нимага сен ўзингдаги бу бемаъни истакни боса олмадинг?

Изоҳ: Маъбуд Браҳма - бутун коинотда энг юкори мартаба эгаллаган зот. Мазкур шеърдан кўриниб турибдики, жуда кўп Браҳмалар ва биз яшаб турган коинотдан бошқа кўплаб коинотлар мавжуд. Ана шундай катта лавозим эгаллаб турган зотнинг ахлоқ-одоби бенуқсон бўлиши лозим, чунки қолган бошқа тирик мавжудотларнинг ҳаммаси унга қараб ҳаракат қиладилар. Энг покдомон, олижаноб, тақводор ва руҳий жиҳатдан улуғвор тирик мавжудот сифатида маъбуд Браҳмага коинотда фақат Олий Шахс Худоникидан апстроқ турадиган энг катта лавозим ишониб топширилган.

Текст 31

Гарчи сен бутун коинотда энг улуғвор тирик мавжудот бўлсанг ҳам, бундай қилишинг сенга обрў келтирмайди, чунки оддий одамлар руҳий баркамолликка эришиш йўлида сенга эргашадилар.

Изоҳ: Файритабий қудрат ато этилган зот истаган ишини қилиши мумкин, бу ишлари унга ҳеч қандай салбий таъсир кўрсатмайди, деган гап бор. Масалан, коинотдаги энг қудратли сайёра бўлган қуёш истаган жойдаги сувни буғлантириб юбориши ва аввалгидай қудратли зот бўлиб қолавериши мумкин. Қуёш ифлос жойларнинг сувини ҳам қуритади, лекин ўзи бундан ифлосланмайди. Худди шундай ҳеч қандай ифлос иш ҳам маъбуд Браҳмани булғай олмайди. Лекин, маъбуд Браҳма барча тирик мавжудотларнинг руҳий устози бўлгани сабабли, одамлар ундан ўрناق олиб энг олий руҳий бахтга эришишлари учун унинг одоб-ахлоқи ва ҳатти-ҳаракати бенуқсон бўлиши лозим. Шунинг учун у ҳеч қачон бундай иш қилиши мумкин эмасди.

Текст 32

Бизлар, Ўзининг ичида бўлган ҳолда, Ўзидан таралаётган ёғду билан мана шу моддий оламни яратган Парвардигор, Олий Шахс Худо олдида чуқур эҳтиром билан бош эгамиз. Барча тирик мавжудотларнинг бахт-саодати учун Унинг Ўзи дин қонунларини ҳимоя қилсин.

Изоҳ: Жинсий яқинлик қилиш истаги шу қадар кучлики, ўзининг Маричи бошлиқ буюк ўғилларининг илтимосларига қарамай, маъбуд Браҳма ўз ниятидан қайта олмаган кўринади.

Шунинг учун маъбуд Браҳманинг буюк ўғиллари Олий Шахс Худо мурожаат қилиб, Ундан Браҳманинг ақлини киритиб қўйишни илтимос қилдилар. Фақат Худонинг марҳамати билан тирик мавжудот моддий оламдаги ўткинчи нарсаларга маҳлиё бўлмаслиги ва шахвоний эҳтиросини босиб олиши мумкин. Парвардигор ҳамиша Ўзига илоҳий муҳаббат билан хизмат қилиб юрган содиқларни ҳимоя қилиб юради ҳамда Ўзининг бесабаб марҳамати билан уларнинг тасодифан қилиб қўйган гуноҳларини кечириб юборади. Шунинг учун Маричи бошлиқ донишмандлар марҳамат қилишини тилаб Парвардигорга илтижо қила бошладилар, Парвардигор уларнинг илтижоларини қабул қилди.

Текст 33

Ўзининг ўғиллари – Праджапатиларнинг гапларини тинглаб туриб, барча Праджапатиларнинг отаси Браҳма уялиб шу заҳотиёқ танасини тарк этди. Кейин ана шу тана коп-қора туман бўлиб дунёнинг ҳамма тарафига таралиб кетди.

Изоҳ: Гуноҳлардан кутулишнинг энг осон йўли – шу заҳотиёқ танани тарк этиш, барча тирик мавжудотларнинг ҳукмдори Браҳма бунинг ўзининг мисолида намойиш этди. Маъбуд Браҳма жуда узоқ умр кўради, лекин, гарчи амалда эмас, фақат ақлида гуноҳ қилган бўлса ҳам, ўзининг гуноҳини ювиш учун у ўзининг танасини тарк этишга мажбур бўлди. Бу билан у барча тирик мавжудотларга тартибсиз жинсий алоқа қилиш қанчалик оғир гуноҳ эканини кўрсатиб, уларга жуда яхши сабоқ берди. Ҳатто шунчаки жирканч жинсий алоқа ҳақида ўйлаш билан ҳам инсон гуноҳ қилган бўлади ва бу гуноҳни фақат ўзининг ҳаётини қурбон қилиш билан ювиш мумкин. Бошқача қилиб айтганда, гуноҳ ишлар инсоннинг умрини қисқартиради ва уни бойлигидан, олган дуои-фотиҳаларидан маҳрум қилади. Гуноҳ ишларнинг энг хатарли тури ўзининг шахвоний истакларига эрк бериш ҳисобланади.

Ғофиллик гуноҳ ишларга олиб келади, гуноҳ ишлар эса ғофилликни юзага келтиради. Қоронғу зулмат ва туман ғофиллик тимсоли ҳисобланади. Зулмат ва туман ҳозир ҳам коинотни қамраб олган, уларнинг тарқатишга кодир бўлган ягона куч – қуёшдир. Мангу ёруғлик манбаи бўлган Парвардигорнинг паноҳига кирган киши уни ғофилликнинг қоронғу зулмати қоплаб олишидан қўрқмаса ҳам бўлади.

Текст 34

Бир куни, Браҳма оламни қандай яратиш ва коинот аввалги даврда қандай бўлса, шундай ҳолатда қайта тиклаш ҳақида ҳаёл суриб ўтирганда унинг тўрт оғзидан барча илмлар бирикмаси бўлган тўрт Веда чиқди.

Изоҳ: Ўзи ифлосланмаган ҳолда ҳамма нарсани ўз домига ютиб юборадиган олов сингари, Худонинг марҳамати билан маъбуд Браҳманинг улуғворлик олови унинг ўз қизи билан яқинлик қилиш истаги кўринишидаги гуноҳини ютиб юборди. Ведалар барча илмларнинг манбаи ҳисобланади, Олий Шахс Худонинг марҳамати билан биринчи бўлиб Ведалар илмини моддий оламни қандай қилиб қайтадан яратиш ҳақида фикр юритиб ўтирган маъбуд Браҳма англаб етди. Маъбуд Браҳма Худога садоқат билан хизмат қилиш орқали чексиз қудрат соҳиби бўлди, Парвардигор эса, Ўзининг бехосдан адашиб, Худога садоқат билан хизмат қилишдай улуғвор йўлдан четга чиққан содифининг гуноҳини кечиришга ҳамиша тайёр туради. Буни "Шримад Бхагаватам"(11.5.42)даги шеър ҳам тасдиқлайди:

Ўзини Парвардигорнинг нилуфар қадамлари пойида Унга илоҳий муҳаббат билан хизмат қилишга бутунлай бағишлаган ҳар қандай киши Худо Шахси Хари учун жуда азиз, ана шундай содиқнинг қалбида мавжуд бўлган Парвардигор унинг барча тасодифий гуноҳларини кечириб юборади”.

Буюк маъбуд Браҳманинг ақлига ўз қизи билан жисмоний яқинлик қилиш истаги келади деб ҳеч ким ўйламаган эди. Маъбуд Браҳма билан бўлиб ўтган бу воқеа ҳеч ким, ҳатто маъбуд Браҳманинг ўзи ҳам бардош бера олмайдиган моддий табиатнинг қанчалик қудратли эканини яна бир марта исботлаб турибди. Худонинг марҳамати билан кутулиб қолган маъбуд Браҳма коинотнинг буюк яратувчиси сифатида ўз мартабасини сақлаб қолиб, фақат озгина жазо олди.

Текст 35

Кейин, гулхан ёқиб ўтказиладиган қурбонлик маросимининг тўрт таркибий қисми юзага келди: қурбонлик маросими ўтказадиган(мантра ўқийдиган) киши; эҳсонларни таклиф қиладиган киши; олов ва Ведаларга қўшимча қилиб ёзилган муқаддас китобларда таърифланган қурбонлик маросимининг ўзи. Улар билан бирга диннинг тўрт асосий қондаси(ростгўйлик, риёзат, раҳмдиллик ва поклик) ҳамда жамиятнинг тўрт ижтимоий табақаси пайдо бўлди.

Изоҳ: Овқатланиш, ухлаш, ўзини ҳимоя қилиш ва жинсий яқинлик – моддий тананинг тўрт асосий эҳтиёжи бўлиб, улар ҳайвонларда ҳам, одамларда ҳам бор. Одамларни ҳайвонлардан ажратиб турадиган ягона нарса – одамлар жамиятида тўрт ижтимоий табақа ва руҳий юксалишнинг поғоналари доирасида диний фаолият мавжудлигидир. Жамиятнинг барча табақалари ва руҳий юксалиш поғоналари шастраларда батафсил таърифланган. Маъбуд Браҳма уларни тўрт оғзидан тўрт Веда чиққандан кейин яратган. Одамларнинг жамиятдаги тўрт табақа ва руҳий юксалишнинг тўрт поғонаси тизимида тутган ўрнига қараб белгиланадиган асосий вазифалари

шу тарзда белгиланган эди. Урф-одатларни хурмат қилиб, ана шу диний қоидаларга риоя қилиб юрган кишилар арийлар - рухий баркамолликка интилиб юрган одамлар деб аталади.

Текст 36

Видура деди: Эй буюк донишманд, риёзат кимларнинг ягона бойлиги ҳисобланади, энди менга маъбуд Браҳма ўзининг оғизларидан чиққан ведалар илмини бу дунёда кимнинг ёрдами билан ва қандай қилиб ўрнатгани ҳақида гапириб бер.

Текст 37

Майтрея деди: Маъбуд Браҳманинг одинга қараган юзидан бошлаб, оғизларидан бирин кетин тўрт веда чиқди: - “Риг”, “Яджур”, “Сама” ва “Атхарва”. Кейин шу пайтгача ҳеч қачон ижро этилмаган ведавий мадҳиялар, руҳонийларнинг удумлари, кироат қилинадиган мадҳиялар ва илохий фаолиятнинг бошқа шакллари дунёга келди.

Текст 38

Шунингдек у ведалар илмининг бўлимлари бўлган тиббиётни, ҳарбий санъатни, меъморчилик ва мусиқани яратди. Илмининг мана шу бўлимларининг ҳаммаси маъбуд Браҳманинг одинга қараган юзидан бошлаб бирин-кетин унинг оғизларидан чиқди.

Изоҳ: Ведалар ўзида фақат бу сайёра аҳолисига эмас, балки бошқа сайёраларнинг аҳолиси учун ҳам зарур бўлган мукамал илми жамлаган. Уларда илмининг барча соҳалари бўйича маълумотлар тўпланган. Ҳарбий санъат илми одамларга жамият тартибини сақлаб туриш учун керак, уларга мусиқий санъат ҳам зарур. Илмининг юқорида санаб ўтилган барча бўлимлари Упапурана, яъни Ведаларга қўшимча бўлимлар деб аталади. Ведаларнинг асосий мазмуни рухий илм ҳисобланади, аммо, одамларнинг илмга бўлган рухий талабини қондириш учун Ведаларга илм-фаннинг бошқа соҳалари бўйича ҳам маълумотлар киритилган.

Текст 39

Кейин, ўтмиш, ҳозир ва келажакни биладиган маъбуд Браҳманинг оғзидан бешинчи Веда - Пураналар ва тарихий асарлар чиқди.

Изоҳ: Алоҳида олинган давлат ва халқларнинг тарихини ҳикоя қиладиган ёки жаҳон тарихида бўлиб ўтган воқеаларни таърифлайдиган асарлар бор, лекин Пураналарда бутун коинотнинг бир калпа эмас, балки бир неча калпаларда бўлиб ўтган тарихи ёзилган. Маъбуд Браҳма аввал бўлиб ўтган ҳамма нарсани биледи, шунинг учун Пураналар ҳақиқий бўлиб ўтган воқеалар тарихи ҳисобланади. Пураналарни аввал бошлаб маъбуд Браҳма ёзган бўлиб, ведавий муқаддас китобларнинг бир қисми ҳисобланади, шунинг учун улар бешинчи Веда деб аталади.

Текст 40

Гулхан ёкиб ўтказиладиган қурбонлик маросимларининг ҳаммаси(шодаша, пуриша, агништома, апторйама, атиратра, ваджапейя ва госава) маъбуд Браҳманинг шарққа қараган юзидаги оғзидан чиқдилар.

Текст 41

Илм, садақа тарқатиш, риёзат ва ҳақиқат тарафдори бўлиш диннинг тўрт устун ҳисобланади, инсонга ана шуларнинг ҳаммасин англаб етишда ёрдам бериш мақсадида ҳар бир инсоннинг қобилияти ва фаолияти асосида тузилган табақалар тизими ва тўрт турмуш тарзи мавжуд. Буларнинг ҳаммасини тартиб билан маъбуд Браҳма яратди.

Изоҳ: Ҳаёт кечиришнинг тўрт поғонаси: брахмачарья(шогирдлик), грихастха(оилавий ҳаёт), ванапрастха(риёзат чекиш учун дунёвий ишларни тарк этиш) ва санньяса(рухий илми тарғибот қилишга бағишланган таркидунёлик) – диннинг асосий тўрт таянчи ҳисобланади. Фаолият турлари, одамларнинг касб-хунари асосида тузилган табақалар: брахман(зиёли)лар, кшатрий(хукмдор)лар, вайшья(савдогар ва деҳқон)лар ва шудра(қора ишчи)лар ҳисобланади. Бу поғона ва табақаларнинг ҳаммасини одамларга рухий ўзлигини англашда ёрдам бериш учун маъбуд Браҳма яратган эди. Шогирдлик босқичида инсон таълим-тарбия олиши лозим; оилавий турмуш кечириш босқичида у ўз ҳиссиётининг талабларини қондиради, лекин бунда у албатта хайр-саховат ишлари билан шуғулланиши лозим; оилавий ишларни тарк этиб, инсон рухий баркамолликка эришиш учун риёзат чекиши, таркидунёлик қилишга қасам ичгандан кейин эса, одамларга Мутлақ Ҳақиқат илмини етказиши лозим. Жамиятнинг барча аъзоларининг ўзаро ҳамкорликда фаолият кўрсатиши инсон ҳаётининг асосий мақсадига эришиш учун жуда қулай шароит яратади. Ана шу ижтимоий тизимнинг асосини таълим-тарбия ташкил этади, унинг мақсади – инсоннинг покланишига ва ҳайвонларга хос бўлган интилишлардан халос бўлишга ёрдам беришдан иборат. Покланишнинг энг самарали усули – энг пок Зот Парвардигорни англаб етишдир.

Текст 42

Кейин маъбуд Браҳма фотиҳа олиш маросимини яратди, унда иккинчи бор туғилган кишилар муқаддас зуннор, у билан бирга улар Ведаларни қабул қилгандан кейин камида бир йил риоя қилиб юриш лозим бўлган қоидаларни оладилар: жинсий ҳаётдан сақланишга қасам ичганлар риоя қиладиган қоидалар; Ведаларда кўрсатилган қоидалар; оилали кишилар риоя қиладиган қоидалар, шунингдек бировлардан садақа сўрамасдан тирикчилик қилиш ҳамда фақат

ташландиқ донлар билан озикланиб яшаш усуллари.

Изоҳ: Шогирдлик даврида брахмачарилар инсон ҳаётининг мазмуни борасида батафсил билимга эга бўлганлар. Бутун таълим-тарбия тизими инсонда оилавий турмуш тарзидан воз кечиш истагини уйғотишга қаратилган. Фақат уйланмаслик қасамига амал қилиб жинсий поклигини сақлашга қодир бўлмаган шогирдларгагина руҳий устоз уйига қайтиб бориб муносиб қизга уйланишга руҳсат берган. Аксарият ҳолларда шогирд жинсий ҳаётдан сақланишга қасам ичиб, бутун умри давомида брахмачари бўлиб қолган. Буларнинг ҳаммаси шогирднинг олган таълим-тарбиясига боғлиқ эди. Биз ўзимизнинг руҳий устозимиз Ом Вишнупад Шри Шримад Бхактисиддханта Госвами Махараж шахсида ҳеч қачон брахмачари қасамини бузмаган буюк зотни учратиш бахтига муяссар бўлдик. Ана шундай буюк зотни наиштхика-брахмачари деб атайдилар.

Текст 43

Ванапрастха поғонасидаги тўрт босқичванкханаса, валакхилйа, аудумбара ва пхенапа деб аталади. Санньяса турмуш тарзининг тўрт босқичи эса - кутичака, бахвода, хамса ва нишкрияа деб аталади. Уларнинг ҳаммаси Брахмандан пайдо бўлган.

Изоҳ: Гофил одамларнинг фикрларига қарши ўлароқ, варнашрама-дхарма, яъни жамиятнинг тўрт табақага бўлиниши ва руҳий ҳаётнинг тўрт поғонаси ҳозирги даврда жамиятда юзага келган ижтимоий тизим эмас. Маъбуд Брахма бу тизимни коинотнинг яратилиш тонгида яратган. Буни "Бхагавад Гита"(4.13) ҳам тасдиқлайди: чатур-варнийам майа срштам.

Текст 44

Мантиқ илми, инсон ҳаётининг Ведаларда белгиланган мақсади, қонун ва тартиб, ахлоқ-одоб қоидалари ҳамда машҳур бхух, бхувах ва свах мадҳиялари – буларнинг ҳаммаси Брахманинг оғзидан чиққан, пранава омқара эса унинг қалбидан чиққан.

Текст 45

Кейин, қудратли Праджапатининг танасида ўсиб турган туклардан ноиклик санъати дунёга келди. Асосий ведавий мадҳия гаятри унинг терисидан пайдо бўлди, триштуп – унинг танасидан, ануштуп – унинг веналаридан, джагати – тирик мавжудотларнинг ҳукмдорининг суяқларидан пайдо бўлди.

Текст 46

Панкти шеър ёзиш санъати маъбуд Брахманинг (костний мозг???)суяқ миясидан пайдо бўлди,

брихати шеърый санъати эса – тирик мавжудотларнинг ҳукмдорининг нафасидан пайдо бўлди.

Текст 47

Брахманинг жони ундош товушларга, унинг танаси унли товушларга, сезилари – (шипяший???) вишиллайдиган товушларга, кучи ярим унли товушларга, сезиларининг фаолияти эса – мусиканинг етти нотасига мужассам бўлди.

Изоҳ: Санскрит тилида ўн уч унли ва ўттиз беш ундош товуш бор. Унли товушлар: а, а, и, и, у, у, р, р, э, ай, о, ау. Ундош товушлар: ка, кха, га, гха ва ҳоказо. Биринчи йигирма беш ундош товуш спарша деб аталади. Тўрт ярим унли товуш антах-стха деб аталади. Уч ушми – уч вишиллайдиган товуш. Улар талавья, мурдханья ва дантья деб аталади. Мусиқий ноталар – ша, ри, га, ма, па, дха ва ни деб аталади. Аввал бошда бу товушларнинг ҳаммаси шабда-брахма, яъни “руҳий товуш” деб аталган. Шунинг учун Маха-қалпада дунёга келган Брахма руҳий товушнинг тимсоли деб аталади. Ведалар – руҳий товуш, шунинг учун ведавий муқаддас китобларнинг товушлари уларни моддий тасаввурлар асосида талқин қилишга, изоҳлашга муҳтож эмас. Гарчи Ведаларнинг товушлари бизнинг нуқтаи-назаримизда моддий товушларни ифодалайдиган ҳарфлар билан белланган бўлса ҳам, уларни асл ҳолида қандай бўлса шундайлигича талаффуз қилиш лозим. Аслини олганда борлиқда бирор моддий нарса йўқ, чунки бутун борлиқнинг илдизи руҳий оламга бориб тақалади. Шунинг учун моддий оламини алдамчи дунё деб атайдилар. Руҳий ўзлигини англаб етган кишилар бутун борлиқ руҳий табиатга эга эканини кўра оладилар.

Текст 48

Илоҳий товуш манбаи сифатида маъбуд Брахма бу дунёда Олий Шахс Худонинг вакили ҳисобланади, шунинг учун у намоён бўлган ва намоён бўлмаган деган тасаввурлардан устун туради. Брахма Мутлақ Ҳақиқатнинг тўлиқ қиёфасида мужассам бўлган ва ҳар хил қувватларга эга.

Изоҳ: Брахма эгаллаб турган лавозим – коинотдаги энг олий ва энг маъсулиятли лавозим, бу лавозимни фақат бутун коинотдаги энг комил шахс эгаллаши мумкин. Баъзан, ана шу лавозимни танлашга муносиб тирик мавжудот топилмаганида Олий Шахс Худо Парвардигорнинг Ўзи маъбуд Брахманинг лавозимини эгаллашга мажбур бўлади. Маъбуд Брахма Олий Шахс Худонинг моддий оламдаги тўла ваколатга эга вакили ҳамда пранава, илоҳий товушнинг манбаи ҳисобланади. Шунинг учун унга ҳар хил қувватлар ато этилган бўлиб, улардан Индра, Чандра ва Варуна сингари қудратли фаришталар пайдо бўлади. Шундай қилиб, маъбуд Брахма жуда юқори мартаба эгаллайди, шу боис ҳатто унинг ўз қизи билан жинсий яқинлик қилиш истаги ҳам унинг илоҳий

мартабасига путур етказа олмайди. Маъбуд Браҳманинг бундай ҳатти-ҳаракатида алоҳида чуқур маъно бор, шунинг учун ҳеч қачон унинг бу ишини оддий тирик мавжудотлар қаторида қораламаслик керак.

Текст 49

Кейин Браҳма унга жинсий алоқа қилиш имкониятини берадиган бошқа тана олди ва оламни яратиш жараёнини давом эттирди.

Изоҳ: Маъбуд Браҳманинг аввалги танаси илоҳий табатга эга бўлиб, жинсий алоқа қилиш имконини бермасди, шунинг учун Браҳма ўзига жинсий алоқа қилиш имконини берадиган бошқа тана олишга мажбур бўлди. Бу унга оламни яратиш жараёнини давом эттириш имконини берди. Унинг эски танаси аввал айтганимиздек туманга айланди.

Текст 50

Эй Куру авлоди, кудратли донишмандлар мавжуд эканига қарамай коинотнинг аҳолиси деярли кўпаймаётганини кўриб, Браҳма аҳоли сонини кўпайтириш устида жиддий фикр юрита бошлади.

Текст 51

Браҳма ўйлай бошлади: Шунча уринишларимга қарамай коинотда ҳалигача аввалгидай аҳоли сони жуда кам экани ғалати эмасми? Мен бунинг тақдир тақозосидан бошқа сабабини кўрмайман.

Текст 52

Браҳма фикр-мулоҳазаларга берилиб, ғайритабиий илоҳий кучни томоша қилиб ўтирар экан, унинг танасидан икки қиёфа ажралиб чиқди. Уларни ҳалигача Браҳманинг танаси деб атайдилар.

Изоҳ: Браҳманинг танасидан икки тана пайдо бўлди. Уларнинг биттасида мўйлов, иккинчи танада эса бўлиқ кўкраклар бор эди. Улар қаердан пайдо бўлганини ҳеч ким билмайди, шунинг учун ҳозиргача уларни қайам, яъни “Браҳманинг танаси” деб атайдилар. Уларни ҳеч қачон Браҳманинг ўғли ёки қизи деб айтмайдилар.

Текст 53

Дунёга келган захоти бу икки мавжудот бир бири билан жинсий алоқага киришиб кетдилар.

Текст 54

Эркак танасига эга бўлган мавжудотни Сваямбхува Ману деб, аёл танасига эга бўлган зотни эса - Шатарупа, буюк зот Манунинг хотини деб атадилар.

Текст 55

Жинсий алоқага киришиб улар аста-секин коинотнинг аҳоли сонини кўпайтирдилар.

Текст 56

Эй Бхарат ўғли, белгиланган вақтда Ману ва Шатарупанинг беш фарзанди – икки

ўғли(Прияврата ва Уттанапада) ва уч қизи(Акути, Девахути ва Прасути) дунёга келди.

Текст 57

Ману ўзининг катта қизи Акутини донишманд Ручига хотинликка берди, ўртанча қизи Девахутини - донишманд Кардамага, кенжа қизи Прасутини – Дакшага хотинликка берди. Улардан бутун коинотда яшайдиган барча тирик мавжудотлар дунёга келдилар.

Изоҳ: Бу ерда коинот аҳолисининг дунёга келиши таърифланган. Коинотдаги биринчи тирик мавжудот Браҳма Сваямбхува Ману ва унинг хотини Шатарупани дунёга келтирди.

Манунинг икки ўғли ва уч қизи бўлди, улардан коинотнинг ҳозиргача кўпайишда давом этиб келаётган бутун аҳолиси дунёга келган. Шунинг учун Браҳмани барча тирик мавжудотларнинг бобоси, Браҳманинг отаси бўлган Олий Шахс Худони эса барча тирик мавжудотларнинг бобокалони деб атайдилар. Бу ҳақиқат "Бхагавад Гита"(11. 39)да шундай тасдиқланади:

“Сен – ҳавонинг эгаси, олий судя Яма, олов ва ёмғирлар ҳукмдорисан. Сен – ойсан, барча тирик мавжудотларнинг бобокалонисан. Шунинг учун мен такрор ва такрор Сенинг олдинда бош эгаман”.

Бхактиведантанинг "Шримад Бхагаватам"нинг Учинчи қўшиқ "Кумарлар ва бошқаларни яратиш" деб аталадиган ўн иккинчи бобига ёзган изоҳлари шундай яқунланади.

Ҳазрат А. Бхактиведанта Свами Прабхупада
Кришнани англаш Халқаро жамиятининг асосчи-
ачарьяси

Шри Гуру ва Гаурангага шарафлар бўлсин!

Кришна-двайпаяна Вьясанинг
Шримад Бхагаватам асари

*пумсам сва-камайя вивикта-маргаир
абхйарчатам кама-дугхангри-падмам
прадаршайантам крипайя накхенду-
майукха-бхиннангули-чару-патрам*
(стр. 349)

Шримад Бхагаватам

Учинчи қўшиқ

“Статус кво”

(1-12 боблар)

Санскрит тилидаги матн, матннинг ўзбекча
ўқилиши, алоҳида сўзларнинг маъноси, матннинг
бадий таржимаси ва изоҳлар билан

Бхактиведанта Бук Траст